

111. Maanantaina 16 päivänä joulukuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi vuodelta 1992 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista 3711

Hallituksen esitys n:o 61
Lakialoite n:o 76
Toivomusaloite n:o 145
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65

2) Ehdotukset laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta 3746

Hallituksen esitys n:o 62
Lakialoitteet n:ot 52, 54, 56, 59, 72, 77 ja 84
Toivomusaloitteet n:ot 68, 82, 84, 86, 94, 100, 105, 106, 110, 111, 113, 114, 117—123, 126, 131—133, 147 ja 152
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 66

3) Ehdotukset laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain sekä elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 3747

Hallituksen esitys n:o 64
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 67

4) Ehdotukset vuonna 1992 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskeviksi laeiksi

Hallituksen esitys n:o 199
Lakialoite n:o 91

Toivomusaloitteet n:ot 66, 79, 80, 89, 108, 124, 127, 154, 157
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 68

S. 5) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain 47 §:n muuttamisesta 3760

Hallituksen esitys n:o 204
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69

6) Ehdotus laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 14 ja 46 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 205
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70

7) Ehdotus laiksi tulo- ja varallisuusverolain 115 §:n muuttamisesta ja 167 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 210
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71

8) Ehdotus matkustajaverolaiksi

Hallituksen esitys n:o 158
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

9) Ehdotukset laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta 3767

Hallituksen esitys n:o 160
Lakialoite n:o 92
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63

10) Ehdotus laiksi maatalouden investointivarauslain muuttamisesta 3775

Hallituksen esitys n:o 208
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64

	S.		S.
11) Ehdotus laiksi terveystieteiden tutkimuskeskuskokouksesta	3775	muuttamisesta sekä työttömyyskassalain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	3820
Hallituksen esitys n:o 103 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuskokouksen mietintö n:o 18		Hallituksen esitys n:o 143 Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8	
12) Ehdotukset laeiksi kansanterveyslain 21 §:n, erikoissairaanhoidon lain 37 §:n ja kansanterveyslain muuttamisesta	3801	18) Ehdotus laiksi työllisyyslain 18 §:n muuttamisesta	3824
Hallituksen esitys n:o 104 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuskokouksen mietintö n:o 19		Hallituksen esitys n:o 147 Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 9	
13) Ehdotus laiksi alkoholilain muuttamisesta	„	19) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista	3826
Hallituksen esitys n:o 200 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuskokouksen mietintö n:o 20		Hallituksen esitys n:o 90 Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8	
14) Ehdotukset laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	„	20) Ehdotukset laiksi valtioneuvoston jäsenten palkkiosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	3831
Hallituksen esitys n:o 145 Lakialoitteet n:ot 30 ja 89 Toivomusaloitteet n:ot 1060, 1173, 1174, 1233, 1253, 1255, 1264, 1323 ja 1370 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuskokouksen mietintö n:o 21		Hallituksen esitys n:o 110 Lakialoitteet n:ot 37, 64, 65, 75 ja 87 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10	
15) Ehdotus laiksi kansanterveyslain voimaansaattamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	3820	E s i t e l l ä ä n :	
Hallituksen esitys n:o 142 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuskokouksen mietintö n:o 22		21) Hallituksen esitys n:o 211 laeiksi taiteen perusopetuksesta sekä peruskoululain 26 §:n ja lukiolain 18 §:n muuttamisesta	3838
16) Ehdotukset laeiksi valtion eläkelain 7 §:n ja valtion perhe-eläkelain voimaansaattamisesta 4 §:n muuttamisesta	„	Pöydällepanoa varten esitellään:	
Hallituksen esitys n:o 136 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuskokouksen mietintö n:o 23		22) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuskokouksen mietintö n:o 24 hallituksen esityksestä laiksi työttömyyskassalain 21 ja 22 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 223)	„
17) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvalain 23 §:n ja työttömyyskassalain 25 §:n		Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.	

		Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat R. Aho, Ala-Harja, Alaranta, Antvuori, Astala, von Bell, Biaudet, Donner, Hassi, Helle, Hurskainen, Jaakonsaari, Jansson, Jäät-	

teenmäki, Karhunen, Kasurinen, Kekkonen, Korva, Laakkonen, Lamminen, V. Laukkanen, Malm, Miettinen, Nyby, Näsi, Pekkarinen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Renlund, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Suhonen, Urpilainen, Wahlström, Vihriälä, Virrankoski, Vuorensola ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Jaakonsaari, Karhunen, Jätteenmäki, Pekkarinen, Vihriälä, Virrankoski, Rusanen, Kekkonen, Vuorensola, Suhonen ja Vähäkangas.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Astala ja Miettinen, virkatehtävien vuoksi ed. Rusanen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat R. Aho, Alaharja, Alaranta, Antvuori, Hassi, Helle, Jansson, Karhunen, Kasurinen, Laakkonen, V. Laukkanen, Malm, Nyby, Näsi, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Renlund, Rinne, J. Roos, T. Roos, Suhonen, Urpilainen, Vuorensola ja Wahlström sekä kuluvan kuun 19 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat von Bell ja Lamminen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi vuodelta 1992 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprocenteista

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 61
Lakialoite n:o 76
Toivomusaloite n:o 145
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Samalla sallitaan keskustelu päiväjärjestyksen 2) asiasta.

Yleiskeskustelu:

Ed. Ojala: Arvoisa puhemies! Täytyy kyllä tunnustaa, että Eduskuntatalossa on tänään ehkä jännittävämpikin keskustelu kuin se, mikä nyt alkaa isossa salissa. Täällä on meneillään seminaari: Eväitä EY-keskusteluun, maailman Maastrichtin jälkeen. Seminaarissa kansainvälisesti arvostettu professori Johan Galtung esittää parastaikaa näkemyksiään Euroopan yhteisöstä ja Pohjoismaiden tilanteesta, mikäli Pohjoismaat jäsenyyttä hakevat. Oli mielenkiintoista ja avartavaa kuulla laajasti sivistyneen, intelligentin, terävän, huumorintajuisen alustajan puheenvuoroja. Toivottavasti tässäkin salissa voisi vastaavanlainen säkenöivyyys kukkia.

Arvoisa puhemies! Hallitus esittää, että vuodelta 1992 toimitettavassa verotuksessa sovellettava progressiivinen tuloveroasteikko ja varallisuusveroasteikko olisivat samat kuin kuluvalla vuodelta toimitettavassa verotuksessa. Hallituksen esityksen ja tulopoliittisen sopimuksen solmimisen jälkeen hallitus on tehnyt esityksen ns. raippaverosta, jota perittäisiin korotettujen sosiaaliturvamaksujen muodossa. Vaikkei siis tulo- ja varallisuusverotaulukoihin muutoksia tehtäisikään, kiristetään joka tapauksessa kotitalouksien verorasitusta ensi vuonna huomattavasti. Muun muassa Veronmaksajain Keskusliiton arvioiden mukaan esimerkiksi eläkkeensaajien veroaste kiristyy keskimäärin noin 4,3 prosenttia siten, että noin 45 000—60 000 markkaa vuodesa tuloa saavien eläkeläisten kohdalla kiristys olisi 4 prosenttia ja 60 000—75 000 markkaa tuloa saavien jopa 5,3 prosenttia, vain muutamia esimerkkejä mainitakseni.

Devalvaation seurauksena kotitalouksien reaaliset käytettävissä olevat tulot supistuvat joka tapauksessa arviolta 4 prosenttia ensi vuonna, ja nyt sitten nämä sosiaaliturvamaksujen korotus mukaan lukien käytettävissä olevat tulot tulevat supistumaan keskimäärin 7 prosentin verran.

Tiedämme, että yksityinen kulutus on supistunut jo viime vuoden kolmannelta vuosineljänneksestä lähtien ja että esimerkiksi kestokulutushyödykkeiden supistuminen oli tämän vuoden toisella neljänneksellä yli 25 prosenttia, tarkalleen ottaen 26,5 prosenttia. Kokonaiskysynnän kasvu tulee myös ensi vuonna olemaan miinusmerkistä. Eli seurauksena on se, että kotimarkkinoilla toimivien yritysten toiminta entisestään vaikeutuu, konkurssit ja työttömyys lisääntyvät.

On siis pantava merkille ja todettava jälleen kerran täältä, että Ahon hallituksen toimenpiteet

pitkittävät tietoisesti lamaa. Talouden kääntymisen nousuun viivästy, ja se viivästy nimenomaan hallituksen toimenpiteistä johtuen.

Siteeraan seuraavan pätkän: ”Kesäkuussa tehty päätös kytkeä markka suuresti yliarvostetuna ecuun perustui käsityksemme mukaan maamme taloudellisen ja yhteiskunnallisen tilanteen sekä kansantaloutemme kansainvälisen aseman virheelliseen arviointiin. Nykyisessä vapaiden pääomaliikkeiden olosuhteissa mikään valuutta ei kestä huomattavaa yliarvostusta loputomiin. On aivan luonnollista, että tällaisissa olosuhteissa markkinavoimat aiheuttavat pakkovalvaation. Esiintynyttä spekulatiota on pidettävä tilanteeseen kuuluvana, markkinoille luonteenomaisena käyttäytymisenä, josta ei pidä niitä syyttää, niin kuin monilla tahoilla näytetään tehdyn. Spekulaatio johtui harjoitetusta vahvan markan politiikasta.” Tämä siteeraus ei suinkaan ollut vasemmistoliiton eduskuntaryhmän esittämistä kannanotoista, vaikka moni ehkä saattoi niin luullakin, niin saman kaltainen se oli vasemmistoliiton esittämien näkemysten kanssa. Tämä sitaatti oli perjantain Helsingin Sanomista, ja tämän olivat kirjoittaneet kansantaloustieteen professorit Erkki Koskela ja Jouko Paunio.

Näinhän tilanne itse asiassa onkin. Yhä useammat kansantaloustieteilijät ovat varoittelmassa maan hallitusta deflatorisesta politiikasta, jota maa harjoittaa. Kuitenkin näyttää siltä, että hallitus on kuuro, hallituksen ja ylijohtaja Korkmanin harjoittama deflatorinen talouspolitiikka jatkuu. Näyttää siltä, että se ei jatkukaan enää talouspolitiikan takia vaan ennen kaikkea sen takia, että molemmat suuret hallituspuolueet haluavat hintaan mihin hyvänsä säilyttää paikkansa hallituksessa, kävi maan talouden miten tahansa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tänä on jäänyt varmasti edelliseltä henkilöltä puhekonsepti. Uskon, että olisi huomattavasti viisaamman oloista, jos lukisin sen, mutta siitä huolimatta menen näihin omiini. Sikäli kuin kuulin, ensimmäinen ja toinen asia ovat käsitellyssä samanaikaisesti.

Rouva puhemies! Ensimmäisen käsitelyssä olevaan lakiin eli hallituksen esitykseen n:o 61 meillä on veroasteikkoja koskien pari muutosesitystä. Esityksemme 2 §:n progressiivinen veroasteikko eroaa merkittävästi hallituksen esityksestä ja lyhyesti sanoen sillä tavalla, että ehdotamme tuloluokkaan 205 000—285 000 markkaa

marginaaliveron prosentiksi 43, mutta sen lisäksi meillä on otettu uusi tuloluokka, yli 285 000 markkaa ansaitsevat, joiden marginaaliprosentti olisi 49. Piti sanoa peräti 49, mutta se olisi lioittelua, siis vain 49.

Toinen muutosesitys veroasteikoissa ja -prosentteissa on se, että 3 §:ssä esitämme, että valtionveroa ei kuitenkaan peritä, milloin 2 §:ssä olevan tuloveroasteikon mukaan kannettavaksi tulevan veron määrä jää alle 1 000 markan sen jälkeen, kun verovelvollinen on tehnyt hänelle tulo- ja varallisuusverolain mukaan kuuluvat vähennykset veronalaisesta tulostaan.

Rouva puhemies! Hallituksen esitykselle n:o 61 rinnakkainen aloitteemme merkitsee valtiolle 1,6 miljardin markan tulonlisäystä, joka on silloin otettu aivan oikeasta suunnasta eli eniten ansaitsevien kansalaisten kukkarosta. Heillä on suurempi veronmaksukyky. Tämän vuoksi tämä asteikko, jonka muuttaminen sillä tavalla kuin se aikanaan on tapahtunut, on aikanaan ollut virhe mutta perustunut tietysti sinipunahallituksen aikana kokoomuksen ja sosialidemokraattien välillä tehtyihin lehmänkauppoihin.

Toinen laki on hallituksen esitys n:o 62. Meidän esittämänämme tästä on myös niin kuin päiväjärjestyksen 1) kohdassa käsitellyssä olevasta asiasta lakialoite: n:o 77. Se merkitsee huomattavasti helpotusta kansalaisille tulo- ja varallisuusverolain osalta. Huomaatan tässä vaiheessa, että hallituksen esityksestä n:o 61 jää säästöä 1,6 miljardia markkaa, joka suunnilleen vastaa sitä, mitä meidän ehdotuksemme toisessa laissa, hallituksen esityksessä n:o 62, tulevat merkitsemään.

Aivan lyhyesti lakialoitteesta n:o 77. Siinä ehdotetaan hallituksen linjasta poiketen luonnollisen henkilön verovelvollisena suorittaman korkovähennyksen omavastuun säilyttämistä ennallaan. Toinen merkittävä kohta on, että erona hallituksen linjaan esitetään, että korkovähennyksen enimmäismäärä nostettaisiin aikaisemmalle tasolle eli 85 prosenttiin korkomenoisista.

Olennaisempana rakenteellisena muutoksena velkojen korkojen vähennysoikeuteen esitetään tässä esityksessä, että nykyisestä virheellisesti rakennetusta, avopareja suosivasta järjestelmästä siirryttäisiin henkilökohtaiseen, perhesuhteesta riippumattomaan asuntolainojen korkojen verovähennysjärjestelmään. Lakialoitteessa ehdotetaan, että jokainen kansalainen, jolla on vakituiseen asuntoon kohdistuvista asuntolainoista korkoja, saisi henkilökohtaisen 22 000

markan suuruisen korkovähennyksen verotuksessa. Lapsikorotusten suuruus olisi ensimmäisestä lapsesta 5 000 markkaa ja toisesta ja sitä useammasta lapsesta 10 000 markkaa.

Mielestämme eläkeläisten ja muiden pienituloisten asemaa tulisi sekä valtion- että kunnallisverotuksessa edelleen parantaa. Se kävisi tietyksi parhaiten kunnallisverotuksen perusvähennystä korottamalla esittämäämme 9 500 markkaan, antamalla kunnallisverotuksen eläketulovähennys kaikille perhesuhteista riippumatta täysimääräisesti. Tämän lisäksi, niin kuin aikaisemmin mainitsin, alle 1 000 markan suuruista valtionveroa ei perittäisi lainkaan.

Lopuksi lapsenhoitovähennystä ehdotamme nostettavaksi valtionverotuksessa 15 000 markkaan. Näin pystyttäisiin hieman tasaamaan elintasoeroa lapsiperheiden ja lapsettomien välillä.

Nämä lakialoitteet ovat siis kiinteästi sidoksissa toisiinsa niin kuin hallituksenkin esitykset. Lakialoitteemme n:o 76 koskee hallituksen esitystä n:o 61 ja n:o 77 hallituksen esitystä n:o 62, ja tulojen ja menojen osalta ne suunnilleen kompensoivat toisensa. Veroasteikoista tulee 1,6 miljardia markkaa lisää. Toinen aloite tulo- ja varallisuusverolain puolella syö nuo rahat. Toisin sanoen pystymme osoittamaan varat, joilla helpotukset nimenomaan verrattuna hallituksen esitykseen n:o 62 pystytään maksamaan. Silloin puntit pitäisi olla suunnilleen tasan.

Rouva puhemies! En tiedä tässä vaiheessa, voidaanko nämä pohjat esittää. Esitän kuitenkin ja esitän myöhemmin, jos se on virhe. Ehdotan ensinnäkin, että 1) asian käsittelyn pohjaksi otettaisiin nimelläni kulkevaan lakialoitteeseen n:o 76 sisältyvä lakiehdotus, ja toiseksi, että 2) asian kohdalta käsittelyn pohjaksi otettaisiin nimelläni kulkeva lakialoite n:o 77.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Huomautan, että päiväjärjestyksen 2) asiaa koskevat ehdotukset tehdään sen kohdalla.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Nyt on tullut vaihtoehdon totuuden hetki. Viime vaalikaudella meille valistettiin erityisesti silloisten edustajien Aho ja Pekkarinen toimesta erityisesti sitä, kuinka kohtuuton on se verouudistuslinja, jota silloinen hallitus toteutti. (Ed. Tennilä: Se oli aivan väärin!) Silloiset edustajat Aho ja Pekkarinen lupailivat vaihtoehtoa nimenomaan verotuksen osalta lähes jokaisessa istunnossa, kun tässä salissa verotusta käsiteltiin. He erityisesti peräänkuuluttivat sitä, että täällä täytyy

aina olla paikalla vastaavat ministerit ottamassa osaa keskusteluun. He paheksuivat sitä, että näitä asioita pyritään viemään eteenpäin yön myöhäisinä tunteina ilman kunnollista keskustelua. (Ed. Hämäläinen: Hyvä Jouni!)

Olen erittäin hyvilläni siitä, että tämä keskustelu siirtyi aiotusta lauantaan vastaisesta yöstä päivänvaloon. Mutta olen erittäin pahoillani siitä, että kyseiset nyt ministerit Aho ja Pekkarinen eivät ole täällä puolustamassa sitä linjausta, jonka he nyt hallituksesta käsin ovat ottaneet.

Kun meille luvattiin nimenomaan vaihtoehtoa verotuksen osalta, niin mikä on se vaihtoehto? Se vaihtoehto on täsmälleen samat veroasteikot kuin edellisen hallituksen viimeiselle vuodelle tekemät eli tälle vuodelle. Missä on siis se vaihtoehto? (Ed. Laine: Raippavero!)

Kun keskusta on nyt täällä peräänkuuluttamassa uutta veropoliittista linjausta, niin onko se uusi veropoliittinen linjaus se, että pistetään raippaveron tavoin nimenomaan yhteiskunnan pienituloiset maksamaan entistä enemmän verorasitusta? Keskusta vaati viime vaalikaudella nimenomaan marginaaliverotuksen osalta korkeimpien marginaaliverojen säilyttämistä nyt esitettyä korkeampina. Miksi hallitus ei tehnyt tätä esitystä?

Keskustan edustajat varmasti tulevat täällä puolustautumaan sillä, että kokoomus ei sallinut. Samaa selitystä mekin käytimme. Mutta täytyy kysyä, onko keskusta hallituksessa veropoliittikan osalta apupuolue, kun kokoomus sitä siellä kuulemma muutoin on.

Sosialidemokraatit ovat sitä mieltä, että tässä tilanteessa, korostan tässä suhdannetilanteessa, me voimme palata vuoden 90 marginaaliveroasteikkoihin kahden suurimman tulonsaajaryhmän osalta. Me olemme edelleen sitä mieltä, että Suomen täytyy kansainvälisesti noudattaa verotuksessaan niitä linjauksia, joita muissakin maissa on otettu. Tässä mielessä meillä ei ole mahdollisuutta pysyttää voimakkaammin progressiivista tuloverotusta kuin muissa maissa, mutta meillä on mahdollisuus edelleenkin suunnata omaa verotustamme siten, että ne kansalaiset, joilla on veronmaksukykyä, osallistuvat veronmaksuun muita kansalaisia enemmän. Tämän hallituksen, Ahon hallituksen, linja on juuri päinvastainen. Siitä puhumme myöhemmin, kun käsittelemme ns. raippaveroa.

Sosialidemokraatit esittävätkin, että ensi vuoden verotaulukkoihin kahden suurimman tulonsaajaryhmän, siis yli 154 000 ja suurimman luokan eli yli 275 000 ansaitsevien, marginaaliverot

nostetaan 35:een ja 43 prosenttiin eli ensin mainittua 2 prosenttiyksikköä ja ylintä 4 prosenttiyksikköä.

Toisaalta me esitämme varallisuusveroasteikoihin tehtäväksi sellaista muutosta, joka turvaa valtion verotulojen veropohjan säilymisen. Kun viimeisen vuoden aikana on varallisuuden arvo huomattavasti laskenut, se tulee johtamaan myös siihen, että verotettavan varallisuuden arvo laskee ja valtion verotulot tulevat pieneneeseen myös varallisuusveron osalta. Me esitämme, että nykyistä 1 100 000 markan rajaa pudotetaan 800 000 markkaan, joka sekään ei ole kovin kohtuuton, kun muistelee, mistä summista lähdettiin, kun verouudistusta viime vaalikaudella tehtiin.

Hallitus ei ole muutoinkaan veropolitiikassaan ollut kovin johdonmukainen, ei ainakaan keskusta niihin lupauksiin nähden, joita vaalien alla annettiin. Hallitus on noudattanut verouudistuslinjassaan tulo- ja varallisuusverolain osalta joitakin edellisen hallituksen omaksumia linjauksia erityisesti vähennyspolitiikan osalta. On aivan oikein, että vähennyksiä edelleenkin pyritään karsimaan, tällä tavalla verotusta yksinkertaistamaan, mutta samalla täytyisi muistaa se toinen reunaehto, että verotus säilyy oikeudenmukaisena. Tätä oikeudenmukaisuutta nyt esitetty tulo- ja varallisuusverolaki ei pidä sisällään. Tämä koskee erityisesti sairauskuluvähennyksen poistamista.

Haluun hyvin selkeästi todeta, että sosialidemokraatit ovat valmiit sairauskuluvähennyksen poistamiseen, mutta ei nyt esitetyssä muodossa. Esillä oleva tulo- ja varallisuusverolaki yhdistetynä niihin lakeihin, jotka sosiaalipuolella tuovat nimenomaan hammashoittoon lisää korvauksia, tarkoittavat yhdessä sitä, että ne kansalaiset, jotka ovat nyt pystyneet vähentämään sairauskulujaan, eivät voisi sitä jatkossa tehdä muuten kuin hammaslääkärihoidon osalta. Siellä tuo korvaus tulisi kattamaan kaikki ikäluokat, kun se tähän saakka on kattanut vain nuorimmat.

Tästä asiasta istui edellisen vaalikauden aikana erillinen komitea, joka teki hyvin seikkaperäistä työtä, laski tarkasti, millä tavalla poistuva verovähennys voitaisiin korvata niille kansalaisille, joille aiheutuu sairaskuluja. Heidän esittämänsä malli oli sellainen, että sairaskulut korvautuisivat suoran tuen kautta, ilman että verovähennystä tarvitsisi tehdä. Tällainen malli olisi ollut valmiina, mutta en tiedä, miksi hallitus sitä ei ottanut omaan esitykseensä. Voi vain arvailla, että tässäkin pyritään samalla tavalla kuin muis-

sa tämän hallituksen esityksissä rokottamaan nimenomaan yhteiskunnan pienosaisimpia ja tässä tapauksessa sairaita.

Muutoin tämä verouudistuslinja on jatkunut esimerkiksi asuntolainojen korkovähennyksen supistamisen osalta. Olen henkilökohtaisesti ollut jo pitkään sitä mieltä, että meidän tulisi huomattavasti nopeammassakin aikataulussa puuttua asuntolainojen korkovähennysoikeuteen, mutta tehdä se tavalla, joka ei ole saman tyyppinen kuin tänään lehdissä ollut valtiovarainministeriön esitys, jossa tuokin vähennys tehtäisiin muotoon, joka hyödyttäisi ehkä nykyistä enemmän joitakin suurituloisia, mutta erityisesti tulisi poistamaan tuen piiristä yhteiskunnan kaikkein pienituloisimmat. Haluan korostaa, että asunnon hankintaan ohjattava tuki, joka tulee mm. verotuksen kautta, ei saa olla sellainen, että kun veronmaksukyky elikkä tulot pienenevät, niin samassa suhteessa yhteiskunnan tuki ratkaisevasti pienenee. Se malli, jota nyt ollaan meillekin tänne tuomassa ehkä ensi vuodelle, tarkoittaisi sitä, että kun ihminen on työtön, opiskelee tai on pidempiaikaisesti normaalia pienempien tulojen varassa, hänen saamansa tuki asumiseen yhteiskunnan taholta tulisi pieneneeseen. Tämä ei voi olla oikea linjaus.

Viime vaalikaudella tehtiin eräs uusi vähennysmuoto, ns. asuntovähennys, joka jo silloin sai osakseen hyvin ristiriitaisen vastaanoton. Verojaosto yksimielisesti oli sitä mieltä, että tällainen vähennys ei ollut omiaan ehkä selkiyttämään vähennysjärjestelmää eikä myöskään ollut sosiaalisesti ei ainakaan oikeudenmukainen eikä ehkä kovin yksinkertainenkaan. Se nimittäin on hyödyttänyt niitä asunnon hankkijoita, joille vanhemmat ovat tuon asunnon pystyneet ostamaan, josta ei siis ole ollut korkomenoja, mutta on saanut kuitenkin vähentää verotuksessa huomattavankin summan. Tässä mielessä tätä vähennystä eivät ole voineet tehdä ne, joilla on pienet tulot, pienet verot. Sikäli raja on tullut hyvin nopeasti vastaan, kun tämä on verosta tehtävä vähennys. Sitä eivät ole myöskään voineet tehdä useat sellaiset nuoret, joilla on taas hyvin suuret asuntolainat ja suuret korot, koska tässäkin mielessä tämä raja tulee hyvin nopeasti vastaan ja vanhamuotoinen korkojen vähennys-oikeus on ollut heille edullisempi.

Tässä mielessä verojaosto yksimielisesti esittää asuntovähennyksen poistamista siten, että ensi vuoden alusta hankittavien tai käyttöön otettujen asuntojen osalta tuota vähennystä ei voisi tehdä, mutta ne henkilöt, jotka ovat vielä

tuon vähennyksen piirissä, tulisivat ainakin tois-
taiseksi tämän vähennysoikeuden säilyttämään.
Ehkä tämän suhteen on syytä tehdä joitakin
siirtymäsäännöksiä, ja vuoden kahden kuluessa
voisimme kokonaan poistaa tämän vähennyk-
sen, mutta kuitenkin siten että kukaan ei tässä
siirtymävaiheessa joudu tästä muutoksesta kär-
simään.

Muilta osin tulo- ja varallisuusverolaissa on
eräs yksityiskohta, jota olemme käsitelleet opin-
totukilain uudistamisen yhteydessä perusteelli-
semmin tässä salissa: Se on uusimuotoisen opin-
totuen verollisuus. Sosialidemokraatit ovat sitä
mieltä, mistä alkuperäinen Kurrin mallikin läksi,
että opintotuki voi olla kuten muutkin tulot
veronalaista. Kuitenkin nyt tuki jää niin pieneksi
tasoltaan, että verollisuus aiheuttaisi monille
tuen pienenemisen nykyisestä tasosta. Tästä joh-
tuen nyt ei ole oikea aika verollisuutta toteuttaa,
vaan vasta siinä vaiheessa, kun tuki on muutoin
riittävän suuri, jolloin siitä voidaan myös verot
maksaa.

Toisaalta tässä tilanteessa hyvin harvat kun-
nat ovat omissa laskelmissaan lähteneet siitä,
että saavat merkittävästi uutta verotuloa nimen-
omaan opiskelijoilta. Tämä tulohan nimittäin
meni ei opiskelupaikkakunnalle vaan kotipaik-
kakunnalle, mistä saatetaan olla jo viisi, kuusi,
jopa lähes kymmenen vuotta oltu pois. Tässä
mielessä täytyisi ensin mm. muuttaa opiskelijoi-
den kotipaikkaoikeutta lainsäädännössä siten,
että he voisivat ottaa kotipaikkakseen ja verotus-
kunnakseen nimenomaan opiskelupaikkakun-
nan. Tässä mielessä tämä ei ole valmis päätettä-
väksi ja asia täytyisikin lykätä ja esitän, että
opintotuki, myös tämä uusimuotoinen, olisi
edelleen verovapaata.

Kun verotuksen kautta on etsitty uusia tulo-
muotoja valtiolle, niin eräs uudistuslinja, jota
edellisellä vaalikaudella edettiin, on nyt jäänyt
unhoon. Se on niiden kansalaisten verotus, jotka
pystyvät ottamaan sellaisia vakuutuksia van-
hudenpäiviensä varalle, joiden vakuutusmak-
suja he voivat hyvinkin ratkaisevasti vähentää
tuloverotuksessaan. Edellisellä vaalikaudella vä-
hennysoikeuden rajaa pienennettiin, ja nyt se
esitetään säilytettäväksi 12 prosentissa. Sociali-
demokraatit esittävät, että tätäkin uudistusta
jatkettaisiin ja tuo prosenttiluku tulisi 10 prosen-
tiksi.

Kun tässä käsittelemme nyt yksityiskohtaises-
ti vasta tulo- ja varallisuusveroasteikkoja, ehdo-
tan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin valtio-
varainvaliokunnan mietintöön liitettyssä II vasta-

lauseessa oleva lakiehdotus, joka siis tarkoittaisi
ylimpien marginaaliverojen väliaikaista nosta-
mista ja verotettavan varallisuuden rajan laske-
mista 300 000 markalla.

Ed. Heikkinen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Backman kovin raivok-
kaasti kävi hyökkäykseen nimenomaan päämi-
nisteriä ja sisäasiainministeri Pekkarista vastaan.
Haluan ed. Backmanille muistuttaa, että edelli-
sen hallituksen aikana sosialidemokraattiset val-
tiovarainministerit Liikanen ja Louekoski olivat
nimenomaan ajamassa ylimpien marginaalivero-
prosenttien rajua alentamista. Nämä prosentit-
han alennettiin 51 prosentista 39 prosenttiin.
Ed. Backman, tämä olisi hyvä muistaa! (Ed.
Hämäläinen: Ei pidä antaa väärää todistusta!)

Tämän vuoden taulukoita vahvistettaessa
keskustan toimesta esitettiin, että kahta ylintä
marginaaliveroprosenttia korotettaisiin tälle
vuodelle. Ed. Backman peräsi tämän linjan mu-
kaista toimintaa. Linjanmuutos näkyy edelliseen
hallituskauteen nähden nimenomaan siinä, että
tämän hallituksen toimesta ei esitetty mitään
alennuksia ylimpiin marginaaliveroprosenttei-
hin, niin kuin tapahtui ministerien Liikanen ja
Louekoski aikana. Se näkyy edelleen siinä, että
tässä työllisyysverossa suurituloisimmille on ase-
tettu suurempi vastuu veron maksamisessa. (Ed.
Kalliomäki: Onkos se kovakin progressio!)

Oli todella myönteistä, että sosialidemokraat-
it lähtivät mukaan myös asuntovähennyksen
poistamiseen, mikä oli epäoikeudenmukainen.
Se oli nimenomaan ministeri Liikasen kuningas-
ajatus, kun hän tämän vähennyksen ajoi edelli-
sen hallituksen aikana läpi. Ed. Backman ei
kuitenkaan halunnut muistuttaa, mistä tämä
vähennyksen poistamisaloite siellä verojaostossa
lähti. Olen tyytyväinen, että voitiin tämä yksi-
mielisesti tehdä.

Ed. Alala-Nisilä (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Backman täällä muisteli
viime vaalikautta. Hän taitaa pyrkiä uudeksi
Pekkariseksi pehmeällä b:llä täällä eduskunnas-
sa. Tosin hän ei muistanut näitä viime vaalikai-
den aikoja ihan oikein. Silloinhan varsinkin
ylikuumenneen talouden vuosina valtiolle tuli
rahaa niin kuin suokuokalla vetäen, kuitenkin
samaa aikaan verotusta ns. kevennettiin ja
nimenomaan suurituloisten osalta Liikasen—
Louekosken linjalla.

Mitä tulee tähän vuoteen, niin talousarviohan
on 30 miljardia alijäämäinen, ja nämä verotaulu-

kot, mitkä Louekoski tälle vuodelle esitteli ovat siinä mielessä nyt metsässä. Lainanotto, mitä nyt joudutaan tekemään, on tulevaisuuden verotusta. Se on vaan siirrettyä verotusta tulevaisuuteen, mitä nyt alimittaisen budjetin kautta joudumme täällä tekemään.

Yhdyn myös siihen, että tässä verotusta nyt yksinkertaistetaan pitkästä ajasta sekä veronmaksajien että veronsaajan näkökulmasta. Asuntovähennys, mikä verojaostossa poistettiin ed. Heikkisen esityksestä, ellen väärin muista, todellakin yksinkertaistaa verotusta merkittävästi. Se oli tämmöinen Liikasen kummajainen verotuksessa, jota nyt hiljaisesti haudataan. Myös sairauskuluvähennyksen poistaminen, vaikka sillä on puolensa, helpottaa verotusta.

Ainoa hävyttömyys tässä laissa on lakkoavustusten asia. Verovapaushan ehdotettiin nyt poistettavaksi, niin kuin se kuuluisi. Sehän kerätään vähennyskelpoisilla työmarkkinajärjestömaksuilla. SAK:lainen ammattiyhdistysliike jyräsi sen uudelleen verovapaisten tulojen joukkoon samaan aikaan, kun opintotukikin on veronalainen. Ei tässä ole mitään kohtuutta kyllä mielestäni.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn siihen kritiikkiin, jonka ed. Backman esitti erinomaisessa puheenvuorossaan koskien oikeudenmukaisuuden puutteita, mitä lakiesityksessä nyt on. Viinase ja Ahon vetoamus yhteiskuntasopimuksesta ei todellakaan ole uskottava, kun lukee tämän lakiesityksen, mikä nyt on meillä esillä. Rahaa, veroa, varoja valtiolle ei oteta sieltä, missä olisi, vaan sieltä, mistä sitä ei löydy. Sitä ei oteta suurtuloisilta ja vakavaraisilta kansalaisilta, vaan työttömiltä, sairailta, eläkeläisiltä, opiskelijoilta ja lapsiperheiltä.

Tämä verolaki sisältää sen ajatuksen, että tulovero ja varallisuusvero on sama kuin tältä vuodelta kannettava ja me tiedämme, että progressio keveni vuonna 1988—1991, niin kuin ed. Heikkinen toi esiin. Edelleen myönnämme erittäin auliisti, että sos.demit olivat mukana tätä veronkevennystä suurituloisille myönnettäessä. Luulen, että ed. Heikkinenkin on huomannut, että demokratia on sellaista: Kaikkia mieleisiään lakiesityksiä eivät päähallituskumppanit saa läpi. Välillä saadaan, mutta välillä pitää antaa myös kaverille.

Suomen kansa hyväksyy, että veroja kiristetään maksukyvyyn mukaan ja eritoten silloin, kun valtiontalous on huonossa jamassa. Raippave-

roa ei tarvittaisi ollenkaan, mikäli progressiota kiristettäisiin tuloveron yläpäässä ja varallisuusverossa alennettaisiin veron rajaa.

Ed. Jaakonsaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan suuresti sitä, että keskustan edustajat täällä salissa osallistuvat tähän keskusteluun, mutta mielestäni teidän ministerinne aliarvioivat eduskuntaa siinä, että he eivät suostu keskustelemaan näistä asioista kansanedustajien kanssa. He eivät ylipäättään ole edes kyselytunneilla vastanneet siihen, mitä heiltä kysytään. Veroasiat tuntuvat olen erityisesti niitä, joissa ministerit välttelevät täällä salissa oloa. Tämä johtuu nimenomaan siitä, että kyseiset ministerit vaativat aivan toisen suuntaisia veropäätöksiä viime vaalikaudella. Nyt teillä, keskustalla on mahdollisuus toteuttaa niitä hallituksesta käsin. Mielestäni ei riitä se, ed. Heikkinen, että nyt ei enää lasketa marginaaliveroprosentteja. Muistikuvani on se, että te vaaditte niitä nostettavaksi vielä vuosi sitten tässä salissa. Toivonkin, että äänestyksissä keskustan edustajat voivat osoittaa äänestäjille, ovatko niiden lupaustensa takana myös veropolitiikan osalta.

Mitä tulee niihin esityksiin, joita viime vaalikaudella tehtiin, niin ehkä ministeri Louekoski puhuu omasta puolestaan. Kun ministeri Liikainen ei ole täällä paikalla, niin en hänenkään puolestaan rupea puhumaan, mutta totean vain, että nimenomaan kokoomus vaati laskettavaksi suurimpia marginaaliveroprosentteja. Sosialidemokraatit yrittivät tuolloin niitä pitää korkeampina. Itse olin esimerkiksi sitä mieltä, että tuo olisi riittänyt hallituskysymykseksi, mutta sitä ei silloin tehty, ikävä kyllä.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On syytä lyhyesti täydentää ed. Backmanin hyvää puheenvuoroa ja vielä vastauspuheenvuoroakin. Tänä syksynä silloin, kun ministeri Pekkarinen on ollut täällä salissa ja keskustelemassa täysistunnoissa verotuksesta, hän on koko ajan voimakkaasti ajanut sitä linjaa, että verotusta tulee nimenomaan voimakkaammin kohdistaa suurituloisiin, hyvätuloisiin. Hän on puhunut sen puolesta, että pieni- ja keskituloisten verotusta helpotettaisiin. Siis ministeri Pekkarinen on sanonut näin ministerinä ollessaan, valtioneuvoston jäsenenä, eikä

ainoastaan kansanedustajana silloin oppositiossa ollessaan. Hallituksen esitys on todella veret seisauttava linjanmuutos. On syytä ihmetellä sitä, että Suomen keskusta ei halua pitää saansa. Se puhuu toista kuin tekee.

Edustajat Karhunen ja Jätteenmäki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. P a l o h e i m o : Rouva puhemies! Verotuksella ja hallinnon järjestelyillä voi merkittäväällä tavalla suunnata pitkällä tähtäyksellä maan kehitystä nimenomaan niiden välillisten vaikutusten kautta. Tässä yhteydessä, kun Suomi on aivan ilmeisesti tekemässä kuitenkin loppujen lopuksi Eta-sopimuksen ja mahdollisesti liittyy myöhemmin EY:hyn, on merkityksellistä, minkälainen on Suomen hallinto ja Suomen verotussysteemi verrattuna muihin eurooppalaisiin maihin.

Kun täällä puhutaan verotuksesta, täällä erittäin usein sotketaan eri asioita keskenään. Puhutaan välillisistä vaikutuksista ja välittömistä vaikutuksista sekaisin. Sitten tähän sotketaan eettisiä kysymyksiä ja käytännöllisiä kysymyksiä. Eettisten kysymysten kohdalla puhutaan usein oikeudenmukaisuudesta, ja se vaikuttaa suoraan sanottuna melkoiselta hurskastelulta silloin, kun kysymys on lähinnä omien etujen ajamisesta.

Aion puhua tässä yhteydessä verotuksen vaikutuksista pitkällä tähtäyksellä ja nimenomaan käytännölliseltä kannalta. Miten se vaikuttaa siinä yhteydessä, jolloin Euroopassa vallitsee työvoiman, pääoman, tiedon ja tavaran vapaa liikkuminen nopeasti yli rajojen.

Tässä yhteydessä on syytä tarkastella ensin erästä vastakkainasettelua: ympäristöverojen ja tuloverojen vastakkainasettelua. Teollisuuden taholta on useasti huomautettu, että ympäristöverojen lisääminen ja tuloverojen samanaikainen vähentäminen heikentää maan kansainvälistä kilpailukykyä. Nähdäkseni tämä ei pidä paikkaansa. Se heikentää sitä niiden alojen osalta, jotka ovat saastuttavia ja luonnonvaroja paljon käyttäviä, mutta parantaisi niiden alojen osalta, jotka ovat työvoimavoittoisia.

Näin ollen vertailtaessa kansainvälisesti tämän tyyppistä verotuksen muutosta, jossa ympäristöveroja lisätään ja tuloveroja vastaavasti vähennetään niin, että kokonaisverotusaste pysyy samana, vaikutus on tämän tyyppinen. Se vaikuttaa teollisuuden luonteeseen nähdäkseni

myönteisesti. Näin ollen ympäristöveroja pitää kannattaa kaikissa olosuhteissa pitkän tähtäyksen ympäristön kehityksen vuoksi.

Toinen laajempi kokonaisuus, joka vaikuttaa kansainväliseen kilpailuun, on julkisen hallinnon raskaus tai keveys. Tällöin puhutaan tietysti säästöistä. Puhutaan siitä, pystyykö kansantalous joissakin sellaisissa kohdissa, jotka ovat eräänlaista tyhjäkäyntiä, säästämään ja muuttamaan kansantaloutta sillä tavoin kilpailukykyisemmäksi muihin maihin verraten. Nähdäkseni Suomessa olisi tässä suhteessa aika paljonkin tehtävää. On luonnollista, että kaikkien tuotteiden hintaan sisältyvät paitsi niiden tuotantokustannukset myös kaikki hallinnolliset kustannukset. Sen tähden kannatan ehdottomasti valtiontalouden parantamista siltä osin, kuin sitä parannetaan säästämällä hallinnollisista menoista.

Kolmanneksi mielestäni käsiteltäessä tällaisia suuria kokonaisuuksia, suuria vastakkainasetteluja, on syytä puhua siitä, pitäisikö valtion tuloja lisätä lisäämällä lainanottoa vai lisäämällä verotusta. Mielestäni näiden kahden vaihtoehdon välillä pitää tarkastella tulevien sukupolvien, tulevien ikäluokkien, ja nykyään elävien ihmisten vastakkainasettelua. Jos verotusta lisätään, silloin ottaa nykypolvi, nykyään täällä elävät ihmiset vastuun tilanteesta, jos lainanottoa lisätään, silloin vastuu syytään tuleville ikäluokille.

Seuraavana kohtana käsittelen verotuksen progressiivisuutta yleensä.

Merkitystä on mielestäni sillä, minkälainen on progressiivisuuden aste verrattuna muihin maihin silloin, jos teollisuus ja työväki, ammattitaitoiset ja ammattitaidottomat ihmiset, voivat siirtyä maasta toiseen. Tässä suhteessa on todettava, että Suomen tilanne silloin, kun marginaalivero on 60 prosenttia, on maailman korkeimpia. Se ei ole suinkaan korkein maailmassa mutta Euroopassa ilmeisesti kolmas Tanskan ja Belgian jälkeen myös hallituksen esityksessä sen jälkeen, kun Ruotsissa tilanne on muuttunut ja kun kunnallisvero ja valtionvero on laskettu yhteen ja saatettu vertailukelpoisiksi keskenään.

Jos halutaan joutua sellaiseen tilanteeseen, että ammattitaitoinen väki erityisesti esimerkiksi sen tekniikan alueella, joka tulevaisuudessa tulee olemaan merkityksellistä Suomelle, muuttaa yhä enenevässä määrin ulkomaille ja suomalainen teollisuus muuttaa lisääntyvässä määrin ulkomaille, silloin pitää lisätä verotuksen progressiivisuutta. Mutta silloin pitää nähdä, että tämä on sen seuraus, pitää ottaa siitä myös vastuu. Ei

pidä sanoa lyhytnäköisesti, että me muutamme verotusta nyt, jotta se olisi oikeudenmukaisempi tällä hetkellä. Tähän minä en ota kantaa. Otan kantaa vain siihen käytännölliseen seuraukseen, joka siitä pitkällä tähtäyksellä tulee olemaan. Sen jälkeen, kun ottaa mukaan pitkän tähtäyksen vaikutuksen, on syytä tarkastella oikeudenmukaisuutta kaikkien yhteiskuntaluokkien kohdalla.

Arvoisa puhemies! Niillä perusteilla, jotka olen esittänyt, tulen kannattamaan jatkossa niitä esityksiä, joita ryhmän jäsen ed. Luukkainen on esittänyt valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyneissä vastalauseissa.

Ed. Pekkarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Paloheimolle, että pohdiskelu haittaveroista on aivan hyödyllistä. Itse olen sitä mieltä, että meidän tulisi suunnata verotusta entistä enemmän haittaveroihin, mutta se tulisi tehdä nimenomaan siten, ettei ns. haittaveroilla korvattaisi esimerkiksi maatalouden vientikustannusvastuita. Tässä mielessä haittaverojen tulee olla nimenomaan ympäristöveroja mutta ei myöskään taas toisin päin, että ne korvamerkitään joihinkin tiettyihin ympäristön- suojelutarkoituksiin. Ylipäänsä kansalaisten tulee omalla käyttäytymisellään voida vaikuttaa myös siihen, kuinka paljon he joutuvat veroja maksamaan. Tässä mielessä haittaverot puolustavat paikkaansa.

Mitä tulee verotuksen progressiivisuuteen ja sen laskemiseen tai nostamiseen nykyisessä tilanteessa, kun perusteltiin progressiivisuuden laskemista, se tehtiin sillä, että kansalaiset tekevät innokkaammin työtä, kun lisätyöstä jää enemmän käteen. Nykyisessä työllisyystilanteessa tuo kriteeri ei kovin painava ole, ja tässä mielessä varmasti voitaisiin väliaikaisesti myös marginaaliverotuksen yläpäästä kiristää, koska se ei varmaankaan nykyisessä tilanteessa vaikuta kansalaisten työllisyysasteeseen kovinkaan paljon, koska myös ns. hyvätuloisia, tuloluokkien yläpäässä olevia ihmisiä on tällä hetkellä työttöminä ja työttömyys uhkaa heitä varmasti tulevanakin vuonna.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle jäi kovin epäselväksi, mihin ed. Paloheimo yhti, kun hän yhti valtio-

varainvaliokunnassa ed. Luukkaisen esittämiin näkemyksiin. Kun katselen vastalauseita, ed. Luukkaisella ei ole verotaulukkojen osalta vastalauseita kirjattuna valtiovarainvaliokunnan mietintöön. Kun katselen taulukkoesitystä, jonka vihreät ovat jakaneet, se on ed. U. Anttilan nimellä ja hyvin erilainen kuin se, mitä ed. Paloheimo esitti. Se poikkeaa myös hyvin suuressa määrin siitä, mikä oli vihreiden ns. vaihtoehtobudjetin sisältö asiassa. Vaihtoehtobudjetin mukaan verotettavan tulon alaraja vihreillä oli huomattavan korkea, mistä aiheutui valtiolle huomattava määrä tulonmenetyksiä. Mutta ed. U. Anttilan jakama paperi pitää sisällään merkittävän keskituloisten ihmisten verorasituksen nousun, siis progression noston 275 000 markkaan asti tavalla, joka on aika uskomaton, jos lähdetään siitä, että verorasitus jakautuisi kansalaisille veronmaksukyvyyn mukaan.

Tämän takia minusta vihreät ovat nyt ajautuneet kovin epäuskottavaan tilanteeseen. Heillä on erilainen taulukkoesitys kuin oli heidän vaihtoehtobudjetinsä, ja ed. Paloheimo ilmoitti yhtyvänsä johonkin, jota ei valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ole. Ilmeisesti hän ei kuitenkaan sitten yhdy ed. U. Anttilan taulukkonäkemykseen, joka nostaa keskituloisten ihmisten verorasitusta jopa 10 prosenttiyksikköä, ed. Paloheimo, ed. U. Anttila, ed. Luukkainen. Tässä mielessä olemme löytäneet himoverottajan joukostamme. Se on vihreät, ja heidän himoverotuksensa kohdistuu keskituloisiin ihmisiin.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä voin tässä yhteydessä selventää, mitä nimissäni on. Siellä on sitä, että olen yhtynyt sosialidemokraattiseen vastalauseeseen omaisuusverojen korottamisen osalta, tuloverojen asteikkojen osalta olen hallituksen esityksen kannalla. Hallituksen esityksen n:o 62 kohdalla olen yhtynyt siihen, että opintotuen pitää olla verotonta, kunnes kokonaisuudistus on voimassa, kuin myös siihen, että eläkevakuumaksujen vähennysoikeutta pitäisi supistaa, ja sitten raippaveroja vastustan.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin lyhyesti ed. Backmanille, kun hän sanoi, että hyvätuloisetkin ovat työttömiä: Hyvätuloiset saattavat väliaikaisesti olla työttömiä, todennäköisesti he aika pian ryhtyvät katselemaan työmarkkinoita muista maista siitä syystä, että hyvätuloiset useinkin

ovat kielitaitoisia ja pystyvät saamaan työpaikkoja myös rajojen ulkopuolella.

Ed. Seppäselle: Meidän vaihtohehtobudjettiimme sisältyi hyvin voimakas ympäristövero, jota tässä yhteydessä ei ole, joka muuttaa kokonaisuuden melko perusteellisesti juuri siinä suhteessa kuin äskeisessä puheenvuorossani esitin.

Onneksi ed. Luukkainen jo kertoi, mitkä ovat hänen esityksensä valtiovarainvaliokunnan mietinnön vastalauseissa, joten minä en sitä rupea kertaamaan.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän ed. Seppästä tarkkaavaisesti vertailemaan ehdotusta, joka on jaettu ja jota käsittelen varsinaisessa puheenvuorossani, ja sitten hallituksen esitystä n:o 61. Näiden verotettavan tulon alarajan välinen ero on 30 000 markkaa, mikä merkitsee sitä, että tekemäni ehdotus käytännössä keventää pienituloisten verotusta ja laittaa maksumiehiksi ne, jotka kuuluvat suurempiin keskituloisiin ja varsinaisesti suurituloisiin. Tämän ehdotuksen olen tehnyt siitä syystä, että tällainen malli on tuloverotuksellisesti oikeudenmukaisempi. Pitkällä jännteellä näen, että verotuksen tulisi siirtyä ympäristöverojen suuntaan, jolloin tuloverotusta voitaisiin keventää.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihreät ovat näköjään perusteellisesti hajalla sen suhteen, mitä he esittävät. Yksi porukka on hallituksen linjoilla ja sitä kautta suurituloisille annettavien verohelpotusten linjoilla, sitä kautta sillä linjalla, että suurituloisille annettua veroalea ei tarvitse peruuttaa, sillä linjalla, että veroja ei panna maksuun veromaksukyvyn mukaan, niin kuin pitäisi panna. Minä en ymmärrä ed. Luukkaista, joka vastustaa raippaveroa, koska sehän itse asiassa on sama veroprogression purku, jota hän ehdottaa yhtyessään hallituksen esitykseen.

Mitä tulee ed. U. Anttilan esitykseen, sehän on tosiaan sellainen, jonka toivoisi, jos se vihreiden kantaa joltakin osin edustaa, leviävän myös julkiseen tietoisuuteen. Vihreät ovat siis nostamassa 33 prosenttiin veroprosentin sellaisilta ihmisiltä, joilla se aikaisemmin on ollut vähän yli 20 prosenttia. Tältä osin hajonta vihreiden esityksessä on aivan huikea: Yksi porukka suosii suurituloisia, toinen porukka himoverottaa keskisuurituloisia, ja mitä tulee ympäristöveroihin ja verotettavan tulon alarajan nostoon, ympäristöveroja ei ole tällä hetkellä menossa läpi, jolloin

täytyy sitten ilmeisesti katsoa äänestyskäyttäytymisissä, mikä on vihreiden vaihtoehto siinä tilanteessa, kun ympäristöverot eivät mene läpi ja ruvetaan jakamaan veronmaksuvelvoitetta kansalaisten kesken.

Minä ymmärrän ed. Paloheimoa, joka aina on suurituloisia suosivien verotuksen helpottamisen kannalla, mutta en ymmärrä ellenkaan ed. U. Anttilaa, joka panisi suurituloisille annettavat verohelpotukset maksuun keskituloisille.

Ed. Härmäläinen: Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi kannatan ed. Backmanin ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Kun saliin katson, huomaan, että hallituksen ystävät salissa harvenevat ihan samaan tahtiin kuin kansalaistenkin joukossa. Hallitus on todella pahasti epäonnistunut. Hallitusohjelmasta voidaan olla eri mieltä, mutta hallitus ei ole kyennyt edes siitä pitämään kiinni. Pahiten hallituksen epäonnistuminen näkyy nimenomaan talouspolitiikassa, ja se näkyy myös veropolitiikan linjauksessa.

Hallitus on veropoliittisessa linjauksessaan päätenyt oikeastaan muutamaa läpikäyvään ajatukseen. Se johdonmukaisesti leikkaa kotitalouksien ostovoimaa kiristämällä verotusta, se siirtää julkisen talouden kustannuksia enemmän valtiolta kunnallistalouteen, ja se tukee pääomavaltaista teollisuutta keventämällä erilaisia palkkaperusteisia veroja. Useimmat hallituksen linjauksista ovat nykyisessä suhdannetilanteessa väärä, epäonnistuneita ja johtavat virheellisiin talouspoliittisiin toimiin. Näillä verolinjauksilla hallitus itse asiassa syventää lamaa, se lisää työttömyyttä. Sen sijaan, että se lisäisi verotuloja valtiolle, se on oikeastaan vähentämässä verotuloja. Sen sijaan se lisää valtion menoja, mm. sosiaaliturvamenoja. Väitän, että kaikkien veronkiristysten seurauksena se joutuu myös lisäämään valtion velanottoa, velanoton tarve tulee aivan ilmeiseksi.

Kohtuullista olisi, että tässä tilanteessa hallituksen ministerit olisivat puolustamassa verolinjauksiaan, mutta heitä on näkynyt salissa enintään viuhahtamalla. Aivan erityisesti minäkin olisin halunnut ed. Backmanin tavoin kuulla pääministeri Ahoa ja ministeri Pekkarista, jotka ansaitsivat edellisen hallituksen aikana oppositiossa kannuksia nimenomaan edellisen hallituksen veropolitiikkaa moittimalla. Ministerit Aho ja Pekkarinen oppositiokansanedustajina olivat sitä mieltä, että Holkerin hallitus nimenomaan oli epäonnistunut veropolitiikassa. He väittivät,

että verotus kiristyi silloin. He väittivät, että se kohtaantui epäoikeudenmukaisesti, ja erityisen epäoikeudenmukaista heistä oli suurituloisten verojen keventäminen.

Ei ole tarvinnut tämän pitemmälle päästä, kun on jo havaittu, että todella Liikasen valtiovarainministerinä ollessa verotus keveni. Ja hyvin pintapuolisella lukemisella pystyy myös havaitsemaan, että se oli jopa oikeudenmukaisempi kuin tämän hallituksen verolinjaus. Tämä hallitus on päätenyt verojen kiristämiseen vähennyksiä karsimalla ja aivan erityisesti maksupoliittisilla toimenpiteillä, veronluonteisilla maksuilla, jotka erityisen epäoikeudenmukaisesti kohtaantuvat nimenomaan pienituloisiin. Verotuksen epäoikeudenmukaisuutta lisää aivan erityisesti raippavero, joka kuuluu olennaisena osana hallituksen veroarsenaaliin, vaikka se ei veroasteikoissa ja verolaissa näykään, koska se on haluttu erilaisten sosiaaliturvamaksujen nimikkeellä piilottaa. Raippavero on minusta erittäin onnistunut, jo kansan suusta tälle toimenpiteelle tullut nimitys.

Hallitus on hyvin jääräpäinen verolinjallaan. Sitä on perusteltu valtion menojen supistamisen tarpeella, sitä on perusteltu valtion velanoton supistamisen tarpeella, mutta hetkeäkään ei ole pysähdytty analysoimaan, mitä kaikkea näiden veronkiristysten jälkeen tapahtuu.

Itse asiassa hyvin vähälle huomiolle on meillä olevan talouslaman syitä analysoitaessa jäänyt kotimaisen kulutuskysynnän laskeminen. Kun virallisia tilastoja on viime vuodelta ilmestynyt ja kun erilaisia taloudellisia mittareita on jälkikäteen voitu tutkia, on itse asiassa havaittu, että toisin kuin on tähän asti väitetty, että vientitulot olisivat ensimmäisinä laskeneet ja että viennin leikkautuminen olisi ollut sysäys lamalle, ensimmäisenä, arvoisat edustajakollegat, leikkautui yksityinen kulutuskysyntä. Siinä vaiheessa, kun vienti veti vielä täysillä, yksityinen kulutuskysyntä leikkautui jo ja kaikkien yllätykseksi poiki sellaisia valtion verotulojen vähennyksiä kuin autoveron vähennystä, leimaveron vähennystä, jopa valtion alkoholitulot vähentyivät. Edelleenkin valtion tulojen vähentyminen jatkuu. Nyt on mukaan tullut myös julkisen sektorin kysynnän vähentyminen ja vientikysynnän vähentyminen.

Mutta ensimmäisenä lama sysättiin liikkeelle kotimaista kulutuskysyntää vähentämällä. Nyt Ahon hallitus päättäväisesti syventää lamaa leikkaamalla edelleenkin kotimaista kulutuskysyntää, kun sen pitäisi elvyttää, kun sen pitäisi

elvyttää vaikka lainanotolla, jos ei itsellä riitä, niin vaikka lainanotolla. Mutta verojen kiristysjärjestelyllä, jota hallitus päättäväisesti ajaa, tulee enemmän työttömiä, vähemmän veronmaksajia, tulee vähemmän valtiolle verotuloja. Ja kukaan tämän politiikan puolustajista, joka nimenomaan on valtion velanoton supistamiseen vedonnut, ei ole kyennyt minulle selittämään, millä tavalla hallitus uskoo, että verojen kiristyslinjalla pystyttäisiin tulevaisuudessa vähentämään valtion velanoton tarvetta.

Tällä hetkellä valtio ei ole pahasti velkaantunut ollenkaan kansainvälisessä mittapuussa ajatellen. Valtionvelka on vielä varsin kohtuullinen, ellei suorastaan pieni. Eikä silloin tarvitse hakea köyhistä kehityksistä vertailukohtia. Kaikkia meitä kauhistuttaa, kaikkia erilaisen talouspolitiikan nimiin vannoneita kauhistuttaa se kuva, joka tulevaisuudessa on, joka näkyy viittaavan siihen tulokseen, että valtion velanoton tarve kasvaa tavattoman rajusti tulevina vuosina. Mutta nimenomaan veronkiristyslinjalla velanoton tarvetta ei pystytä leikkaamaan. Sillä tullaan vain syventämään lamaa, lisäämään sosiaaliturvan tarvetta, työttömyyden turvan tarvetta, toimeentuloturvan tarvetta. Ei kai hallituksella kuitenkaan ole tarkoitus, että työttömiäkään nälkiinnytetään kuoliaiksi. Kaikella mahdollisella tavalla on näkyvissä lisävelanoton tarve.

Kun hallituksen verolinjauksia ovat talousopin tutkineet, ovat useimmat päätyneet siihen tulokseen, millä tahansa talousopilla he ovatkaan todistaneet, että hallitus liikkuu nyt todellisella riskirajalla ja että syöksy alas tulee olemaan vieläkin nopeampi kuin olemme tähän asti nähneet.

Verotuksen kiristäminen tässä suhdannetilanteessa ei ole perusteltua. Verotuksen painopisteen muuttaminen sillä tavoin, että aivan erityisesti pienituloiset joutuvat tämän jakopuusteisen raippaveron puitteissa siitä kärsimään, sekään ei ole perusteltua. Jos oikeudenmukaisia olisi oltu, olisi lähdetty kiristämään korkeintaan suurituloisten marginaaliverotusta; keskustapuolue aivan erityisesti vastusti silloin, kun sitä edellisen hallituksen aikana huojennettiin. Eikä kokoomuskaan voi tässä suhteessa lyödä rintoihinsa ja kehua marginaaliverojen kevennyksillä. Katsotaan pelkästään eläkeläisten verotusta sen näköisenä, kuin se nyt hallituksen käsittelyn jäljiltä tulee ilmeisesti toteutumaan. Eläkeläisten marginaaliverotus tulee nousemaan ennätysuureksi jo hyvin pienitu-

loisten eläkeläisten kohdalla. Eli kokoomuksenkin hellimä ajatus marginaaliverojen kevenemisestä ei toteudu.

Hallituksen lamalääkkeet ovat väärät. Hallitus on ilmoittanut kansalaisille ainoana yhteisenä ohjeena, miten lamasta päästä eroon: Täytyy tehdä työtä. Sen täytyy olla irvokasta niitten satojentuhansien ihmisten kuulla, jotka tällä hetkellä kaikkein mieluiten tekisivät työtä, jos sitä vain heille jostain olisi tarjolla. Eikä se varmasti ole mitenkään ilahduttavaa niidenkään ihmisten kuulla, jotka kaikella antaumuksella ovat isänmaata kukin omassa työssään palvelemissa.

Tällaisten fraasin sijasta hallitus voisi miettiä omia talouspoliittisia linjauksiaan. Hallitus voisi todellakin tehdä työnteen mielekkääksi, ja hallitus voisi luoda omilla toimenpiteillään uskoa tulevaisuuteen sen sijaan, että se nyt on riistämässä uskon tulevaisuuteen tällä hetkellä työssä käyviltilä ja viemässä mahdollisuuden tulevaisuuteen ei vain meidän lapsiltamme vaan vielä lapsenlapsiltammekin, jotka tulevat maksamaan tämän hallituksen aikaansaamaa velkaantuneisuutta.

Arvoisa puhemies! Että sellainen vaihtoehto.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en oikein päässyt selville siitä, kannattiko ed. Hämäläinen lisävelanottoa vai ei, kun jossain vaiheessa minusta tuntui siltä, että hän kannatti ja sitten puheenvuoron loppu-osassa ei taas kannattanut.

Nähdäkseni se velka, jolla on kaikkein eniten kansantaloudellista merkitystä, on ns. kansantalouden nettovelka, joka tarkoittaa silloin paitsi valtionvelkaa myös kuntien ja kaikkien yhteisöjen, pankkien ja suomalaisten yritysten yhteistä velkaa ulkomaille vähennettynä taas sillä vastaavalla, joka ulkomailta on vastaaville suomalaisyrityksille. Siis se on se velan määrä, jonka suomalaiset yhdessä ovat ulkomaille velkaa, ja se on tämän vuoden lopussa tietojeni mukaan 175 miljardia markkaa. Se on aika merkittävä, kun sen jakaa suomalaisten määrällä ja laskee, kuinka pitkällä ajalla sitäkin maksetaan, kuoletetaan ja maksetaan sen korkoja. Siitä syystä en enää olisi siirtämässä missään muodossa kansantalouden rasituksia tuleville polville ja tuleville ikäluokille nykyään vallassa olevalta ikäluokalta.

Koska en päässyt selville siitä, kannattiko vai vastustiko ed. Hämäläinen lisävelanottoa, haluan tehdä selväksi kantani tähän kokonaisvelkaan ja politiikkaan, mitä siihen tulee.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläinen hyvin voimakkaasti kritisoi sitä, että nyt ollaan verotusta kiristämässä. Heittäisin pallon takaisin ed. Hämäläiselle. Vuonna 87, kun sinipunahallitus muodostettiin, tehtiin talouspolitiikan suuri perusvirhe, kun tilanteessa, jossa rahaa tuli vähän joka tuutista ja kulutus kävi ylikierroksilla, ruokittiin vielä ihmisille lisää käsitystä kulutusmahdollisuuksista sillä, että tehtiin tämä paljon puhuttu verouudistus, jolla verotus kevenee. Siinä tilanteessa olisi, ed. Hämäläinen, pitänyt tajuta tulevaisuuden realiteetit ja kiristää verotusta ja kasata sitä varaa tähän tilanteeseen, lamaan, jossa olemme. Tämä on realiteetti.

Minusta olisi erittäin hyvä, jos tästä voisimme edes olla yhtä mieltä, koska ne perusvirheet on tehty silloin, joista me nyt maksamme valitettavasti laskua. Hallitus on tässä tilanteessa mahdollottoman edessä. Valtiontalouden alijäämä ja verojen tulo on niin paljon alentunut johtuen tästä työllisyystilanteesta, että ei ole mitään muuta tietä tässä tilanteessa, kun ei kerran edellisen neljän vuoden aikana ole yhtään kerätty sitä elvytysvaraa, jota nyt todella tarvittaisiin.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen aivan oikein totesi, että tämä keskustan talouspoliittinen linjaus on täysin uskomaton. Nyt väitetään edelleen, että edellinen hallitus olisikin nimenomaan keventänyt verotusta, ja keskusta viime kaudella väitti koko ajan, että se nimenomaan sitä kiristi. Keskusta ei oikein itsekään enää tiedä, mihin se uskoon.

Ed. Hämäläinen aivan oikein totesi, että laman alkusysäys oli kotimaisen kysynnän lasku, ei nimenomaan viennin vaikeudet. Jos katsomme esimerkiksi vuoden 90 toista vuosineljänneestä, silloin vienti kasvoi vielä edelliseen vuoteen verrattuna 12 prosenttiyksikköä, kun yksityiset investoinnit laskivat jo 4,1 prosenttiyksikköä. Eli siinä vaiheessa alkoi näkyä esimerkiksi valtion tuloissa selkeästi tämä autoverotuksen osalta, toisaalta leimaverotuksen osalta asuntokaupan laimetessa jne. Tässä mielessä pitäisi ensin katsoa, mistä talouden tämänhetkiset vaikeudet johtuvat, ja sen jälkeen miettiä vasta keinoja, miten tähän vastataan.

Kun tullaan velanottoon, josta ed. Hämäläinen puhui, minä olen samaa mieltä, että tässä suhdannetilanteessa olisi aivan oikein, mieluummin kuin pistää tällaisia raippaveroja, ottaa vastaava määrä vielä lisää velkaa.

Kommentoin samalla ed. Paloheimoa, joka totesi, että suomalainen nettovelka tässä suhteessa olisi jollain tavalla kansainvälisesti huolestuttava. Hän ei ole valmis enää ottamaan sitä lisää. Jos katsomme nimenomaan julkisen sektorin nettovelkaa, korostan: julkisen sektorin, suhteessa bruttokansantuotteeseen, velkapääomasta on siis vähennetty annettujen lainojen pääoma, niin Suomessa se oli vuonna 90 miinus 4,1 prosenttia, kun se esimerkiksi Belgiassa, siis Brysselin maassa, oli plus 120 prosenttia. Suomi on erittäin hyvässä eurokunnossa. Tässä mielessä meillä ei ainakaan ole Brysseliin ja Belgiaan nähden mitään hävettävää näissä luvuissa.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä taloudellisessa tilanteessa valtio joutuu niin veroja korottamaan kuin ottamaan lisää lainaa. Ymmärsin, että ed. Hämäläinen katsoi, että pitäisi suosia lainanottoa veronkorotusten sijasta.

En voi olla kuitenkaan muistuttamatta kansanedustajia siitä, että jos haluamme saattaa tämän maan eurokuntoon, niin budjetin alijäämä ei saisi olla kuin 3 prosenttia bruttokansantuotteesta, ja 3 prosenttia bruttokansantuotteesta on noin 15 miljardia markkaa, eli lainanotto saisi olla 15 miljardia. Ensi vuonna tulemme varmasti lainaamaan 40—50 miljardia ja olemme siis hyvin hyvin kaukana siitä 3 prosentista, joka oli siis 15 miljardia.

En voi olla myöskään muistuttamatta kansanedustajia siitä, että hallitus suunnitteli kyllä keväällä 91 pysymistä vanhoissa veroasteikoissa, mutta vastustaminen tästä talosta niin kuin myöskin työmarkkinajärjestöjen taholta oli tavattoman voimakasta, ja hallitus joutui siinä antautumaan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun sinipunahallitus kevensi veroja, se ei riittänyt keskustapuolueelle. Keskustapuolue ajoi kaikin voimin vielä suurempia veronkevennyksiä, ja keskustapuolue onnistui silloin voimakkaalla propagandallaan saamaan sinipunahallituksen väitteen siitä, että verotus kevenee, kuulostamaan suorastaan irvokkaalta, eikä siihen siihen aikaan moni kansalaisista uskonut. Mutta tulevaisuus tulee näyttämään, että silloin verotus keveni. Voi olla, että se oli väärä aika, mutta keskustapuolueella ei ollut silloin sitä viisautta, että se olisi painanut jarrua ja sanonut, että nyt pitää verotusta kiristää.

Ed. Paloheimolle minä haluaisin nimenomaan

sanoa, että jos puheenvuorossani jäi epäselväksi, pitääkö veroja kiristää vai ottaa lisää velkaa, vaihtoehto on se jälkimmäinen. Näyttää siltä, että tällä hetkellä maassa on kaksi talouspuoluetta. Toinen on verotusta kiristettävä -puolue ja toinen on lisää valtionvelkaa -puolue, ja minä kuulun siihen jälkimmäiseen. Jos muita keinoja ei ole käytettävissä, niin on elvytettävä vaikka velalla. Tämä verotuksen kiristäminen johtaa nimenomaan siihen, että ahdinko, lama ja pula jatkuu, valtion tulot vähenevät, sosiaaliturvan tarve lisääntyy, ja menojen tarve sekä velanoton tarve sitä myötä tulee lisääntymään eikä väheneään. Lamasta ei päästä tällä tavoin, ei päästä budjettialijäämistä eikä päästä eurokuntoon. Juuri tällä prosessilla, tällä verojen kiristämällä ajaututaan siihen, että koko meidän hyvinvointivaltiomme pohja murenee, ja laskuja maksavat vielä meidän lapsenlapsemmekin.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. S-L. Anttila palautti mieleen ne vuoden 87 yltäkylläisyyden ajat, niin kuin hän antoi ymmärtää, tuli mieltineeksi, miksiköhän me emme kuunnelleet ed. S-L. Anttilan opettavia puheenvuoroja tuolloin siitä, että verotusta pitää voimakkaasti kiristää. Saattaa olla siitä syystä, että niitä ei lainkaan pidetty.

Kannattaa muistaa myöskin se, mitä valtionvelkaan tulee ja sinipunahallitukseen, jota aletaan yhä enemmän ehkä kaivata, niin sinipunahallitus talouspoliittisessa kaukonäköisyydessään maksoi merkittävässä määrin valtionvelkaa pois, jolloin valtionvelan bruttokansantuoteosuus putosi aikaisemminkin eurooppalaisittain hyvin alhaiselta tasolta vieläkin alemmaksi, ja tuo osaltaan loi sitten pelivaraa talouspolitiikalle.

Kysymys on vain yksinkertaisesti siitä, että verojen voimakkaalla korotuksella, johon hallitus kouristuksenomaisesti on nyt liittynyt, ei kerta kaikkiaan saada aikaan sen tyyppistä elvytysvaraakaan, joka toisaalta on välttämätön kansantalouden käyntiin saattamiseksi ja myöskin valtionvelan kehityksen aikana myöskin tasapainoon saattamiseksi. Kysymys ei ole umpimähkäisestä keinojen valikoimasta vaan siitä, että hallituksen valitsema linja ei johda siihen tulokseen, johon hallitus on sen ilmoittanut johtavan.

Sanoisin vielä lopuksi, että minusta on anteeksiantamatonta, että hallituksesta ei ole edustusta paikalla, kun erästä kaikkein tärkeimmistä tämän vaalikauden ja budjettikauden keskusteluista täysistunnossa käydään.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Backman edellä todisteli, että Suomessa valtio on hyvin vähän velkaantunut, käyttämällä sitä velkaantumismittaria, jossa tarkastellaan vain julkisen sektorin nettovelkaa eli kääntäen asiaa, jossa velkapääomasta on vähennetty annettujen lainojen pääoma. Tällainen vertailu vaatisi ilman muuta taustakseen sen, että vertailtaisiin myös, mikä on valtion tai julkisen sektorin rooli lainoittajana eri maissa. Suomesahan on se tilanne, että valtio on erittäin suuri lainanantaja, koska valtio antaa paljon asunto-lainoja ja maatalouden lainoja, ja molemmat ovat pitkäaikaisia lainoituksia, molemmat ovat halpakorkoisia lainoituksia. Kun nämä molemmat erät vähennetään valtion omasta velasta, on selvää, että nettovelka saadaan pieneksi.

Mutta tämä ei suinkaan kerro, että valtiolla olisi hyvä rahoitusasema. Päinvastoin, tällainen tilannehan rasittaa valtiontaloutta, koska sen omat velat ovat lyhytaikaisia ja korkeammalla korolla ja sen omat saamiset pitkäaikaisia ja pienemmällä korolla. Tämä antaa täysin päinvastaisen kuvan, mitä ed. Backman kertoi.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä puhuttiin velasta, puhuttiin sekaisin hyvin monista asioista. Siitä ei ole kovinkaan kauan, kun ed. Backmanin ryhmätoveri ed. Skinnari täällä kertoi, että se, mikä on kaikkein merkityksellisintä, on kansantalouden bruttovelka, ja hän puhui silloin nähdäkseni 380 miljardista markasta. Minä puhuin äsken kansantalouden nettovelasta, ja nyt ed. Backman puhuu julkisen sektorin velasta, jolla ei koko kansantalouden kannalta ole samanlaista merkitystä kuin sillä, mikä on kansantalouden velka ulkomaille. Puhe julkisen sektorin velasta on vähän samanlainen asia, kun jos minä otan 10 markkaa oikeasta taskustani ja panen sen vasempaan taskuun, ja sen jälkeen minä puhuisin siitä, että oikea taskuni on velkaa vasemmalle taskulleni 10 markkaa. Tämä on vähän saman tyyppinen asia.

Sitten ed. Hämäläinen sanoi, että näyttää olevan kaksi puoluetta. Täällä on se puolue, joka haluaa ottaa lisää velkaa, ja se puolue, joka haluaa korottaa veroja. Ilmeisesti näin on. Minun nähdäkseni, ja tässä yhteydessä mielelläni puhun "eettisesti" asiasta, se eettinen ero näitten kahden puolueen välillä on, että ne, jotka haluavat ottaa lisää velkaa, haluavat keventää nykyään Suomessa elävän sukupolven taakkaa ja lisätä taakkaa tuleville sukupolville. Ne, jotka

taas haluavat ottaa lisää veroja ja vähemmän velkaa, haluavat säilyttää vastuun tilanteesta nykypolvelle. Tämä on minusta se periaatteellinen ero näiden kahden ns. puolueen välillä. Nähdäkseni tulevaisuuden sukupolvilla on huonommat mahdollisuudet hoitaa näitä kysymyksiä kuin meillä. Siitä syystä en säilyttäisi niille enää lisätaakkaa.

Ministeri Kankaanieniemi: Arvoisa puhemies! Täällä kaivattiin ministereitä paikalle ja nyt on jo kaksikin onneksi.

Kansantalouden tilanne ja varsinkin sen kehityssuunta tällä hetkellä on sellainen, että meidän on etsittävä kaikkia mahdollisuuksia sen korjaamiseen, suunnan muuttamiseen, ja on jouduttu turvautumaan lisävelanottoon, niin kuin hyvin tiedämme jo liiankin paljon. Sen lisäksi tarvitaan verotuksen toimenpiteitä, eikä tämäkään riitä, vaan tarvitaan myös säästöjä. Hallitus on pyrkinyt kaikkia kolmea keinoa käyttämään. Se, miten nämä kohdistuvat eri kansanosiin: tänä päivänä eläviin, tulevaisuudessa eläviin ja toisaalta tänä päivänä elävien eri väestöryhmiin, on tärkeä kysymys, josta pitäisi keskustella.

Ed. Paasio mainosti edellistä hallitusta velanlyhentäjänä, maksajana. Todellisuudessa kuitenkin kunnat, yritykset ja yksityiset velkaantuivat entistä voimakkaammin ja valtio hieman lyhensi velkaansa viime kaudella. Kansantalouden velka kasvoi kuitenkin ja tämä hyvin tärkeä meidän muistaa.

Tärkeää on siis se, keneltä peritään, kuka maksaa tätä laskua, joka on viime vuosina kertynyt maksettavaksi ja tällä hetkellä vielä nopeasti kasvaa. Mielestäni nämä ratkaisut, joita on valittu, eivät kaikilta osin ole tyydyttäviä, mutta näen ainoana mahdollisuutena sen, että me toteutamme säästötoimenpiteitä, lisäämme velkaa ja otamme myös verotuksella varoja yhteisen laskun maksamiseen.

Tässä on myös, niin kuin ed. Paloheimo hyvin ansiokkaasti sanoi, kysymys sosiaalisuuden lisäiksi eettisyydestä, siitä millä tavalla me jaamme ne ongelmat, jotka nyt ovat syntyneet: Maksameko me niistä yhtään enempiä kuin on tähän asti tehty vai siirrämmekö kaikki tuleville sukupolville? Mielestäni on myös nyt maksettava, eikä ole oikein siirtää kaikkia laskuja tuleville sukupolville.

Ensimmäinen varapuhemies: Totean kansanedustajille, että äsken ministeri Kankaanniemen puheenvuoron alkaessa vahin-

gossa annettiin virheellinen äänimerkki. Kysymyksessä ei ole äänestys.

Ed. Vihriälä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kankaanniemen puheenvuoron suuri ansio oli nimenomaan siinä, että sen seurauksena summerit soivat ja saimme nähdä, että talossa on muitakin ministereitä. Olimme jo moneen kertaan peräänkuuluttaneet heitä puolustamaan hallituksen linjaa.

Veropolitiikasta viimeiset puheenvuorot ovat nimenomaan vedonneet eettisiin arvoihin. Jos eettisistä arvoista puhutaan, niin varmasti silloin todistamme samojen eettisten arvojen puolesta, siitä, että kaikkea ei voi säilyttää yksien sukupolvien maksettavaksi, ja erityisesti siitä, että kukaan ei halua tulevien sukupolvien maksettavaksi säilyttää koko tämänhetkistä taakkaa. Mutta ero onkin eettisissä arvoissa vaan siinä talouspolitiikan linjan valinnassa, minkälaisen tuloksen me oletamme ja uskomme erilaisilla toimenpiteillä saavuttavamme. Vaikka todistamme samojen eettisten arvojen puolesta, joita täällä muun muassa ed. Paloheimo vaati, niin me emme usko, että näillä toimenpiteillä, joita hallitus esittää, voidaan toteuttaa juuri niitä eettisiä arvoja. Minä väitän yhä uudelleen, että hallituksen vero- ja finanssipoliittisilla toimenpiteillä saadaan nimenomaan meidän lapsemme ja lapsenlapsemme tämän laskun maksajiksi. Eurokuntoon meitä ei, ministeri Kankaanniemi, tulla saattamaan tällä vero- ja finanssipoliitikalla tällä vuosituhanellakaan.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytän puheenvuoron ed. Paloheimon puheenvuoron johdosta. Hän haluaisi, että tämä sukupolvi maksaisi veroja ilman, että otetaan lainaa. Kuitenkin sama ed. Paloheimo on antamassa suurituloisille verohelpotuksia sen vastalauseen mukaan, mitä ei ed. Luukkainen ole jättänyt valtiovarainvaliokunnan mietintöön, koska hän on samaa mieltä kuin hallitus. Eli ed. Paloheimo on kuitenkin antamassa suurituloisille verohelpotuksia ja samaan aikaan haluaisi veroja lisää maksuun kansalaisille.

Ed. Luukkainen täällä on jo vastustanut raip-paveroa, joka olisi veroja kansalaisten maksuun. Ed. Paloheimolta en ole kuullut kantaa tähän raippaveroon, mutta jos hän on johdonmukai-

nen ja haluaa, että tämä sukupolvi maksaa veroja eikä oteta lainaa, niin kai ed. Paloheimo sitten ryhmässään edustaa sitä kantaa, että raip-pavero on hyvä, koska sillä tavallahan kansalaisille ja varsinkin pienituloisille kansalaisille saadaan lisää veroja maksuun. Eli ed. Paloheimo edustaa tässä velkaa vastustaessaan ja veroja lisätessään kuitenkin kestäväntöntä tulonjakopoliittista linjaa. Hän haluaa, että pienituloiset maksavat tänä päivänä verot sen sijasta, että otettaisiin lainaa, jolla luotaisiin edellytykset kansantalouden elvyttämiselle, jolla lopetettaisiin tämä deflaatiopolitiikka, jolla luotaisiin edellytykset velkojen takaisinmaksulle tulevaisuudessa.

Ed. Paloheimo on täysin väärässä tässä kysymyksessä, kun hän haluaa, että tulonjakopoliittisesti väärät ihmiset pannaan laman maksumiehiksi ja maksunaisiksi. Jos vaihtoehto todella on se, että pitäisi panna pienituloiset ihmiset maksamaan tai ottaa velkaa, niin tässä tilanteessa pitäisi ottaa velkaa ja sillä tavalla käynnistää kansantalouden toiminta, joka loisi edellytykset velan takaisinmaksulle. Sitä, että velkaa otettaisiin vuositolulla vääriin tarkoituksiin, niin kuin esimerkiksi pelkästään työttömyyden hoitoon ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppäsen näkemykset vastasivat aika paljon niitä näkemyksiä, mitä itselläni on. Täällä kiistellään siitä, että jos me nyt korotamme veroja emmekä ota lainaa, niin me takaamme ruusuisen tulevaisuuden seuraaville sukupolville. Kyllähän tilanne on se, että jos me korotamme veroja sillä tavalla, kuin hallitus nyt esittää eri muodoissa, meidän valtiontaloutemme ei lähde liikkeelle ollenkaan. Se on juuttunut tuiskulumeen, eikä siinä auta mikään muu kuin ottaa lainahevonon, siirtää kuormasta vähän lainarattaille halkoja ja mäen päällä sitten siirtää takaisin, kun alkaa olla parempaa luistoa. Toisin sanoen meidän pitää saada kansantaloutemme liikkeelle myös kotimaisen kulutuksen osalta, ja siinä suhteessa nimenomaan pieni- ja keskituloisten osalta ei ole minkäänlaisiin veronkorotuksiin varaa. Suurituloisten osalta jonkin verran on, mutta näyttää siltä, että tätä asiaa ei ymmärretä.

Minä uskon, että tämä on tällaista kansanmiehen ja rahvaanmiehen puhetta, jonka talou-

delliset ajatukset ovat samanlaisia kuin ed. Paloheimon vasemman taskun velkasuhde oikeaan taskuun. Mutta kun mennään vuosi tai kaksi ja jos tällä tavalla lähdetään liikkeelle, että kansalaisten ostovoimaa lopullisesti lyödään lisäämällä verotusta, niin me olemme kahden vuoden kuluttua samanlaisessa tilanteessa eli köyhyys on palsamoitu meille ja reki on tuiskulussa eikä ole liikahtanut mihinkään. Silloin ollaan todella vaikeassa tilanteessa. Silloin näitä asioita on enää vaikea korjata.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on oikein, että täällä soitetaan kelloja ja kutsutaan kansanedustajia paikalle, kun ministerit käyttävät puheenvuoron. On se sen verran harvinainen tapaus tässä salissa ainakin tässä keskustelussa. Tämä keskustelu kilpistyy nyt nimenomaan keskusteluun siitä, pitääkö ottaa lisää lainaa vai maksatetaan-ko kansalaisilla raskaampaa verotaakkaa.

Mielestäni tämä keskustelu ei voi olla pelkästään mustavalkoasetelma, vaan niiden, jotka ovat valmiit nyt kiristämään verotusta, täytyy vastata siihen kysymykseen, kuinka veronkiristämisperusteilla tässä tilanteessa kansantaloutta saadaan sellaiseen kuntoon, että pystymme edes ne muutkin velat, korostan julkisen sektorin velat, maksamaan. Mielestäni se linjaus, jota hallitus nyt ajaa, tulee johtamaan siihen, aivan kuten ed. Hämäläinen on useasti jo täällä todennut, että joudumme tulevina vuosina ottamaan kahta kauheammin lisää velkaa.

Se, pitääkö tässä yhteydessä keskustella julkisen sektorin velkaantumisesta vai koko kansantalouden velkaantumisesta, on myös mielenkiintoinen kysymys sen takia, että tässä keskustelussa erityisesti voimme vaikuttaa ikävä kyllä vain siihen, miten lyhyellä tähtäimellä julkinen sektori velkaantuu. Mutta jos julkinen sektori tässä yhteydessä kiristää verotusta, niin väitän, että kokonaiskansantaloudellisesti joudumme velkaantumaan. Tässäkin on tilanne se, että jos pyrstö nostetaan ylös, niin häntä tarttuu jnp.

Haluan loppuun lainata vielä ministeri Uosukaisen tekstiä 27.11., jolloin hän toteaa, siis hallituksen ministeri: ”Tuloverotuksen kiristäminen ei ole keino ratkaista yhtään kansantalouteen liittyvää ongelmaa. Turvautuminen verotukseen lisärahoituskeinona olisi pään pistämistä pensaaseen.” Näin hallituksen ministeri.

Ed. P a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kankaanniemen puheen-

vuoron tärkein merkitys oli siinä, että se pidettiin ja nimenomaan sen takia, että pidän edelleenkin käsittämättömänä taikka tämän hallituksen kohdalla muuten vain sopimattomana sitä, että valtiovarainministeri ei ole paikalla pääministeristä puhumattakaan, kun käydään verolakien sisältönsä puolesta ratkaisevaa käsittelyä eduskunnan täysistunnossa.

Tässä mielessä voin todeta sen, että hallituksen veropolitiikkaa, viitaten edelleen ministeri Kankaanniemen puheenvuoroon, on perusteltu kovin monella tavalla, mutta ensimmäistä kertaa kuulin, että sitä perustellaan sillä, että se on eettisesti arvokasta, ja kun vastauspuheenvuorossa ei sovi esittää kysymyksiä, niin tyydyn, arvoisa puhemies, vain ihmettelemään.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Valitan, etten ollut ihan alusta lähtien tässä keskustelussa mukana kuuntelemassa sitä tekstiä, mitä täällä on kerrottu, mutta varmasti aikanaan kansliasta saa ne arvokkaat puheenvuorot, jotka tähän mennessä on käytetty. (Ed. Seppänen: Kyllä ministeri tietää!) — Sen verran tietää todellakin ohimennen kuulemansa perusteella, että esimerkiksi ed. Hämäläinen totesi, kuinka verotus oli keventynyt viime vaalikauden aikaan ja kuinka suunta tässä suhteessa on muuttunut joksikin toiseksi.

Ed. Hämäläinen, millä tavalla te mittaattekin verotuksen tasoa ja kiristymistä tai keventymistä, jos mittaamme kokonaisveroasteella verotuksen kehittymistä, niin mistään kevenemisestä ei voida puhua, vaan verotus kiristyi viime vaalikauden aikaan ennätyslukemiin, korkeammalle kuin se kertaakaan aikaisemmin oli kiristynyt. Sen löytää ed. Hämäläisen laatimasta viimeisestä budjettiesityksestä, budjettiliitteistä, mm. sieltä löytyvät lukemat, mihin viitataan. (Ed. Lahti-Nuutila: Ed. Sirikka-Liisa Anttila väitti päinvas- taista!)

Mitä tuloverotukseen tulee, sen osalta kevennystä tapahtui ja ei aivan vähänkään tapahtunut, vaan ihan mainittavassa mitassa ja määrässä kokonaisuutena ottaen. Miten keventyminen jakaantui eri verovelvollisryhmien kesken, ketkä voittivat ja ketkä menettivät? Tästä asiasta on tehty tuloverotuksen osalta monia selvityksiä. Selvitysten yksi yhteinen kirkas nimittäjä on siinä, että suurituloiset, ed. Hämäläinen, teidän verouudistuksenne seurauksena selvästi voittivat. Yhtään muunlaista tutkimusta en ole nähnyt enkä lukenut ja aika paljon niitä selvityksiä olen seurannut, mitä on tehty. Ei oma kapasii-

teettini kaikkia riitä seuraamaan, mutta se avustajakuntani, joka minulla on käytettävissäni, on ollut apuna tässä selvitystyössä, ja kaikki selvitystyöt sanovat yksiselitteisesti vastauksena sen, että suurituloisimmat pärjäisivät parhaiten tämän prosessin aikana, jolla te verotusta uudistitte.

Heikoimmin menestyivät keskituloiset ja pienhköä tuloa ansaitsevat kansalaiset. Eivät aivan pienituloisimmat, siinä ed. Aittoniemi on aivan oikeassa, mitä hän viime vaalikaudellakin joskus täällä väitti, ja nytkin on joskus kuullut, että eivät aivan pienituloisimmat menettäneet uudistuksen eri käänteissä viimeisen kolmen neljän vuoden aikana. Mutta 50 000—60 000 markkaan ja siitä eteenpäin vähän suurempiin tuloihin mennä niillä tulotasoilla suhteellinen menestys suurempituloisiin nähden oli selvä tuon verouudistuksen seurauksena, mikä menneitten kolmen vuoden aikana toteutettiin. Se uudistus ajoittui oikeastaan tarkkaan ottaen kahdelle vuodelle.

Minun on ehkä tarpeetonta kovin paljon pidemmälle arvioida mennyttä. Arvaan, että ed. Hämäläinen kertoo menneestä vielä puheenvuoroni jälkeen. Mutta ehkä ed. Hämäläinen vielä sen kuitenkin sallii, että muistutan mieliin, mikä oli teidän viimeinen asteikkolakiesityksenne. Teidän viimeinen asteikkolakiesityksenne merkitsi todella merkittävää kädenojennusta suurituloisimmille verovelvollisille. (Ed. Backman: Entäs teidän?)

Vastaa ensiksi siihen, kun joku kysyi, entäs teidän. Aivan oikein. Toivon, että ed. Backman hakee vastalauseen, joka jätettiin asteikkolakiin tälle vuodelle 91. Se osoittaa, että 190 000 markkaa ansaitsevien kohdalla keskustan veroasteikkolaki meni kireämmäksi kuin hallituksen asteikkolaki vuodelle 91. Me kiristimme suurituloisimpien verotusta selvästi. Tämä oli meidän esityksemme, enkä häpeä sitä, että näin teimme.

Teidän esityksenne merkitys vuosien 91 ja 90 vertailussa on, että 360 000 markkaa ansaitsevien kansalaisten vero keventyi 7 947 markkaa, kun se 70 000 markkaa ansaitsevan kohdalla keveni 539 markkaa. Sekä rahassa että prosenteissa mitaten, kummin vain haluatte ed. Backman, kevennykset olivat todella suhteessa mittavampia suurituloisille kuin pienituloisimpien kansalaisten kohdalla. Se tämän uudistuksen oikeellisuudesta. Samaan päätyi edellisen hallituksen tälle vuodelle laatima asteikkolaki myös ylimpien marginaaliveroprosenttien laskun osalta. Kevennykset olivat suurempia suurituloisim-

pien kohdalla. Mutta enempää menneestä en jatka. Onkin perusteltua ja paikallaan, että hallituksen ministeri puhuu enemmänkin omista tekemisistään. Myönnän sen, mutta kun niin haastavasti ed. Hämäläinen kajosi menneeseen, niin tahdoin muutamalla sanalla myös minä sitä kosketella. (Ed. Paasio: Tulikin mennyt mieleen!) — Aivan oikein.

Mitä tulee siihen, missä nyt ollaan — menneen perusteella, ed. Paasio — niin kuulin, että ed. Paasio oli kertonut, kuinka velat on maksettu pois ja kuinka valtiontalous saatiin hyvään kuntoon. (Ed. Paasio: Väärin kuultu!) — Sitten olen saanut väärän viestin. — Epäilinkin sitä ja oletin, että ed. Paasio ei voi sellaista väittää, koska hänen täytyy tietää, että hänen tälle vuodelle laatimansa budjetti oli todella monella tavalla pieleen mennyt. Alun perin arveltiin sen olevan selvästi ylijäämäinen, ja siitä tulikin 27 miljardia markkaa alijäämäinen.

Ed. Paasio, tämä hallitus ensi töikseen tuon aukon joutui täyttämään, joutui täyttämään velalla. Säästöjä ei voitu enää kesken vuoden kovin paljon saada aikaiseksi. Valtaosalta sen täyttämisen ei onnistu kesken vuoden enää säästöjen aikaansaamisella, se oli pakko täyttää velalla, jonka miljardimäärien velan ottaminen tälle vuodelle vaikeuttaa velan ottamista ensi vuonna, jolloin tarvittaisiin mahdollisuuksia minunkin mielestäni vielä mittavampaan velanottoon, kuin konsanaan pystytään vuonna 1992. Tämä sanoisiko aukko, minkä kanssa jouduimme ensi töiksemme tekemisiin, kun tämä hallitus lähti liikkeelle, oli kymmenien miljardien aukko. Sen täyttäminen on vaikeuttanut mahdollisuuksiamme selviytyä kunnialla vuoden 1992 velanotto- tarpeesta.

Mitä tulee trendiin, menokehitykseen, missä on nyt kuljettu viimeiset ajat, on enää ehkä tarpeetonta muistuttaa mieliin, kun uskon, että kaikki aika hyvin muistavat, että tänä vuonna valtion menot kasvavat aika reippaasti — en syytä edellistä hallitusta sen enempää — noin 20 miljardilla markalla tilanteessa, jossa kansantalouseläsupistuu 30—35 miljardia markkaa. Samaa aikaan valtion menot kasvavat kuitenkin 20 miljardilla markalla. Jokainen tajuaa, että tämä yhtälö jatkuakseen on aivan mahdoton.

Tässä keinoja, joilla yhtälö saataisiin jollakin tavalla käypäiseksi, on tietysti a) säästäminen, valtion menojen tuntuva säästäminen. Olen ymmärtänyt, että tämän syksyn ajan tässä salissa ja tässä talossa on yritetty löytää yhteisymmärrystä siihen, millä tavalla saataisiin riittävän vankkoja

ja mittavia säästöjä aikaan. Valitettavaa on, että kovin mittavia säästöjä ei kyetä saamaan aikaan. Taitaa olla niin, että työllisyyslaki ja maataloustulolaki ovat yksittäisistä hankkeista suurimmat, jotka säästöjä saavat aikaan. Muut tuovat huomattavasti vähemmän.

Olen ymmärtänyt sillä tavalla, että kovin paljon pitemmälle säästöjen tietä ei tässä yhteydessä kerta kaikkiaan päästä. Ei löydy poliittista yhteisymmärrystä tässä tilanteessa pitemmälle pääsemiseksi. Sen jälkeen tietysti jää kaksi muuta vaihtoehtoa aukon täyttämiseksi vuonna 1992. Toinen on lisävelan otto, toinen on se, että korotetaan ja kiristetään veroja. Nyt jo tiedetään, niin kuin moneen kertaan täällä on varmaan sanottu, että nettomääräisesti valtionvelka nousee noin 40 miljardiin markkaan ensi vuonna, ja bruttovelanottotarve nousee 55 miljardiin vuonna 1992.

Toivon, että ne kansantaloustieteilijät, jotka ovat julkisuudessa esiintyneet, ottavat yhteyttä muihinkin oppineisiin, joita tällä alalla liikkuu. Kyllä sekä valtiontaloutta että kansantaloutta tuntevat ovat monet selkeästi sitä mieltä, että juuri suurempaan, mittavampaan velanottoon Suomen talous ei kerta kaikkiaan kykene. Olen täysin samaa mieltä niiden kanssa, joiden analyysi on se, että Suomen valtionvelka ei ole tällä hetkellä suuri. Se ei ole suuri, mutta en tiedä yhtään maata Oecd:n piiristä, jonka velkaantumisvauhti on suurempi kuin Suomessa. (Ed. Hämäläinen: Hallituksen toimet lisäävät velkaa!) — Aivan oikein, ed. Hämäläinen. En tiedä maata, jossa se on ollut suurempi teidän jäljiltänne vuonna 1991, enkä tiedä myöskään sitä maata, joka löytyisi vuodelta 1992, jossa se olisi suurempi kuin Suomessa tulee olemaan. (Ed. Paasio: Teidän jäljiltänne!) — Aivan oikein, katsotaan sitä sitten aikojen kuluttua. — Mutta sekä tänä että ensi vuonna olemme velkaantumisvauhdissa Euroopan tai laajentaen vielä kauemmaksi Oecd:ssä ehdottomia kärkimaita, todennäköisesti tällä hetkellä ykkösmaa.

Joudumme niin rajusti velkamarkkinoilla tällä hetkellä liikkumaan, että kerta kaikkiaan kohtuudella sieltä ei enempää tällä hetkellä saada. Se on rajoittava tekijä, joka pakottaa kääntymään viimeisen ja minunkin mielestäni ikävimman vaihtoehdon puoleen, verojen korottamisen puoleen, mihin kiistatta tämä hallitus on nyt joutunut kääntymään. Sitähän erilaisten sosiaalimaksujen nostaminen on, sehän on yhtä kuin verojen kiristäminen.

Mistä tulee asteikkolakiin ja TVL:ään vuodel-

le 1992, asteikkolaki säilyy täysin, ed. Hämäläinen, teidän jäljiltänne, ja TVL:kin säilyy likimain teidän jäljiltänne. Pieniä muutoksia on, ja ne ovat kosmeettisia, ja asiallisesti ottaen niillä ei ole merkitystä. Mutta niillä toimenpiteillä on merkitystä, joita nyt on jouduttu tekemään savamaksujen ja kansaneläkemaksujen puolella. Ne kiristävät tosiasiallisesti verotusta. On selvästi sanottava, että näin käy.

Miten kiristäminen käytännössä kohdentuu eri verovelvollisiin? Toki myönnän, että olisin halunnut, että vielä voimakkaammin kohdentuminen olisi käynyt suurituloisimpiin kansalaisiin. Mutta tässä suhteessa kohdentuminen on paljon oikeudenmukaisempaa kuin oli se verolinja, mikä toteutui vuonna 1990 tai 1991. Kiinnitän kahteen seikkaan huomiota. Toinen on se, että sitten edellisen hallituksen budjettiesityksen otettiin käyttöön heinäkuun 1 päivä savamaksu: 1 penni, joka tuli jaotetuksi koko vuodelle, yli 80 000 markkaa ansaitseville niin, että summan ylimenevältä osalta vasta maksetaan sitä penniä. (Ed. Paasio: Suurituloisilta?) — Ed. Paasio, ymmärrätte varmaan, että kun se tulee ylimenevältä osalta, se vaikuttaa enemmän suurituloisten kohdalla, vähitellen. Tämän lisäksi on voitu tässä ratkaisussa, joka tulee kohta käsittelyyn, ottaa käyttöön myös alle 80 000 markkaa ansaitsevien kohdalla jonkinlainen pieni kevennys, ei kovin suuri, mutta kuitenkin 200 miljoonan markan suuruinen kevennys. Edelleen savamaksua on porrastettu niin, että puoli penniä 80 000 markkaa ylimenevältä osalta tuli vielä kuvaan mukaan.

En tiedä, onko jaostossa jaettu valtiovarainministeriössä tehty laskelma tämän hankkeen tulonjakovaikutuksista, mutta jos ei, kerron vain, että laskelma osoittaa, että näiden ratkaisujen vaikutus on se, että ne rasittavat selvästi enemmän suurituloisia kuin pienituloisempia kansalaisia. Jokainen toki näkee sen, kun esitykset käy läpi, omallakin silmällään, mutta Reino Niinivaaran johdolla vero-osastolla on myös selvät laskelmat tästä asiasta tehty.

Arvoisa puhemies! Myönnän siis, että ensi vuonna, 1992, hallituksen toimet merkitsevät verotuksen kiristymistä. Sitä ei käy kiistäminen. Suomi kerta kaikkiaan kansantaloutena ja ennen kaikkea valtiontaloutemme on siinä jamassa, että siitä ei yli pääse. Verotuksen kiristämisen tosiasia joudutaan tässä tilanteessa tunnustamaan. Mutta tärkeintä on se, että kiristyminen kohdentuu siten, että suuremman rasitteen siitä kantavat suurituloiset kansalaiset. Jossakin mi-

tassa tälle tielle on päästy, toisin kuin edellisen hallituksen toimenpiteissä, joissa suurimmat kevennykset tulivat suurituloisille, kuten äsken noilla esimerkeilläni osoitin.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äsken ministeri Kankaanniemi ja ed. Paloheimo kulminoivat puheensa veropolitiikan eettisyyteen ja sosiaalisuuteen. Parempi sekin kuin ministeri Pekkarisen vähän tutun tuntuinen ja hyvin lyhytnäköinen jutustelu, vakiovirren veto, joka on hallitukselta kuultu aiemminkin.

Tällä kertaa kyse on kuitenkin niin yksinkertaisesta asiasta kuin järjen käytöstä. Pitäisi huomata, että Suomi on syvässä rakenteellisessa kriisissä syvän suhdannelaman ohella, ja se merkitsee sitä, että hallituksen verolinja, erityisesti työllisyysverohanke, pahentaa tilannetta etenkin pitkällä aikavälillä, ed. Paloheimo, ja se kasaa paineita juuri tulevien sukupolvien päälle, joista ed. Paloheimo aivan ansiosta oli huolestunut.

Suomen tasolla julkisen sektorin nettovelka, niin kuin ministeri Pekkarinen erityisen hyvin tietää, on ehkä 5 — 6 prosenttia bruttokansantuotteesta, kun Oecd:n alueella Euroopassa se on yli 40 prosenttia. Ellei tässä tilanteessa löydy rohkeutta talouden vauhdittamiselle tärkeisiin ratkaisuihin myös velanoton muodossa, aiheutetaan sellainen taloudellinen laskukierre ja rakenteiden pysyvä heikkous, jotka yhdessä estävät vuosikausiksi pääsyn kohtuulliselle teollisuuden tuotantotasolle ja kohtuulliselle työllisyyden tasolle. Seurauksena tulee olemaan, ministeri Pekkarinen, ennen pitkää Suomen talouden konkurssi ja sitä seuraava pakkosopeutus kansainväliseen talouteen, joka pakosta taikka omasta tahdostamme on joka tapauksessa edessä, ja pakkosopeutus kaatuu suomalaisten kotitalouksien niskaan.

Ihan lyhyesti sanoen hallituksen verolinjasta on tulossa nyt ratkaiseva etappi hallituksen talouspolitiikan jo aiemmin havaitulle tuhoisalle tielle.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Backmanin kanssa olen eräästä asiasta selvästi samaa mieltä. Se oli se, että tämä asetelma ei ole mustavalkoinen, vaan tässä on monia eri mahdollisuuksia ratkaista tämä kysymys.

Kaksi ratkaisua on minusta parempia kuin muut. Toinen on se, että säästetään ja leikataan nimenomaan hallinnosta. Haluaisin kerrankin,

että sosialidemokraatit ottaisivat vakavasti kantaa tähän kysymykseen. Toinen on ympäristövero- rojen korottaminen kautta linjan. Kumpikin näistä ratkaisuista tai molemmat yhdistettyinä on mielestäni parempi kuin muut veronkorotukset eli tuloverojen korotukset tai velanotto.

Kun ed. Hämäläinen sanoi, että velka ei ole suuren suuri, niin palaan siihen, että Suomen kansantalouden nettovelka ulkomaille on siis tämän vuoden lopussa 175 miljardia markkaa, joka on noin 140 000 markkaa yhtä nelihenkistä perhettä kohti. Mielestäni se on aika suuri, se on siis suomalaisen velka ulkomaalaiselle yksinkertaistettuna.

Tämä velka olisi perusteltua todellakin, kuten ed. Hämäläinen sanoi, jos ne toimenpiteet, joihin nyt ryhdytään, olisivat tulevien sukupolvien kannalta paremmat kuin velanotto. Mutta tulevaisuuden sukupolvien mahdollisuudet maksaa tätä velkaa ovat huonompia kuin nykyisin. Siitä syystä myös tämä täytyisi ottaa huomioon.

Minulla olisi ollut ed. Seppäselle lisäksi sanottavaa, eräitä kommentteja hänelle. Hän on näköjään luikkinut livohkaan täältä salista, joten jätän nyt ne huomautukset sanomatta.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen piti valitettavana sitä, ettei hän ehtinyt olla keskustelun alusta alkaen paikalla. Herra ministeri, me olemme varmasti puhuneet keskenämme veroista niin paljon, että me emme kykene toisiamme yllättämään. Varmaan mitään uutta emme enää pysty toisillemme kertomaan. Mutta, herra ministeri, teidän olisi pitänyt olla kuulemassa täällä, kun teidän puoluetoverinne, ed. Sirikka-Liisa Anttila keskustelun alussa kertoi, että oikeastaan koko tämän taloudellisen ahdingon syy ja alkusysäys on ollut siinä, että ministeri Liikanen kevensi liikaa veroja.

Ministeri Pekkarinen, minulla on tavattoman hyvin muistissa kaikki ne puheenvuorot, joita me toisillemme kerroimme eduskunnassa ministeri Liikasen aikana verotuksesta, jolloin teidän pääasiallinen huolenne oli se, että verotus ei keventynyt. On se hyvä, että me olemme nyt tulleet siihen yhteiseen lopputulokseen, että verotus kuitenkin keveni, mutta vieläkin me olemme ilmeisesti eri mieltä siitä, millä tavoin suurituloisten verotusta voidaan kiristää tai keventää. Ministeri Pekkarinen erityisen ansiokkaasti muisti keskustapuolueen kaikki vanhat verovastalauseet, mutta hänen pitäisi ihan samalla ansiotuneisuudella käydä läpi nämä hallituksen esi-

tykset. Nimittäin näissä hallituksen veroesityksissä ei kyllä ole tippaakaan oikeudenmukaisuuden häivää. Jos veroasteikkoihin ja verolakeihin liitetään myös tämä raippaverolaki, joka erilaisten sosiaaliturvamaksujen nimellä kulkee, niin se tulee osoittamaan, että hallituksen verolinjaus on juuri niin epäoikeudenmukainen kuin me olemme oppositiossa väittäneetkin: Pienituloiset maksavat kireimpiä veroja, pienituloiset ja eläkeläiset, ettekä te, ministeri Pekkarinen, sitä suurituloisten marginaaliverohuojennusta, joka teitä erityisesti kaiversi, ole kyennyt hallituksessa muuttamaan.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarisen puheenvuoron johdosta muutama reunahuomautus, jonka kahteen minuuttiin ehtii sanoa.

Ensinnäkin on tosiasia, että edellinen hallitus merkittävässä määrin maksoi valtionvelkaa pois. Toinen tosiasia on se, että sillä hallituksella oli jotakuinkin täsmälleen samat kansantaloudelliset neuvonantajat budjettipolitiikassaan kuin tälläkin hallituksella on ollut. Olen kallistunut siihen tulokseen, että valinta ei ole ollut kovin onnistunut, ja uskon, että ministeri Pekkarinen veroasiantuntijana kallistuu samaan suuntaan.

Ministeri operoi täällä kokonaisveroasteella, jossa taloudellisesti vilkkaana aikana on myös ministerin autokaupasta maksama vero, jos herä ministeri sattuu nyt auton vaihtamaan, jos on sattunut kiinteistöä vaihtamaan, (Min. Pekkarinen: Ei ole valitettavasti!) kiinteistöstä maksettu vero jnp. Tämä suure ei tässä keskustelussa kerro yhtään mitään, mutta muistan, että ed. Pekkarinen sitä myös edellisessä eduskunnassa hyvin tiiviisti ja aika menestyksellisesti käytti, koska istuu nyt etupenkissä.

Tässä mielessä sanoisin vielä, että keskustan budjettipolitiikka, johon ministeri Pekkarinen myös viittasi, oli sen kaltaista, että samanaikaisesti kun mainitaan, että budjettiesitys oli löysä, keskustan edustajat valtiovarainvaliokunnassa ja varsinkin täällä suuressa salissa ahkerivat lisämenojen ja verovähennysten puolesta. Tämä oli taktiikka, joka jäi suurelta osin suurelta yleisöltä huomaamatta, mutta sitä taktiikkaa harrastettiin kuitenkin edellisinä vuosina, ei viime kerralla, mutta edellisinä vuosina useisiin miljardeihin, kerran yli kymmeneen miljardiin menneitten menonlisäysten puolesta äänestäen, jolloin budjetti olisi ollut vielä löysempi kuin se siihen mennessä oli.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ehkä on syytä ensiksi todeta, että jos se auto olisi tullutkin ostetuksi, niin se, ed. Paasio, ei ole lisä, joka nostaa kokonaisveroastetta. Se autonosto vaikuttaa jo bruttoveroasteeseen tai liikevaihtoveron nouseminen tai muiden välillisten verojen nousu. Sitten kun sotumaksut otetaan mukaan, niin siitä koostuu se kokonaisveroaste-käsite, jolla äsken mittasin mennyttä, ja uudistan sen, ed. Paasio, että kokonaisveroaste nousi viime vaalikaudella korkeammalle tasolle kuin se on koskaan Suomen historian aikana ollut. Mutta se menneestä.

Mitä tulee työllisyysveroon, ed. Hämäläisen puheenvuoron johdosta lähinnä, ja näiden ratkaisujen kohdentumiseen, mitä nyt on tehty työllisyysveron muodossa, minä luen täältä, vaikkei aina tarvitse välttämättä luottaakaan siihen, mitä valtiovarainministeriössä tehdään, niin kuin ed. Paasio sanoi, näiden ratkaisujen tulonjakovaikutukset. Ne osoittavat, että 60 000 markan kohdalla tulonjakovaikutuksellisesti suhteessa keskimäärään vero kevenee 0,3 prosenttia ja 250 000 markan kohdalla se kiristys on 1,05 prosenttia. En väitä, että suuria tulonjakomuutoksia tällä työllisyysverolla on, mutta sikäli kuin se eri tavalla kohdentuu eri verovelvollisiin, niin suhteessa se selvästi enemmän kohdentuu, ed. Hämäläinen, todellakin suurempituloisiin.

Olen todella sitä mieltä, että sen olisi suonut kohdentuvan vielä voimakkaammin suurituloisiin ja vielä pehmeämmin pienituloisiin, mutta hallitusyhteistyö on hallitusyhteistyötä ja siinä pitää tyytyä siihen, mikä yhteisesti ratkaisuksi saadaan. (Ed. Hämäläinen: Samoin oli viime hallituksessa!) Tyydyn siihen.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on mielenkiintoista kuunnella edustajien Hämäläisen, Paasion ja muiden sosialidemokraattien velan ottamisen ilosanomaa, mitä täällä julistetaan. Se ehkä lähtee Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen populistisista kannanotoista, mitä on esitetty viime aikoina.

Nythän meidän yhteiskuntamme ongelma on yleensä liikavelkaantuminen, jos ajatellaan pankkien tilannetta, varsinkin SKOPia, jonka velan antaminen oli aivan hullvatonta, ja pankki joutui itse sitä kautta todellisiin vaikeuksiin.

Pitää kysyä, mikä on yhteiskunnan velkaantumisen raja. Jokin raja silläkin täytyy olla. Nythän meillä on tämän vuoden budjetissa tai Louekosken budjetissa 30 miljardin velkaantu-

misen vauhti pohjalla, nyt ensi vuonna jo 40 miljardia, ja sen päälle vielä meidän pitäisi ottaa lisää velkaa. Täytyy ottaa huomioon, että tämä lisävelanotto ensinnäkin todennäköisesti osittain kohdistuisi myös kulutukseen ja tuontitavaroihin. Se pahentaisi meidän vaihtotasetilannettamme. On huomattava, että meidän maakiintiömmme on tulossa vastaan lainanotossa ja yhteiskunnan velanotto häittäisi yritysten velanottoa. Se on omiaan myös aika selkeästi jo nostamaan meidän korkotasoaamme. Se on varmasti paha asia meidän pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle ja kaikille velallisille.

Olin yhtynyt ed. Paloheimon näkemykseen siinä, että velkahan on tulevaisuuden veroa. Tänä päivänä meidän yhteiskunnassamme vaikeuksissa ovat nimenomaan nuoret ihmiset, työttömät, nuoret, velkaantuneet ihmiset, ja heille me nyt tulevaisuuteen vielä kasaamme veroja ja velkaa, kun tämän päivän veronmaksajat eivät itse vastaa näistä asioista. Tämä on aika lyhytnäköistä velan ottamisen ilosanomaa, mitä täällä ed. Hämäläinen julistaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi ollut ihan mielenkiintoista ministeri Pekkarisen kanssa jatkaa tätä keskustelua pikkuisen pidemmälle, kun vähän oudolta kuulostaa ja oudon käsityksen saa, kun kaikki ovat pienituloisen puolella ja kumminkin lukemat osoittavat aivan päinvastaista. Jos edellisen verotus kevenee -ohjelman tuloksia katsoo, niin alle 150 000 tienaavien osalla tapahtuu noin 1,5 miljardin markan tulonsiirto ja yli 150 000 tienaavien osalta 6,5 miljardin markan tulonsiirto vuosina 87—90. Ei kai ainakaan voi väittää, että pienituloisia suosivat ne veroratkaisut. Siinä ministeri Pekkarinen oli aivan oikeassa, eli tulo-veroasteikon kautta ne kevennykset tapahtuivat suurituloisille.

Nyt tämän mustan aukon peittäminen kyllä lähtee aivan samasta logiikasta eli pienituloiset ovat taas maksajan paikalla. Kyllä kai ja jos vielä laajennetaan myös kunnallisveron vaikutukset — suurimmassa osassa ainakin pohjoisen kuntia ne nousevat — osoittavat, että se on aivan kiistaton totuus. Jakoveron luonteisina kumpikin kohdistuu huomattavasti pahemmin nimenomaan pienituloisiin. Kun huomioidaan myös

liikevaihtoveron korotukset ja verovähennysoikeuden poistot jne., ei kai mihinkään muuhun lopputulokseen voi päästä kuin siihen, että ei tässä ainakaan pienituloisimpien asemaa kevenetä.

Ministeri Pekkarinen poistui salista, joten lopetan.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen veropoliittinen linja on raju ja karkea. Suomesta tulee ennätyskorkean verotuksen maa Esko Ahon hallituksen aikana. Karkeus näkyy erityisesti siinä epäoikeudenmukaisuudessa, joka kohdistuu pieni- ja keskituloisiin, kuten täällä on monene kertaan todettu. Hallitus rankaisee erityisesti eläkkeellä olevia, mikä on epäoikeudenmukaisuuden oikein huippuluokkaa. Hallitus on vielä keksinyt korkeakouluopiskelijoiden opintorahankin verotettavaksi.

Ministeri Pekkarinen kertoi täällä laajasti niistä selvityksistä, joita on tehty jo toteutuneesta verotuksesta, mutta hän ei kuitenkaan pystynyt sitten selkeästi ilmaisemaan, miksei näitä selvityksiä ole käytetty hyväksi, kun tämä hallitus on verotaulukoita ja verolakeja säätänyt. Sanojen ja tekojen ristiriita on ilmeinen. Ministeri Pekkarinen väitti myös, että sinipunan jäljillä ollaan ja suorastaan oli ylpeä siitä. Jos ministeri Pekkarinen ottaisi poliittista vastuuta, toki hallituksen esitysten tulisi olla niillä jäljillä, joita ministeri Pekkarinen on markkinoinut ja joita hän edusti täällä kansanedustajana viime kaudella ja joita nimenomaan keskusta omassa vaaliohjelmassaan julisti, mutta nämä jäljet ministeri Pekkarinen on kokonaan unohtanut.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt toivoisin, että ed. Lahti-Nuuttila katselee keskustan vaaliohjelmää ja katselee myös hallitusohjelmaa, joka tehtiin. Ei siinä, ed. Lahti-Nuuttila, luvattu, että verotus kevenee vuonna 1992 tai edes 1993. (Ed. Lahti-Nuuttila: Mitä luvattiin suurituloisille?) — Suurituloisten osalta keskustan viime vaalikauden pääsanoma oli se, että verotuksen keventämisen pääpaino silloin tuli olla pienituloisissa ja erityisesti keskituloissa.

Keskituloinen toimihenkilökenttä jäi selvästi suhteessa jälkeen muihin verrattuna. (Ed. Lahti-Nuuttila: Mihin unohtuivat nämä?) Valitettavasti nyt ollaan tilanteessa, jolloin vuonna 1992 eikä näillä näkymillä edes kunnolla vuonna 1993 kyetä näille ihmiselle kättä ojentamaan niin, että

Kun ratkaisu tarkoittaa sitä, että pistetään lisää verorasitusta sotumaksuihin, niin se tarkoittaa esimerkiksi eläkeläisten osalta erittäin suurta veronkorotusta, johon ministeri Pekkarinen ei ollenkaan puuttunut. Yli 64-vuotiaille eläkeläisille se tarkoittaa 3,05 penniä lisää. Tässä mielessä tulonjakovaikutuksiltaan ratkaisu on kaikkea muuta kuin oikeudenmukainen.

Kun keskustan taholta on peräänkuulutettu säästöjä ja oppositiota mukaan säästötalkoisiin, niin olen jo useassa puheenvuorossa edellisellä viikolla todennut, että ymmärtääkseni nimenomaan hallituspuolueet keskenään kinastelevat siitä tällä hetkellä, mitä kaikkia lisämenoja esimerkiksi maatalouteen pitäisi saada. Oppositio näissä suhteissa enemmänkin puolustaa hallituksen esityksiä säästöistä.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti oikeaisen ed. Hämmäläisen vastauspuheenvuorossaan ministeri Pekkariselle esittämän tulkinnan omasta vastauspuheenvuorostani. Ed. Hämmäläinen totesi minun sanoneen, että ministeri Liikasen veronkevennykset ovat syynä tähän tilanteeseen. Ei, ed. Hämmäläinen, näin yksinkertainen ja lyhyt se minun esitykseni ollut. Lähtökohta oli se, että tilanteessa, mikä edellisellä vaalikaudella syntyi, jolloin talous ylikuumeni hyvin merkittäväällä tavalla, olisi ollut huomattavasti järkevämpää kiristää verotusta ja sitä kautta kerätä sitä elvytysvaraa, mitä nyt tarvitaan.

Myönnän aivan hyvin, että tämä on jälkiviisautta. Meidän on kaikkien toki helppo olla jälkiviisaita, mutta samaan tilanteeseen ajoittui vielä rahamarkkinoiden ylikuumeneminen, kun markka vapautettiin. Eli kaikki ne keskeiset ongelmat olivat todella viime vaalikaudella, ja nyt me maksamme niistä laskua, ja se lasku valitettavasti tietää verojen kiristystä tässä tilanteessa.

Ed. Hämmäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritetään nyt sitten katsoa tulevaisuuteen. Suomalainen kansanviisaus sanoo, että veli on velka otettaessa, veljenpoika maksettaessa, ja kaikki ovat yhtä huolissaan valtionvelan nopeasta kasvusta ja siitä pelosta, että kasvuvauhti tulee entisestään lisääntymään. Mutta kukaan teistä, jotka olette perustelleet nykyisestä taloustilanteesta ja umpikujusta ulospääsyä verojen kiristyksillä, ei ole kyennyt vastaamaan siihen, millä tavalla veronkiristysmalli estää valtion velanoton kasvun.

Minä väitän, että se tulee johtamaan entistä suurempiin budjettiaukkoihin ja velanoton kiihtyvään kasvuun kaiken sen ahdingon ja laman syvenemisen johdosta, johon tämä kiristäminen johtaa.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kiinnitän ensiksikin huomiota samaan, mihin ed. Backman täällä aiemmin jo puheenvuorossaan. Kun ennen kaikkea keskustan kansanedustajien ja ministeri Pekkarisen taholta on muistuteltu ministeri Liikasen aiemmista tekemisistä, niin on sanottava, että hän sentään oli täällä paikalla kiitettävästi vastamassa silloisen opposition väitteisiin ja sai siitä myös tunnustusta. Missä on veroministeri, valtiovarainministeri Iiro Viinanen tällä hetkellä? Toivottavasti hän on kolmannessa käsittelyssä paikalla.

Ed. Ala-Nissilä puhui pienen ja keskisuuren yritystoiminnan puolesta ja samaan hengenveitoon työllisyysveron puolesta. Kun ministeri Pekkarinen täällä erilaisista yhtälöistä puhuu, niin kysyn, mitenkäs tämä yhtälö sovitetään niin, että siitä jonkinlainen myönteinen tulos syntyy. Minusta on selvää, että tuonnin kanssa kilpaileva kotimainen tuotanto, siis pkt-sektori, on avaintekijä lamasta selviämiseen ja avaintekijä työllisyyden parantamiseen. Kotimaista kysyntää nimenomaan tälle tuotantosektorille on saatava nopeasti aikaan. Työllisyysvero iskee juuri tähän sektoriin hyvin kielteisellä tavalla. Jos hallituksen vaihtoehto työllisyyden ja pienen ja keskisuuren teollisuuden elvyttämiseen on työllisyysvero, niin se ei kyllä osu millään tavalla eikä missään mielessä oikein parannuskeinona tähän tilanteeseen.

Vielä lyhyesti ed. Saariolle: Oppositio, ainakin sosialidemokraatit, ovat olleet valmiit mukaan säästötalkoisiin. Se on tehty käytännössäkin selväksi ja tehty useita jopa miljardiluokkaa olevia säästöehdotuksia, joista yksikään ei ole mennyt hallituksen kanssa neuvoteltaessa läpi.

Ed. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen valitteli, että edellisen hallituksen kaudella aloitettu verouudistus ei kohdellut oikeudenmukaisesti keskituloisia, ja pahoitteli sitä, että nytään ei voida asiassa mitään tehdä. Hän yritti perustella asiaa myös niin, että hallituksen esitys sairausvakuutusmaksun ja kansaneläkemaksun nostamisesta olisi tehty sillä tavoin, että olisi otettu huomioon

erityisesti keskituloiset. Tämähän ei pidä kuitenkaan paikkaansa, jos ajattelemme, että tämä erittäin epäoikeudenmukainen jakovero korotuu jo 80 000 äyriä ansaitsevalta. Tältä osin ei suinkaan voi sanoa, että keskituloisia erityisesti suosittaisiin.

Tiedustelin ministeri Viinaselta sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, miksi tulee epäoikeudenmukainen jakovero, jos hallitus haluaa veroja kiristää, eikä esimerkiksi taulukkotarkistuksia. Ministeri Viinanen vastasi, että sen takia ei ole esitetty taulukkotarkistuksia, koska niistä olisi vaikeampi myöhemmin luopua. Tämähän me tiedämme, että kokoomus ei missään tapauksessa halua kiristää progressiivista verotusta hyvä-tuloisten kohdalta, vaikka se olisi huomattavasti oikeudenmukaisempaa.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Vihreät ovat alkusyksyllä esittämässään varjobudjetissa ja myöhemminkin syksyn aikana käydyssä veropoliittisessa keskustelussa esittäneet, että verotuksen painopistettä tulisi siirtää työn verotuksesta ympäristöverotukseen. Tämä merkitsisi verotuskäytännön ratkaisevaa muutosta. Vaikka verotuksen painotus siirtyisikin tällä tavoin ympäristöverojen puolelle, tuloverotuksesta tuskin päästään eroon missään utopia-yhteiskunnassakaan. Ympäristöveroihin siirtymisen myötä olisi tuloverotuksen rakennetta pystyttävä kuitenkin arvioimaan aivan uudelta pohjalta.

Siirtyminen ympäristöverotukseen merkitsee käytännössä sitä, että saastumista aiheuttavat tuotteet ja toiminnot kallistuvat. Näin tapahtuisi sekä ns. välttämättömyshyödykkeiden että ylellisyshyödykkeiden osalta. Mikäli ns. välttämättömyshyödykkeet kallistuvat, on tarpeen taata, etteivät pienituloisimmat ihmiset joudu maksamaan kohtuutonta laskua uudistuksesta. Siksi olisi mielestäni tarpeen nostaa verotettavan tulo alarajaa ja soveltaa sellaista progressiota, että erityisesti pienituloisille kompensoitaisiin ympäristöverotuksen aiheuttamat hinnankorotukset. Vihreiden haittaveroja ei eduskuntakäsittelyssä hyväksytty.

Olen tehnyt ehdotuksen vuoden 1992 veroasteikoksi, joka on jaettu kirjallisena edustajille. Ehdotus on seuraava:

”Laki

vuodelta 1992 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 §

Progressiivinen tuloveroasteikko on seuraava:

Verotettava tulo	Vero alarajan kohdalla	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta
mk	mk	%
70 000—275 000	50	33
275 000—	67 700	43

3 §

Progressiivinen varallisuusveroasteikko on seuraava:

Verotettava varallisuus	Vero alarajan kohdalla	Vero alarajan ylittävästä varallisuudesta
mk	mk	%
800 000—	500	0,9

4—6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)”

Ehdotan, että tämä lakiehdotus otettaisiin toisessa käsittelyssä käsittelyn pohjaksi.

Ehdotukseni on jokseenkin linjassa vihreiden alkusyksyllä esittämän varjobudjetin kanssa. Siinä on sama, melko korkea tuloveron alaraja eli 70 000 markkaa, mutta sen vuoksi, että esittämämme haittaverokertymää ei eduskuntakäsittelyssä saatu hyväksytyksi, on verotulokertymä laskettu korkeammaksi kuin aiemmassa vihreiden esityksessä. Viime syksyn tulotietojen perusteella esittämäni mallin tuloverokertymä on jokseenkin sama kuin hallituksen esityksessä. Jos ympäristöverojen osuutta veroista olisi kasvatettu, olisi asteikkoa voitu keventää.

Esittämäni tuloveroasteikko on jonkin asteinen robinhood-asteikko. Se merkitsee tulonsiirtoa erityisesti suurituloisilta kansalaisilta pienituloisille kansalaisille. Otan joitakin esimerkkilukuja:

Noin 100 000 markan vuositulojen osalta asteikot ovat yhteneväiset, siis sekä hallituksen

esitys että esittämäni asteikko, mutta 70 000 vuositulojen osalta esittämäni asteikko on yli 1 100 markkaa edullisempi palkansaajalle kuin hallituksen esittämä asteikko. Suurten tulojen osalta otan esimerkiksi ylimmän tuloluokan alarajan. Esittämäni malli merkitsee yli 3 200 markan veron kovennusta hallituksen esitykseen nähden. Nämä luvut kertonevat jotakin mallin sisällöstä, mikäli edustajien on vaikea sitä hahmottaa.

Veromalli toimii siis aivan eri periaatteella kuin esimerkiksi hallituksen esittämä nk. raippavero, joka yhdistyneenä hallituksen moniin epäsosiaalisiin säästöesityksiin lisää kansalaisten eriarvoisuutta. Tämän tuloveroesityksen myötä tuloerot pienenisivät kaiken kaikkiaan.

Varallisuusveroasteikon kohdalla esitän samaa kuin sosialidemokraatit vastalauseessaan eli tämä esitys merkitsisi varallisuusveron kiristymistä kaiken kaikkiaan.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en nyt tiedä, puhummeko me vihreiden esityksestä vai ed. U. Anttilan esityksestä. Minusta pitäisi saada selvyys siihen kysymykseen, mitä vihreät ajattelevat tästä kysymyksestä. Ed. U. Anttilan mallihan lisää sellaisten keskituloisten, jotka ansaitsevat yli 100 000 markkaa vuodessa, verorasitusta jopa useita tuhansia markkoja, ja yhdistettynä raippaveroon se on raju verotuksen lisäys myöskin keskituloisille ihmisille.

Meillä on näköpiirissä kaksi vihreiden esitystä, ensinnäkin ed. Luukkaisen malli, joka on sama kuin hallituksen malli ja jota ed. Paloheimon kannattaa. Vihreiden kovan linjan joukko, siis se joukko, joka ei ole sosiaalinen ja joka on suurituloisia suosiva ja heidän etuoikeuksiaan säilyttävä liike, tuntuu olevan vihreiden edustajana valtiovarainvaliokunnassa. Sitten ed. U. Anttila, joka edustaa sosiaalisempaa ja oikeudenmukaisempaa linjaa huolimatta siitä, että hänen esityksessään on keskituloisille ihmisille veronkorotuksia, on sitten tämä toinen linja. Minusta vihreiden täytyisi tässä tilanteessa kertoa kantansa tähän kysymykseen eli se, mikä on ns. vihreiden eduskuntaryhmän malli verotaulukoihin ja kuinka paljon on erilaisten edustajien näkemyksiä. Mielestäni vaatimus saada tietää vihreiden eduskuntaryhmän malli on kohtuullinen.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua ottaa mitään vero-

mallia omalle nimelleni, mutta kertaan vielä sen, mikä on oma näkemykseni verotuksesta.

Tässä suhdannevaiheessa en voi olla haalamassa mitään tuloverojen korotuksia, koska tuloverojen korottaminen syventäisi vain lamaa entisestään. Olen siis tuloveroasteikkojen osalta hallituksen kannalla mutta omaisuusverojen kiristämisen kannalla. En myöskään kannata raippaveroa juuri siitä syystä, että tuloverojen kiristäminen tässä suhdannevaiheessa vain lisääi lamaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäselle: Me olemme antaneet ed. Seppäselle askartelutehtävän. Hänen valppautensa on aika korkea jo nyt, olemme sen havainneet, ja tarkkaavaisena henkilönä hän sitten seurannee äänestysten aikana, minkävärisiä näppylöitä tuonne ilmestyy palamaan, ja sen jälkeen hän tekee siitä asiasta yhteenvedon ja sillä tavalla saa tilastollisesti merkitsevän tuloksen.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska eduskunnassa on mahdotonta käydä keskustelua salopoliisitehtävien merkeissä, kun käsiteltävänä on valtion ensi vuoden verotaulukot, niin tältä osin minä omalta puoleltani lopetan vihreiden mallin käsittelyn tietämättä, mitä vihreät ajavat omilla vaatimuksillaan, ja todeten, että siellä ilmeisesti on väkeä, kansanedustajia, jokaiseen mahdolliseen lähtöön tässä kysymyksessä, niin kuin kaikissa muissakin kysymyksissä.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tosiaan mielenkiintoinen kysymys, voittaako Robin Hoodin vai Nottinghamin sheriffin verolinja vihreiden keskuudessa. Ed. U. Anttilan mallissa on paljon hyvääkin, mutta siinä on menty siihen samaan harhaan, jossa verouudistajat edellisen hallituksen aikana liikkuvat, että portaiden vähentäminen sinänsä loisi yksinkertaisempaa, selkeämpää ja oikeudenmukaisempaa väjärjestelmää. Näinhän ei ole, vaan moniportainen progressiivinen verotus on rakentunut juuri oikeudenmukaiseksi niiden useiden portaiden takia, eikä niiden vähentäminen juurikaan paranna ainakaan verotuksen tulojakovaikutuksia. Kun laskelmatkin tapahtuvat koneellisesti, niin itse portaiden lukumäärä sinänsä ei monimutkaista verotusta. Useammilla portailta saavutetaan parempi lopputulos.

Toinen seikka on sitten se, mihin ed. Seppä-

nenkin kiinnitti huomiota, että ed. U. Anttilan malli kiristäisi verotusta jo keskituloisissa 100 000 markan tuloluokissa, ja se ei voi olla oikea linja.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Se on oikea linja silloin, kun se oikeaksi katsotaan, ed. Koskinen. Tässä se juuri on, että meillä on erilaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä, erilaisia lähestymistapoja, ed. Koskinen, ja tässä on eräs, jonka ed. U. Anttila äsken juuri esitti.

Sitten ed. Seppäselle lyhyesti vain: Ette te siellä vasemmistoliitossa ole pystyneet mihinkään tämän parempaan. Sellaista se elämä on.

Ed. J u r v a : Arvoisa puhemies! Tällä hallituksella on todella valtava mielikuviutus, kun se on päivittäin keksimässä uusia veroja ja korottamassa vanhoja, ja kaikki ne kohdistuvat rasakaimmin keski- ja pienituloisiin, niin kuin ministeri Pekkarinen äsken sanoi.

Ed. Aittoniemi teki puheenvuorossaan ehdotuksen, jossa lähdetään siitä, että keski- ja pienituloiset saisivat helpotusta verotukseensa. Kannatan ed. Aittoniemen tekemää ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Ed. A p u k k a : Herra puhemies! Kun vähän aikaa sitten kuuntelin ministeri Pekkarisen lausumia ja puheenvuoroja, tuli eittämättä mieleen vanha suomalainen ralli, jossa sanottiin, että ”juttele sinä vaan, kyllä sinut tunnetaan”. Ei oikein voi ymmärtää verolinjan muutosta, joka keskustassa on tapahtunut. Tuntuu aika huvittavalta, että ministeri, joka on hallituksessa ja voisi tehdä jotain muutakin hallituksen esitysten suhteen, tulee kertomaan, miten hyviä vastalauseita edellisellä vaalikaudella keskusta oli tekemässä, kun veroasteikkoja käsiteltiin. Kyllä tuntuu melko huvittavalta, kun ministeri voisi nyt tehdä niitä esityksiä, mitä vastalauseisiin oltiin tekemässä. Ilmeisesti keskustan verolinjan uskottavuus on aika lailla vähäinen keskustan edustajienkin keskuudessa, kun keskustan edustajien rivit ovat hyvin harvalukuisia. (Ed. Laivoranta: Ne ovat sitä parempia!) — Ehkä ovat parempia. — Mutta ei siitä mihinkään pääse, kun muistelee muutaman kuukauden takaisia puheenvuoroja, joita erityisesti ed. Pekkarinen ja ed. E. Aho käyttivät vielä reilu puoli vuotta sitten, viime talvena erityisesti tähän aikaan. Se oli niin valtavaa tunteitten paloa ja intoa, millä mainitut edustajat puhuivat, että ei millään uskoisi, kun

he ovat molemmat hallituksessa, toinen vielä pääministerinä, että esitykset ovat sellaisia kuin meillä tänään käsittelyssä on. Ei sitä tavallinen ihminen ymmärrä, jos on tutustunut vanhoihin puheisiin.

Minä kaivoin mielenkiinnosta muutama viikko sitten ihan muutaman pöytäkirjoista ja katseilin niitä. Kyllä siellä oli aika lennokasta tekstiä. Esimerkiksi ed. E. Aho totesi, että Holkerin hallituksen verouudistus on erittäin epäsolidaarinen ja epäoikeudenmukainen ja keskusta tulee puuttumaan siihen mm. yhdessä ay-väen kanssa. Erityisesti hän totesi puheenvuorossaan, miten verouudistus kohtelee kaltoin pienituloisia ja lapsiperheitä jne. Samanlaisia puheenvuoroja löytyy ed. Pekkariselta useitakin. Ja kaikkihan me muistamme esimerkiksi, kun ministeri Pekkarinen alkusyksystä puhuttaessa keskustan verolinjasta moneen kertaan sanoi, että kyllä ne puheet pitävät paikkansa ja asioihin tullaan puuttumaan.

No, jos koskaan niin nyt olisi ollut aika puuttua vähän tähän verolinjaan, mutta mitä me näemme: päinvastoin kävi. Holkerin hallituksen epäoikeudenmukaisuus ja epäsolidaarisuus on jäänyt niin hyvin mainitsemieni edustajien mieleen, että kyllähän meillä nyt on paljon epäoikeudenmukaisempi ja epäsolidaarisempi verouudistus meneillään. Ei siitä pääse mihinkään, etteivätkö raippaverot jakoveroina ole mahdollisimman epäoikeudenmukaisia ja koskettele nimenomaan pienituloisia paljon ankarammin kuin jos olisi päästy siihen, mitä keskustakin vielä viime talvena halusi: todelliseen valtionverotuksen progression muuttamiseen vähän taaksepäin siihen suuntaan, mitä se on aikaisemmin ollut. Kyllähän raippaverot ovat epäoikeudenmukaisempia, sen kaikki tietävät.

Kuten on jo monta kertaa todettu, jokainen tietää, mihin johtaa tämän kaltainen verolinja, jota keskusta ja hallitus nyt vetävät, että otetaan pienituloisilta ihmisiltä vähäisenkin käytettävissä oleva raha pois. Se johtaa vain työttömyyden lisääntymiseen, konkurssien lisääntymiseen, ja tämä on kaikkea muuta kuin oikeudenmukainen verolinja.

On myös puhuttu siitä, että nykyisessä tilanteessa, vaikka meillä velanoton kasvuvauhti onkin kova, onhan meidän uskottava siihen, että joskus Suomeen tulee nousukausikin. Tällaisessa tilanteessa ei voi välttyä siltä, että velkaa ei oteta. Otetaanhan sitä nytkin mutta vain sen verran, että saadaan yhtä aikaa harjoittaa kiristämispolitiikkaa ja saadaan velkaa lisää, mutta sitä

otetaan sen verran vähän, että vaikeuksiakaan ei saada pois. Mutta jos meneteltäisiin niin, että lamakautena otettaisiin sen verran velkaa, että pystyttäisiin tiettyjä toimintoja ylläpitämään ja kulutusta jonkin verran ylläpitämään ja nousukauden aikana kiristettäisiin tuntuvasti verotusta, velkoja pystyttäisiin vielä maksamaan pois-kin.

Veroasteikkojen osalta olemme samaa mieltä kuin ed. Backman puheenvuorossaan toi julki. Mielestämme voi nykyisessäkin tilanteessa kahta hyvätuloisinta luokkaa verottaa hiukkasen enemmän. Se ei ole kovin paljon, jos palaisimme viimeistä uudistusvaihetta edeltäneeseen tilanteeseen eli kahdessa ylimässä veroluokassa kiristettäisiin verotusta vähän. Sitä vasemmistoliiton edustajat ovat tukeneet valiokunnassa ja tulevat tukemaan myös täällä. Se on mielestämme verotuksen kiristämistä, joka ei kovin merkittävästi vaikuta kuitenkaan kulutukseen. Kyseessä ovat niin hyvätuloiset veroluokat, että niillä ihmisillä on varaa pistää jo hiukan jemmaankin ja kulutustasoa silti voi pitää yllä aivan entisenlaisena, vaikka verotusta vähän kiristetäänkin.

Samoin olemme varallisuusverotuksesta samaa mieltä kuin ed. Backman totesi. Olemme olleet valiokunnassa myös sitä mieltä, että verotettavan varallisuuden raja voitaisiin pistää 800 000:een hallituksen 1 100 000 markan sijasta.

Edelleen olemme asteikkolain osalta sitä mieltä, että tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään 4 §:ään muutoksen. Mielestämme yhteisön tuloveroprosenttia ei nykyisessä tilanteessa tulisi pudottaa vaan se saisi säilyä 23:ssa, niin kuin on nytkin.

Arvoisa puhemies! Tässä kohdassa on käsiteltävä myös päiväjärjestyksen 2) asia eli tulo- ja varallisuusverolain muutokset. Ehdotan heti, että en unohta, käsittelyn pohjaksi TVL:n osalta nimelläni jaettua ehdotusta, joka poikkeaa hiukan kiireessä tehdystä valiokuntaan jätetystä vasemmistoliiton vastalauseesta. Olen sen vuoksi jakanut sen kokonaan uudestaan omalla nimelläni, koska se on täydellisempi. Lyhyesti sanottuna puutemme siinä muutamiin hyvin keskeisiin asioihin, joita tulo- ja varallisuusverolain muutokset pitävät sisällään.

Ensinnäkin olemme sitä mieltä, että lakkoavustuksille ei tulisi laittaa mitään rajaa verotusmielessä niin kuin hallituksen esitys nyt pitää sisällään, että vain 70 markkaan saakka lakkoavustus olisi verotonta.

Toiseksi puutemme siinä opintotukikysymykseen ja olemme sitä mieltä, että opintotuki pitäisi säilyttää verottomana. Tulemme myös tätä ehdottamaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Samoin esitämme, että korkovähennysten omavastuuta ei korotettaisi, emmekä ole myöskään korkovähennyksen leikkurin kiristämisen kannalla.

Vielä yhtenä tärkeänä asiana nimelläni jaetus-ehdotuksessa todetaan, että olemme sitä mieltä, että sairauskuluvähennys täytyy edelleenkin verotuksessa säilyttää.

Siis nimelläni jaettu ehdotus on sen vuoksi, että valiokunnan mietintöön jättämässämme vastalauseessa ei aivan kaikkia noita kohtia kiireen vuoksi ollut.

Arvoisa puhemies! Tulemme tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä nämä muutosehdotukset. Lopuksi voin vain todeta, että ilmeisesti hallitusrintaman edustajat ovat suurimmaksi osaksi erittäin tyytyväisiä hallituksen esityksiin, kun penkit ovat noin harvalukuisesti miehitettyjä. On vain todettava, että maakunnasta tuleva viesti ei ole yhtä tyytyväistä, ja uskon, että minuun ovat ottaneet yhteyttä muutkin kuin vasemmistoliittolaiset.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy ed. Apukalle antaa tunnustus, että köyhän asialla pysytään, ollaanpa sitten vastakkain tai rinnakkain — ajatellaan viime kautta ja nyt. Keskusta kuitenkin veropoliitikassa näkee sen selvän eron, että vaalien tulos kansalta oli kuitenkin niin viestittävä, että ihmiset protestoivat edellisen hallituksen harjoittamaa veropoliittista linjaa vastaan, että keinotekoisesti pidetään yllä noususuhdannetta ja myös kaikkea heijastusvaikutusta pankkipolitiikan puolelle korkojen ylösnousuun. Minä ihmettelen, että vasemmiston puolelta edelleenkin uskotaan siihen, että olisi ollut parempi vaihtoehto jatkuva velanoton linja.

Keskustan veropoliitikassa on haluttu muuttaa vaihteittain tätä linjaa, ja se ei tapahdu vain niin, että otetaan velkaa, vaan se tapahtuu niin, että velanotto saadaan kuriin ja lähdetään myös rakenteellisiin remontteihin, rakenteellisiin veroremontteihin, lähdetään myös rakenteelliseen sosiaalipoliittiseen remontiin. Meidän verotusmehän rasittaa se, että vuosien myötä sosiaalipoliittisia ratkaisuja hoidetaan verotuksen kautta ja ehkä kohtuuttomasti on tullut vääristymiä, mikä osin ylläpitää erittäin suurta marginaaliveroprosenttia. Sen oikaisuun ei ole mah-

dollisuutta ilman, että tällainen rakenteellinen sosiaalipoliittinen uudistus viedään läpi. Senpätakia hallitusohjelmassa onkin kirjattu perusturvauudistukseen pyrkiminen, mutta ei ole, mitä jakaa, ennen kuin saadaan talous terveemmälle pohjalle.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Renko toteaa, että vaaleissa nimenomaan kansalaiset antoivat epäluottamuslauseen sille veropoliittiselle linjaukselle, jota edellinen hallitus toteutti. Kun meillä ovat käsittelyssä nyt valtionverotuksessa sovellettavat veroasteikot ja veroprosentit, yllätyksekseni huomaan, että protestista huolimatta nykyinen hallituspuolue keskusta esittää täsmälleen samoja asteikkoja ja veroprosentteja kuin tänä vuonna. Tässä mielessä en tiedä, minkälaista politiikkaa tämä on. Siinä ei huomioida kansalaisten mielihetkiä yhtään.

Mitä tulee velanottoon, kansalaiset eivät missään tapauksessa antaneet epäluottamuslauseita sille, että olisi vain otettu koko ajan lisää valtiolle velkaa. Päinvastoin tällöin kysymyksessä olisi ollut kansalaisten protesti sille, ettei sitä otettu tarpeeksi, koska sitähan maksettiin takaisin.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan muistuttaa ensinnäkin ed. Renkoa siitä, minkälaista kritiikkiä varsinkin keskusta käytti viime eduskuntakaudella puolueen ollessa oppositiossa. He jatkuvasti sanoivat, että pienituloisten verotusta tulisi keventää ja suurituloisten taas koventaa. Mutta te, ed. Renko, harjoitatte aivan samanlaista veropoliittikkaa kuin edellinenkin hallitus, eli ei ole mitään syytä siitä mainita.

Ihmettelenkin, että keskusta, näin suuri puolue, ei ole hallituksessa pystynyt vaikuttamaan, että suurituloisten verotusta kiristettäisiin. Toivonkin, että lähtisitte SMP:n ryhmän lakialoitteen taakse, jossa on seitsemän eri tuloveroasteikkoa ja jossa yli 280 000 ansaitsevilla on marginaaliprosentti 49.

Mitä tulee myös vasemmistoliittoon, kun katsoo valtiovarainvaliokunnan mietintöä, ei siellä vasemmistoliittokaan ole esittänyt mitään siihen suuntaan olevaa veroasteikkojen korjausta, että suurituloisille annettaisiin hieman kiristystä. Sen paremmin ei ole oikein SDP:läkään, oikean suuntainen mutta ei sellainen, mitä käytännössä olette puhuneet, joten teoria on eri kuin käytäntö.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Backmanille muistutan, mistä on seurausta se, että ajauduttiin tässä maassa veronkorotuslinjalle. Se on seurausta siitä, ettei Sorsan paperia hyväksytty. Sosialidemokraatit olisivat voineet olla vaikuttamassa voimakkaammin niin, että olisi nopeammilla talousremonteilla päästy vaikuttamaan myös verotuksen puolelle.

Mitä tulee keskustan vaatimuksiin viime kaudelta, viitaten ed. Apukan ja viimeksi käytettyyn SMP:n puheenvuoroon, tässä se ero, että me olemme rehellisiä. Tämä hallitus ei ole vielä jakanut sellaista paperia, joka tuli Holkerin — Liikasen paperina, että verotus kevenee, mutta se koveni. Me sanomme suoraan sen, että kun tupo meni siten kuin meni eikä Sorsan paperia hyväksytty ja kun kaikilla oli koko neuvottelun ajan tiedossa, että jollakin rahat kuitenkin kerätään eli ilmeisesti verot kovenivat, olemme myös selvästi vastaamassa siitä, että näin tapahtui. Se on tämän syksyn neuvottelujen tulos. Niin kuin ministeri Pekkarinen sanoi, vielä ensi vuosikin joudutaan pöytää puhdistamaan. Toivon mukaan 1993 päästään eteenpäin myös perustusturvavaratkaisuihin ja myös verotuksen rakenteellisen uudistamisen puolella, sillä millään nippelikonsteilla asiat eivät enää muutu, vaan tässä on ihan täydellisen remontin paikka. Se vaatii resursseja.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En malta olla vastaamatta ed. Rengolle ja sanomatta joitakin sanoja rehellisyydestä. Kun viime eduskuntavaalien aikaan keskusta kävi kovaa vaalikampanjaa eli siellä todella tuotiin toistuvasti esiin se, kuinka keskusta vaalivoiton saatuaan tulee keventämään pieni- ja keskituloisten verotusta, mielestäni nyt rehellistä on ainoastaan se, että te tunnustatte, että verotus tulee kovenemaan. Mutta epärehellistä on se tapa, jolla te sen teette. Te saitte vaalivoiton lupauksilla, joita ette kuitenkaan nyt lunasta. Tosiasia on se, että verotaakka tulee kovenemaan myös kaikkein pienituloisimmilla ihmisillä. Eivät edes eläkeläiset säästy teidän verotuspiiskaltanne. Koko kansa kärsii tästä verotuksen kiristämisestä.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Renko väitti, että teillä on se ero, että te olette ainakin rehellisiä. Minulle jäi sellainen käsitys edelliseltä kaudelta, että keskustan eduskuntaryhmässä oli silloin kaiken maailman parhaat mahdolliset asiantuntijat, joita tästä maasta löytyy. Tuntui, että olitte talouspoliti-

kasta monin verroin enemmän ja paremmin perillä kuin Holkerin hallituksen ministerit yhteensä. Täytyy ihan ihmetellä keskustan melkoista suunnan muutosta. Täytyykö teidän jälkikäteen tunnustaa, että teillä ei ollut pienintäkään hajua siitä tilanteesta, joka Suomen kansantaloudessa oli, kun te vielä muutama kuukausi sitten olitte valmiita tekemään vaikka minkälaisia verouudistuksia, korjaamaan Holkerin hallituksen epäoikeudenmukaisuuksia ja epäsolidaarisuutta? Näinhän te väititte. Jos te tänä päivänä väitätte, että te olette rehellisimpiä tässä asiassa, minusta tuntuu siltä, että rehellisyys on löytynyt ihan viime viikkojen aikana. Ei ainaakaan voida sanoa, että te rehellisyyden nimissä puhutte samaa kieltä kuin vielä viime talvena.

Ed. **S e p p ä n e n** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun mainittiin kunnioitetun eduskunnan edellisen puhemiehen Kalevi Sorsan nimi siinä yhteydessä, että hänen tulosopimuspaperinsa olisi pitänyt hyväksyä, en malta olla puhumatta rehellisyydestä paria sanaa minäkin. Yhdyn siihen, mitä kunnioitettu entinen puhemies Sorsa sanoi, että keskustan vaalivoitto perustui valheeseen. Keskustan propagandassa annettiin ymmärtää, että maan tila paranisi, jos keskusta pääsisi hallitukseen ja voittaisi vaalit. Toisin on käynyt, niin kuin mm. maanviljelijät ovat eduskunnassa sitovasti viime päivinä osoittaneet.

Toinen kysymys, johon en myöskään malta olla puuttumatta, liittyy devalvaatiokysymyseen. Olen ymmärtänyt niin, että keskustassa on ollut paljon sellaista kantaa, joka on hyväksynyt devalvaation, koska vientiteollisuus piti pelastaa ja vienti piti saada vetämään. Kuitenkin ed. Renko mainostaa nyt sellaista vaihtoehtoa, että ei olisi devalvoitu. Hän antaa ymmärtää niin, että pankinjohtaja Sorsan esitys, jos se olisi hyväksytty, olisi ollut hyvä asia, koska sillä tavalla olisi vältetty devalvaatio. Mielestäni jos se väite, että keskusta oli Sorsan paperin kannalla mutta ei devalvaation kannalla, on mielestäni epärehellistä, koska keskustassa, ymmärtäisin, valtaosa väestöstä ja kansanedustajia on ollut devalvaation hyväksymisen kannalla. Molempia ei voinut saada, pankinjohtaja Sorsan paperia ja devalvaatiota. Jompikumpi piti valita. Tässä mielessä ed. Renko antaa ymmärtää, että keskustassa olisi tehty toisenlainen valinta, jos olisi saatu valita. Nythän keskusta ajautui pakkodevalvaatioon, kun asiat menivät niin kuin ne menivät.

Mitä hallituksen rehellisyyteen tulee, niin viitataan ministeri Viinaseen, joka lupasi erota siinä tapauksessa, jos devalvoidaan, eikä eronnut. Mielestäni tässä on hyvin moninkertainen valhe viimeisen puolen vuoden aikana ...

P u h e m i e s (koputtaa): Vastauspuheenvuoron aika on päättynyt!

Ed. **P u l l i a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Voin yhtyä niihin näkemyksiin ja siihen kritiikkiin, jota opposition kansanedustajat ovat kohdistaneet ed. Rengon puheenvuoroihin rehellisyysaspektista. Kauheasti ihmettelen arvoisia ystäviä opposition puolella, kun teille ei millään näytä kelpaavan se huikea, veret seisauttava vaalivoitto, joka meille on nyt pikkuhiljaa tulossa, kun kepu töppöilee ja mesoskelee eikä pysty vaalilupauksiaan täyttämään. Oetaan nöyrästi vaalivoitto vastaan ja hallitaan sitten maata.

Ed. **L a a k s o n e n**: Herra puhemies! Kyllä vaalivoitto voidaan ottaa vastaan. Me olemme vasemmistoliiton osalta arvostelleet Holkerin sinipunahallitusta sen veropolitiikan epäsosiaalisen luonteen vuoksi. Tosiasia on ollut se, että suurten tulojen osalta on tapahtunut valtava verojen aleneminen. Nyt näyttää olevan niin, että keskustavetoinen hallitus itse asiassa jatkaa Holkerin veropoliittista linjaa. Minusta keskustelussa, jota kaksi tuntia kuuntelin, ennen viimeksi käytyä debattia ministeri Pekkarisen puheenvuoro niiltä osin oli oikea, kun hän totesi, että todellakin tulee tapahtumaan niin, että verotus kiristyy. Itse asiassa jäin odottamaan, eikä tämä totuus tule esille. Kuvittelin niin, että hallitus yrittää peittää koko virheellisen veropoliittikkansa sillä, että se muodollisesti pitää asteikot ennallaan eli samoina kuin ne ovat olleet tälle vuodelle, mutta kuitenkin tosiasia on se, että kaikki muut välilliset verot ja maksut nousevat ja se tietää melkoista suoneniskua pienituloisille ihmisille.

Me emme ole hyväksyneet edellisen hallituksen veropoliittikkaa emmekä tule hyväksymään tämän hallituksen politiikkaa.

Mikäli oikein kuulin, ed. Mäkipää viittasi puheenvuorossaan siihen, että meidän linjamme ei tässä näy, mutta hän kuunteli ilmeisen huonosti ed. Apukan puheenvuoroa, jossa tämä totesi, että me olemme valtiovarainvaliokunnassa yhtyneet sosialidemokraattien vastalauseeseen niiltä osin, mikä koskee asteikkoja. Niihin

esitetään korkeimmissa tuloluokissa kireämpää verotusta sekä marginaaliveron korotusta. Näiltä osin olemme täysin linjassa niitten puheitten kanssa, mitä olemme ehdottaneet.

Herra puhemies! Ehkä vielä voin mainita sen, että me tulemme esittämään ensimmäisen lain osalta kolmannessa käsittelyssä kahta perustelulausumaa, jotka koskevat suurten varallisuusien verotuksen lisäämistä ja ennen muuta kokonaisselvityksen tekemistä ympäristöveroista.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Edellisen hallituksen toteuttama tuloverouudistus oli erittäin merkittävä uudistus koko edellisen hallituksen työskentelytaipaleella. Voidaan sanoa myös, että jos ajatellaan Suomen verohistoriaa, niin siinäkin suhteessa tuo muutos oli kaikkein mullistavimpia, mitä toisen maailmansodan jälkeen tässä maassa on toteutettu. Kuten kaikki muistamme, tuon uudistuksen tavoitteena oli pyrkiä alentamaan tuloveroprosentteja ja tällä tavalla edistää työntekoa, yrittämistä ja ahkeruutta ja pyrkiä suosimaan niitä ja tällä tavalla edistää kansantalouden toimintaa.

Täällä on esitetty erinäisiä väitteitä siitä, että tuo uudistus olisi ollut epäsolidaarinen. Voidaan sanoa, että nämä kaikki väitteet ovat täysin vääriä. Kun tiettyyn dataan, ensimmäisiin tietoihin, perustuvaa aineistoa saatiin vuoden 89 osalta tuosta verouudistuksesta, voitiin todeta, että kaikkein eniten tuloverouudistuksesta hyötyivät ne, joiden tulot olivat alle 60 000 markkaa. Kun on tehty laskelmia vuosilta 89, 90 ja 91, voidaan todeta, että tuloverouudistuksen vaikutukset ovat suhteellisen saman suuruisia kaikille siten, että tulonjakovaikutuksissa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta, tulonjako ei ole siis muuttunut verouudistuksen johdosta. Onkin syytä alleviivata sitä seikkaa, että kun tuloveroveroprosentteja alennettiin, vastaavasti myös vajaaverotettuja tuloja saatettiin verotuksen piiriin, mikä tietysti vaikutti tulonjakoa tasaavasti varsinkin ylemmissä tuloryhmissä.

Nyt kun käsitellään ensi vuoden veroratkaisuja, täytyy todeta tyytyväisyydellä se, että verouudistuksessa saavutettuihin tuloveroprosentteihin, jotka merkitsevät sitä, että valtion ylin tuloveroprosentti on 39, ei ole jouduttu puuttumaan. Siinä suhteessa täytyy sanoa, että kokoomus on joutunut kovasti työskentelemään, ja tältä osin lopputuloksiin voimme olla tyytyväisiä. Mutta toki täytyy myöntää se, että siinä koko verorasituksessa, joka tuloihin kohdistuu, tapahtuu kiristymistä. Valitettavaa on se, että

näin tapahtuu, mutta on toki selvää, että valtiontalouden alijäämä on niin suuri, että jollakin tavoin tuota alijäämää täytyy pyrkiä rahoittamaan.

Olisimme toki mielellämme pyrkineet suurempiin säästöihin, ehkä myös muun tyyppiisiin veroratkaisuihin, mutta lopputulokseksi on nyt sitten otettu se, että käytetään sairausvakuutus- ja kansaneläkemaksuja alijäämän rahoittamiseen. Alijäämän rahoittamisen osalta voidaan todeta, että kyse on vain siitä, että mikäli nyt otetaan enemmän velkaa, se velka täytyy myöhemmin maksaa pois, ja tämä merkitsee sitä, että se lama, jossa olemme, muodostuu vain huomattavasti pitemmäksi ja vaikeammaksi. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista pyrkiä kohtuulliseen tasapainoon valtiontaloudessa.

On myös syytä muistuttaa siitä, että ensi vuoden budjetti elvyttää varsin voimakkaasti, ainakin 1,5 prosentin verran koko kansantaloutta ja ne väitteet, että elvyttämiseen ei pyrittäisi budjetilla, ovat tältä osin täysin virheellisiä.

Herra puhemies! Vaikka verouudistus oli merkittävä uudistus, täytyy todeta, että meidän lähiympäristössämme on menty huomattavasti nopeammin eteenpäin. Ruotsissa on toteutettu jo verouudistus ja Norjassa sitä ollaan toteuttamassa. Ruotsin verouudistus merkitsee sitä, että kaikkein korkeimmista tuloista ylin tuloveroprosentti on keskimäärin 51, kun se nyt Suomessa tulee olemaan 63—64 prosentin paikkeilla nyt tehtävien veroratkaisujen jälkeen. Norjassa verouudistuksessa tullaan pääsemään alle 50 prosentin korkeimman tuloveroprosentin osalta, ja tämä tietysti merkitsee sitä, että Suomi on jäämässä lähiympäristöstämme selvästi jälkeen.

Mielenkiintoista on todeta se, että Ruotsissa verouudistus, jossa prosentteja alennettiin, tapahtui sosialidemokraattisen hallituksen aikana, ja tällä hetkellä Norjassa verouudistusta toteuttaa sosialidemokraattinen hallitus. Eli voidaan sanoa: Jokainen, joka joutuu vastaamaan taloudesta, ymmärtää, mikä merkitys on sillä, että veroprosenttia kyetään alentamaan, ja miten se aktivoi taloudellista toimintaa ja koituu tällä tavalla talouden hyväksi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmässä lähдемekin siitä, että verouudistusta tulee Suomessakin jatkaa. Nyt on tapahtunut vain väliaikainen pysähdys, ja tästä on päästävä vuonna 93 eteenpäin. Silloin tulee päästä siihen, että ne kiristykset, mitä tuloverotukseen nyt toteutetaan, puretaan ja peruutetaan. Myös tilanne palkansaajien työeläkemaxun osalta arvioidaan niin, että ko-

konaisvaikutus ei muodostuisi tuloverotuksessa kiristäväksi. Sen lisäksi tulisi päästä todellakin myös tuloverotuksessa eteenpäin niin, että veroprosentteja voitaisiin myös jo vuonna 93 alentaa.

On todennäköistä, että merkittävää elpymistä ensi vuoden aikana ei tule tapahtumaan, mutta vuosi 93 on toivoa täynnä. Tältä osin saattaisi olla tarkoituksenmukaista pyrkiä saamaan jonkinlainen kasvusysäys tuloverotuksen avulla juuri tuolle vuodelle aikaan.

Herra puhemies! Täällä useissa puheenvuoroissa on väitetty, että ne veroratkaisut, mitä nyt ollaan tekemässä, merkitsevät katastrofia tai kurjistamista pienituloisimmille suomalaisille. Täytyy todeta, että silloin nämä väittäjät eivät ymmärrä, millä tavalla suomalainen toimeentulojärjestelmä toimii. Meillä on tässä maassa erittäin voimakas perusturva, jota toteutetaan mm. asumistuen ja myös toimeentulotuen kautta ja joka turvaa sen, että kukaan tässä maassa ei näänny, vaan että hänellä on inhimillinen toimeentulo kaikissa olosuhteissa.

Valtiovarainvaliokunnan verojaosto pyysi selvityksiä Tampereen yliopistosta lehtori Rönköltä, jolla on käytettävissään malli, joka ottaa huomioon sekä tuloverotuksen muutokset että myös sosiaalisten tulonsiirtojen muutokset. Jos saan lyhyesti joitakin lukuja näiden laskelmien perusteella todeta, voidaan todeta, että kaikki laskelmat osoittavat, että kaikkein pienituloisimmilla kotitalouksilla näiden veroratkaisujen, palkkaratkaisujen ja tulonsiirtojen jälkeen ei tapahdu muutosta alaspäin käytettävissä olevien tulojen suhteen.

Jos on kahden aikuisen ja kahden lapsen perhe, jossa molemmat puoliset ovat ansiotyössä, voidaan todeta, että noin 6 000 markan tuloilla perhe tulisi menettämään käytettävissä olevien tulojen osalta noin 150 markkaa. Sen sijaan jos kunnallisveroäyri nousee pennillä, perheen, jonka tulot ovat 15 000 markkaa, tulotaso pienenee noin 550 markkaa, ja perheen, jonka tulotaso on 20 000, pienentyminen on noin 750 markkaa, joten suhteellisen nopeassa tahdissa tulojen kasvaessa käytettävissä olevien tulojen aleneminen tapahtuu.

Kun näitä myös katsotaan prosentteissa, niin voidaan todeta, että aivan pienituloisimmilla jälleen siis ei tapahdu mitään alenemista, mutta aika nopeassa tahdissa menetysprosenttiluku kasvaa tulovälillä 4 000—14 000 kotitaloutta kohden, niin että menetys jää noin 5 prosentin tasolle, kun päästään noin 20 000 markan tuloihin. Siis kaikkein pienituloisimmilla prosentuaa-

linenkin lasku on suhteellisen pientä ja se kasvaa kotitalouden osalta noin 20 000 markan tuloihin asti.

Jos vielä arvioidaan eri kotitalouksia, niin voidaan todeta, että käytettävissä olevat tulot riippuvat aika pitkälti siitä, minkälainen tuo talous on. Jos kotitalouden menot ovat vuokramenoja, sen asema on varsin hyvin turvattu muuttuvissa olosuhteissa nimenomaan asumistuen ja toimentulotuen kautta. Mutta jos perheellä on asuntovelkaa, perhe on selvästi vuokra-asunnossa asuvaa huonommassa asemassa. Tältä osin on varmasti syytä pyrkiä miettimään, minkälainen tukijärjestelmä olisi tarkoituksenmukainen, kun niitä edelleen kehitetään.

Haluan myös korostaa sitä, että kun laskeaan, paljonko kotitaloudelle jää käteen verotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen, niin tuo tulonlisäys on varsin pieni. Laskelmat osoittavat, että jos meillä on kahden aikuisen ja kahden lapsen kotitalous, joka elää asunnossa, johon on otettu 400 000 markkaa pankkilainaa, niin aina noin 11 000 markan tuloille tuon talouden menot ovat lähellä käytettävissä olevien tulojen määrää, minkä tuo perhe elämiseensä tarvitsee. Kun tulot lisääntyvät 11 000 markasta 23 000 markkaan eli 12 000 markkaa, perheen käytettävissä olevat tulot tuolla 12 000 tulojen lisäyksellä lisääntyvät kaiken kaikkiaan vain 4 500 markkaa, mikä osoittaa, kuinka voimakkaasti sosiaalisten tulonsiirtojen aleneminen ja verotuksen progressio hyvinvoinnin kasvua supistavat.

Mielenkiintoista on se, että jos meillä on vuokra-asunnossa asuva perhe, jonka tulot ovat 13 000 markkaa, niin jos se ansaitsee 1 000 markkaa lisää, sen tulot laskevat eli tosiasiallinen veroprogressio on 120 prosenttia tuon 1 000 markan lisäyksen osalta. Voidaan todeta, että tämä osoittaa sen, että meillä tulonsiirtojen ja verotuksen kokonaisuus ei kaiken kaikkiaan toimi tyydyttävästi. Tästä syystä onkin tarkoituksenmukaista, että pyritään mahdollisimman kattavin laskelmin selvittämään, mitkä ovat todella perheen kotitalouden käytettävissä olevat tulot, ettei pelkästään puhuttaisi siitä, kuinka paljon verotuksen vaikutuksesta tilanne muuttuu ottaen huomioon vain verotettavat tulot ja siitä käteen jäävä tulo, koska tulonsiirroilla on aivan keskeinen merkitys loppujen lopuksi tuon kotitalouden kannalta.

Eli pyrin sanomaan, että kaikkein pienituloisimmat kotitaloudet eivät näiden ratkaisujen johdosta menetä yhtään mitään tässä yhteiskunnassa, vaan niiden asema on varsin voimakkaasti

turvattu. Oma arvioni on se, että ne, jotka eniten joutuvat kärsimään jälleen tässä yhteydessä, ovat keskituloiset kotitaloudet. Sanonkin, että entistä enemmän tässä keskustelussa tulisi pyrkiä kiinnittämään huomiota keskituloisiin ihmisiin ja heidän asemansa parantamiseen.

Herra puhemies! Lopuksi haluan kiinnittää huomiota yhteen asiaan. Nimittäin valtiovarainvaliokunnan verojaostossa, kun asiantuntijoita kuunneltiin, voitiin todeta, että asuntovähennys, joka luotiin muutama vuosi sitten, ei ole osoittautunut kovinkaan tarkoituksenmukaiseksi siitä syystä, että se on hallinnollisesti erittäin vaikea, erittäin sekava ehdoiltaan ja sen voi saada myös tilanteissa, joissa tuollaisen verotuen tarvetta välttämättä henkilöllä ei ole.

Myös se aiheuttaa hallinnollista työtä sikäli, että pankeissa ja verotoimistoissa usein joudutaan laskemaan, kumpi on henkilölle edullisempi, asuntovähennys vai velkojen korkovähennys. Näiden laskelmien jälkeen, kun tulevaisuudesta on kuitenkin asuntovähennyksen osalta epävarmuutta, useimmiten lainanottaja valitsee velkojen korkovähennyksen. Niitä, jotka ovat valinneet asuntovähennyksen, on vain muutama tuhat, ja voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, että tällaista vähennystä ei enää säilytetä. Siitä syystä valtiovarainvaliokunta mietinnössään esittääkin, että asuntovähennyksestä luovuttaisiin. Uskon, että tällä tavalla päästään tarkoituksenmukaisempaan järjestelmään, kun ihmiset saavat tukensa korkovähennyksen kautta.

Ed. Virrankoski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Sasi yritti puheenvuorosaan väittää, että pienituloisten verotus ei millään tavalla kiristyisi tai ainakin, että se ei olisi mitenkään kohtuutonta, niin kyllä minullakin on laskelmia. Hänellä oli Tampereen yliopiston professorin laskelmia. Minulla on Veronmaksajain Keskusliiton laskelmia siitä, mitä vaikutuksia on.

Tässä on esimerkkiperhe, nimenomaan kaksi matalapalkkaista perheessä, joiden molempien ansiot jäävät alle 75 000 markkaan vuositasolla. Tässä perheessä ensi vuonna laskelmien mukaan, perheessä, jossa on kaksi lasta, joista toinen on alle kouluikäinen, perheen nettoansiot ovat miinusmerkkisiä 1,7 prosenttia ja perheen nettotulot vähenevät noin 2 000 markkaa vuosi-

tasolla. Minusta, ed. Sasi, se on olennainen vähennys nimenomaan pienituloisessa perheessä. Tässä on otettu kaikki tekijät huomioon, joten tällä perheellä ei enää mitään muita tulonsiirtoja yhteiskunnan taholta ole tulossa.

On turha vedota siihen, että on asumistukijärjestelmät ja vastaavat. Me kaikki tiedämme, minkälaisessa suossa esimerkiksi kunnat tällä hetkellä ovat asumistukimenojen kasvaessa erittäin voimakkaasti. Ihmisiltä vaaditaan yhä enemmän selityksiä ja perusteluja, jotta he saavat edes ne lakisääteiset tukimuodot, jotka täällä heille on säädetty. Kyllä minusta nyt on ihan turha kiistä siitä, etteivät nimenomaan pienituloiset ja keskituloiset kärsi ensi vuonnaakin verotuksessa kaikkein kovimmin suhteellisesti ottaen. Heillä ei ole mistä säästää.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuorosta sai todellakin sen käsityksen, että pienituloiset eivät tässä menettäisi. Kuitenkin jäi epäselvästi se, että kun maksuja korotetaan monien palvelujen osalta ja varsin huimasti, onko tämä luettu ed. Sasin arvioon vai ei. Samoin omavastuut monissa, niin kuin tiedämme, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa lisääntyvät voimakkaasti.

Immettelen myös jälleen sitä toistuvaa tapaa jolla nostetaan toimeentulotuki ikään kuin suuria ryhmiä armahtavaksi keinoksi hoitaa asioita silloin, kun ne jäävät hoitamatta yleisemmissä järjestelmissä. Tässä näyttäytyy juuri eräänlainen thatcherilainen näkökulma siihen, että olemme valitsemassa uutta tietä, sellaista jossa pienituloisia hoidetaan jonkinlaisena kaatoeränä toimeentulotuen kautta, kun nämä jätetään hoitamatta yleisemmillä järjestelmillä. En hyväksy tällaista ajattelua.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahteen asiaan ed. Sasin puheenvuorossa haluan puuttua. Toinen on se, kun hän sanoi, että budjetti on elvyttävä budjetti. Sitä ei kyllä budjetin sisältä löydä millään, vaikka etsisi kissojen ja koirien kanssa. Siinähän koko ajan tekevät vain lisää työttömiä sosiaalipuoleen ja verotukseenkin liittyvät kysymykset, samoin yritystoimintaan. Eihän sieltä voi elvyttävää löytää mistään. No, se siitä.

Toinen on verotukseen liittyvät kysymykset. Ed. Sasi väittää, että pieni- ja keskituloiset ihmiset hyötyisivät. Otetaan esimerkki: Keskituloinen ihminen, joka saa noin 100 000 markkaa vuodessa, menettää noin 6 000 markkaa plus

eräänlaiset omavastuuosuudet. Sellainen eläkeläinen joka saa noin 50 000 markkaa per vuosi, menettää noin 2 400 markkaa plus erilaiset omavastuuosuudet. Eihän tätä voi millään kääntää siksi, mitä ed. Sasi väittää, vaikka vääntäisi rautalangasta mallin.

Ed. Rusanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puhe oli varsin kuivaa luokkaa. Siinä tarjoihin kevytmargariinissa paistettuja prosentteja. Ainoa positiivinen kohta siinä oli se, kun hän eräässä vaiheessa sanoi, että kaikkein pienituloisimmatkaan eivät tule nääntymään. Jos saan lisätä: nääntymään nälkään. Se on toki hyvinkin lohduttavaa tässä sivistysyhteiskunnassa. Humoristinen seikka siinä oli se, kun hän sanoi, että vuosi 93 on toiveita täynnä. Minä yhdistin tämän taas Lahden kaupunkiin ja siellä Lahden Kaupunginhotellin naistentansseihin. Siellä ne sanoivat, että torstai toiveita täynnä. Tämä oli tältä osin.

Herra puhemies! Jos lausun verotuksesta vielä, niin totuus on se, että verouudistuksen yhteydessä pienituloiset saivat jonkun verran, kuten ministeri Pekkarinen totesi, veroetua. Se johtui siitä Pekka Vennamon aikanaan jo 88 sopimasta sopimuksesta, että valtionverotuksessa verotettavan tulon alarajaa nostetaan sekä puututaan eräisiin vähennysperusteisiin.

Sen sijaan keskituloisten kohdalta on käynyt toisin.

Suurituloiset ovat voittaneet, koska sosialidemokraatit menivät viime hallituksen aikana siihen vipuun, että maapakettia vastaan hyväksyivät suurituloisten verouudistuksen, myöntivät siihen. Maapaketti menetti merkityksensä. Demareille kävi vähän samalla tavalla kuin opintotukiudistuksessa tässä vitosen kaupassa ateriatuesta. He luulivat, että saa paljonkin, saivat vain sen vitosen ateriatuen. Toisin sanoen sosialidemokraatit verouudistuksen yhteydessä menivät kokoomuksen vipuun, myöntivät suurituloisten marginaaliveron alentamiseen, mutta menettivät samalla vastakkaisesti pyytämänsä maapaketin, jolle on käynyt niin kuin kaikki tiedämme.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. O. Ojala puhui keskituloisista, ja kuten itsekin puheenvuorossani totesin, keskituloiset

ovat menettäjiä joukossa. Pienituloisten osalta olen todennut, että siellä suuriakaan menetyksiä ei tapahdu, joten periaatteessa olen ed. O. Ojalan kanssa samaa mieltä, jos hän tunnustaa sen, että keskituloiset ovat kärsijöiden joukossa mutta eivät pienituloiset.

Haluan myös todeta sen, että kun ed. O. Ojala käyttää Veronmaksajain Keskusliiton laskelmia, niin niissä on otettu huomioon pelkästään vero-vaikutukset. Jotta tiedetään, paljonko perheellä on käytettävissään rahaa, jonka se voi käyttää elämiseen, täytyy ottaa myös huomioon kaikki tulonsiirrot. Pienituloisille ovat kaikkein tärkeimpiä juuri asumistuki ja toimeentulotuki. Toimeentulotuessa tietysti erilaiset kustannukset lasketaan ja otetaan huomioon, ja mikäli ne nousevat, se vaikuttaa luonnollisesti siihen toimeentulotuen määrään, minkä kotitalous saa yhteiskunnalta.

Kun puhutaan, kuka hyötyy prosenteissa ja markoissa, niin voin esittää laskelman, joka osoittaa kotitalouden osalta, kuinka kokonaisvaikutukset menevät. Markoissa jatkuvasti rasi-tus nousee, kun tulot kasvavat. Kaikkein pienituloisimpien osalla ei ole minkäänlaista muutosta. Prosenteissa laskettuna voidaan sanoa, että keskituloisilla nousu on suhteellisen jyrkkä tuon rasi-tuksen suhteen ja aivan pienituloisimmat ovat toki ilman näitä heikentäviä vaikutuksia. Mielestäni laskelmat ovat yksiselitteisesti selviä: mitä suuremmat tulot, sitä enemmän kotitalous häviää sekä prosenteissa että markoissa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensisiksi haluan kannattaa ed. U. Anttilan tekemää käsittelyn pohjaa koskevaa ehdotusta.

Parlamentarismien luonteeseen kuuluu, että hallitus hallitsee ja oppositio arvostelee. Kun lähiaikoina lepäämäänjättämässäännöksiä radikaalisti uudistetaan länsieurooppalaiseen yleiseen tasoon ja tyyliin, niin tämä konstellaatio vielä jyrkkenee. Hallitus joutuu yhä selvemmin vastaamaan siitä, mitä tekee, ja oppositio tietysti terävöittää arvostelua.

Tässä katsannossa on kuitenkin hyvin mielenkiintoinen ulottuvuus se, millä tavalla oppositiopolitiikkaa käytännössä toteutetaan. Varsin monet puhujat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, mitä edellisen eduskunnan aikana nimenomaan veroasioissa edustajat E. Aho ja Pekkarinen tulivat kerta toisensa jälkeen todenneeksi. Ed. E. Ahollahan oli tuon eduskunnan aikana vain yksi puhe, jonka hän piti muutaman kymmenen kertaa, ja se liittyi juuri veropolitiikkaan.

Ed. Pekkarisella oli siihen samaan puheeseen muutamia erilaisia variaatioita, joissa kuitenkin tähtiajatuksena oli se, että verotuksen tulisi keventä, ja sitten arvostelun kohteena oli se, että silloisen hallituksen toimenpitein tämä tavoite ei ollut toteutumassa. Siitä saimme näytelmän keran toisensa jälkeen nähdä ja kuulla. Nyt olemme havainneet, että kun edustaja Pekkarisesta on tullut ministeri Pekkarinen, niin hänellä on erittäin hyvässä muistissa se, mitä hän tuli todenneeksi edellisessä eduskunnassa lukemattomia kertoja. Näistä joutuu nyt sitten kiinni, ja se keskustelu on täällä jo kertaalleen läpi käyty.

Toteaisin tämän sen takia, että meidän ryhmämme sen osan, joka oli vastuussa myöskin edellisen eduskunnan aikana, osalta näissä asioissa on noudatettu hyvin systemaattista linjaa. Olimme valmiit kantamaan samanlaisen vastuun edellisessä eduskunnassa ja olemme tässä eduskunnassa. Totta on sekin, että nykyisessä eduskuntaryhmässä näyttää olevan toisinajattelijia tai toisinajattelijaita.

On syytä kiinnittää huomiota siihen, mitä veropolitiikassa olemme todenneet täällä kulueneen syksyn aikana. Olemme tuoneet ympäristöverot kerta toisensa jälkeen esille, ja nehan käyttäytyvät hyvin liikevaihtoveromaisesti ja kohdistuvat siten erityisen rasittaviksi pienituloisille silloin, kun he eivät voi hankinnoissaan ja elämässään välttää tätä verorasitusta. Kun täällä käsiteltiin liikevaihtoveron korottamista, äänestimme korotuksen puolesta ja perustelimme käyttäytymistämme sillä, että kun olemme ympäristöverojen säätämisen kannalla ja kun ne käyttäytyvät liikevaihtoveromaisesti, niin siitä seuraa, että liikevaihtoverojenkin korotuksen kannalla voidaan olla, jos pienituloisille suoritetaan tuloveroasteikossa kompensatiota. Tässä suhteessa olemme olleet siis linjakkaita.

Nyt vielä samaan vyyhtiin lisätään se, että hallitus on tuonut tänne käsittelyyn ns. raippaverot, jotka ovat jakoveroja, mitä suurimmassa määrin jakoveroja. Se pienen pieni progressiivisuus ei tätä miksiäkään muuta. Kun ne käyttäytyvät myöskin siten, että ne kohdistuvat erityisesti pienituloisten rasitukseksi, niin tästä edelleen seuraa vaatimus ottaa tämä näkökohta huomioon tuloveroasteikossa. Ja kun näin on, niin mitä suurimmalla vakavuudella pitää suhtautua siihen ehdotukseen, jonka ed. U. Anttila on täällä tehnyt.

Samaan vyyhteen liittyy tämä eettinen ulottuvuus, jonka muun muassa ed. Paloheimo täällä toi esille. Hänhän toistuvasti totesi, että tämän

päivän kulutuksen laskuja ei tule siirtää tulevien sukupolvien maksettavaksi. Olen tässä hänen kanssaan täsmälleen samaa mieltä. Tässä tullaan nyt kysymykseen siitä, pitäisikö tässä tilanteessa verotusta keventää, pitää ennallaan vai kiristää, kun katsotaan, millä tavalla valtion kokonaistalous toimii. Henkilökohtainen näkemykseni on se, että me emme voi merkittävästi keventää verotusta tämmöisessä tilanteessa. Ainakin se on pidettävä tuottovaikutukseltaan entisen suuruisena, ja juuri tähän tilanteeseen johtaa ed. U. Anttilan tekemä ehdotus. Siinä tulokertymä valtiolle on saman suuruinen kuin hallituksen esityksessä. Siinä ei ole poikkeamaa. Tässä suhteessa ed. Seppänen ehti tulla jo vähän toisenlaisen johtopäätökseen.

Miten tulee suhtautua siihen arviointiin, jonka monet edustajat vasemmistoliitosta ja SDP:stä ovat tuoneet esille, eli pitäisikö nyt harjoittaa elvyttävää talouspolitiikkaa, ja mistä se ammentaa voimansa? Tuon tähän keskusteluun erään lisäargumentin, sen että elvyttävyyden voidaan saada aikaan myös sillä, että kohdenneetaan oikein niitä julkisia varoja, jotka on kerätty ja lainattu. Toisin sanoen olennaista on, miten tulo- ja menoarviossa varallisuudet kohdenneetaan eri käyttötarkoituksiin. Tässä suhteessa otan vain yhden esimerkin, joka on hyvin havainnollinen: Onko tämä oikea aika ryhtyä hävittäjähankintoihin tai onko ylipäätään tarkoituksenmukaista ryhtyä moisiin hankintoihin? Asialla on vähintäänkin kaksi ulottuvuutta, ja asioita on sillä tavalla arvioitava kokonaisuutena.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä yhteen yksityiskohtaan aikaisemmasta keskustelusta huomiota. Ed. Backman totesi, että EY:n pääkaupunkivaltion Belgian velkaantuneisuus on huippuluokkaa; tämä on tietysti aivan totta. Julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta ilman niitä järjestelyjä, jotka ed. Backman mainitsi, on peräti 130 prosenttia, kun se Suomen valtiolla oli vuonna 1990 vain vajaat 14 prosenttia. Ero on huikea. Tästä tietysti pitää tehdä se johtopäätös, että kas näin on käynyt, kun ollaan EY:n täysjäseniä, kun ei ole minikäänlaista pelinvaraa. Kun pelinappulat operoida omaehtoisesti puuttuvat, ajaututaan tähän tulokseen. Tilastoja voidaan kovin monella eri tavalla lukea.

Ed. Kekkonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Laaksosen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ihan täysin ymmärtänyt ed. Pulliaisen näkemystä liikevaihtoveron korottamisen puolesta ja samanaikaista puhumista ympäristöveroista. Ymmärrän kyllä sen logiikan, että ympäristövero sinänsä käyttäytyy ikään kuin liikevaihtovero, mutta käytännössä kuitenkin ne liikevaihtoveron korotukset, joita edellinen hallitus teki ja joihin tämä hallitus on yhtynyt — ja eduskunnan enemmistö on päättänyt pitää liikevaihtoveron korkeana myös ensi vuonna — ovat luonteeltaan epäsosiaalisia. Ja kun ei ole ollut pienituloisille mitään helpottavia tekijöitä, tässä suhteessa tilanne kovin paljon ontuu.

Mitä tulee elvyttävään politiikkaan, olen sitä mieltä, että tällä hallituksella ei ole mitään elvyttävää politiikkaa. Erityisen hätkähdyttävää tämä on siitä näkökulmasta, että todellisuudessa tänä päivänä, herra puhemies, tässä maassa on 425 000 ihmistä: 18 prosenttia työikäisestä työvoimasta työmarkkinoiden ulkopuolella. On perin merkittävä, että ei ole todella mitään rakenteellisia elvyttävään politiikkaan tähtäviä toimenpiteitä, vaan hallituksen talouspolitiikka ja veropolitiikka johtaa itse asiassa täsmälleen päinvastaiseen kulutuskysynnän alenemisen kautta, joka tulee välillisten verojen kautta kansalaisille maksuun ensi vuonna. Työttömyys vain vielä tästä luvusta pahenee. Kyllä nyt pitäisi hälytyskellojen soida. Luvun, jonka esitin, pitäisi hätkähdyttää kaikkia. Totuus on tällä hetkellä 425 000 ihmistä työmarkkinoiden ulkopuolella. Siihen sisältyvät lomautetut, työttömyyskoulutuksessa ja työttömyyseläkkeellä olevat sekä työttömät, mutta näin on tilanne tänä päivänä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin liikevaihtoveroasiasta. On tietysti ihan totta, mitä ed. Laaksosen äsken totesi. Mutta minä tarkoitin äskeisen puheenvuoroni sillä osalla sitä, että kun käyttäydymme sillä tavalla kuin käyttäydymme, siitä seuraa automaattisesti vaatimus verotettavan tulon alarajan reippaaseen korotukseen. Se on tässä ehdotuksessa mukana.

Mitä tulee elvyttävään politiikkaan, olen täsmälleen samaa mieltä ed. Laaksosen kanssa. Ja tähän on merkittävää siinä suhteessa, että kun pääministeri Aho esitteli valtion tulo- ja menoarvion eduskunnalle, niin arvoisa pääministeri totesi yksiselitteisesti, että mitään elvyttäviä aineksia, ja vielä tarkemmin sanottuna mitään uusia elvyttäviä aineksia tähän valtion tulo-

ja menoarvioesitykseen ei sisälly. Toisin sanoen siinä suhteessa tämä hallitus ei ole pystynyt esittämään yhtään mitään.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ehkä kommentoin lyhyesti ed. Pulliaisen puheenvuorossa olevaa EY-asiaa sikäli, että kun sosialidemokraatit ovat todella menossa sinne lujaa vauhtia ja vaativat lisää velkaantumista, kannattaa todeta, että siellä on 3 prosentin raja valtiontalouden budjettivajeessa. Se olisi meillä 15 miljardia. Sosialidemokraatit vaativat 45:tä miljardia eli kolme kertaa suurempaa määrää, joten siinä ei oikein ole logiikkaa.

Keskustelussa mielestäni on jonkin verran myös veropoliittista linjausta, mikä on varmaan tarpeen, kun meillä on suuria verouudistuksia tulossa pääomaverotukseen, kiinteistöverotukseen, liikevaihtoverotukseen. Taloudellinen tilanne omalta osaltaan tietysti vaikeuttaa veropoliittisia linjauksia. Ehkä myös siksi, että taloudellinen tilanne teettää valtiovarainministeriöllä niin paljon töitä, tarvitsisimme oman veroministerin tällaisessa tilanteessa, kun on näin suuret verotuskysymykset samaan aikaan esillä. Mielestäni on tärkeätä huomata myös, että eduskunnan ulkopuolella tapahtunut vaikuttaa veropoliittikkaan: Tämä ratkaisu, että työeläkemaksua ei voitu saada aikaan, aiheuttaa osaltaan näitä raippaveroja.

Kiinnitän lopuksi vielä erikseen eduskunnan pöytäkirjaan huomiota myös näihin lakkoavustuksiin, jotka liittyvät tähän ratkaisuun, tuloverotukseen eräänä toimenpiteenä. Hallitus on joutunut myötävaikuttamaan siihen, että lakkoavustukset tulevat uudelleen verovapaaksi tuloksi, vaikka alun perin esitys oli, että ne — niin kuin oikein olisi ollut — olisivat tulleet verollisiksi. Minulla ei ole mitään ammattiyhdistysliikettä vastaan. Päinvastoin olkoot jäsenmaksut vähennyskelpoisia, mutta ei ole mitään veropoliittista perustetta siihen, että lakkoavustukset meillä säädetään verovapaiksi samaan aikaan, kun opintotukea ja muuta joudutaan meillä verottamaan. Tässä on erittäin hävytön yksityiskohta mielestäni tässä asiassa ja työmarkkinajärjestöt ovat sanelleet veropolitiikkaa, mikä ei heille kuulu.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Tuloveroasteikkojen osalta olen hallituksen esityksen kannalla kuten täällä muutamassa vastauspuheenvuorossani olen jo todennut. Sekin jo merkitsee melkoista progression kiristymistä,

koska tehty devalvaatio kiihdyttää inflaatiota eikä veroasteikkoihin tehdä inflaatiokorjauksia. Tässä suhdannevaiheessa mielestäni ei pitäisi nostaa tuloveroja, koska se vain syventää lamaa entistään.

Tästä syystä en kannata myöskään ns. raippa-veroja ja olen pahoillani, jos näkemykseni on tuottanut ylimääräistä päänvaivaa ed. Seppäsel-le. Eli en siis voi olla kannattamassa niitä esityksiä, joissa esitetään tuloverojen korottamista yli hallituksen esityksen. Mutta en kannata myöskään ed. U. Anttilan esitystä.

Vihreä veromallihan on se, että tulee siirtyä työn verottamisesta haittojen verottamiseen. Kun polttoaineveron korotus on tässä salissa jo torpedoitu, on tältä verouudistukselta tavallaan pudonnut rahoituspohja pois tällä kierroksella. Lisäksi valtion rahoitusasema on heikentynyt syksystä niin dramaattisesti, että veropohjaa pitäisi pikemminkin laajentaa kuin supistaa.

Tuo kahden alimman tuloluokan pois jättäminen tuloverotuksesta merkitsi valtion tuloverokertymän supistumista yli 6,6 miljardilla markalla. Sen siirtäminen suoraan keski- ja suurituloisten maksettavaksi ei voi olla oikeudenmukaista.

Samoilla perusteilla kuin ed. Paloheimo en voi olla kannattamassa tuloveron progression kiristämistä, koska Suomessa on jo nyt maailman neljänneksi korkein progressio Tanskan, Belgian ja Japanin jälkeen ja raippaveron jälkeen mennee jo Japaninkin edelle.

Mutta omaisuusverojen osalta olen ed. Backmanin esityksen kannalla ja kannatan sen 3 §:n muuttamista siihen muotoon, joka on II vastalauseessa, ja ehdotan, että 2 ja 3 § käsiteltäisiin erikseen.

Tämän hallituksen esityksen n:o 61 kolmannessa käsittelyssä tulen kannattamaan myös vasemmistoliiton toista lausumaa ympäristöverojen käyttöönottamiseksi.

Kerron tässä yhteydessä kantani myös hallituksen esitykseen n:o 62, koska niitä nyt käsitellään yhdessä. Olen sen II vastalauseen kannalla paitsi sairaskuluvähennyksen osalta. Kannatan siis sitä, että opintotuki pidetään verottomana, kunnes opintotuen kokonaisuudistus on valmis. Kannatan myös sitä, että eläkevakuutusmaksujen vähennysoikeutta alennetaan 2 prosenttiyksiköllä.

Mutta päinvastoin kuin II vastalauseessa kannatan sairauskuluvähennysoikeuden poistamista. Syitä on kaksi. Ensimmäinen on se, että näin voidaan yksinkertaistaa verotusta. Toinen ja

ehkä vielä tärkeämpi syy on se, että sairaskuluvähennysoikeus on hyödyttänyt eniten suurituloisia. Esitän myös tältä osin, että II vastalauseeseen kohdat käsiteltäisiin erillisinä.

Mitä tulee yleensä valtion rahoitusasemaan ja tästä tukalasta tilanteesta selviämiseen, meillä on vain kolme mahdollisuutta: joko korottaa veroja tai ottaa lisää velkaa tai säästää.

Nähdäkseni veronkorotusten tie on kuljettu jo huipulle. Kuten edellä kerroin, olemme maailman huippuluokkaa tässä progressiossa.

Yhtä lailla velkaantumisvara on syöty loppuun. Suomen velan kasvuvauhti on nyt jo maailmanennätysluokkaa sekini, ja valtionvelka on todella vaarassa muuttua rakenteelliseksi ongelmaksi: Siis velkaa on jatkuvasti otettava lisää pelkästään siitä syystä, että kyettäisiin maksamaan entisten velkojen kulut. Silloin ei ole mitään varaa enää kehittää taloutta ja ollaan todella heikoilla jällä.

Jäljelle ei siis jää muuta keinoa kuin säästäminen. Mielestäni vuoden 92 budjetti on edelleenkin liian löysä. Budjetin eduskuntakäsittelyssä sen loppusumma pitäisi saada alle hallituksen esityksen. Budjetista pitäisi vielä löytää uusia säästökohteita, purkaa hallinnon rakenteita jne.

En käsitä, mitä järkeä on esimerkiksi laajentaa valtion maksamaa hammashoitoa juuri tässä suhdannevaiheessa. Niin kauan kun hallitus pitää itsepintaisesti kiinni hävittäjähankinnoistaan, kieltäydynt kannattamasta tuloverojen korotuksia. Tässä yhteydessä vastaukseksi ei riitä, että ne tuovat vastakauppoja. Yhtä hyvinhän ne samat rahat voisi upottaa suoraan Suomen talouteen. Näkemykseni on, että kanavoimalla sama rahamäärä esimerkiksi suhdannelainoina yrityksille koko maan alueelle päinvastoin kuin nyt tehdään päätyisimme vähintään yhtä hyvään lopputulokseen, mutta terveemmällä pohjalla.

Yhtä lailla ensi vuoden lisäbudjettien tulisi olla mieluummin negatiivisia kuin positiivisia. Siis julkisen talouden supistamisella, vain sillä, talous voidaan saada terveemmälle pohjalle.

Ed. M ä k i p ä ä : Herra puhemies! Kun käsittelemme samaan aikaan hallituksen esitystä n:o 62, niin on syytä todeta seuraavaa: Ed. Luukkainen sanoi, että tämä ei välttämättä kohdistu pienituloisiin ja että sairaskuluvähennyksen poistaminen on oikea asia. Kyllä se mielestäni kohdistuu ennen kaikkea pienituloisiin.

Mitä keskustavetoisen hallituksen ajama veropoliittikka käytännössä tarkoittaa: Korkovähennysten omavastuuta nostetaan 1 100 markas-

ta 1 500 markkaan, samoin korkojen vähennyskelpoisuutta yksinäisillä lasketaan 5 000:sta 3 500 markkaan, puolisoilla 9 000:sta 6 000 markkaan. Vaikka lapsikorotukset nousevatkin 500—1 000 markkaa, niin tämä ei pysty kompensoimaan sitä, mitä tavalliselle ihmiselle nämä kiristykset tuovat. Samoin opintolainat rinnastetaan asuntolainoihin ja opintotuki tulee verolliseksi. Eli täytyy sanoa, että tämä hallitus jos mikä rankaisee tavallisia ja ennen kaikkea pienituloisia, heikompiosaisia ihmisiä. Perusturva ei uudistukaan. Kun täälläkin puhuttiin keskustan rehellisyydestä, niin kyllä keskustan ajama perusturvavaihtoehto on kaikkea muuta kuin rehellistä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

2) Ehdotukset laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 62

Lakialoitteet n:ot 52, 54, 56, 59, 72, 77 ja 84

Toivomusaloitteet n:ot 68, 82, 84, 86, 94, 100, 105, 106, 110, 111, 113, 114, 117—123, 126, 131—133, 147 ja 152

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 66

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 66. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitteilyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. B a c k m a n : Herra puhemies! Ehdotan edellä käytyyn yleiskeskusteluun viitaten, että käsittelyn pohjaksi otetaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn II vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Ed. A p u k k a : Herra puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin seuraava lakiehdotus:

”Laki

tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1988 an-

tun tulo- ja varallisuusverolain (1240/88) 10 §:n 5 kohta, 27 §, 46 §:n 3 ja 10 kohta, 57 §, 77 §:n 2 momentti, 89 §:n 2, 3 ja 4 momentti, 91 §:n 1 momentin 1 kohta, 100 §:n 1 momentti, 146 a §:n 2 momentti, 149 §:n 4 momentti, 167 a §:n 2 momentti ja 169 §,

sellaisina kuin niistä ovat 27 §, 89 §:n 2, 3 ja 4 momentti ja 146 a §:n 2 momentti 28 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1343/90) sekä 57 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 29 päivänä joulukuuta 1989 annetulla lailla (1335/89), 167 a §:n 2 momentti viimeksi mainitussa laissa sekä

lisätään 46 §:ään uusi 11 kohta, 71 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1989 annetulla lailla, uusi 3 momentti ja 73 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 28 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla, uusi 5 momentti, seuraavasti:

10 ja 27 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

46 §

Ansiotuloa on

3) päiväraha, äitiys-, isyys- ja vanhempainraha, huoltoeläkkeenä maksettavaksi määrätty vahingonkorvaus sekä muu eläke tai korvaus tulojen ja elatuksen vähentymisestä, joka on saatu sairausvakuutuslain (364/63), kuntoutusrahain (611/91), avustuskassalain (471/42), potilasvahinkolain (585/86) tai pakollisen tapaturma- tai liikennevahinkoturvan nojalla taikka muutoin veronalaisen ansiotulon sijaan.

(10 ja 11 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

57 §

Veronalaista tuloa ei ole:

(1—19 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

20) kohtuullinen lakkoavustus tai muu siihen rinnastettava avustus, jonka palkansaaja tai maatilatalouden harjoittaja on saanut työtaistelun johdosta asianomaiselta työmarkkinajärjestöltä;

71 ja 73 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

89 §

(2—4 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

91 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

100 §

(1 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

146 a, 149, 167 a, 169 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)”

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Kannatan ed. Backmanin ehdotusta.

Ed. P. L e p p ä n e n : Herra puhemies! Kannatan ed. Apukan ehdotusta.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Käsittelemme toisen käsittelykohdan asian jo aikaisemmin pitämässäni varsinaisessa puheenvuorossa. Silloin esitin asiaan kuuluvaa lakialoitetta n:o 77 käsittelyn pohjaksi. Koska se ei silloin käynyt, herra puhemies, nyt ehdotan, että käsittelyn pohjaksi tältä osin otettaisiin nimissäni olevaan lakialoitteeseen n:o 77 sisältyvä lakiehdotus.

Ed. M ä k i p ä ä : Herra puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen tekemää inhimillistä ehdotusta.

Ed. L u u k k a i n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin II vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus siten muutettuna, että sairauskuluvähennyksen sisältävä 99 § kumottaisiin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

3) Ehdotukset laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain sekä elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 64
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 67

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 67. Ensin sallii-

taan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 4, 6 ja 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset vuonna 1992 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskeviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 199
Lakialoite n:o 91
Toivomusaloitteet n:ot 66, 79, 80, 89, 108, 124, 127, 154 ja 157
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 68

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 68. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Sosiaalivaliokunta kuuli raippaveroa käsitellessään myös taloudellisten tutkimuslaitosten edustajia. Voi todeta, että lievemmin tai voimakkaammin sanakääntein ilmaistuna kaikkien sanoma oli täysin yksiselitteinen. Tällainen lisävero, joka pienentää kulutuskysyntää, on tässä suhdannetilanteessa täysin käsittämätön.

Ed. Tainalle ja ed. Perho-Santalalle ei tarvitse ruveta perustelemaan tätä esitystä. Ainakin ed. Taina on lukenut mm. Aamulehden pääkirjoituksen, joten näkemykset, mitä vasemmistolion taholta on esitetty raippaveroa, eivät ole pelkästään meidän ajatuksiamme. Myös Aamulehden pääkirjoituksesta saattoi selkeästi lukea viestin, että tällainen raippavero ei tässä suhdannetilanteessa ole järkevä esitys.

Tämä on selvä asia. Katsotaan asiaa miltä kannalta tahansa ja katsoo kuka tahansa, niin päätyy samaan näkemykseen. Ainoastaan halli-

tus ja sitä tukevat hallituspuolueiden edustajat eduskunnassa pitävät esitystä hyväksyttävänä. (Ed. Hämäläinen: Sen vuoksi eivät ole salissa-kaan!) En usko, että heistäkään moni pitää esitystä hyvänä, mutta hyväksyttävänä kuitenkin. Tämä on todella hämmästyttävää, kun me tiedämme, että esitys on omiaan lisäämään työtömyyttä.

Hallitus on puhunut pitkin syksyä verolaeista ja veroista yleensä puhuttaessa, että kaikkein pienituloisimpien verotusta ei kiristetä. Onneksi oppositio sai aikaan sen, että hallitus ei uskaltanut lähteä indeksejä leikkaamaan eläkeläisiltä eikä muiltakaan sosiaaliturvan varassa eläviltä. Näin ollen kansaneläkkeisiin tulee 3,2 prosentin korotukset ensi vuoden alusta ja työeläkkeisiin 5,4 prosentin korotukset. Tästä seuraa se, että hieman nousee se raja, mistä eläkeläisillä vero alkaa juosta.

Mutta haluan nyt yksityiskohtaisesti toistaa markkamäärät, koska erityisesti ministereillä tahtoo olla se huono tapa, että he yrittävät kaunistella. He puhuvat kyllä sinänsä oikeista luvuista, mutta he eivät kerro kaikkia lukuja, jotka ovat olennaisia, kun he puhuvat esimerkiksi eläkeläisten verotuksesta.

Ensi vuonna eläkkeestä alkaa mennä veroa yksinäisellä eläkkeensaajalla silloin, kun kokonaiseläke kuukaudessa ylittää 3 006 markkaa, mutta kun puhutaan eläkeläispuolisoista, niin raja jää niin alas kuin 2 592 markkaan kuukaudessa. Heti kun eläke ylittää tämän rajan, alkaa vero juosta. Niin alkaa juosta myös raippaverot ja muut lisäverot. Eläkeläisillehän nyt tulee ei pelkästään 2 prosentin lisävero — siis 0,5 prosenttia sairausvakuutusmaksussa ja 1,5 prosenttia kansaneläkemaksussa — vaan vielä 1,55 penniä kansaneläkemaksua, joka nyt peritään muilta kuin eläkkeensaajilta. Alun perinhän hallitus esitti, että määrä tämä olisi ollut vain 1,3 penniä, mutta lopullisessa esityksessä se on täysi 1,55; eli kansaneläkemaksua eläkeläisiltä tullaan keräämään tämän esityksen mukaan ensi vuonna 3,05 prosenttia.

Nämä veronkorotukset, jotka hallituksen esitys pitää sisällään, merkitsevät sitä, että eläkeläisten marginaaliveroprosentti nousee hyvin yleisesti 50—60 prosenttiin. Suurimmillaan marginaalivero tulee eläkeläisillä olemaan vähän vajaan 5 000 markan kuukausieläkkeessä yli 76 prosenttia. Eli jos tulee 100 markkaa lisää eläkkeeseen, niin siitä menee 76 markkaa veroa. Tämä on aivan kohtuuton marginaalivero näin pienten eläkkeiden saajilla. Kuten sanoin

3 000—4 000 markan eläkkeissä se on jo 50—60 prosenttia tuo marginaalivero.

Eläkeläiset kärsivät kaikkein eniten myös sairauskuluvähennyksen poistamisesta. Tietysti kun heillä on pienet tulot, niin markkamääräisesti he kärsivät siitä vähemmän kuin suurituloiset. Tämähän on selvä. Mutta tuloihin nähden verovähennyksen poistaminen koskee eläkeläisiä kaikkein kipeimmin, mutta tähän asiaan voimme palata vielä sairausvakuutuslain muutoksen yhteydessä.

Herra puhemies! Ehdotan, että toisessa käsittelyssä käsittelyn pohjaksi otetaan lakialoitteen n:o 91 sisältämät lakiehdotukset.

Tämän lakialoitteen teimme jo silloin, kun hallitus antoi ensimmäisen kerran esityksen vuodelta 1992 perittävistä sosiaaliturvamaksuista. Tämä on mielestämme hyvä pohja. Kolmannessa käsittelyssä tulemme esittämään koko hallituksen esityksen hylkäämistä, jotta hallituksella olisi vielä mahdollisuus antaa järkevämpi ehdotus.

Meidän lakialoitteessammehan on ehdotettu työnantajien kansaneläkemaksun osalta paluuta kolmiportaiseen järjestelmään lähinnä yrityksen koon mukaan. Pieniä yrityksiä helpotetaan ylimääräisellä vähennyksellä. Vakuutettujen kohdalla meillä on porrastettu maksu niin, että kun äyrejä on yli 120 000, niin ylittävältä osalta peritään penniä korkeampi maksu, siis 2,55 penniä, ja aina, kun on 100 000 äyriä lisää, niin tulee penniä lisää. Me emme siis esitä kansaneläkkeensaajille, siis eläkeläisille, lainkaan kansaneläkemaksua, niin kuin ei nytkään peritä. On periaatteessa erittäin virheellinen ratkaisu, että kun alkaa saada eläkettä, niin vielä pitäisi maksaa kansaneläkemaksua. Tämä on aivan käsittämätön yhdistelmä.

Sairausvakuutuksen osalta meillä on samanlainen porrastus vakuutettujen maksussa, ja työnantajien osalta pienille yrityksille ehdotamme 1 000 markan vähennystä, joka poistaa kokonaan maksun pienimmiltä yrityksiltä. Lisäksi meillä on esityksessä työnantajan lapsilisämaksun periminen 0,35 prosentin suuruisena. Tämähän on pieni verrattuna pysyvään lakiin, joka on 2,25 prosenttia, jolla kerättäisiin 5,5 miljardia markkaa, joka vastaa lapsilisämenoa. Esityksen olemme tehneet sen korotuksen rahoittamiseksi, mitä esitimme lapsilisiin. Vaikka sitä korotusta ei hyväksytty, niin kun hallitus nyt perustelee budjettivajetta verojen korotuksien perusteeksi, niin tässäkin on yksi tapa kerätä lisää veroja ja peittää nimenomaan Kansaneläkelaitoksen ra-

hastojen vajetta. Tämä ei voi olla esteenä yritysten toiminnan parantamiselle. Nimenomaan se, että vakuutetuille esitetyt maksujen lisäykset perutaan, antaa mahdollisuuden kulutuskysynnän lisäykseen, välttämättömän kulutukseen, ei mihinkään turhaan kulutukseen. Se on omiaan auttamaan yritystenkin pyöriä pyörimään.

Herra puhemies! Kuten totesin, kolmannessa käsittelyssä, jos ei meidän ehdotustamme sattumalta hyväksyttäisi, tulemme esittämään kokonaisen hylkäämistä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Sen mukaan, mitä Niinivaaran laskelmat osoittavat, näillä maksuilla tulitisiin keräämään kansalaisilta varoja noin 15 miljardia markkaa. En tiedä, onko tämä nyt oikea laskelma vai olenko lkenut tämän asian väärin. Sillä nyt ei ole kovin paljon merkitystä, olenko lkenut oikein tai väärin. Joka tapauksessa tämä on merkittävä suonenisku suomalaisessa yhteiskunnassa nimenomaan kansalaisten ostovoimaan.

Olen kyllästymiseen saakka puhunut eduskuntasalissa siitä, että tällä hetkellä, oli velkaantumisen vauhti kuinka kova tahansa, meidän ei missään tapauksessa pitäisi iskeä suonta kansalaisten kulutuskyvystä, koska vain sen kautta kotimainen tuotanto saadaan kasvuun. Kotimainen tuotanto ja sen kasvu on hyvin merkittävä asia, kun me pyrimme pois tästä lamasta.

Meillä on tätä lakia koskien pöydille jaettuna muutosesitys, joka on tehty ennen kuin olemme saaneet Niinivaaran laskelmat tänään vähän ennen istunnon alkua. Tutustuttuamme niihin olimme nähneet, että meidän esityksestämme huolimatta, joka on tietyllä tavalla kolmiportainen porrastettu esitys, joka lisäisi merkittävästi maksuja suurempituloisille ja keventäisi vähätuloisilta, jäljelle jäävät maksut olisivat niin suuret yhteiskunnalle, että tekemämme muutosesitykset eivät poistaisi sitä tärkeintä haittaa eli ostovoiman vähenemistä. Sen vuoksi keskusteluisamme esityksen jättämisen jälkeen olemme läheneet siitä, että esitys nimenomaisesti pitäisi hylätä.

Me tulemme toisen käsittelyn äänestyksessä tutustumaan tarkoin muiden eduskuntaryhmien tekemiin ehdotuksiin sekä kolmannessa käsittelyssä olemaan mukana, kun pyritään tämä laki saamaan hylätyksi.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Tämä hallituksen esitys, ns. raippavero, on monessa mielessä ihmeteltävä asia sen takia, että hallituksen

edustajien kannalle — joita valitettavasti täällä ei tällä hetkellä, vaikka kuinka katsoisi, ole yhtään paikalla — ei ole löytynyt sellaista talusteoreetikkoa, joka voisi sanoa olevansa tämän tyypin talouspolitiikan takana, jota Esko Aho hallitus tällä hetkellä harjoittaa.

Kun tämä hallituksen itsensä työllisyysveron nimellä esittämä sosiaaliturvamaksujen korotus otetaan huomioon, kaikkien kotitalouksien reaalisena käytettävissä olevan tulon supistuminen tulee olemaan ensi vuonna noin 7 prosenttia. Se on tavattoman paljon, enkä itse eikä kyllä moni muukaan ymmärrä, miten ihmiset tulevat ensi vuonna pärjäämään. Tässähän on joulun alla monellakin harhakäsitys, kun he eivät käytännössä pysty arvioimaan, miten ensi keväänä heidän tilipussiinsa tai eläkkeeseensä, riippuen nyt siitä, minä kuukautena alkuvuoden maksut kerätään, tulee erittäin suuri lovi. Tämän tyyppisillä esityksillä ensi joulun on monelle todella karvas.

Erityisesti keskustapuolue ennen vaaleja lupasi kaikenlaisia uudistuksia, oli kysymys eläkeläisistä, palkansaajista, opiskelijoista, lapsiperheistä, vammaisista ja mistä ryhmistä tahansa: kuinka heidän asemansa tulee paranemaan, jos keskustasta pääsee valtaan. Keskusta on päässyt valtaan, mutta keskustan vaihtoehto on nähty. Se ei ole johtanut siihen, mitä vaalessa luvattiin, vaan kansalaisten elintaso Suomessa tullaan laskemaan karneimalla mahdollisella tavalla.

On aika paljon keskusteltu ulkomaisesta velasta ja siitä, voisiko valtio ottaa lisää velkaa, niin kuin minun mielestäni tämänkin asian kohdalla olisi pitänyt tehdä. (S-L. Anttila: Se on tulevaisuuden syöntiä!) Ensinnäkin hämmästyttävää on ollut havaita, kuinka harva loppujen lopuksi edes tietää, kuinka suuri ulkomainen bruttovelka tällä hetkellä Suomella on, kun otetaan elinkeinoelämä ja valtiovalta mukaan. Täällä viimein, kun viikko sitten valtiovarainministeriön edustajilta pyysin, sain ulkomaisesta bruttovelasta erittelyn, joka on syyskuun lopun tilaston mukainen. Se on todellakin 356,6 miljardia markkaa, siis sen suuruinen on Suomen koko ulkomainen bruttovelka. Devalvaation jälkeen se on tietysti noussut niin, että nyt ollaan yli 400 miljardissa markassa. Syyskuun tilaston mukaan tämä jakautuu niin, että yritysten osuus on 102,8 miljardia, pankkien 169,3 miljardia ja muiden rahoituslaitosten 35,3 miljardia markkaa. Valtio on kesäkuun tilanteen jälkeen ottanut yli 25 miljardia markkaa velastaan ulkomailta tietysti siitä johtuen, että yritysten luottokelpoisuus

SKOPin keikauksen mukana kolhiintui. Kunnilla on 0,7 miljardia ja Suomen pankilla 2,8 miljardia markkaa velkaa ulos. Tämä on meidän kansantaloudellinen ongelmanne tällä hetkellä. Yksityinen sektori tietysti painaa valtiovaltaa ja hallitusta siinä mielessä, että valtio ei tulisi kotimaisille lainamarkkinoille, koska yritykset tarvitsevat nyt jokaisen pennin, että edes pystyisivät maksamaan ulkomaisten velkojen korot.

Tosiasia on se, että tällä politiikalla, jota hallitus harjoittaa, ongelmia ei poisteta, vaan ne lisääntyvät. Yksityisten pankkien asiakkaiden osalta, on sitten kysymys palkansaajista, eläkeläisistä, opiskelijoista, kenestä tahansa, jos heidän elintasoaan leikataan sillä tavoin kuin nyt tehdään, niin viime kädessä tämä on myös pankkien ongelma, koska ihmiset eivät pysty huolehtimaan omista lainoistaan.

Myöskään sosiaalipoliittisesti tämä kansantaloudellisesti väärä hallituksen esitys ei ole perusteltavissa. On monesti kysytty sitä, miten valtio on voinut joutua tähän tilanteeseen, että se tarvitsee yhä enemmän rahaa. Siinä on ainakin sosiaali- ja terveyssektorin ja verotuksen näkökulmasta löydettävissä kolme pääsyttä.

Ensinnäkin juuri kysymyksessä olevan Kansaneläkelaitoksen osalta 80-luvulla alettiin työntäjien kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuosuutta alentaa niin, että kun se oli 80-luvun alkupuolella vähän yli 50 prosenttia, niin se on nyt noin 40 prosenttia. Käytännössä työntäjien kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksurasiosta on alennettu 20 prosenttia. Kun Kansaneläkelaitoksen menot ovat tällä hetkellä noin 40 miljardia, niin käytännössä nyt on kysymys siitä, kuka tämän näin vähentyneen osuuden maksaa eli käytännössä, jos työntäjien maksurasitus olisi edelleen sama osuus palkkakustannuksista, niin 8 miljardia maksaisivat tällä hetkellä työntäjät.

Samanlainen tilanne on syntynyt lapsilisämaksun osalta. Sehän oli alun perin työntäjien maksama vuodesta 48 lähtien, mutta 77 Miettusen vähemmistöhallituksen aikana tähän asiaan puututtiin ensimmäinen kerran. Siitä nipistettiin silloin yksi osa pois, ja pikkuhiljaa valtio alkoi maksaa kaikki lapsilisämaksut. Tällä hetkellä budjetissa ne ovat 5,5 miljardia markkaa. Kun tähän lisätään vielä tuloverotuksen alennus, niin huomataan, mihin ne 20—30 miljardia markkaa uutta rahaa tarvitaan: Budjetin maksuperusteet ovat muuttuneet ja valtio on ottanut vastatakseen sellaisista menoista, jotka aikaisemmin ovat kuuluneet työntäjille.

Käytännössähän tilanne on ollut se, että kun palkkasumma on ollut runsaan 200 miljardin markan paikkeilla, niin esimerkiksi lapsilisämaksu tällä hetkellä on noin runsaat 2 prosenttia palkkasummasta. 80-luvulla ja sen lopulla muutamat tulopoliittiset ratkaisut hoidettiin sillä, että valtio otti vastatakseen sekä lapsilisämaksusta että myös työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksusta.

Herra puhemies! Minua hämmästyttää ja toisaalta ärsyttää se, että hallituksen edustajat — no, nyt on tullut sentään joku paikalle edes katsomaan, mikä on tilanne — hallituksen edustajat eivät ole olleet perustelemassa tämän asian yhteydessä, miksi esitys on annettu, ja minkä takia on sen jälkeen annettu vielä yksi esitys, työttömyyskassalainmuutos. Se merkitsee palkansaajan ja työttömyyskassan jäsenen näkökulmasta paljon vähemmän mutta on periaatteeltaan kolmikantajärjestelmästä luopumista, kuten tämänkin esityksen antaminen tulopoliittisen ratkaisun jälkeen. Hallituksen edustajien pitäisi olla esittämässä, mikä on heidän kokonaisäsitöksensä ja ehdotuksensa siitä, miten tässä mentäisiin eteenpäin. Mutta mitä vaikeampi tilanne, sitä varmemmin hallituksen edustajat ovat aina pois paikalta ja lähinnä television välityksellä yrittävät selvittää, mikä on hallituksen kanta. Minusta tämä ei ole oikein. Kyllä budjettilakien käsittelyn yhteydessä asianomaisten ministereitten on oltava paikalla näin tärkeän asian yhteydessä kuin tämä on.

Jotta se olisi käytännössä mahdollista, niin teen ehdotuksen, että tämän asian käsittely siirretään huomenna tiistaina kello 14 alkavaan täysistuntoon.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Kannatan aivan aluksi ed. Stenius-Kaukosen käsittelyn pohjaksi tekemää ehdotusta.

Herra puhemies! Kaiken väärän veropolitiikan äiti on valtiovarainministeriö. Tähän varmaan vakaumukseen olen asteittain tullut ja se vakaumus on nyt varma. Valtiovarainministeriö on myös kaikkien väärää veropolitiikkaa harjoittavien poliitikkojen äiti tai opettaja, miten haluatte, sillä niin kauan kuin puolueet ovat hallituksessa ne noudattavat uskollisesti valtiovarainministeriön modernistis-kamreerististen filosofien ja linjanvetäjien oppeja. Kun ne pääsevät hallituksesta pois, joutuvat sieltä pois tai lähtevät sieltä pois, niin niiden linja muuttuu paremmaksi. Mutta kun ne menevät taas hallitukseen uudelleen nämä puolueet tai jotkut muut

puolueet, niin saman tien ne rupeavat noudattamaan modernistis-kamreeristisiä oppeja. Kun sosialidemokraatit olivat hallituksessa, nämä VVM:n opit olivat sosialidemokraattien oppeja veropolitiikan osalta.

Täällä edellisessä keskustelussa todettiin, ettei kukaan kritisoinut ns. suurta verouudistusta heti silloin, kun se aloitettiin. Me kritisoimme. Vuonna 1987, muistan sen hyvin, me kävimme ministeri Liikasen kanssa tässä salissa erittäin rajun kiistan siitä, että se oli täysin väärää politiikkaa, mitä silloin aloitettiin, tuloveroasteikkojen alentaminen myös isotuloisten päästä. Sanoin silloin ministeri Liikasselle siinä keskustelussa, niitä käytettiin useita ja vähän väliäkin oikeastaan, että tämä on tuhon tie, se johtaa valtion kassan tyhjenemiseen ja on uhka sosiaalieduille ja jopa sosiaalivaltiolle. Toimimme esille myös sen, että suhdannepoliittisesti ajoitus oli täysin väärä: Nousukauden alussa työnnettiin suurituloisten käyttöön lisää rahaa. Tällöinen kritiikki meidän taholtamme esitettiin.

Me saimme silloin tukea keskustapuolueelta. Jos ei nyt aivan yksi yhteen, niin aika lailla samanlaista kritiikkiä sitä verouudistusta vastaan esitti keskustapuolue. Nyt kun nämä keskustaedustajat ovat menneet sinne Korkmanin ja kumppaneiden opetuslapsiksi, he tekevät ihan samanlaista väärää veropolitiikkaa, mutta mikä vakavinta nyt sitä tehdään vielä paljon vääremmin, koska aika on toinen, on syvä lama. Nyt leikataan ostovoimaa, nyt tervataan sukset tai pannaan liisteriä suksiin, kun on muutenkin nihkeä pakkaskeli, eli varmasti sukset jäätyvät eli koko homma tökkää vuorenvarmasti.

Tämähän on tahallista suurtyöttömyyden pahentamista. Eihän tämä politiikka johda mihinkään muuhun. Joku Korkman ei varmasti sitä myönnä tai jos myöntääkin, lähteekin siitä, että näin menköön. Nyt Suomen talous tervehdytetään menemällä pohjan kautta tai ehkä pohjan alapuolenkin kautta, vedetään kölin alta koko Suomen kansantalous ja katsotaan, mitä jää jäljelle, ja sitten lähdetään ikään kuin uudelleen liikkeelle. Joku tällainen idea siellä VVM:ssä täytyy olla.

Älkää, ed. S-L. Anttila ja muut keskustalaiset, uskoko enää päivääkään näitä herroja. Ne vievät teidät nyt tuohon myös siten, että te menetätte täydelleen luottamuksenne väen keskuudessa. (Ed. Hämäläinen: Eivät uskokaan, sen takia heitä ei ole salissakaan!) Teillä on nyt vaikea paikka. Minä olin sunnuntaina Kemissä Lautionsaaren Kemijoki-baarilla, ja ne kyselivät

siellä, missä Väyrynen on, eikö käy täällä kotipuolella enää ollenkaan, olisi vähän keskusteltavaa. Kuulemma oli puhuttu aivan toista silloin ennen vaaleja keskustan ehdokkaiden taholta ja nyt tehdään juuri päinvastaista.

Siis on aivan tahallista suurtyöttömyyden lisäämistä leikata rajusti ostovoimaa tällaisessa tilanteessa. Tässä viedään nyt noin 6 miljardia markkaa väeltä valtion kassaan, se on pois kulutuksesta. Tämä esitys on myös erittäin epäsosiaalinen, koska se leikkaa myös pienituloisten tuloja. Niitä on leikattu jo monella muullakin tavoin, monet muutkin epäsosiaaliset verot ovat nousseet, liikevaihtoveron korotusta on jatkettu, on tullut monen monen kunnan osalta tietoa jo, että veronkorotuksia tulee.

Nyt on täysin väärä meno päällä, tämä on jotakin hyvin kummallista, että tällaista linjaa itsepäisesti jatketaan, joka ilman muuta vie siihen, että meillä on 350 000—400 000 työtöntä vähintäänkin parisen vuotta tällä asenteella. Tässä käy niin kuin pakkodevalvaation kanssa. Te huusitte toisenlaisen politiikan puolesta viimeiseen saakka ja vielä sen jälkeenkin, kun pää oli jo upoksissa. Sitten täytyi muuttaa linjaa yhtäkkiä, ja se tapahtui täysin hallitsemattomasti, ja senkin vuoksi se oli kovin vaikea, vakava ja varoittava tilanne. Tätä politiikkaa jatkamalla te tulette samaan tilanteeseen, sanokaa minun enakoineen. Poliitiikan linjaa on muutettava, mutta sitä muutetaan tilanteessa, jossa tilanne on jo katastrofaalinen. Se on minusta nyt jo sitä, kun maassa on yli 300 000 työtöntä ja silti kuitenkin jatkatte tätä menoa.

On tietysti onneton tilanne, kun olemme vemmalla nähtävästi päätyneet aivan samanlaiseen arvioon nyt yhdessä, että meidän maamme työllisyysongelmaa ei tällä politiikalla ratkaista, jota nyt harjoitetaan, ja tässä mennään hyvin syvälle ja on palattava elvytykseen, mutta eduskunnassa me emme pysty estämään hallituksen esitysten toteutumista. Meillä olisi halua mutta ei kykyä, sanottakoon suoraan. Kykyä olisi ammattiyhdistysliikkeellä, mutta onko sillä halua, se on kysymysten kysymys. Sehän voisi topata tällaiset ruoskaverot ja monet muutkin toimet, jos se lähtisi tosissaan liikkeelle ja panisi nyt nyrkin pöytään niin että kuuluisi ja ilmoittaisi, että tarvittaessa tulee koviakin toimia, jos ei tällaisia esityksiä vedetä pois.

Minua kovasti askarruttava kysymys on se, tiesikö ammattiyhdistysliikkeen johto, että tällainen vero tulee vai ei silloin, kun tuposta päätettiin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tiedettiin se,

että jokin vero tulee!) — Se on tietysti selvää, että jokin vero tulee yleensä aina. Jos enempää ei tiedä, ei kannata panna nimeä paperille. — Mutta tiesivätkö he, että nyt rapataan? Jos tiesivät, ammattiyhdistysliikkeen johtajien osalta on erittäin virheellistä toimintaa jäädä tupisemaan, että meitä vähän huijattiin. Jos huijattiin, silloin pitää vetää takaisin. Mitään puumerkkiä ei saa panna paperiin, joka on toisin kuin sovittiin. Tupo on kokonaisuus, niin minä ainakin sen ymmärrän. Jos hallitus veti tämän hihasta ja huijasi, silloin ammattiyhdistysliikkeen pitää toimia sen mukaisesti ja vaatia, että tilanne korjataan.

Jos ay-liikkeen johtajat eivät tienneet — on mahdollista tietysti, että joku Viinanen öykkäröi ja vetää hihasta aivan uudenlaisen veron, raippaveron, kostaakseen jotakin jonkun VVM:n tyyppin käskystä jollekulle eli palkansaajille ja eläkeläisille — siinä tapauksessakin ammattiyhdistysliikkeen puolelta pitää tietysti olla toimia. Jos he tiesivät ja puhuvat, että onpa ikävä juttu, sitten ammattiyhdistysliike on syvässä kriisissä. Minä siis odotan ammattiyhdistysliikkeeltä myös esiintymistä. Me vasemmiston edustajat tarvitsemme sitä eduskunnassa.

Ilmeisesti SMP on nyt sitä mieltä, että ostovoiman leikkaamisen tie on väärä, tästä pitää päästä pois elvytykseen, mutta kun vihreistä ei ole taikaa tässäkään asiassa, ei voima riitä. Nyt tarvitaan ammattiyhdistysliikkeen tukea, ja minä ainakin odotan, että sieltä tulee joitakin käytännön toimia ja tarvittavan kovia.

Mikä vaihtoehto on? Minusta se on alkanut selkeästi tulla esille jo edellisessä keskustelussa. Se on elvyttämisen tie. Vanha konsti on yleensä aina parempi kun pussillinen uusia ja varsinkin, kun ei ole mitään uusia konsteja, parempi on ainakin käyttää niitä konsteja, jotka varmasti toimivat. Lähdetään elvyttämään Suomen taloutta, ja siinä tarvitaan valtion toimenpiteitä. Se on minusta hyvin selvää, ja sitä olemme koettaneet hokea jo kauan. Minusta on sentään hyvä, että täällä alkaa muodostua jokin pohja ja runko sellaisenkin uudenlaisen eli joidenkuiden mielestä vanhanaikaisen politiikan harjoittamiselle, joka varmasti tuottaa sen tuloksen, jonka se on aina ennenkin tuottanut, eli lähtee nostamaan maata.

Mitä se käytännössä tarkoittaa? Se tarkoittaa sitä, että ensinnäkin ostovoimapuolella otetaan hyvin selvä lähtökohta, että pienituloisten ostovoimaa lisätään eikä suinkaan leikata, niin kuin nyt tehdään. Toisaalta ruvetaan järjestämään

töitä valtiovallan toimesta, rakennustöitä ja muita töitä, tarvittaessa ottamalla velkaa lisää. Valtio ei todellakaan, kun katselee numeroita, ole niin pahasti velkaantunut, ettei se voi elvytysrahaa ottaa. Toisaalta sen on tehtävä se, muuten me emme tilanteesta mihinkään pääse.

On tietysti vielä kolmaskin keino eli se, että todella isotuloisia verotetaan kovemmin eli otetaan takaisin siitä, mihin VVM homman vei, eli palataan veronumeroihin korkeimmissa marginaaliveroryhmissä, jotka olivat voimassa aiemmin, samat prosentit ja saadaan silläkin lailla rahaa. Myös varallisuusverotuksen puolella on mahdollisuus tehdä toimia jne. Niitäkin tahoja Suomessa on, joita voidaan ilman muuta verottaa kovemmin ilman, että se vaikuttaa peruskysymykseen, kulutuskykyyn, joka nyt on ratkaistava, jos aiotaan lähteä johonkin päin. Toisaalta ovat elvyttävät toimet, kaksi elementtiä, jotka ovat tärkeitä. Olen kovasti tyytyväinen siihen, että alkaa syntyä jotakin yhteistä ajatusta opposition puolelta, miten lähdetään, ja ajatus elvytyksestä on oikea.

Nyt tarvitaan lisää aikaa kunnon keskustelulle ja myös sen vuoksi, että saataisiin mahdollisimman laaja painostus talon ulkopuolelta tilanteeseen. Kannatan ed. Skinnarin ehdotusta siitä, että huomenna jatketaan eli asia pannaan pöydälle tällä kertaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Toinen varapuhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja sitä on kannatettu ja kun pöydällepano keskeyttäisi asian asiallisen käsittelyn, kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan käsityksensä pöydällepanoehdotuksesta.

Keskustelu pöydällepanoehdotuksesta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Skinnari ed. Tennilän kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomenna kello 14 pidettävään täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Vuorenola merkitään läsnä olevaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka haluaa jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Skinnarin ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 70 jaa- ja 29 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 99. (Koneään. 1)

Eduskunta on päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Ed. M ä k i p ä ä : Herra puhemies! Asiallinen käsittely jatkuu, ja olemme tehneet oman muutosehdotuksen koskien sekä kansaneläkemaksuja että sairausvakuutusmaksuja. Mutta sen jälkeen kun olemme ehdotuksemme jättäneet, olemme saaneet tietoja, että nämäkin maksut kohdistuisivat ennen kaikkea pienituloisiin erittäin raskaasti, ja voimme harkita vasemmistoliiton lakialoitteeseen yhtymistä paitsi siltä osin kuin vasemmistoliitto esittää, että myös työnantajan lapsilisämaksuja kerättäisiin, mistä saataisiin 700 miljoonaa markkaa, joilla saataisiin lapsilisämaksuja korotettua. Me emme voi hyväksyä tätä, että työvoimavaltaisia yrityksiä tälläkin lailla rangaistaan. Hekin ovat ahdingossa. Tulemme kolmannessa käsittelyssä myös ehdotamaan lain hyökkäämistä.

Ed. B a c k m a n : Herra puhemies! Kun asian asiallista käsittelyä jatketaan, toivon, että nimenomaan puhuttaisiin niistä vaikutuksista, joita lakiesityksellä on, mikäli se toteutuu. Vetoan jo alussa hallituspuolueitten edustajiin, että vielä kerran tarkasteltaisiin, onko mitään muita vaihtoehtoja kuin ns. raippavero kattaa sitä rahamäärää, jota tällä pyritään nyt valtion budjettiin aikaansaamaan.

Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että kun täälläkin on toistuvasti esitetty sitä näkemystä, että tämä olisi ollut jollakin tavalla istuvan hallituksen linjan mukaisesti ota tai jätä -vaihtoehtoratkaisu ns. TEL-maksun kanssa, tästä ei ole kysymys. TEL-maksu olisi toteutessaan tiennyt joka tapauksessa hallitukselta joitakin veronkorotuksia. Olisiko se tullut raippaverona, olisiko se tullut taulukkoihin, olisiko se ollut haittaveron muodossa? Jotakin joka tapauksessa olisi ollut tulossa. Tässä mielessä on turha pohtia, millä tavalla TEL-maksuratkaisu olisi tilannetta muuttanut.

Kuitenkin minusta on aivan asiallista puhua

siitä, että eräällä tavalla työmarkkinajärjestöjä on yritetty huijata. Heille tehtiin tarjouksia siitä, että tulisi hyväksyä TEL-maksu, ja sen varjolla annettiin ymmärtää, että siinä tapauksessa ei olisi tulossa veronkorotuksia.

Kun TEL-maksu ei olisi ohjautunut valtion budjettiin eikä sikäli olisi yhtään parantanut sitä tilannetta, josta on aiemmin kahden verolain osalta puhuttu, eli ongelmaa, nostammeko veroja vai otammeko lisää lainaa valtiolle, tässä mielessä on syytä puhua nyt pelkästään sotumaksusta ja unohtaa TEL-maksukeskustelu.

Esitys on eräässä mielessä erittäin ikävä ja nimenomaan eläkeläisten kannalta. Jos joku sallissa hallituspuolueitten edustajista olisi omassa kunnassaan kunnan talousarviota valtuustossa käsiteltäessä esittänyt, että lisättäisiin kunnallisveroäyriin hintaa 2 penniä, tai niin kuin se nyt tarkoittaa eläkeläisten osalta 3 penniä, epäilenpä, että tuollaista rohkeutta ei olisi ollut edustajilla. Täällä on kuitenkin rohkeutta esittää vastaavanlaisia korotuksia, jotka kohtelevat kansalaisia samalla tavalla kuin olisi kohdellut kunnallisveroäyriin nosto.

Tämän vuoksi sosialidemokraatit eivät voi hyväksyä tällaista veropoliittista linjausta. Me olemme jo äskeisessä keskustelussa esittäneet, että vaihtoehtoisesti voisimme nykyisessä taloustilanteessa kiristää hyvätuloisten verotusta palauttamalla marginaaliveroasteikot kahdessa ylimmässä luokassa takaisin siihen, mitä ne olivat vuonna 90. Tähän hallituspuolueet eivät ole suostuneet, ei edes keskusta, joka itse esitti vastaavaa vielä vajaa vuosi sitten. Nämä puheet eivät ole unohtuneet. Nimittäin ministeri Pekkarinen toisti samaiset puheet vielä tänään. Kysymys on vain linjan vaihtumisesta.

Sosialidemokraatit ovat jättäneet oman vastalauseensa, joka kulkee II vastalauseen nimellä. Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitettyyn II vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Kannatan ed. Backmanin tekemää ehdotusta käsittelyn pohjaksi.

Jälleen kerran tämän asiakohdan yhteydessä täytyy todeta, että hallitus on mielikuvien mestari ja mestareista mestarillisin on keskustapuolue. Keskustan johdolla olemme kuulleet, että perusturva paranee. Käytännössä se merkitsee palvelujen leikkaamista, palvelutuotannon kiristämistä. Kun keskusta puhuu yhteiskuntasopimuksista, se tarkoittaa samaa kuin palkansaajien ja

ammattiyhdistysliikkeen oikeuksien riistäminen ja niiden painaminen. Kun puhutaan työllisyysverosta, tarkoitetaan todellisuudessa työttömyyden lisääntymistä. Ei usalleta esittää työllisyysveroa verona, vaan sosiaaliturvamaksuna, koska sen esittäminen verona olisi pelkistetysti tuonut esille sen, kuinka kovasta kulutuksen leikkaamisesta on kysymys.

Me kävimme päiväjärjestyksen ensimmäisten kohtien yhteydessä pitkän keskustelun ministerien kanssa siitä, mitä kulutuskysynnän leikkaaminen itse asiassa aiheuttaa kansantalouteen. Kun talouspoliittisilla termeillä tämä ei tuntunut ministereille menevän perille, niin jos herrat ministerit olisivat paikalla, olisin pyytänyt, että he menisivät välillä käymään kotona ja kysyisivät vaikka vaimoiltaan, mitä kulutuskysynnän leikkaaminen tietää. Nämä voisivat kertoa: että lihakauppiaat tietävät, että nyt on siirretty täyslihalleikkeitä lauantaimakkaraan; he tietäisivät, että kampaaja tietää kertoa, että kun ennen väki kävi joka neljäs viikko kampaajalla, niin nyt he ovat siirtäneet käyntejä joka viidennelle viikolle; he voisivat kysyä taksinkuljettajalta, kuinka paljon ajot ovat vähentyneet; he voisivat kysyä ompelijalta, tehdäänkö uusia vaatteita vai korjataan vanhoja. Kaikkialla palvelutuotannossa kulutuskysynnän leikkautuminen aiheuttaa tuotannon supistumista. Lappu on luukulla yhä useammassa liikkeessä. Pelkistä näyteikkunoista nähdään, kuinka paljon on konkurssiloppuunmyyntejä, kuinka paljon liikkeiden lopettamisten vuoksi on alennusmyyntejä. Tämä kaikki tulee jatkumaan ja syvenemään tällaisten työllisyysverojen vuoksi, joita nyt ollaan käsittelemässä.

Devalvaatiolla on lyöty jo kulutuskysyntää päähän. Devalvaatio tulee nostamaan hintoja. Se tulee vauhdittamaan inflaatiota. Se lisää pienyritysten velkaantumista ja pitää korot ylhäällä. Ja kun vielä raippaverolla kaiken tämän päälle leikataan kulutuskysyntää enemmän kuin yksittäisillä veroilla oikeastaan missään muussa yhteydessä yhdellä kertaa, niin vaikutus tulee olemaan todella raju yksityiseen kulutuskysyntään ja sitä kautta kotimarkkinayrityksiin. Kaikkien palveluyritysten työllisyyteen sillä tulee olemaan erittäin kielteinen vaikutus.

Kun ed. Tennilä hetki sitten kysyi, mahtoiko ammattiyhdistysliike tietää, että tällainen vero tulee neuvottelujen seurauksena välittömästi neuvottelujen päätyttyä, kyllähän me olemme eri puolilta kuulleet yhtäpitävästi todistettavan, että neuvotteluissa oli useaan kertaan valtiovarain-

ministeri uhkaillut ja kiristänyt, että jos ette taivu, niin veroja tulee. Minusta on aivan ymmärrettävää, jos ammattiyhdistysliike ei voinut sitä neuvotteluissa ottaa tosissaan. Tällainen veronkorotus on nimittäin suhdannepoliittisesti niin väärin ajoitettu ja niin lohduttomiin tuloksiin johtava, että ei sitä ole voinut kukaan neuvottelihoistakaan pitää muuta kuin vääränlaisena neuvottelutaktiikkana tai uhitteluna. Kun se sitten toteutuu, niin hallitus tulee tietysti ottamaan vastuun siitä, että talouspolitiikka tulee tätä kautta ajautumaan vielä kohtalokkaammille raiteille kuin se jo tähän mennessä on joutunut.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En oikein usko, että on ollut kysymystä uhkailusta, vaan tosiasioiden esittämisestä, kun ministeri Viinanen on neuvotteluissa asian esiin tuonut. Hän on kertonut siitä, että jos syntyy sellainen tulopoliittinen ratkaisu, joka lisää työttömyyttä, niin silloin valtion tulokertymä entisestään vähenee ja on pakko lisätä veroja. Siihenhän tämän veron määrääminen pitkälti perustuu tällä kertaa.

Mitä tulee siihen, kuinka huono ja surkea tilanne taloudellisesti ihmisillä tällä hetkellä on, niin totta tietysti on, että työttömät ovat joutuneet tästä tilanteesta kärsimään, mutta muilla menee todennäköisesti aika mukavasti. Kun eilenkin radiossa kerrottiin, että jouluostoksilla suosituimpia ostettavia ovat kotikaraoket, niin ei tässä nyt aivan surkeassa maailmassa vielä eletä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen jatkoi täällä jo aiemmin kertomaansa lisävelanoton ilosanomaa. Vaihtoehdothan meillä ovat: työllisyysvero tai lisävelanotto, jolloin me nousisimme velanotossa 45 miljardiin markkaan. Tekisi mieli kysyä, mikä on ed. Hämäläisen velanoton raja. Onko velanotolla mitään rajaa olemassa? EY:ssä, jonne ed. Hämäläisenkin puolue on meitä luotijunalla viemässä, on 3 prosenttia kansantuotteesta budjettivajeen raja. Se raja olisi meillä 15 miljardia, EY-maiden taso. Nyt ed. Hämäläinen esittää kolminkertaista velanottoa meille.

Mitä tulee kulutuskysyntää rajoittaviin vaikutuksiin, niin toki tällä sellainen on, mutta varmaan se näkyy enemmän nimenomaan kulutustavaroissa, jotka meillä ovat nimenomaan tuontitavaroita. Niiden käyttöä kasvattaa meillä vaih-

totaseen vajetta avoimessa taloudessa, missä me tällä hetkellä elämme.

Korostan vielä sitä, että liian suuri velanotto myös tulee vastaan maakiintiöinä lainamarkkinoilla. Se on omiaan pitämään korkotasoa yllä, ja nimenomaan velallisille ja pk-yrityksille on erittäin ikävä asia tämä koron nousu, mihin ylivelkaantuminen kansantaloudessa ja valtiontaloudessa johtaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainalle totean sen, että toki hallituksen ja ministeri Viinaseen uhkailu veroaseen käyttämisestä perustui silloin siihen, jos ns. Sorsan esitystä ei hyväksytty. Toki Sorsan esitystä ei sellaisenaan hyväksytty, mutta sen vaikutti devalvaatio, joka tuli väliin. Näin ollen on lähdettävä siitä, että verojen korotusta, joka nyt tapahtuu, loogisen ajattelun ja sopimuspuhujan mukaan ei olisi pitänyt tehdä.

Tuporatkaisu vastasi tietyllä tavalla Sorsan esityksen pohjaa ottaen huomioon devalvaation vaikutukset. Näin ollen hallitus on käyttänyt tätä täsmäasettaan petollisesti vastoin sopimusten henkeä, joka aikanaan tuporatkaisun yhteydessä tehtiin.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Julkisuudessa on annettu ymmärtää, että TEL-maksuista ja raippaverosta keskusteltiin työmarkkinaneuvotteluissa yhtäaikaaisesti ja raippaverolla uhkailtiin siinä tilanteessa, kun työntekijät vastustivat TEL-maksun käyttöönottoa ensi vuonna. Nyt keskusta yrittää esittää, että ikään kuin tällä ratkaisulla, johon työmarkkinajärjestöt päätyivät, olisi budjettiaukkoa kasvatettu, minkä tuloksena sitten pitää uusia veroja kerätä, mutta tähän ei lainkaan pidä paikkaansa. Jos keskustan edustajat hiukankaan miettivät, niin TEL-maksua kerätään kokonaan muulla tavalla, muulla järjestelmällä ja muihin tarkoituksiin kuin budjetin katteeksi, niin että siinä mielessä, arvoisat keskustan edustajat, ei tällä ole mitään oleellista sisäistä eikä loogista yhteyttä. Tämä on ollut puhdas kiristys, jota valtiovarainministeriö on harjoittanut. Vielä siinä vaiheessa, kun työmarkkinaosapuolet olivat päässeet yhteisymmärrykseen TEL-maksujärjestelyistä, valtiovarainministeriö harasti kiristystä.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Raippaveron esittäminen heti tupon jälkeen ei todellakaan kasvata luottamusta yhteiskuntaa raken-

tavien voimien välillä. Voidaan uskoa, että tu-poa ei olisi syntynyt sellaisena kuin se meillä tässä on, jos raippaverosta olisi tiedetty, ennen kuin nimet papereihin kirjoitettiin. Esille onkin tullut se, että hallitus on osapuolena petturi, ja ei voi sanoa muuta kuin, että on tuomittavaa toimia niin kuin hallitus on toiminut.

Vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksujen korottaminen merkitsee verojen korotusta, ja yleensäkin nämä maksut ovat vero, jolla perusturva on tarkoitus rahoittaa. Kun ne ovat luonteeltaan jakoveroja, niin ne tietysti kohdistuvat toisella tapaa kuin progressiivinen verotus. On yli 300 000 kansaneläkkeen saajaa, jotka saavat ainoastaan kansaneläkkeen pohjaosan. Voidaan kyllä kysyä, kuinka kauan palkansaajat ovat valmiit maksamaan yhä enemmän kansaneläkevakuutusmaksuja ja tätä perusturva, josta he tulevaisuudessa kenties tulevat saamaan itse yhä vähemmän.

Oecd:n tuore tutkimus selvittää esimerkkilaskelmien avulla palkansaajan tuloverotusta Oecd:n jäsenmaissa. Keskimääräistä palkkaa saava teollisuustyöntekijä maksoi Suomessa tuloveroja palkastaan noin 33 prosenttia, jos hän oli naimaton, ja 25,6 prosenttia, jos perheeseen kuului kaksi lasta. Suomalaisen teollisuustyöntekijän tuloveroaste on tällä hetkellä seitsemänneksi korkein Oecd-maista. Kaikkein korkein tuloveroaste oli vertailussa Tanskassa ja toisena oli Hollanti. Ei olisi mitään tarvetta lisätä siis suomalaisten verorasitusta tällä tavalla kuin hallitus nyt esittää.

Kuten täällä on moneen kertaan todettu, tämä suhdannetilanne ei ole laisinkaan sopiva verojen korottamiseksi. Kun etsii hallituksen esityksestä perusteluja tälle työllisyys- ja raippaverolle, niin ne ovat hyvin laihat ja ohuet. Valtiontaloudelliset syyt ovat tämän esityksen perusteluja.

Suunnitellulla verojen korotuksella uskotaan kerättävän 5—6 miljardia markkaa lisää verotuloja. Mutta tämän lakiesityksen perusteluista ei käy ilmi, onko mahdollisia kerrannaisvaikutuksia heikkenevän työllisyyden ja tulokehityksen kautta otettu laisinkaan huomioon. On tullut esiin, että ei ole tehty edes mitään laskelmia tältä osin. Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että hallituksen esityksen perusteluissa esitetyt työllisyysveron tuottoarviot ovat suuresti liioiteltuja, kun otetaan huomioon, että veron korotus tulee vääjäämättä lisäämään työttömyyttä ensi vuonna. Tästä puolestaan aiheutuu lisärasitusta julkisen sektorin menotalouteen työttömyys- ja

toimeentulomenojen kasvaessa sekä tulopuolella verotulojen kertymän supistuessa entisestään. Tässä jälleen tulee esille hallituksen vaillinaisen tapa käsitellä asioita. Se käsittelee niitä bruttoperiaatteella tutkimatta juurikaan tai ainakaan riittävästi, mitkä toimenpiteiden nettovaikutukset olisivat.

Laman vaikutukset ovat moninaiset, ja kun hallitus tekee tällaisia lamma edelleen syventäviä esityksiä, se tulee merkitsemään sitä, että meidän taloutemme yksipuolistuu ja keskittyy.

Raippaverolla on ministeri Viinaseen mukaan tarkoitus vain kerätä rahaa, ja tämä on todella huono perustelu tässä tilanteessa, koska hallituksen jos minkä tulee kantaa vastuuta toimenpiteistään koko vaikutuksista. On ihmetystä aiheuttavaa, että hallitus näiden toimenpiteiden yhteydessä puhuu kuitenkin siitä, että nyt pyörät laitetaan pyörimään. Miten ihmeessä pyörät voidaan saada pyörimään, kun kotimaista kysyntää kaikilla toimenpiteillä yhdenmukaisesti vähennetään? Kuka ne pyörät voi saada pyörimään, jos ei tämä väki itse?

Haluaisinkin korostaa hallituksen kokonaisvastuuta, ja esittäisinkin sellaisen vaatimuksen, että hallituksen tulee osoittaa, että ne toimenpiteet, joihin se on ryhtynyt verotuksen lisäämiseksi, eivät saa lisätä työttömyyttä. Jollakin tavalla näkisin, että ellei tämä toteudu, niin voidaan lisätä jälleen nauvoja siihen arkkuun, että hallitus on valinnut täysin väärän talouspolitiikan. Työn kautta peilataan myös talouden tilaa. Ellei ole työtä, ei ole hääviä talouttaankaan.

Ed. Suhonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Taanoin eräs keskustalainen vaikuttaja sanoi omasta yrityksestään, että hänen tehtävänsä tässä yrityksessä on yrittää pitää yrityksensä köli vedenpinnan yläpuolella. Tämä vertaus kertoo, kuinka vaikeita kielikuvat ovat. Siitä huolimatta käytän, herra puhemies, hyvin kulunutta kielikuvaa Suomi-neidosta: Siis kenen syliin Suomi-neito kaatuu, missä kunnossa ja milloin? Näin nimittäin ei voi enää kauan jatkua. Työttömyys on nyt historiamme suurin, pitkästi yli neljännesmiljoona työkäistä suomalaista. Kehitys kulkee huonompaan suuntaan ensi vuonnakin, niin että vuoden 1993 työttömien määräksi arvioidaan jo 350 000. Se merkitsee työttömyysastetta, joka on 15—17 prosentin luokkaa.

Mitä tekeekään näiden numeroiden edessä maan hallitus? Säättää veron, jonka julkeasti nimittää työllisyysveroksi, siis tämän veron, joka kansan suussa ja kansanedustajienkin suussa kulkee ruoska- tai raippaveron nimellä. Oikeellisin nimitys tietenkin tälle verolle olisi työttömyysvero, sillä nimenomaan työttömyyttä se lisää tehokkaammin kuin miltei mikään muu kuviteltavissa oleva valtion toimenpide. Vero merkitsee, että ensi vuonna Suomessa on paitsi historiamme korkein työttömyysaste myös historiamme korkein veroaste. Tässä suhdannetilanteessa tämä vero on täysin järjetön. Se osoittaa, että hallituksella ei ole minkään näköistä käsitystä taloudenpidosta, ei teoriassa eikä käytännössä.

Ei kovin kauan sitten Suomi pakkodevalvoi. Vähäväkisethän siitä kärsivät, mutta vientiteollisuus sai piristysruiskeen. Se on itsestäänselvää. Devalvaatiota seurasi tulopoliittinen kokonaisratkaisu. Yhdessä devalvaatio ja tulopoliittinen ratkaisu muine niihin liittyneine päätöksineen olisivat luoneet, se on myönnettävä, pohjaa valtiontalouden elvytykselle, sillä elvytys, nimenomaan valikoiva elvytys, olisi se lääke, jolla tästä jotenkuten voitaisiin päästä ylös. Mutta sekin pohja, se elvytyspohja, alkaa pettää tuskin rakennuttuaan, kun hallitus esittää tätä järjetöntä veroansa.

Huikkeasti kohoava verorasitus iskee suoraan kansalaisten ostovoimaan. Kansalaisten ostovoiman väheneminen puolestaan vaikuttaa suoraan omaan kotimarkkinateollisuuteemme. Pieni ja keskisuuri yritystoiminta ovat ennennäkemättömissä vaikeuksissa, joita kohtalokkaalla tavalla lisäävät 80-luvun lopun kasvuvuosina otetut ja nyt maksuun lankeavat valuuttalainat, kaksinumeroisen devalvaatioprosentti näkyy lyhentämättömänä lainojen hoitokuluissa. (Ed. Aittoniemi: Ja uusi tulee pian!) — Ed. Aittoniemi saattaa olla aika oikeassa. Itse asiassa sillä talouspoliittisella linjalla, jonka hallitus on valinnut, ei voida päätyä muuhun tulokseen kuin siihen, mitä ed. Aittoniemi sanoi, ja jos kaikki salissa eivät sitä kuulleet, niin hän puhui devalvaatiosta.

Se on sitä münchenhausenpolitiikkaa. Münchenhausen oli kuuluisa paroni, joka nosti itsensä tukasta suosta. Se on sitä münchenhausenpolitiikkaa, johon oikeastaan mikään hallitus toisen maailmansodan jälkeisenä aikana ei ole syyllistynyt niin läpinäkyvällä tavalla kuin tämä nyt istuva kabinetti. (Ed. Ala-Nissilä: Oli meillä Holkerinkin hallitus?) — Devalvoiko se? Holke-

rin hallitus ei ymmärtääkseni devalvoinut tällaisilla prosenteilla lainkaan. Se salli valuuttaputkessa liikettä kyllä, mikä olisikin paljon järjellisempää toimintaa kuin tämä, mitä nyt harjoitetaan. (Ed. S-L. Anttila: Se revalvoi!) — Se revalvoi, mutta siinä tilanteessa, ed. S-L. Anttila ... Herra puhemies, keskustelu saliin ei kai ole kovin toivottavaa.

Jäkiviisaus on viisauden lajeista vastenmielisin, mutta jälkiviisaita jos ollaan, niin ei se revalvointi kovin järkevää ollut, mutta eivät sen tuhovaikutukset olleet likikään samaa luokkaa kuin tämän talouspoliittisen kokonaisuuden, jota tämä hallitus nyt operoi näine veroinensa, devalvaatioineen, yhdistettynä tähän raippaveroon. Kyllä revalvaatio oli sitä kuuluisaa hytysten ininää Itämeressä, käyttäakseni näitä mauttomia kielikuvia. Tämä yritti olla, ed. S-L. Anttila, vitsi tämä ininä ja Itämeri yhdessä. Tämä on samaa luokkaa kuin kölin ylläpitäminen meren yllä, josta siis tämän puheenvuoroni aloitin. (Ed. Heikkinen: Sorsan hallitus aikoinaan devalvoi neljä kertaa! Yhteisvaikutus oli 20 prosenttia!) — Sen yhteisvaikutus aikoinaan oli yli 20 prosenttia, mutta suhdannepoliittinen tilanne silloin oli tyystin toinen. Silloin elettiin ei suinkaan nollakasvun vaan plusmerkkisen kasvun aikaa. On aivan eri asia, ed. Heikkinen, teidän veroimisenä täytyisi se tietää, devalvoida sellaisessa tilanteessa kuin devalvoida miinusmerkkisen kasvun aikana.

Herra puhemies! Kaikesta edellä sanotusta huolimatta ja sen takia on uskallettava yhä uudelleen ja uudelleen toistaa, että täystyöllisyyden on oltava keskeinen kansallinen tavoite. Näin siitä huolimatta, että juuri nyt tuo tavoite näyttää etäisemmältä kuin kenties koskaan. Mutta silti sitä tavoitetta ei saa unohtaa.

Kysäisen toki sitten, kenen syliin mahtaa tämä Suomi-neito kaatua. Kenen syliin se kaatuukin, se kaatuu todella huonossa kunnossa, äärimmäisen väärinkäytettynä. Kuka hallitusvastausta tämän surullisen hallituskokeilun jälkeen tulee kantamaankin, saa urakan, joka näyttää täysin toivottomalta. (Ed. S-L. Anttila: Ei se sinipun perintökään niin kehuttava ollut!) — Ed. S-L. Anttila on perehtynyt puhumaan perinnöstä. Minusta osoittaa aika pientä poliittista mielikuvitusta palata puheenvuoro puheenvuoron jälkeen johonkin menneeseen, vallankin kun se mennyt, mistä ed. S-L. Anttila toistuvasti puhuu, on jäämässä yhä kauemmas taakse. Täällä on monta kertaa myönnetty se seikka, että sinipun perintönä saimme tukun mittavia

talousongelmia. Ei osoita myöskään kovinkaan suurta mielikuvista minulta, kun sanon, että ed. S-L. Anttila vaati siihen sinipun perintöön vielä lisää rasitteita esittämällä henkilökohtaisia raha-aloitteita miljoonien markkojen edestä puhumattakaan, mitä koko teidän puolueenne esitti. Ihan häveliäisyysyistä minä alkaisin olla himpun verran hiljempaa, eikä tämä tarkoita, että haluan estää kenenkään puhumista, mutta jos tarpeettoman kauan puhuu, niin voi munata itsensä.

Herra puhemies! Niinpä lopettaakseni tämän puheenvuoron totean, että opposition rooli tällaisessa tilanteessa on sangen hankala. Rakentavalle oppositiolle ei jää kovin monta vaihtoehtoa. Tietysti yksi vaihtoehto on vastustaa kaikkein päättömimpiä esityksiä. Toinen mahdollisuus on yrittää muuttaa sellaisia ratkaisuja, jotka muutettavissa ovat. Kolmas vaihtoehto on antaa tuki sellaisille ratkaisuille, jotka voi tulkita Suomi-neidon, puhun edelleen Suomi-neidosta, saattamiseksi kuntoon taas näiden kovien kohtaloiden jälkeen. Surullista vain, että viimeksi mainittuihin, siis sellaisiin ratkaisuihin, jotka voitaisiin tulkita kuntoonsaattamiseksi, tämän hallituksen aikana näkyy törmäävän kovasti harvoin, tekisi melkein mieleni sanoa: ei koskaan.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tietysti täytyy ensin sanoa, että ed. Kekkonen retoriikkaahan ei tässä salissa kyllä kukaan voita. Sillä mahtava tulkintahan tämä taas vuoden ja kahdenkin takainen talouspolitiikkaan oli. Minua todella ihmetyttää se, millä tavoin täydellisesti sosialidemokraatit varapuheenjohtajansa suulla kykenevät todellakin sulkemaan silmänsä menneisyydeltä.

Kaiken huippu on se, että hän täällä yltyy kehuun jopa Harri Holkerin hallituksen talouspolitiikkaa, vaikka kokoomuskin tulemalla mukaan tähän hallitukseen ja sitoutumalla tähän talouspolitiikkaan on selvästi myöntänyt Holkerin hallituksen talouspoliittiset mahtavat virheet. Tuon ajan tapahtumat johtivat tämän päivän tilanteeseen. On aivan selvää, että ei täällä tarvitsisi nyt keskustella laisinkaan tästä uudesta verosta, mikäli sosialidemokraattinen ammattiyhdistysliike olisi väkevästi ollut hyväksymässä Sorsan sopimusta ja sen seurauksena olisimme vältäneet myöskin devalvaatoratkaisun. Silloin ei tässä tilanteessa tänä päivänä oltaisi. Siinä määrin, arvon rouvat, täytyy myöskin muistaa, aktiivisesti myöskin sosialidemo-

kraattiset ammattiyhdistysjohtajat ajoivat näkyvästi ja julkisesti devalvaatiovaateitaan ja pitivät yllä sitä spekulatiota kaiken aikaa, jonka myötä siihen ratkaisuun ajaututtiin.

Ne tapahtumat ja tunnusluvut, joita Holkerin hallituksen talouspolitiikan tuloksista on meillä dokumentoitavissa, osoittavat kiistatta, missä on todelliset juuret niille ongelmille, joiden äärellä tänä päivänä olemme. Sen vuoksi olisi älyllisesti rehellistä, ed. Kekkonen, mitä te usein kaipaatte, tämäkin tosiasia myöntää.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että kun mennään historiaa taaksepäin, niin meillä lähiajan näkymissä on sosialistisen järjestelmän romuttuminen. Mutta myös kun katsomme meidän talouttamme ja Ruotsin taloutta ja sitä 20 vuotta kestänyttä sosialidemokraattien valtakautta, mikä meillä on ollut, niin meillä todella suuri ongelma ovat nämä sosialidemokraattiset rakenteet, mitkä meillä on talouselämään ja yhteiskuntaan rakennettu. Ne eivät sovi talouselämään enää tulevaisuudessa, ja niiden kanssa tässä nyt joudutaan painimaan.

Yritin tuosta puheesta myöskin selvittää, mikä on ed. Kekkonen linja talouspolitiikassa, mutta ei siitä tullut mitään vaihtoehtoa tähän tilanteeseen. Ehkä se on tämä hulvaton velanottamisen linja, mikä sosialidemokraateilla tuntuu täällä valtiontalouteen nyt ainoana lääkkeenä olevan. Pitäisikö valtionkin tehdä skopit tässä tilanteessa ja lähteä hulvattoman velanoton linjalle? Edellä totesin, että kun EY:ssäkin on 3 prosentin raja valtion budjettivajeessa, joka olisi meillä 15 miljardia, nyt demarit esittävät meille 45:tä miljardia, kolme kertaa enemmän kuin EY:n suositus, jonne meitä olette niin kovin viemässä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minun täytyy sanoa, että en ihan täysin ymmärtänyt ed. Ala-Nissilän puheenvuoroa, en varsinkaan sen loppuosaa. Mitä tulee siihen talouspoliittiseen linjaan, jota ed. Ala-Nissilä kaipasi, niin kyllä minä mielestäni puhuin hyvin selvästi valikoivasta elvytyksestä ja kyllä minä uskallan puhua ulkomaisesta velastakin. Myönnän toki, että se on viheliäinen keino, mutta sittenkin kansantalouden kannalta se saattaisi olla ja olisi juuri tässä tilanteessa aivan toista luokkaa yksittäisen kansalaisen perspektiivistä kuin tämä kammottava raippave-

ro, joka sotii sekä yksilöä että yhteiskuntaa että kaiken kaltaista talouspoliittista logiikkaa vastaan.

Ed. M. Laukkanen, en kehnut Holkerin hallituksen talouspolitiikkaa, mutta kyllä ed. Laukkasenkin on myönnettävä, että Harri Holkerin hallituksen talouspolitiikka mitattuna yksilön näkökulmasta oli jotain aivan muuta kuin tämän hallituksen talouspolitiikka. (Ed. Ala-Nissilä: Ei sitä voi mitata!) — Yksilö ei ole koskaan väärä mittari, ed. Ala-Nissilä. Jos tässä talossa unohdetaan se, että yksilö on ainoa mittari, sen jälkeen me voimme lopettaa tämän puuhastelun täällä.

Mitä tulee devalvaatioon ja ay-liikkeeseen, ed. M. Laukkanen, onhan täysin käsittämätöntä panna ay-liikkeen piikkiin sellaista asiaa, joka ennen muuta käynnistyi hyvin läheltä sitä puoluetta, jota ed. M. Laukkanen edustaa, vieläpä hyvin läheltä sen puolueen johtoa. Jotta ei jäisi epäselväksi, mitä tarkoitan, kyseessä on ed. M. Laukkasen puolueen entinen puheenjohtaja, jonka toimenpitein laukaistiin se mekanismi, joka päätyi pakkodevalvaatioon.

Ed. Hakkinen: Arvoisa puhemies! Täällä on jo useaan otteeseen todettu eri puheenvuoroissa, että työtulojen verotus on meillä kansainvälistä keskitasoa korkeampaa, niin että suomalaisen työläisen tuloveroaste on seitsemänneksi korkein Oecd-maissa.

Täällä on myöskin puhuttu sinipunan perinnöstä useaan otteeseen, ja voinen tässä todeta, että sinipunahallituksen perintönä suomalaiset tuloveroasteet ja työtulojen verotus olivat lähenemässä kansainvälistä ja eurooppalaista keskitasoa, mutta tämä hallitus on kääntämässä kehityksen suunnan päinvastaiseksi. Näillä ylimääräisillä veroilla, ns. raippaveroilla, verotusta nostetaan useilla prosenttiyksiköillä ja Suomesta on tulossa ennätyskorkean verotuksen maa.

Kun täällä myöskin viitattiin ensimmäiseen tupoon ja syytettiin ay-liikettä siitä, että ay-liike on synynä näihin veronkorotuksiin, niin tässä raippaverossa on yksi iso osa, joka ei mitenkään liity ay-liikkeeseen eikä ensimmäiseen tämänsykyiseen tupoon: eläketuloihin kohdistuva uusi verotus. Eläketuloja saavien verotus lisääntyy jopa runsaalla 3 prosentilla, kun heille säädetään kansaneläkemaksu nyt ensimmäistä kertaa. Tämäkö on sitä keskustan perusturvauudistusta, josta tässä vaalivaihtoehtopolitiikassa niin paljon puhuttiin? Keskustan ansiosta eläkeläiset joutuvat nyt todella tiukil-

le. Heidän verotuksensa kiristyy kertahetimitellä yli 3 prosenttiyksikköä.

Ed. Luukkainen: Herra puhemies! Ed. Kekkonen puheenvuoro innoitti minua vielä pyytämään puheenvuoron. Hänellä on selvästi aikaperspektiiviharha näkymissä siihen, mikä on velanottoa ja mikä veronkorotusta. Hän sanoi, että kansa ottaa mieluummin vastaan valtionvelan lisäämisen kuin verojen korotuksen. Täytyy muistaa, että velanotto on kiristävää verotusta tulevaisuudessa eli korkeampien verojen siirtämistä tuleville sukupolville tai meille itsellemme tai juuri näille veronmaksajille, mutta vain hienä myöhemmin.

Ed. Bacman: Herra puhemies! Näin keskustelun loppupuolella on syytä todeta, että tämän lain osalta tulee myös sääli verottajaa teknisessä mielessä. Nimittäin tähän sisältyvä porrastus on erittäin ongelmallinen. Täytyy tunnustaa, että me itse olimme esittämässä vielä toista porrasta, joka olisi nostanut nimenomaan suurituloisten verorasitusta enemmän ja tältä osin pienentänyt pieni- ja keskituloisten verorasitusta. Kuitenkin asiantuntijakuulemisessa kuulumme, että on erittäin vaikeaa selvittää kuntakohtaisesti, milloin henkilön tulot nousevat esimerkiksi yli 80 000 markan, eikä meillä ole vielä mitään valtakunnallista yhteistä rekisteriä, josta pystyisimme asian selvittämään. Tässä mielessä jakoveron puolelle on äärimmäisen hankala veroteknisesti luoda uusia veroportaita. Tämän vuoksi olisikin parempaa aivan verouudistuksen vanhojen kunnan linjausten mukaisesti yksinkertaistaa verotusta siten, että meillä olisi selkeästi erikseen jakovero ilman porrastuksia ja erikseen valtionvero, joka on progressiivinen.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Ed. Luukkainen, jos kiteytän ja ymmärsin oikein, mitä sanoitte, ilmaisitte jotenkin niin, että velka nyt on veroa tulevaisuudessa. Olenko oikeassa? Kyllä asia näinkin voi olla, mutta on kummallista, miten sosialidemokraattina huomaa uskovansa markkinatalouteen enemmän kuin porvarillisen laidan taivaltajat. Nimittäin lyhyenkin ajan taloushistoria kertoo, että velkapanokset ovat saattaneet hyvin nopeasti mitätöityä kansainvälisen suhdannekehityksen myötä. Myönnän, että tässä on hyvin suuri riski. Mutta kun tällaisessa talouspoliittisessa tilanteessa, jossa Suomi nyt on, kaikki toimenpiteet sisältävät riskin, niin mielestäni lähiajan taloushistoria

voisi opettaa sen, että sellainenkin riski, joka sisältyy ulkomaiseen velanottoon, voi hoitua kansainvälisen suhdannekehityksen myötä. Jo nyt on pikku merkkejä kansainvälisessä taloudessa elpymisestä, joka ennen pitkään tulee näkymään myös meillä. Sen elpymisen seurauksena velan hoito saattaa käydä helpommaksi, miltä nyt näyttää.

Herra puhemies! Myönnän kyllä, että velalla operoiminen sisältää kovin monta riskiä ja on sinänsä arveluttavaa, mutta toistan, että se ei minusta ole sittenkään kenties niin arveluttavaa kuin ne toimenpiteet, joihin hallitus nyt on ryhtynyt.

Ed. Luukkainen: Herra puhemies! Vastataan vielä ed. Kekkoselle. Kannattaa muistaa, että Suomi on pieni avoin talous. Jos ja kun tässä maassa elvytetään, siitä suuri osa valuu ulkomaille. Kaikki ei suinkaan jää tämän kansantalouden hyödyksi tähän maahan. On paljon puhuttu siitä, että vaaditaan lisää elvyttämistä ja elvyttämistä, ja on ihmetelty, kun ei ole elvytetty tarpeeksi. Esimerkiksi tänä vuonna valtion menojen reaalikasvu on noin 12 tai 13 prosenttia. Lainanottoa on lisätty 25—30 miljardia. Tästä kaikesta elvytyksestä huolimatta bkt supistuu noin 6 prosenttia. Kuinka paljon olisikaan pitänyt elvyttää?

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Nyt voi olla, että me ymmärrämme ed. Luukkaisen kansan sanan elvyttää jotenkin eri tavalla. Ei elvytys sitä ole, että budjetti tasaisesti kasvaa, vaan elvytys on nimenomaan kohdentamista, painopisteitten valitsemista. Dynaaminen talouspolitiikka on sitä, herra puhemies, että valitaan kohteet, valitaan painopisteet, valitaan ne tekijät, joista lasketaan olevan kansantaloudelle ja kansalaisille hyötyä. Jos ed. Luukkainen pitää elvytyksenä sitä, kunhan budjetti vain kasvaa ja kunhan otetaan vain velkaa, sitten me, herra puhemies, käsitämme ed. Luukkaisen kanssa sanan elvytys sillä tavalla eri tavoin, että keskustelua tuskin kannattaa asiasta enää jatkaa.

Ed. Luukkainen: Herra puhemies! Jos olen oikein ymmärtänyt, tämän vuoden budjetti on kuitenkin pohjustettu sinipunahallituksen aikana. Ja kai silloin sosialidemokraatit ovat myös voineet olla valitsemassa kohteita, joihin elvytys on käytetty. Yleensä elvytyksellä tarkoitetaan sitä, mikä on julkisen sektorin menojen reaali- kasvu. Toki budjetissa eri erät kasvavat eri

tavalla, niin myös tämän vuoden budjetti, eihän siellä kaikki kasva samalla prosenttiosuudella.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Aivan totta on, että tämä budjetti pohjustettiin edellisen hallituksen kaudella, mutta yhtä totta on, että siitä pohjustamisesta ei tässä budjetissa ja näiden lakien yhteydessä ole mitään jäljellä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

5) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain 47 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 204
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 47 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 14 ja 46 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 205
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 14 ja 46 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi tulo- ja varallisuusverolain 115 §:n muuttamisesta ja 167 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 210
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 115 ja 167 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus matkustajaverolaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 158
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Backman: Herra puhemies! Tässä vaiheessa, kun asia on toisessa käsittelyssä, on syytä vielä lyhyesti todeta, että sosialidemokraatit eivät voi hyväksyä tätä esitystä. Tulemme kolmannessa käsittelyssä esittämään tämän lakiesityksen hylkäämistä. Hallituksen esityksen perustelut on todettu moneen kertaan niin täällä suuressa salissa kuin valiokunnassa asiantuntijakuulemisessa erittäin ristiriitaisiksi ja monilta osin myös pätemättömiksi.

Erityisesti suoritettu devalvaatio tuli muuttamaan tilannetta hyvin ratkaisevasti. Suomalaisen matkustaminen, mikäli siihen pystytään vaikuttamaan sillä, että nostetaan matkojen hintaa,

tulee devalvaation seurauksena vähenemään, ja tältä osin ei olisi enää ollut perusteita erilliselle verolle, jolla samaa vaikutusta pyritään lisäämään.

Se, millä tavalla tämä tulee vaikuttamaan toiseen tekijään eli valtiontalouteen, riippuu hyvin ratkaisevasti siitä, onko tällä verolla ylipääntään vaikutusta. Kuten totesin, etelänmatkojen charterveron osalta sillä ei oleennaisesti ole muuta vaikutusta kuin devalvaation kautta. Veron luonnollinen vaikutus jääkin laivamatkojen osalle. Tältä osin valtio saa varmasti lisää verotuloja tämän lain myötä.

Mutta tässä juuri tulee se yhteentörmäys lain toiseen perusteluun eli matkustustaseen vajeongelmaan. Nimittäin laivamatkailu on taseeltaan positiivinen, tuo siis Suomeen enemmän rahaa kuin vie, ja tässä mielessä ei ole mitään perustetta lisäverolla enää rasittaa tällaista maaillemme erittäin arvokasta toiminnan muotoa ja myös valtiontalouden kannalta pitemmällä tähtäimellä, ehkä lyhyemmälläkin, erittäin ratkaisevan hyvää matkailuelinkeinon muotoa.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! LKP:n eduskuntaryhmä ei rakasta veroja. Siksi matkustusverokin saisi jäädä säätämättä. Mutta kun sen vaihtoehtona on, kuten moneen kertaan julki-suudessa on ilmoitettu, bensiinin hinnan korottaminen, niin pohjoissuomalaisena kansanedustajana en voi tehdä muuta kuin hyväksyä hallituksen esityksen.

Pohjois-Suomessa etäisyydet ovat niin pitkät, etteivät eteläsuomalaiset sitä oikein ymmärrä. Siellä ei myöskään ole sujuvaa ja nopeaa julkista liikennettä. Autoa on pakko käyttää niin asioimiseen, työssäkäymiseen kuin työttömyyskorvausten hakemiseenkin. Tämä on tosiasia, joka ei muuksi muutu.

Pohjois-Suomessa bensiinin hinta on jo nyt korkeampi kuin Etelä-Suomessa. Se johtuu siitä, että valtiollinen monopoliyhtiö Neste on luopunut ns. tasahintajärjestelmästä. Tämä ei tietenkään ole oikeaa politiikkaa. Siksi toivonkin, että eduskunnasta jatkossa löytyy niin paljon tahtoa, että asia korjataan eduskunnan päätöksellä. Toivon, että me kehitysalueiden kansanedustajat kokoamme itsemme ja ryhdymme yhdessä tekoihin sanoopa ryhmän johto tai ryhmäkuri mitä tahansa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mitä sanoo LKP:n johto?)

Suureksi hämmästyksekseni olen huomannut, että valtiovarainvaliokunnan mietintöön jätetyn vastalauseen on allekirjoittanut muun muassa

ed. Apukka. Tässä vastalauseessa nimittäin halutaan matkustusveron sijasta korottaa bensiinin hintaa. Vastalauseessa sanotaan: ”Matkustajaveron ei ole perusteltu keino valtion verotulojen lisäämiseksi eikä matkustustaseen alijäämän supistamiseksi. Järkevämpää olisi kohdistaa vero liikenteen aiheuttamiin ympäristöhaittoihin ja jättää ihmisten itsensä päätettäväksi mitä liikennevälinettä he matkoillaan käyttävät. Tämä onnistuu yksinkertaisemmin verottamalla polttoaineen kulutusta niin maantie-, laiva- kuin lentoliikenteessäkin.”

Miten tämä voi olla mahdollista ed. Apukka? Olen tähän saakka ollut siinä käsityksessä, että juuri te toimitte täydestä sydämeštänne Pohjois-Suomen puolesta. Kun eduskunnan päätöksellä viikko pari sitten päätettiin korottaa bensiinin hintaa, vasemmistoliitto ed. Apukan aktiivisella myötävaikutuksella teki rinnakkaislakiesityksen, jonka mukaan bensiinin hinnankorotus olisi porrastettu. Tämä oli oikeaa politiikkaa, minkä vuoksi äänestin vasemmistoliiton esityksen puolesta. Nyt kuitenkin vasemmistoliitto ja ed. Apukka toimivat vastoin omia periaatteitaan. Tekoa ei saa ymmärrettäväksi tai anteeksi sanomalla, ettei vastalause kuitenkaan mene lävitse. Tällaista poliittista pelailua en voi hyväksyä. On edes yritettävä olla johdonmukainen.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä puuttuisin toiseen periaatteellisempaan asiaan. Olen monessa yhteydessä korostanut, että myös kansanedustajien on katkaistava kytköksensä liike-maailmaan eli luovuttava erilaisista yritysten ja pankkien hallintoneuvostojen jäsenyyksistä. (Ed. Backman: Asiaan!) Tämä on yksi poliittisen moraalin kynnyksysymyksiä. Valtionyhtiöiden yhteiskunnallinen valvonta voidaan tehdä jollakin muulla tavalla kuin kytkeä kansanedustaja yritysten etujen ajajaksi. Itse asiassa tällaiset jäsenyydet ovat vain keino saada kansanedustajalle lisää liksaa.

Tämä lakiesitys on oiva esimerkki etujen risti-riidasta. Juuri Finnair ja sen työntekijät ovat voimakkaasti vastustaneet matkustajaveroa. — Tässä on se asia, ed. Backman. — Finnairin koneet jopa pistettiin vähäksi aikaa lakkoon matkustajaverosuunnitelmien vuoksi. Periaatteellisesti onkin mielenkiintoista kysyä, kenen etuja Finnairin hallintoneuvoston jäsenet eduskunnassa nyt ajavat, kun he painavat nappia lopullisessa äänestyksessä. Äänestävätkö opposition edustajat, edustajat Andersson, Ranta ja Suhonen, Finnairin puolesta yleistä etua vastaan? Ainakin he äänestävät pohjoissuomalaisia

vastaan. Entä edustajat Peltari ja O. Rehn? Kun he äänestivät veron puolesta, niin hänen toimivat Finnairin etuja vastaan. Tässä tapauksessa Finnairille olisi edullisempaa, jos sen hallintoneuvostossa olisi muita kuin hallituspuolueiden kansanedustajia. Vaikka tätä tapausta voikin pitää triviaalina, on se oiva esimerkki siitä, minkälaiseen etujen ristiriitaan kansanedustajan hallintoneuvostojäsenyydet voivat johtaa. Kehotan jälleen kerran kansanedustajia miettimään itse tykönsä, eikö ole moraalisesti kyseenalaista toimia sekä yleisten asioiden hoitajana että yritysten etujen ajajana.

Finnairin hallintoneuvoston kansanedustajajäsenyydet näyttävät muutenkin menneen sellaisille edustajille, jotka ilmeisesti rakastavat ilmaista matkustamista. Mainitsemilleni edustajille on kasaantunut sellaisia edustuksia, joissa ei matkustamisesta ole pulaa, kuten valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston, ulkoasiainvaliokunnan, PN:n Suomen valtuuskunnan ja Ipun Suomen ryhmän jäsenyyksiä. Osa näistä edustajista on aktiivisia myös täysistunnossa. Mutta on sellaisiakin, joiden en ole kertaakaan kuullut puhuvan eduskunnan suuressa salissa. Toivottavasti vika on minun läsnäolossani. Toinen vaihtoehto on näet sellainen, että em. edustajat ovat muutaman selityksen äänestäjilleen velkaa.

Ed. L a a k s o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkola aika mielenkiintoisella tavalla kosketteli kahta asiaa: matkustajaverolakia ja polttoaineverolakia. Jälkimmäisen osalta hän hyväksyi sen linjauksen, jonka vasemmistoliitto aikaisemman käsittelyn yhteydessä toi esille, eli sen, miten epäoikeudenmukainen polttoaineverolaki on kehitysalueiden ihmisille.

Oleellista matkustajaveroasiassa on se, että toimenpiteellä, jota hallitus nyt esittää, on matkustustaseeseen hyvin erikoinen vaikutus. Niin kuin ed. Backman täällä totesi, laivaliikenteen matkustustase on positiivinen, mutta haitat pääasiassa kohdistuvat sinne ja vaikuttavat erittäin kielteisesti alan työllisyyteen.

Mielestäni ed. Ukkola olisi tehnyt siinä suhteessa oikean johtopäätöksen, jos hän olisi ei hyväksymässä, vaan hylkäämässä esityksen työllisyyslähdekohdasta. Tämän veron kummallisesta piirteestä ja luonteesta johtuen me emme matkustajaverolakia tässä muodossa hyväksyä, vaan tulemme kolmannessa käsittelyssä esittämään lain hylkäämistä.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola on ilmeisesti käsittänyt vasemmistoliiton menettelyn väärin, kun hän puhui siihen sävyyn polttoaineverosta äsken puhujakorokkeelta kuin puhui. Jos ed. Ukkola muistaa, niin me vasemmistoliiton edustajat sanoimme polttoaineveron käsittelyn yhteydessä, että me olemme sen laatuisten polttoaineveron korottamisen, siis haittaveron korottamisen, kannalla, jolla vähennetään liikennettä, esimerkiksi yksityisautoilua, ja ohjataan verottamisella liikennettä joukkomatkatukseen, jolloin saateet ovat pienempiä.

Vastalause ei käsittäkseni tältä osin ole lainkaan ristiriidassa tuon esityksen kanssa, minkä me silloin esitimme. Me olemme sitä mieltä, että esimerkiksi Pohjois-Suomessa pitää olla porrastettu hinta, koska siellä liikkumiselle ei ole muuta vaihtoehtoa kuin yksityisautoilu.

Matkustajaveron osalta syy, miksi me vasemmistoliitossa olemme hylkäämisen kannalla, on yksinkertaisesti johdettavista niistä asiantuntijalausunnoista, joita me lain käsittelyn yhteydessä kuulimme lukemattomia. En muista kenenkään asiantuntijan kannattaneen esitystä, vaan kaikki esittivät muutoksia ja pitivät ehdotusta epäoikeudenmukaisena ja asiattomana.

Kyllähän tästä sellainen kuva jääkin, että tämä aika lailla tyypillinen summassa tehty laki, jolla kuvitellaan saatavan valtiolle jonkinlainen tulohyöty, mutta ei ole laskettu sitä, kuinka paljon esityksellä on yhtä aikaa haittavaikutuksia. Jos kaikki ne asiantuntijalausunnot käydään läpi ja katsotaan, kuinka paljon tämä aiheuttaa lisää työttömyyttä, kuinka paljon tässä on haittavaikutuksia laivaliikenteelle, jossa me tiedämme matkustustaseen olevan positiivisen jne., niin mielestäni hallituskin olisi ollut järkevä, jos olisi peruuttanut esityksensä näiden johtopäätösten jälkeen.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täytyy todistaa ed. Apukan puolesta, että juuri näin. En näe itse mitään ristiriitaa niissä näkemyksissä, joita vasemmistoliitto esitti polttoaineveron osalta verrattuna tähän lakiesitykseen.

Sitä vastoin ed. Ukkolan näkemyksessä näen kyllä hyvinkin suuria ristiriitoja. Hän kannattaa nyt matkustajaveroa sillä kriteerillä, että muutoin meille tulisi, niin kuin hän viime viikolla istunnossa totesi, suuri polttoaineveron korotus. Se suuruus olisi muuten 10 penniä ja sekin pelkästään porrastettuna happipitoisen ja ei-

happipitoisen bensiinin osalta, siis 10 penniä. Tämä on se suuri uhka, jonka ed. Ukkola näkee. Tämän 10 pennin takia hän on valmis hyväksymään tämän matkustajaveron.

Mitä taas tulee polttoaineveroon muutoin, niin polttoaineiden hinnat vaihtelevat huoltamoittain 30—40 penniä, joten tässäkin suhteessa 10 penniä ei mielestäni olisi kauhistus. Ed. Ukkola ei puuttunut muilta osin matkustajaveron perusteluihin, jotka ovat sisäisesti ristiriitaisia ja jotka asiantuntijakuulemisissa on moneen otteeseen todettu täysin paikkansa pitämättömäksi.

Ed. **Toivonen** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustelussa on syytä muistaa, että valtio subventoi laivaliikennettä vuositasolla noin miljardilla. Subventiot syntyvät siitä, että laivat eivät maksa liikevaihtoveroa, eivät maksa alkoholiveroa ja ostavat elintarvikkeensa maailmanmarkkinahinnoin. Laivojen liikevaihdossa matkalippujen osuus on vain 30 prosenttia koko liikevaihdosta, joten matkailija käyttää kaksi vertaa enemmän matkalla kuin matkailupin hinta on. Subventio on syytä muistaa.

Kansainväliset sopimukset sitovat meidät kansainvälisessä liikenteessä näihin erityissubventioihin, eivät kuitenkaan risteilyliikenteen osalta, jonka osuus tästä subventiosta on noin neljännes. Siis risteilyliikenteen osuus on yli miljardi kaiken kaikkiaan ja neljännesmiljardi jää valtiolta saamatta näiden erityissubventioiden takia. Sen johdosta risteilyliikenne on aivan kohtuuttomassa kilpailuedussa maalla oleviin vastaaviin palveluihin nähden. Asiasta on valitettu kilpailuvirastoon, mutta jostain syystä asia ei tunnu siellä etenevän.

Ed. **Ukkola** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahdessa minuutissa en lähde perustelemaan niitä syitä, perustelin ne jo viime viikolla, minkä vuoksi vasemmiston ja vihreitten vastalause on myös sisäisesti ristiriitainen. Sen sijaan sanoisin ed. Apukalle, että jos vasemmistoliiton esitys porrastetusta bensiinin hinnasta olisi aikanaan mennyt läpi, olisi ollut valmis tämän verolain hylkäämiseen, mutta se ei mennyt läpi. Kuitenkin te olette nyt valmiit korottamaan sitä. Minun mielestäni tässä on se ristiriita, jonka vuoksi en ota vastuulleni sitä, että pohjois-suomalaisten ihmisten matkustaminen uudella bensiinin verolla tehdään kalliimmaksi.

Ed. **Apukka** varmasti tietää, mikä merkitys kotimaan matkailulla ja sen suosimisella on

Lapille, ja sitähan tässä nimenomaan pyritään nähdäkseni edistämään. Vahinko vain, että kuten myös teidän vastalauseestanne käy ilmi, matkustajaverolla ei juuri ole vaikutusta puoleen eikä toiseen elikkä ihmiset matkustavat ulkomaille ihan samalla tavalla, oli matkustajaveroa tai ei. Jokainen, joka on perjantai-iltana mennyt Rovaniemelle tai Ouluun, näkee, että matkustajia on ulkomaille menossa, vaikka devalvaatio on jo nostanut lippujen hintaa. Jos ihmisillä on vara matkustaa, niin 200 markkaa ei kyllä ole vero eikä mikään sen rinnalla, että pohjois-suomalaisilta ihmisiltä ryhdyttäisiin rokottamaan veron hylkäämisen takia lisää hintaa.

Olen kuullut, että on tulossa tai suunnitellaan jopa markan korotusta bensiinin hintaan. Se on kyllä aivan toista kuin 10 penniä, ed. Backman.

Ed. **Luukkainen**: Arvoisa puhemies! Hallitus perustelee matkustajaveroa valtion verotulojen keräämisellä ja tarpeella supistaa matkustustaseen alijäämää. Molemmat perusteet haihtuvat ilmaan, kun asiaa analysoidaan hieman tarkemmin. Kysymys on tavallaan kolmiulotteinen. On tarkasteltava matkustajaveron vaikutusta ensinnäkin lentoliikenteeseen ja siinäkin erikseen reitti- ja pex-lentoja ja erikseen tilauslentoja, toiseksi on tarkasteltava laivamatkoja ja kolmanneksi laivaristeilyjä.

Koska vero ei koske reittilentoja eikä käsitäkseni myöskään ns. pex-lentoja, niistä ei keräy valtiolle matkustajaveroa eikä matkustustase ainakaan parane. Pääinvastoin voi käydä niin, että reittilentojen suosio pysyy vähintään ennallaan ja pex-lentojen määrä saattaa jopa kasvaa, koska niillähän voidaan korvata chartermatkoja ja chartermatkoja voidaan jopa muuttaa reittilentotyypiksi. Tilauslennot saattavat toki vähentyä jonkin verran, mutta ilmeisesti enemmän kotimaisen laman vuoksi kuin matkustajaveron takia. Suomalaiset tunnusti eivät hevin muuta lomaviettoaan ulkomailta kotimaahan. Charterlennosta siis kertynee matkustajaverotuloja jossain määrin, ja matkustustaseeseenkin sillä saattaa olla pieni positiivinen vaikutus, mutta siihen veron positiiviset vaikutukset jäävätkin.

Laivamatkailulle matkustajaverolla tehdään karhunpalvelus. Kuten täällä on jo aiemmin sanottu, Pohjoismaiden välinen lauttaliikennehän on positiivinen erä matkustustaseessa. Mikäli vero tulee vähentämään matkustajamääriä, mikä on ainakin lyhyillä matkoilla oletettavaa, heikennetään alan kannattavuutta ja vähenne-

tään työpaikkoja. Sen seurauksena tietysti valtion verotulot tulevat pienenemään. Lisäksi matkustustaseen ylijäämä Pohjoismaiden välillä supistuu laivaliikenteen vähenemisen myötä. Ja mikä arvaamattominta, matkustajaverolla saattaa olla negatiivisia vaikutuksia myös ulkomaankaupan kuljetuksiin. Laivaristeilyistä puolestaan matkustajaverotuloja kertynee varsin vähän eikä niillä ole sanottavaa merkitystä myöskään matkustustaseeseen, koska noilla merellä lillivillä laivoillahan ei matkusteta mihinkään maahan.

Kaiken kaikkiaan siis hallituksen esitys on täysin torso. Sen sijaan, että sillä saavutettaisiin hallituksen tavoitteet, sillä pikemminkin vaikeutetaan matkailualaa ja vähennetään verotuloja. Paljon parempi olisi kerätä valtiolle lisätuloja ympäristöveroilla ja jättää ihmisten itsensä päättäväksi, miten ja minne he haluavat matkustaa.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla tulen esittämään lain hylkäämistä sen kolmannessa käsittelyssä.

Ed. R ö n n h o l m : Herra puhemies! Verojaostossa olevat asiantuntevat jäsenet ovat mielestäni hyvällä tavalla osanneet hahmottaa tämän veron vaikutuksia ja erityisesti ovat tuoneet esille juuri veron ehkä teknisesti ottaen kaikkein huonoimman puolen eli sen, että sillä ei lainkaan ole hyvän verotuksen tunnusmerkistöä.

Mutta ennen kuin menen varsinaiseen asiaan, niin haluan tehdä yhden tällaisen voisiko sanoa poliittis-ideologisen hajahuomion: Kokoomuksen ed. Toivonen totesi, että laivaliikenne saa subventiota sen vuoksi, kun se ei maksa veroa. Ennen muinoin pidettiin sosialidemokraatteja tällaisina veron rakastajina ja ikään kuin lähtökohtana sitä, että veronmaksuvelvollisuus olisi joku luonnonlaki. Vapaassa markkinataloudessa ei veronmaksua tietenkään sellaisena ole voitu pitää, ja sen takia se, että joku osapuoli ei maksa veroa, ei voi olla peruste sille, että väitettäisiin sen saavan subventiota. Tämä tuollaisena henkisenä opetuksena markkinataloutta kannattavalle kokoomukselle, ettei nyt hairahduttaisi ihan väärällä tavalla todistelemaan näiden asioiden yhteydessä.

Mutta se, mihin matkustajaveron yhteydessä olin ajatellut puuttua, on koko matkustajaliikenteen merkitys Suomen ulkomaankaupalle ja matkustajalaivojen rakentamisen merkitys Suomen teollisuudelle ja taloudelle.

Ensinnäkin on moneen kertaan täälläkin todettu, että Suomi on saarenomaisessa yhteydessä Manner-Eurooppaan. Kaikki ne, jotka ovat seuranneet erityisesti logistiikan kehitystä, tietävät, että viime aikoina on enenevässä määrin kiinnitetty huomiota siihen, että tavaran pitää olla juuri oikeaan aikaan oikeassa paikassa ja varastojen mieluummin matkalla kuin jossakin terminaalissa.

Matkustajalauttaliikenne kombinoidessaan matkustamisen ja tavaroiden kuljetuksen on luonut Suomelle pysyvät, nopeat ja säännönmukaiset yhteydet Ruotsin kautta Eurooppaan, samoin osittain Saksan kautta, mutta erityisesti Ruotsin kautta. Se on tuonut Suomen lähemmäksi Eurooppaa. Se on antanut suomalaisille yrityksille mahdollisuuden kilpailukykyisesti toimittaa tavaroita juuri oikeaan aikaan oikeaan paikkaan.

Kiistämättä on myös niin, että lauttaliikenne on tehnyt Suomeen tuotavien tavaroiden tuonnin ja niihin sitoutuneen pääoman määrän meidän kannaltamme edullisemmaksi, koska myös tuontiliikenteessä on voitu noudattaa samaa hyvää, nykyisin oikeaksi todettua kuljetusmuotoa ja -tapaa. Tästä syystä matkustajaverolla on haitallista vaikutusta täällä esitettyjen, erityisesti matkustustaseeseen vaikuttavien seikkojen lisäksi suomalaiselle vienti- ja tuontikuljetukselle. Tällä pyritään siten mielestäni aiheettomasti vaikeuttamaan peruselinkeinoelämän tarpeita.

Toinen kysymys, joka liittyy matkustajalauttaliikenteeseen, on laivanrakennus Suomessa. Jos joku on vaivautunut kuuntelemaan tämänpäiväisiä uutisia, on voinut huomata, että ainut valopilkku Suomessa on telakkateollisuus. On todettu, että telakkateollisuus on Suomessa osoittamassa näinä miinusmerkkisen kasvun aikoina positiivisia kasvulukuja. Jos käynte telakkojen lähistöllä, niin näette, mitä telakoilla tehdään. Siellä tehdään matkustajalaivoja.

Tämä matkustajalaivaperinne Suomen telakoilla ei ole hirveän pitkä. Sen oleellisenä osana on ollut mahdollisuus rakentaa laivoja suomalaisten käyttöön. Nuo laivat ja niiden rakentaminen on tehnyt suomalaisesta laivanrakentajasta niin taidokkaan, että lauttoja on pystytty myymään myös kansainväliseen liikenteeseen hyvin vaativille ostajille ja laivan käyttäjille.

Nyt tämä mahdollisuus ollaan romuttamassa, ja kun tiedän, että keskustapuolue erityisesti on rakastanut matkustajaveroa, niin voin esittää sellaisen arvion, että matkustajaverosta johtuen Suomesta siirtyy tai kokonaan peruuntuu aina-

kin yksi laivatilaus, jonka arvo Suomen kansantaloudelle on suurempi kuin matkustajaverosta saatava valtion hyöty. Tällä tavalla matkustajaveron vielä näiden muiden vaikutusten lisäksi välillisesti vaikuttaa Suomen valtion verotuloihin negatiivisesti.

Kuntien osalta tätä asiaa ei ole täällä liiemmin käsitelty. Kuitenkin matkustajalautaliikenne on erittäin merkittävä tulonlähde niille kunnille, joista matkustajalautaliikennettä on. Nämä kunnat ovat tehneet merkittäviä investointeja matkustajaliikennettä varten, ja on mitä ilmeisintä, että jopa sopimukset, joita matkustajaliikennettä harjoittavien yhtiöitten kanssa on tehty, voivat purkaantua force majeure -perustein sen vuoksi, että alalle on tullut uusi veronluonteinen maksu.

Tällaisesta matkustajilta perittävästä maksusta on Suomessa myös kokemusta. Jotkut ehkä muistavat, että Suomessa perittiin sellaista matkustajamaksua, josta perimisen mahdollisuuden vuoksi aikanaan luovuttiin. Nyt ollaan laatimassa samanlaista veroa.

Suomesta Ruotsiin liikennöivät laivayhtiöt ovat jakaantuneet omistuksensa osalta Suomen ja Ruotsin lippujen alle siten, että puolet laivoista on Ruotsin lipun alla ja toinen puoli Suomen lipun. Tämän veron seurauksena tulevat suomalaiset varustamot olemaan ruotsalaisia huonommassa asemassa. Eli Suomi ehdoin tahdoin vaikeuttaa suomalaisten varustamojen toimintaa. Enkä pidä täysin mahdollisena näinä aikoina, kun laivan lipun vaihtaminen ei ole mikään mahdoton tehtävä, etteikö voisi käydä niinkin, että tällä verolla aiheutettaisiin vielä laivojen kotimaan vaihdosta. Sen jälkeen matkustajaveron saldo kokonaisuudessaan, kaikki edellä esitetyt seikat huomioon ottaen, on monia satoja miljoonia miinusmerkinen.

Olen täysin vakuuttunut, että suomalainen ravintola- ja hotellielinkeino ei tule tällä tavalla vapautuvia, mahdollisesti poisjääviä matkustajia saamaan oman elinkeinonsa piiriin, vaan olen kutakuinkin varma siitä, että matkustajalautat ovat sittenkin kilpailleet enemmän ulkomaanmatkojen kuin kotimaisen matkailutarjonnan kanssa. Tästä syystä on mielestäni harhaanjohtavaa ja kotimaisen matkailuelinkeinon kannalta epätarkoituksenmukaista, että se on ryhtynyt ikään kuin hallituksen puhemieheksi tukien matkustajaverokäytäntöä. Luulen, että suomalainen matkailuelinkeino on tässä asiassa sahaamassa omaa oksaansa ja menettämässä potentiaalisia turisteja, jotka voisivat tulla Suomeen autolau-

toilla nauttien niiden palveluista ja sitten kotimaassa meidän omasta matkailutarjonnastamme.

Kaikki yhteen laskien voi tiivistäen todeta, että sellaista veroa, joka jo säädettäessä tiedetään mahdolliseksi hoitaa käytännössä sekä verovelvollisen että veroviranomaisten kannalta, ei koskaan pitäisi säätää. Sellaiset verot, joiden selvästi nähtävät kansantaloudelliset vaikutukset ja tässä tapauksessa valtion- ja kunnallistaloudelliset vaikutukset ovat negatiivisia, ovat tietenkin fiskaaliselta kannalta täysin järjettömiä. Sitten vielä lisätään tähän yhteyteen kaikki heijastusvaikutukset muuhun elinkeinotoimintaan näinä aikoina, jolloin erityisesti tarvittaisiin eliksiiriä. Miljardin markan laivatilaus olisi näinä aikoina melkoinen uutinen. Se olisi kovin tarpeen Suomen telakoille. Kun nyt tätä vaihtoehtoa ja mahdollisuutta ei haluta käyttää, niin tarkoituksella tällä tavallakin heikennetään välillisesti työllisyyttä, puhumattakaan siitä, että vaikuttaa ilmeiseltä, että välitön työllisyyden heikkeneminen voi pahimmassa tapauksessa merkitä tuhansia ihmisiä.

Lopuksi voisi todeta, että koko esityksessä on tällainen impivaaralainen ihanuuden ajatus siitä, että ei ole hyväksi suomalaisille käydä edes Tukholmassa. Luulen, että tällä verolla rangaistaan erityisen paljon juuri eläkeläisiä, jotka ovat päässeet hyötymään kombinaatioliikenteestä sillä tavalla, että arkipäivinä, jolloin heillä on mahdollisuus matkustaa, he ovat nauttineet laivamatkoista ja sillä tavalla pitäneet laivojen kapasiteettia pyörimässä ympäri viikkojen ja sillä tavalla saaneet virkistystä omaan elämäänsä. Kun näiden matkojen hinnat tällä hetkellä ovat niin halvat, että esimerkiksi eilen lähteneessä vuorossa oli mahdollisuus matkustaa hytissä Turun ja Tukholman välillä 50 markalla, niin vero tulee merkitsemään yli 100 prosentin korotusta tällaisiin erikoishintoihin. Ja yli 100 prosentin vero sinänsä on järjetön ajatuksenakin. Sen vuoksi voi pitää täysin sopimattomana ajatuksenakin laatia veroesitystä, jolla on tällaiset vaikutukset ja seuraukset.

No, järkipuhehan ei ole tässä salissa tänä vuonna paljon painanut ja tulokset nähdään, ikävä kyllä, Suomen kansantaloustilaston voimakkaana miinusmerkeinä. Olisi nyt sentään kuvitellut, että kokoomuspuolueesta olisi löytynyt sen verran ryhtiä, että se ei olisi ehdoin tahdoin järjettömyyksiä kannattanut, sellaisia, joista tulee lasku maksettavaksi kovin nopeasti. Tämän veron mahdollisuus tullaan nimittäin

huomaamaan aivan lähiaikoina, ja uskon, että silloin ne edustajat ja ministerit, jotka ovat tätä olleet säättämässä, kyllä joutuvat häpeillen kävelemään tässä tasavallassa.

Tämän esityksen hylkääminen on ainut oikea johtopäätös.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Ed. Ukkola äskeisessä puheenvuorossaan esitti sellaisen käsityksen, että jotkut kansanedustajat määrittelevät kantansa hallituksen esitykseen sillä perusteella, että heistä jotkut ovat Finnairin hallintoneuvoston jäseniä. Minä en ole 25 kansanedustajavuoteni aikana ollut milloinkaan mikään valtionyhtiön hallintoneuvoston jäsen, eikä minulla siinä mielessä ole kokemusta, miten tuollainen jäsenyys voi mielipiteisiin vaikuttaa. Mutta minusta tuntuu, että ed. Ukkola nyt loukkaa ihmisten oikeudentajua ja edustajien kannanmäärittelyjen perusteiden rehellisyyttä. Muutenkin minusta tuntui, että se, mitä ed. Ukkola puhui, oli aikamoinen meriselitys sille, minkä vuoksi hän tulee hyväksymään matkustajaveron.

Ed. Kallis aikoinaan, kun esitys lähetettiin valiokuntaan, vähätteli niitä mielipiteitä, joita esitin mm. eläkeläisiin kohdistuvana lisärasituksenä. Nyt kuitenkin esimerkiksi vastalauseessa viitataan siihen, miten esityksellä rajoitetaan ihmisten liikkumisvapautta, ja puhutaan kansainvälisen yhteistyön tärkeydestä. Omalta osaltani korostan ennen kaikkea sitä, että hallituksen esitys merkitsee työttömyyttä, se vaikeuttaa matkailuelinkeinoa, sen haitat ovat suuremmat kuin hyödyt. Tässä suhteessa viittaa muun muassa ed. Rönholm in äskeiseen puheenvuoroon. Mielestäni ei ole muuta mahdollisuutta kuin hylätä hallituksen esitys.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kunnioitan ed. Lainetta siitä, että hän ei ole pitkän parlamentaarisen uransa aikana ottanut vastaan minkään hallintoneuvoston jäsenyyttä. Näin mielestäni pitäisi toimiakin. Pidän hallintoneuvostojen jäsenyyttä yhtenä poliittisen moraalin kynnyskysymyksenä ja nimenomaan suhteessa kansaan. Hyväksyn vain kaksi hallintoneuvoston jäsenyyttä. Ne ovat Yleisradio, joka on suoraan eduskunnan valvonnassa, ja Kansaneläkelaitos, joka hoitaa tavallisten ihmisten asioita ja joka myös on eduskunnan suorassa valvonnassa oleva laitos. Nämä ovat ainoat, jotka olen valmis hyväksymään.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Ukkola, nyt on matkustajaverosta kysymys.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ensin ed. Ukkolan selittelyyn, millä hän perustelee matkustajaveron takana oloaan, todella voi sanoa, että suosta haetaan sieniä. Hallintoneuvoston jäsenyyksillä ei ole asian kanssa mitään tekemistä, ja varmasti ed. Ukkolan on jonkin muun ryhmän jäsenen kanssa neuvoteltava, jotta joku muu edustaja kannattaisi teitä johonkin hallintoneuvostoon, että voisitte päästä jäseneksi.

Valtion toimet ovat todella johdonmukaisia. Tänäpä on todettu monenkin lakiesityksen kohdalla, mm. raippaveron kohdalla, että hallituksen toimenpiteet lisäävät kaiken aikaa työttömyyttä, ja niin tapahtuu todella matkustajaveron kohdallakin. Valitettavaa on myös se, että johdonmukaisesti käy ilmi, että hallitus ei kanna kovinkaan suurta huolta lakiesitystensä alueellisesta vaikutuksesta.

Erittäin vahingollinen matkustajaveron on kaikille niille rannikkokaupungeille, joissa laivaliikennettä harjoitetaan. Oma murheeni on ehkä suurin tällä hetkellä kuitenkin Turun talousalueesta, missä sekä Turun että Naantalın kaupungin osalta laki on todella vahingollinen, jollei jopa kohtalokas. Turun osalta on tehty alustavia laskelmia satamatulojen vähennyksestä ja vähennettävästä henkilökunnasta, jota tullaan vähentämään sekä laivalta että myös toimistoorganisaatioista maissa mukaan lukien laivaliikenteen oheisytykset: muonitukset, pesulat, siivous jne. ja näiden toimintojen lamaaneminen. Verotulojen vähennyksen ja yleensä tulojen vähennyksen Turun kaupungille on arvioitu olevan vähintään noin 4 miljoonaa markkaa ennestään todella velkaiseen pesään. Tähän rahaan ei ole vielä laskettu todennäköisiä toimeentuloturvan tarpeen lisääntymisiä.

Hallituksen elvytystoimet tuntuvat olevan sen kaltaiset, että mikäli meiltä vielä löytyy terveitä yrityksiä, joita ovat esimerkiksi Turun alueella toimivat laivayhtiöt, nämä sitten keihästetään toimintakyvyttömiksi. Laivayhtiöiden vetoomukset on jopa televisio uutisissa ja ajankohtaislähetyksissä hallituksen edustajien, mm. ministeri Viinasen, toimesta mitätöity yhtiöiden spekuloinneiksi. Ed. Rönholm toi erittäin hyvin esiin taloudellisia vaikutuksia ja uhkakuvia, joita lakiesityksellä on.

Tänäpä on puhuttu myös siitä, että aina pitäisi olla yksilötasollakin mittari. Niin kuin tiedämme, perheet ja kaikkikin maan kansalais-

set, mutta varsinkin lapsiperheet ja eläkeläiset, pyrkivät jotakin katkoa arkipäiväänsä hakemaan ja virkistystä. Heille laivamatkailu on ollut eräs tapa saada katkoa harmaaseen arkeen ja ehkä eläkeläisille myös tapa saada edullisempaa voita; tähänkin heillä on ollut mahdollisuus. Nykyisillä ja varsinkin hallituksen toimenpiteitten jälkeen olevilla tuloillaan Suomessa he eivät sitä varmaan enää pian voi ostaa.

On selvää, että alueellisia odotuksia kohdistetaan myös edustajiin. Erityisesti Turun eteläisen vaalipiirin edustajiin vetoan puheenvuorollani vedoten siihen, että olemme yhteisesti muistaakseni lähes kaikki edustajat allekirjoittaneina jättäneet vetoamuksen hallitukselle siitä, että matkustajaveron ei kohdistuisi laivaliikenteeseen juuri edellä esiin tuomieni vaarojen ja haittojen vuoksi. Odotan, että Turun eteläisen vaalipiirin kansanedustajat osoittavat tämän julkisuuteen menneen vetoamuksen takana olemisen äänestyskäyttäytymisellään.

Kannatan esityksen hylkäämistä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Esillä olevalla verolla ei sellaisenaan nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei ole kovin paljon merkitystä. Mielestäni tämä ei ehkä niin suuren porun aihe ole kuin asian liepeiltä eduskunnassa on tehty. En ensinnäkään epäile, että tämä tekisi työttömyyttä. Veron vaikutus, joka kiistämättä on jonkinlainen alkuvaiheessa, häipyi, niin kuin on todettu tapahtuvan monta kertaa aikaisemminkin vastaavanlaisilla maksuilla.

On otettava huomioon, että Suomen kotimaanmatkailu on kovin lapsen asemassa ulkomaanmatkailuun verrattuna. Nyt näyttäisi siltä, että tehty devalvaatio jo tässä vaiheessa jossakin määrin piristää ulkomailta Suomeen tapahtuvaa matkailua. Muun muassa Lappiin on todennäköisesti tullut enemmän matkustajia kuin aikaisemmin. Uskoisin, että jos tästä on ulkomaanmatkailussa jotakin haittaa, kotimaanmatkailua tämä lisää. Tältä osin ihmettelen vähän ed. Apukan näkemystä. Hän kovasti vastusti matkustusveroa, vaikka nimenomaan Lappiin tämä varmasti suuntaisi matkailijoita, jos tällainen vero meille tulisi. Sehän olisi tietysti Lapin suuri etu, jos kerran Lappi elää matkailusta. Sanon näin, että loppujen lopuksi, kun meidän matkailumme on ollut lapsenkengissä jo vuosikaudet, tällä verolla päinvastoin muutaman vuoden aikavälillä saattaisi olla hyvinkin positiivinen vaikutus suomalaiseen matkailuun. Toisin sanoen tätä voisi vaikkapa kannattaakin äänestyksessä.

Ed. V e h k a o j a : Herra puhemies! Hallituksen esityksen perusteluissa tulee jo esiin se, että esitys tulisi johtamaan laivamatkustajien määrän vähenemiseen 13 prosentilla. Jokainen ymmärtää, että matkustajien väheneminen merkitsee myös työntekijäkunnan vähentämistä näissä toiminnoissa. Tämä on jälleen yksi esimerkki hallituksen aktiivisista toimista, joilla se aikoo vähentää työllisyyttä tässä maassa. Voidaan oikeastaan herättää mielenkiintoinen kysymys, eikö tämä ole perustuslain vastaistakin sen johdosta, että työvoiman pitäisi pikemminkin olla valtion erikoisessa suojeluksessa. Tämä näyttää muuttuvan irvikuvaksi tällaisten toimenpiteiden valossa.

Vaasa on myös yksi niistä valikoiduista paikkakunnista, missä esitys merkitsisi työttömyyden lisäämistä. Emme voi tietenkään pitää oikeana, että meidän kustannuksellamme työllisyys mahdollisesti voisi lisääntyä joillakin muilla alueilla Suomessa. Vaasalaisen laivayhtiön johtaja käytti mielestäni mielenkiintoisen puhevuoron tässä yhteydessä jokin aika sitten, kun ei vielä tiedetty tarkalleen, mihin kohtaan laivamatkustusvero asetetaan. Hän sanoi, että jos on valittava, hänen mielestään suora tuki valtiolle näiltä yhtiöiltä olisi parempi kuin vero. He olisivat olleet jopa valmiit lahjoittamaan valtiolle suoraa tukea, koska kaikki toimenpiteet veron välttämiseksi sen sijaan tulisi tehdä, koska se tulee olemaan monimutkainen ja haittaamaan tämän bisneksen kaikkinaista tekoa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—5 §, 1 luvun otsikko, 6 ja 7 §, 2 luvun otsikko, 8—10 §, 3 luvun otsikko, 11—13 §, 4 luvun otsikko, 14—18 §, 5 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotukset laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 160

Lakialoite n:o 92

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö

n:o 63. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Asian olisi ehtinyt puhua paikaltaankin, mutta kun sitten ajan loppuessa hermostuu ja alkaa änkytää, ei sekään ole kovin kaksista. Sen takia tulin katsomaan seurakuntaa vähän tältä puolelta.

SMP:n eduskuntaryhmän selkeä näkemys on ollut se, että suomalaisen maatalouden ylituotantoa ei pystytä rajoittamaan ja poistamaan, ellei se tapahdu maatilatalouden rakenteita muuttamalla. Toisin sanoen ja vähän karrikoiden: maanviljelyksestä pitää tehdä luvanvarainen ammatti, niin että on tarkoin säännelty, kenelle annetaan siihen lupa ja kenelle ei. Tätä kautta pitäisi pyrkiä siihen, että maanviljelijän ammattia hoitavat vain sellaiset ihmiset, jotka saavat siitä nimenomaan ja yksinomaan toimeentulonsa. Muita mahdollisuuksia ei ole. Kaikenlaisia on esitetty, mutta kaikki ovat harhaanjohtavia ja utopistisia.

Hallitus on lakiesityksessään vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta lähtenyt tähän suuntaan tietyllä tavalla eli asettanut kesannointivelvoitteen riippuvaiseksi siitä, minkälaiset tulot maanviljelijäperheellä on tilan ulkopuolelta. Tämä tarkoittaa samaa kuin olemme esittäneet, toisin sanoen harrastusviljelijöiden sivuuttamista pois maataloustuotannosta.

Me tiedämme varsin hyvin, että tämä on käytännössä vaikea toteuttaa ainakin siinä tapauksessa, että sitä ei haluta toteuttaa. Kun täällä muistaakseni sinä pitkänä yönä oli muutama sana keskustelua ed. Sasin kanssa tästä laista, niin hänen näkemyksensä oli se, että tämä on täysin mahdoton. Katsoin, että hän on juuri näiden harrastusviljelijöiden edustaja tietyllä tavalla ja haluaa tästä tehdä toteuttamiskelvottoman.

Se on selvä asia, että hallituksen esitys siihenkään suuntaan vietyinä, mitä meidän tekemämme ja minun nimelläni kulkeva rinnakkaisaloite edustaa, ei toteuta tätä tarkoitusta, josta puhuin. Mutta tämä on tietty suunta, josta sitä voidaan alkaa kehittää lisäämällä tähän lakeja kuten sellainen laki, joka estää viljelyksestä kiellettyjen eli kesannoitujen peltöjen vuokraamisen ulkopuoliselle. On ilman muuta selvä asia — jota ed. Pulliainenkin aikanaan täällä esitti, — että eräs

seikka, joka estää tämän lain perinpohjaisen toteuttamisen, on juuri se, että maat voidaan aina vuokrata sivulliselle, jolloin ne edelleen pystyvät tuotannossa.

Tämä on runkolaki ja tästä voidaan kehittää asioita eteenpäin.

Herra puhemies! En kovin pitkään tässä viivy. Totean sen, että hallitus on lähtenyt siitä, että kesannointivelvoite on riippuvainen siitä, minkälaiset tulot maanviljelijällä on ulkopuolelta.

Tämä hallituksen esitys on kovin lievä ja puoleenväliin jäävä. Me olemme nimelläni olevassa lakialoitteessa n:o 92 pyrkinet vähän terästäämään tätä sillä tavalla, että jos esimerkiksi maanviljelijän tulot muualta ovat yli 250 000 markkaa, kesannointivelvoite on 100 prosenttia koko peltopinta-alasta. Jos tulot ovat 150 000—250 000 markkaa, velvoite on 45 prosenttia koko pinta-alasta. Jos tulot ovat yli 60 000, mutta alle 150 000 markkaa, kesannointivelvoite on 25 prosenttia koko peltopinta-alasta. Sen sijaan 1) kohdan mukaan 15 prosentin velvoite on 15 hehtaarin peruspinta-alan ylittävältä osalta maksuvelvolliselle luonnolliselle henkilölle, jonka palkka- ja eläketulot ovat alle 60 000 markkaa vuodessa. Näin ollen alle 60 000 markkaa ulkopuolisia tuloja saava viljelijä on tässä jätetty selkeästi ulkopuolelle tämän alle 15 hehtaaria olevan alueen osalta, mutta joutuu kesannoimaan 15 prosenttia siltä osin kuin peltopinta-ala on yli 15 hehtaaria.

Herra puhemies! Minä uskoisin, että kun tältä pohjalta kun tätä asiaa lähdetään kehittelemään tulevaisuudessa, maatalouden rakenteet saattavat saada sen suuntauksen, että harrastusviljelijöiden osuus, joita on 6 000 — 10 000 tilaa tällä hetkellä Suomessa ja jotka merkitsevät aika-moista peltopinta-alaa, saataisiin pois viljelyksestä, koska nämä viljelijät elävät muullakin ammatilla. Näin ollen kapasiteettia jäisi niille viljelijöille, jotka saavat siitä kokonaisuudessaan leipänsä. Ilman tukea me emme koskaan suomalaista maataloutta pysty ylläpitämään. Se on selvä asia. Mutta ei käy päinsä, että joudumme maksamaan sen tyyppisiä vientikustannusmaksuja kuin viime aikoina olemme joutuneet maksamaan. Ammatikseen maanviljelystä harrastavat henkilöt, ei harrastavat, vaan työkseen tekevät maanviljelijät joutuvat, jos nykyistä systeemiä jatketaan, maksamaan myös sen osuuden näiden harrastusviljelijöiden ylituotannosta, millä osuudella maanviljelijät osallistuvat vientikustannusmaksuihin. Tämä suuntaus on välttämätöntä muuttaa.

Herra puhemies! Minä ehdotan, että aikaisemmin mainitsemaani lakialoitteeseen n:o 92 sisältyvä lakiehdotus otetaan käsittelyn pohjaksi.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on ilmeisesti täysin väärin käsittänyt paitsi tämän lain sisällön myös ed. Sasin taannoksen puheenvuoron, johon hän viittasi. Tässä laissa ei kesannointivelvoitetta kytketä tulojen suuruuteen, vaan ongelma on nimenomaan siinä, että se kytketään siihen, minkä lajisia tulot ovat. Jos tuottaja harjoittaa maataloustuotannon ohessa esimerkiksi taksiliikennettä niin, että hän taksirenkinä ja saa palkkatuloja, niin hänelle niistä tuloista lasketaan kesannointivelvoitetta. Mutta jos hän ei olekaan taksirengi, vaan paljon suurempaa tuloa saava taksiryttäjä, ns. isäntä, niin niitä tulojapa ei lasketa ollenkaan velvoitteeseen mukaan. Tätä me olemme pitäneet tavattoman epäoikeudenmukaisena. Tähän viittasi ed. Sasikin taannoksessa puheenvuorossaan. Minä ymmärtäisin, että tämä ei maaseudun puolueen ideologiaan-kaan kovin hyvin sovi.

Mitä muuten maatalouden tulevaisuuteen tulee, niin maatalous on jo nyt tietynlainen rälssisääty eikä sitä pidä sellaisella luvanvaraisuudella, johon ed. Aittoniemi viittasi, vielä lisää rälssisäädyksi tehdä.

Tämä esitys, joka on tavattoman vaikeasti hallinnoitava, epäoikeudenmukainen, hankalasti toteutettava, osoittaa sen, että nykyisellä järjestelyllä, hallinnollisilla toimenpiteillä, ei pystytä enää tulevaisuutta ohjaamaan. Pikemminkin pitää päästä nimenomaan siihen suuntaan, ed. Aittoniemi, että tilat saavat lisätuloa ulkopuolisista töistä, kuka taksinkuljettajana, kuka missäkin muussa yritystoiminnassa tai palkkatoiminnassa. Sitä päinvastoin pitäisi suosia, jotta voidaan pitää maaseutu elävänä ja saada viljelijöille myös kohtuulliset tulot ilman, että niitä pitää suoraan valtion budjetista tukea ja hintojen kautta niin paljon kuin nyt ja niin paljon kuin ed. Aittoniemen esittämä järjestelmä antaisi ymmärtää.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen on käsittänyt koko asian täysin väärin. Minä myönnän sen, että tämä on aivan keskitetty, pelkistetty lakiesitys, niin kuin hallituksenkin esitys. Meidän tarkoituksemme on se, että maanviljelyksen pois sulkevia ovat kaikki ulkopuoliset tulot. Siitä

on lähdettävä. Se on tietysti vaikeampi toteuttaa. Se ei ole yksiselitteinen asia. Mutta pelkästään tähän meidän näkemyksemme perustuu.

Huomautan äskeiselle puhujalle ja yleensä sosialidemokraateille, että teille ilmeisesti tulisi kova häätä. Jos täällä olisi ed. Rajamäki vielä paikalla, niin hänhän olisi suorastaan kauhuissaan, jos alkaisi tulla sellaisia esityksiä, jotka lopettaisivat Suomesta maatalouden ylituotannon. Mistäs sosialidemokraatit sitten puhuisivat, kun eivät voisi hyökätä maanviljelijää vastaan? Meidän esityksemme perusteet ovat täysin selkeitä. Ne puuttuvat nimenomaan maatalouden rakenteisiin ja siitä on lähdettävä. Maanviljelijä on maanviljelijä, joka saa siitä leipänsä. Taksiksit, yrittäjät, pankinjohtajat, papit ja muut tienaaivat leipänsä taas niistä hommista eivätkä maanviljelyksestä.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Hämäläinen vastauspuheenvuorossaan ihan oikein kritisoi hallituksen esityksen sisältöä nimenomaan verotekniikasta ja siitä, mitä tuloja esityksessä otetaan huomioon. Sen sijaan en allekirjoita ed. Hämäläisen käsitystä siitä, että maanviljelijät olisivat jonkinlainen rälssisääty. Kyllä Suomessa maataloutta tuetaan ja maatalouden tuotannonohjausta harjoitetaan aika pitkälti samalla tavalla kuin Euroopan yhteisössä. Euroopan yhteisössä on vielä huomattavasti enemmän erilaisia tukimuotoja, kaikenkaikkiaan 16 erilaista tukimuotoa, joilla maatalouden harjoittamisedellytyksiä parannetaan. En allekirjoita rälssisäätyajatusta.

Sen sijaan siitä asiasta olen ed. Hämäläisen kanssa samaa mieltä, että kyllä meidän täytyy jatkossa sallia se, että tilalta voidaan myös käydä muualla töissä, koska esimerkiksi viljan viljely ei tule tulevaisuuden Suomessa olemaan päätoimi. Se on realiteetti, joka meidän on pakko hyväksyä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todellakin niin, että laissa on ongelmana vaikea hallinnointi. Uskon, että maataloussihteerit joutuvat aikamoisiin vaikeuksiin soveltaessaan tulo-rajasta. Mielestäni sivutulosten tai muiden tulojen huomioon ottaminen pitäisi toteuttaa suoran tulotuen mukaisissa järjestelyissä eikä suorittaa kesannoinnin porrastusta.

Valiokunnan mietinnössä molemmat ponnet ovat mielestäni varsin aiheellisia. Näissähän todetaan, että pelkkä sivutulosten huomioon otta-

minen ilman maatilan muun tulonmuodostuksen ja velkaisuuden huomioon ottamista asettaa tilat eriarvoiseen asemaan. Valtiovarainvaliokunta on edellyttänyt maatalousvaliokunnan esityksestä, että tulonrajausten käyttäminen poistetaan tuotannonohjaustoimeenpiteenä vuoden jälkeen ja tulonrajaus otetaan huomioon maataloustulojärjestelmässä. Valtion tukea jaettaisiin siten, että samalla otettaisiin huomioon erityisesti nuorten viljelijöiden erityistarpeet ja, niin kuin sanoin, mielellään suoran tulotuen mukaisessa järjestelyssä.

Toinen ongelma on nurmiraja. Mielestäni tuo paineita edelleen, jos se lasketaan 80 prosenttiin kasvinviljelypuolelle.

Yhdyn myös ed. S-L. Anttilan mielipiteeseen siitä, että nimenomaan viljan viljelyssä meille täytyy sallia järkevä osa-aikaviljely myös tulevaisuudessa. Tilakoko meillä ei nimittäin kasva niin nopeasti kuin kuvitellaan, vaan järkevä osa-aikaviljely täytyy meillä sallia.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toteaisin ed. Hämäläiselle: Itse ainakin ajattelen, että nimenomaan pienillä tiloilla on sallittava osa-aikaviljely, joksi sitä voidaan kutsua, eli että talviaikana käydään tilan ulkopuolella työssä, (Ed. Hämäläinen: Te esitätte toista!) — koska tila ei elätä, ed. Hämäläinen. — Jos tulot ovat esimerkiksi 150 000 markkaa tilan ulkopuolelta, niin mielestäni on järjetöntä, että silloin voidaan sillä tavalla viljellä niin kuin nykyisin. Viljelkään kukin niin paljon kuin haluaa, mutta maailmanmarkkinahintaan, jos ulkopuolelta tulevat ansiot liikkuvat 150 000—200 000 markan välillä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Aivan alkuun täytyy todeta, että ed. Aittoniemi ja SMP lakialoitteessaan ovat kyllä käsittäneet tämän asian hiukan väärin, niin kuin ed. Hämäläinen täällä totesikin. SMP:n lakialoite tarkoittaa sitä, että jos tilalla on 60 000 markkaa ulkopuolisia tuloja, niin olkoon kuinka pieni tila tahansa, siitä voitaisiin 15 prosenttia kesannoida. Minkälaisella perheellä ed. Aittoniemen mielestä silloin eletään siellä? (Ed. Aittoniemi: Ed. Apukka ei ole lukenut meidän aloitettamme!) Te olette hiukan käsittäneet tämän väärin, juuri sillä ta-

valla kuin ed. Hämäläinen totesi. Tässä kaikkein suurin ongelma on se, että tässä ei lueta kaikkia tuloja tulo-käsitteen piiriin. (Ed. Vistbacka: Meillä on 15 hehtaarin raja!)

Kaikillehan meille on selvää, että ylituotanto aiheuttaa vientikustannuksia niin valtiolle kuin maataloudellekin ja niistä pitää päästä pois. Olisi näitten hyvien vuosien aikana, mitä meillä on eletty, tullut tietysti pystyä toteuttamaan semmoista maatalouspolitiikkaa, että niiden ammattia, jotka saavat toimeentulonsa maataloudesta, olisi sillä puolella kehitetty ja heidän asemaansa parannettu ja toisaalta niitä ihmisiä, jotka saavat maatalouden ulkopuolelta tuloja, olisi ohjattu sinne eikä pyörimään maatalouden piirissä.

Tällä lakiesityksellä tähän juuri pyritään, koska sitä ei ole aikaisemmin pystytty tekemään. Mutta tässä on kaksi suurta ongelmaa. Ensimmäinen on se, että tässä tuloiksi käsitetään ainoastaan palkka- ja eläketulot. Niin kuin ed. Hämäläinen äsken totesi, jos on oma taksi ja siitä saa tuloa, sitä ei lueta tuloksi tämän lain mukaan, mutta jos olet renkinä ja saat siitä tuloa, se tulo luetaan, koska se on palkkatuloa. Aivan samalla lailla voit olla minkäläinen yrittäjä tahansa, niin sitä tuloa ei lueta tuloksi tämän lain nimissä, vaan tässä puhutaan ainoastaan palkka- ja eläketulosta.

Jos ed. Aittoniemi on lukenut tämän mietinnön matkassa olevan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon ja on lukenut valtiovarainvaliokunnan mietinnön, hän havaitsee, että kaikki tätä asiaa tässä talossa valiokunnissa käsitelleet ihmiset ovat suunnilleen samaa mieltä, että tulo-käsitteen määrittely on tässä ongelma. Siinäpä onkin ihmeellistä, että kaikki näkevät tämän ongelmaksi, mutta jostakin syystä hallituksen esitys oli tässä tapauksessa ”jumalansanaa”. Siihen ei voitu puuttua. (Ed. S-L. Anttila: Kirjan mukaan!) Maa- ja metsätalousvaliokunta totesi yksimielisessä lausunnossaan ponnin muodossa, että tulo-käsitteeseen pitäisi puuttua. Aivan samalla tapaa valtiovarainvaliokunta puuttui tähän asiaan ja totesi, että tämä on ongelma. Mutta eikö olekin hupaisaa, että ongelma on molemmissa valiokuntaportaita todettu, mutta tähän ei silti puututa? Ja kukaan järkevä ihminen kai ei voi sanoa, ettei olisi ongelma, että tuloksi luetaan ainoastaan palkka- ja eläketulo, vaikka tuloja toki on vaikka minkä verran muunkinlaisia: on pääomatuloa, liiketuloa, on vaikka mitä, mutta näitä tuloja ei oteta huomioon. Tämä tässä on se suuri ongelma.

Toinen ongelma, mihin sekä maa- ja metsätalousvaliokunta että myös valtiovarainvaliokunta on puuttunut, on se, että tässä nurmiviljelyn osuus pudotetaan 80 prosenttiin elikkä sanotaan, että kun 80 prosenttia on nurmella, vapautetaan kesannointivelvollisuudesta. Me myönämme, että näin on Pohjois- ja Itä-Suomessa, missä pääosa viljelystä on nurmiviljelyä, mutta jos sama pudotus toteutetaan koko maassa, niin täällä vapautuu kesannoinnin piiristä luvattoman paljon hehtaareita ja silloin se meidän mielestämme vaikuttaa siihen, että tämä laki ei toteudu, niin kuin sen pitäisi.

Opposition yhteisessä vastalauseessa on kiinnitetty myös tähän asiaan huomiota. Tämä prosentti on 80 koskien lähinnä Pohjois- ja Itä-Suomen vaikeita nurmiviljelyalueita, mutta asetuksella erikseen määriteltäisiin täällä etelässä, missä nurmiviljely ei ole hallitsevaa, prosentti 90:ksi.

Sen lisäksi meillä on vastalauseessa kolmas kohta, mihin me olemme puuttuneet. Se on se, että 7 §:n rajoja muutetaan hieman. Päinvastoin kuin SMP, joka omassa aloitteessaan pudottaa ensimmäisessä kesannointiluokassakin tuloarajaa 100 000:sta 60 000:een, me olemme lähteneet siitä, että kun kolmannessa luokassa nostetaan 35 prosenttiin kesannointivelvollisuus, siis niille, jotka saavat 250 000 markkaa tuloja ulkopuolelta, niin voidaan myös tätä pienintä kesannointiluokkaa nostaa 120 000 markkaan, 15 prosentin luokkaa. Tästä johtuen toisessa luokassa, missä kesannointivelvollisuus on 20 prosenttia, olisi tuloaraja 120 000—250 000 markkaa.

Toivon todella, että myös SMP vielä pitäisi vaikka ryhmäpalaverin ja tutustuisi tähän lakiin, maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon ja valtiovarainvaliokunnan mietintöön tästä asiasta. Se huomaisi todella olevansa pikkuisen hakoteillä tässä asiassa. Vaikka monta kertaa olen havainnutkin, että SMP:llä on pyrkimys pieniä talonpoikia puolustaa, niin tässä te olette kyllä hieman hakoteillä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ehdotan, että käsitteilyn pohjaksi otettaisiin mietintöön liitettyyn vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän ehdotuksen tarkoitus suhteessa hallituksen esitykseen oli se, että me muutimme kesannointivelvoitteen ja palkka- ja eläketulon suhdetta, niin kuin näkyy. Meidän esityksemme on huomattavasti kovempi tässä suhteessa. Mitä tulee muualta tuloja saavaan,

niin alle 60 000 tuloa muualta saava voi ensinnäkin viljellä 15 hehtaaria ilman kesannointia ja sen yli menevältä osalta on vasta kysymys 15 prosentista. Toisin sanoen minä uskon, että tässä salissa on muitakin, jotka ovat vähän huonosti lukeneet näitä papereita.

Meidän on lähdeittävä siitä, että jos hallituksen esitys on huono, niin sille me emme mahda mitään. Me halusimme vain terästä tätä esitystä sillä, että saadaan leikattua kovemmalla kädellä harrastusviljelijöitä pois. Minä myönnän, että sinne saattaa olla ja varmasti onkin tarpeen lisätä myös yritystulot tai sellainen lauseke, että se kattaa kaikki ulkopuoliset tulot, tosin ei nyt Presidentin ruletista tulevia. Ehkä niitä on vaikea tutkia, mutta yleensä kaikki tulot, jotka ovat tasaista tuloa.

Mutta tässä näkyy selvästi, että ed. Apukka pohjoisen ihmisenä näkee jotakin punaista pohjoisen nurmiviljelijöiden osalta ja taas keskusta on noussut raivokkaaseen hyökkäykseen Heikki Haaviston ja Lassilan puolesta, esimerkiksi ed. S-L. Anttila: heidänhän pitäisi saada vain viljellä maata, vaikka saavat muualta 100 000 markkaa kuukaudessa.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Apukka aivan oikein täällä kiinnitti huomiota siihen, että sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa että valtiovarainvaliokunnan keskustelussa hyvin ponnekaasti haluttiin tehdä muutoksia tähän hallituksen esitykseen erityisesti tulo-käsitteen muuttamiseksi laajaksi tuloksi, seuraavana nurmipinta-alakysymykseen ja vielä kolmantena tulo-luokkiin ja velvoitekesannoinnin prosentteihin.

Me teimme näistä yhteisen vastalauseen vasemmistoliiton kanssa. On ihmeteltävää, että vaikka täällä ollaan valmiita tekemään muutoksia myös hallituspuolueiden taholta, niin niitä ei olla valmiita tekemään itse pykäliin, kun se tässä yhteydessä olisi mahdollista, vaan asiaan pyritään hoitamaan enemmänkin omaatuntoa rauhoittaen ponsilla, jotka eivät tunnetusti ainakaan tässä tilanteessa sillä aikataululla saavuta sitä tulosta, jota vastalauseen mukainen menettely pykälämuutoksena tulisi aiheuttamaan.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Apukalle toteaisin, että minun mielestäni kyseessä on hieman eri asia, mikäli ymmärsin vasemmistoliiton vastalauseita, joka täällä on yhdessä sosialidemokraattien kanssa. Mielestäni 7 §:n 1 momentin viittaukset

voimassa olevassa laissa tarkoittavat 2 hehtaaria ylittävää osuutta.

Tässä lakialoitteessa puhutaan nimenomaan 15 hehtaarin perusalueen ylittävästä osasta. Ed. Apukka, minun mielestäni se on aivan eri asia. Minun mielestäni silloin pitää näistä asioista puhua jopa eri päivinä. Eli 15 hehtaaria on perusalue, ja sen ylittävästä osasta tulee velvoitteet silloin, kun on tuloja muualta.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että emme mahda mitään sille, että hallituksen esitykset ovat huonoja. Se on tosi. Emme mahda sille mitään. Mutta sille me mahdamme itse kukin, että emme yritä tehdä huonompia kilpailevia lakialoitteita. Tässä tapauksessa kyllä ed. Aittoniemi ja SMP:n ryhmä on sortunut tällaiseen populismiin, mikä sinänsä on valitettavaa.

Mutta te olette ilmeisesti käsittäneet tämän hiukan väärin. Ajatellaan nyt huonoilla alueilla, missä hehtaarit tuottavat sen, mitä tiedätte, ja ajatellaan perhettä, joka saa 60 000 markkaa tilan ulkopuolelta tuloja. Te olette valmiit määrittämään sille suuremman kuin alimman kesanointivelvoiteluokan. Sitä teidän aloitteenne tarkoittaa.

Siis me olemme ehdottomasti vasemmistolii-tossa myös sitä mieltä, että ne harrastelijaviljelijät, jotka elävät tilan ulkopuolisilla tuloillaan, pitää saada mahdollisimman nopeasti kaiken maataloustuen piiristä pois. Mutta sellaisille pienviljelijöille, yhdistelmäviljelijöille, jotka saavat osan toimeentulostaan tilan ulkopuolelta, osan maataloudesta, pitää tässä tilanteessa ja nykypäivän Suomessa jättää elämisen mahdollisuus. Mutta teidän esityksenne tarkoittaa sitä, että pistetään nämä pienesti elävätkin ihmiset entistä ahtaammalle. Teillä on ollut ehkä hyvä tarkoitus, mutta olette käsittäneet asian pikkuisen väärin.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on useaan otteeseen vedottu Heikki Haavistoon ja Lassilaan. Minusta on aivan mautonta tätä politiikkaa kahteen henkilöön kohdistaa. Se on aivan totta, että tässä maassa on muutama sellainen henkilö, jotka aivan hyvin eläisivät ilman maatalouttakin. Mutta tässä asiassa minusta pitäisi kuitenkin tämä peruskysymys pitää mielessä. Maa- ja metsätalousvaliokunta lausunnossaan lähteekin siitä, että toki sivutulot tulee huomioida, mutta ei riitä pelkkä sivutulojen huomioon ottaminen,

vaan pitää ottaa myös tilan muu tilanne ja olosuhteet, ja silloin täytyy myös nuorten kohdalla velkaisuusasteen olla selvillä.

Tätä taustaa vasten maataloustulojärjestelmään, missä maatalouden suora tulotuki jaetaan, jaetaan pinta-alalisät, voitaisiin aivan hyvin yhtenä uutena kohteena ottaa sivutulojen ja velkaisuuden huomioon ottaminen suoraa tulotukea jaettaessa. Se olisi huomattavasti kestävämpi tie kuin se, että nyt harjoitetaan tuotantopoliitikkaa tällä tavalla tulojärjelyihin kytkien tavalla, joka tulee teettämään valtiolle, maatalous-sihteeireille, mielettömän määrän työtä. Väitän, että tämä järjestelmä tulee toteuttamisen puolesta kalliimmaksi kuin hyöty, jota yritetään valtiontaloudellisista syistä saada. Tässä on jälleen kerran esimerkki lainsäädännöstä, jonka käytännön toteutus ei kyllä ole kovin taloudellinen eikä myöskään maatalouspoliittisesti kestävä.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä kerran ed. Apukalle: Minun mielestäni on hieman eri asia se, jos on 15 hehtaarin perusalue ja sen yli menevältä osalta velvoite on hehtaarimääristä 15 prosenttia, kun tulot ylittävät 60 000 markkaa. Hallituksen esityksessä puhutaan alle 100 000 markasta mutta 15 prosenttia lähtee 2 hehtaaria ylittävältä hehtaarimäärältä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihan viimeisen kerran tästä vielä haluan todeta, jos sallitaan, maataloussii-ven edustajalle: Kun ajat vähänkin paranevat, tässä maassa ei puhutakaan maataloustuotannon supistamisesta, vaan sitä lisätään koko ajan. Sellaiset on suunnitelmat niin ed. S-L. Anttilalla kuin muillakin.

Ed. Apukalle vielä: Tässä on mahdollisuus olla työssä tilan ulkopuolella. 15 hehtaaria voi viljellä sellainen, jonka ulkopuoliset tulot ovat alle 60 000 markkaa, ja 85 prosenttia sen yli menevästä osasta. Mutta kun mennään seuraavaan tuloluokkaan, 15 prosenttia on koko peltopinta-alasta. Tämä on kovan tyyppinen ratkaisu, mutta tällä tavalla se lähtisi.

Ainoa virhe tässä on se, myönnetään, että tähän sisältyy hyvin paljon sellaisia tuloja, jotka eivät lainsäädännöstä käy ilmi. Se on aivan selvä asia.

Mutta korjauksia vartenhan maa- ja metsätalousvaliokunta on. Kun me teimme aloitteemme, siellä huomattiin, että tulo-käsitteen määrittelmä pitää sisällään vain hyvin pienen osan tuloja,

mm. ei lainkaan yritystuloa. Miksi siellä ei silloin korjattu tätä? On kai valiokunnan asia korjata, jos hallitus ja toisaalta tyhmät kansanedustajat tekevät tyhmiä esityksiä. Jos niissä on hyvä idea, niin siellä ne pitää korjata.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi katsoi aivan väärään suuntaan, kun hän vaati korjauksia. Hänen pitäisi katsoa hallituspuolueen edustajien suuntaan, jotka myönsivät tämän virheen, mutta eivät kuitenkaan halunneet korjata sitä.

Haluan palata vielä tematiikkaan harrastajaviljelijät — osa-aikaviljelijät jne. Itse asiassa puhuisin mielelläni veronkiertoviljelijöistä. Takavuosina meillä oli Suomessa sellainen verosäännös, joka salli maatalouden tappiot vähennettäväksi palkkatuloista, mikä aiheutti sen, että palkastaankaan ei joutunut maksamaan veroa, ja tämä aiheutti maatalouden harjoittamista veronkiertomielessä. Se ei ollut edes maatalouden harjoittamista harrastusmielessä, vaan veronkiertomielessä.

Verouudistuksessa maatalousverotuksessa on tämä kohta korjattu. Palkkatuloista ei enää samalla tavalla voi tehdä vähennystä maatalouden tappioista, niin että pääosin tämä alkaa olla mennyttä historiaa. Minusta on kohtuutonta, että niitä rehelliä kansalaisia, jotka yrittävät tulla toimeen toisaalta maataloustuotannolla ja toisaalta maatalouden ulkopuolelta saatavilla lisäansioilla, syyllistetään sillä tavoin, että leimataan ikään kuin tässä suhteessa eriarvoisiksi kansalaisiksi kuin ne, jotka saavat koko toimeentulonsa maataloudesta.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä kerran täällä käytyyn keskusteluun totean, kun on kysytty, miksei pykälää muutettu: Tämä esitys on jo lähtökohdiltaan sen verran pielessä, että minusta ainoa kestävä tie on se, että sivutulot otetaan maataloustulojärjestelmässä huomioon siitä yksinkertaisesta syystä, että tämä kohtelee, niin kuin täällä on todettu, täysin sattumanvaraisesti tiloja ihan riippumatta siitä, mikä on tilojen velkaisuusaste, mikä on tilojen muu tulonmuodostus. Eli ainoastaan maataloustulojärjestelmässä aivan samalla järjestelmällä kuin pinta-alalisä ja suora tulotukikin jaetaan, voidaan tämä järjestelmä hoitaa.

Siitä syystä maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa on päädytty varsin selkeään kannanottoon, että tällainen lainsäädäntö on voi-

massa vain ensi vuoden. Täällä on ponnen muotoon puettuna se vaatimus, että jatkossa pitää valmistella uusi esitys, joka lähtee siitä, että samat kriteerit otetaan huomioon maataloustulojärjestelmässä, jolloin huomioidaan myös maatilan muu tulonmuodostus ja velkaisuus. Tältä pohjalta lähdetään liikkeelle.

On myös kritisoitu 80:tä ja 90:tä prosenttia. On aivan totta, niin kuin ed. Apukka totesi, että tämän kesantoprosentin, nurmiprosentin, muuttaminen 80 prosenttiin 90 prosentista tuo useita kymmeniätuhansia hehtaareita kasvinviljelyn piiriin tilanteessa, jossa lainsäädännön pitäisi toimia aivan päinvastoin. Olisi pitänyt lähteä siitä, että ykkösvohykkeellä — tai mikä sen nimi nyt on siellä ylhäällä — olisi ollut 80 ja muualla 90, niin kuin tähänkin saakka.

Ed. L a a k s o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi pyydän kannattaa ed. Apukan tekemää ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Toiseksi totean ed. S-L. Anttilalle, että on se merkillistä, kun hän totesi, että tämä esitys on pielessä, ja nyt kun tarjotaan mahdollisuutta edes näiltä osin korjata, niin miksi hallituspuolueilla ei ole valmiutta. Oleellista koko tässä kysymyksessä on tietysti se, että maatalouden ylituotanto aiheuttaa valtavia ongelmia, vientikustannusmaksujen muodossa valtiolle eli meille veronmaksajille ja niiltä osin kuin se koskee maanviljelijöitä myös heille. Näiltä osin täytyy tehdä toimenpiteitä, jotta ylituotanto-ongelmasta päästään tässä maassa.

Mielestäni toisena todellisena ongelmakenttänä ovat aivan niin kuin täällä on tullut esille nämä harrastelijaviljelijät, jotka syövät itse asiassa pienviljelijöitten leipää ja omalta osaltaan ylläpitävät tätä järjetöntä ylituotantotilannetta, joka aiheuttaa veronmaksajille lisäkustannuksia ja samalla tavalla tietysti maanviljelijöitten osalta. Minusta tämä esitys, jonka olemme tehneet, puuttuu myös tulo-käsitteeseen ja näiltä osin on huomattavasti parempi kuin hallituksen esitys.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Haluan aluksi kannattaa ed. Aittoniemen tekemää ehdotusta.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti haluaisin todeta sen, että oman ongelmansa tietysti omaisuuden käyttösuojan kannalta tämä laki aiheuttaa, mutta tässä laissa nyt kerrankin on tehty sellainen esitys tavallaan, että viljelijä voi etukäteen valita, mitä hän tekee näiden kahden vaihtoehdon kohdalla eli kesannoiko vai maksaako

ns. vientikustannusmaksua määrättyiltä viljelmiltään. Tässä ei tehty sitä virhettä, minkä Ahon hallitus tänä vuonna on useampaan otteeseen tehnyt, eli taannehtivasti on säädetty sellaisia lakeja, jotka kurittavat viljelijöitä, joille ei ole annettu valinnan vapautta ja mahdollisuutta.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on muutellut jonkin verran määrättyjä pykäläiä, mutta itse olisin odottanut, että hallituksen esityksen 7 c §:ään olisi liitetty selvemmin nimenomaan ennakkotiedon sitovuus. Tosin on myönnettävä se, että täällä on määrättyssä pykälässä sitä muutettu jollakin tavoin, mutta itse en ole täysin vakuuttunut, että tämä järjestelmä tulee toimimaan.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Tässäkin keskustelussa itse asiassa pohjalla on selkeästi näkynyt sellainen lähtökohta, että meidän pitäisi pyrkiä luokittelemaan maaseudun ihmisiä. Jossakin olen nähnyt sellaisen luokittelun, jossa puhutaan neljästä ryhmästä: varsinaiset viljelijät, sivuansioviljelijät, harrastelijaviljelijät ja kiusallaan viljelijät. Minusta, niin hauska kuin tämä luokittelu sinänsä on, se ei kovin paljon ole ihmisarvoista asioiden käsittelyä.

Mieluumminkin ainakin henkilökohtaisesti lähtisin liikkeelle todella siitä, että näkisimme ihmisten luokittelun ylitse koko maaseudun asian. Silloin tulen aika pitkälle siihen lähtökohtaan, jota täällä on sekä sosialidemokraattien että vasemmistoliiton taholta itse asiassa tuotu julki, eli siihen, että me pyrkisimme ottamaan kokonaisuuden huomioon ja suosisimme myöskin muuta yritystoimintaa, maatalouteen tai itse asiassa maatalaan tukeutuvaa yritystoimintaa, rankaisematta näitä ihmisiä.

Nimenomaan näkisin sen tärkeänä, että me emme vetäisi näitä linjoja sinne peltoviljelyn puolelle. Minä ainakin näen, että siinä liikutaan itse asiassa aika aralla alueella, jos me pyrimme rajoittamaan ihmisen elinkeinotoimintaa.

Sen sijaan siihen olisin täysin valmis, että sellaisilta ihmisiltä, joilla on muuta tuloa, tuo tulo rajoitaisi sitä tukea, jota maatalouden piirissä eri tavoin jaetaan. Minusta se olisi huomattavasti terveempi asia. Sen takia olisin ehdottomasti sitä mieltä, että kun meillä on tämä ns. suora tulotuki, joka viralliselta nimeltään lienee hehtaarituki, se olisi oikeampi kohde. Minusta sellaisen ihmisen, joka tienaa tietyn tulon ylitse, on se mitä tahansa tuloa, kohdalla voidaan sanoa, ettei ole perusteltua maksaa enää mitään tulotukea. Se minusta olisi linjakasta.

Toinen asia, mikä liittyy tähänkin lakiesitykseen, jota kritisoin, on tämä nurmiala. Täällä on moneen kertaan sitä jo tuotu esille, mutta en malta siitä olla sanomatta, että se merkitsee maataloudelle ilmeisesti ensi vuonna lisää viljanviljelyyn tai pitäisikö sanoa kasvinviljelyyn peltoalaa 30 000—50 000 hehtaaria. Käytännössä se merkitsee sitä, että markkinointivastuu nimenomaan maataloudelle itselleen hyvin todennäköisesti kasvaa 100 miljoonasta 175 miljoonaan. Tässä tilanteessa en näe kovin perusteltuna, että tällainen erityinen rasite jälleen siirtyisi viljelijöitten maksettavaksi, kun tätä rasitetta on nyt jo riittävästi.

Päinvastoin tämä 100—175 miljoonaa pitäisi markkoina uhrata enemmänkin kesannointiin ja sellaiseen kesannointiin, josta jokin korvaus maksetaan. Tätä kautta voidaan tuota tällä hetkellä varsin kiusallista ylituotantoa karsia pois, joka ennen muuta maatalouspolitiikan suunta- viivojen mukaisesti kohdistuu tällä hetkellä nimenomaan viljaan.

Samaten kritisoin hiukan sitä, kun olen ymmärtänyt, että tämä on vuoden laki. Luomme nyt vuotta varten aikamoisen byrokratian ja ennen muuta maataloussuhteereille, jotka käytännössä tätä asiaa hoitavat, ilmeisesti taas uuden, entistä ehomman lomakkeen, jota on entistä vaikeampi tulkita jne. Näin ollen minusta tässäkin suhteessa ei ainakaan ilmeisesti yhteiskunnan kustannuksia kyllä säästetä.

Laki on toisaalta onneksi yksivuotinen sen takia, että toivon mukaan tämäkin keskustelu siivittää maan hallitusta miettimään asiaa siltä pohjalta, että tällainen asia jos mikä pitäisi hoitaa kuntoon perusteitaan, juuriaan myöten siinä uudessa, entistä ehommassa, toivottavasti aivan uuden tyyppisessä maataloustulolaissa, joka vuonna 93 astuu voimaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Vuorensola sanoi liikuttavan aralla alueella. Aralla alueella täällä liikuttiin silloin, kun Suomen keskusta äänesti perustuslain vastaisesti nurin sellaiset edut, jotka oli jo sovittu suomalaiselle maanviljelijälle, toisin sanoen maataloustulolain vastaisesti heiltä leikattiin kymmeniä pennejä pois viljakilosta ja heidän osuuttaan vientikustannuksiin lisättiin. Se oli sellainen aralla alueella liikkuminen, jossa varmasti jokainen maanviljelijä tunsu itsensä petetyksi ja täysin lainsuojattomaksi. Täällä on turha ollenkaan puhua aralla alueella liikkumisesta.

Rouva puhemies! Kyllä tässä on toinenkin

mahdollisuus, ja se on ehkä vähän lainmukaisempi. Antaa viljellä Lassiloiden, Haavistojen ja kaikkien tällaisten ihmisten, jotka ovat harrastusviljelijöitä, ei kai sitä voi kieltää. Heille vain maksetaan 30 penniä kilolta — tai mitä meille maksetaan, kun viljaa viedään ulos, siis vientikustannushinta — ja sillä siisti. Silloin asia kai on kunnossa sellaisten ihmisten kohdalta, jotka saavat leipänsä ja elintulonsa muualta. Tämä aloite ja pyrkimys on liian hyvä. Se ärsyttää kovasti. Olen oikein innostunut, kun näin hyvän vastaanoton sain. Harva aloite näin hyvää vastaanottoa saa.

Ed. Ala-Nissilä: Rouva puhemies! Haluan ihan lyhyesti todeta ed. Vuorensolan puheenvuoron johdosta, että yhdyin täysin siihen kritiikkiin ja toisaalta niihin tulevaisuuden näkymiin, joita hän puheenvuoroissaan toi esiin. Siinä tuli myös kasvinviljelyn tilanne varsin hyvin esille. Mutta en halua hallituksen esitystä enempää kritisoida.

Kritisoin ed. Apukan aloitetta sen verran, että mielestäni tässäkin on se puute kuten hallituksen esityksessäkin, että tässä ei oteta kaikkia tuloja huomioon perheessä. Eli pitäisi mennä makuuhuoneeseen, vaikka joku sanoisi, että sinne ei saa mennä, mutta silloin kun mennään (Eduskunnasta: Nykyään mennään!) suoran tulotuen puolelle, ehkä hehtaaritulotuen puolelle tulevaisuudessa, otettakoon perheen kaikki tulot huomioon. Jos otamme vain sen tulot, joka on merkitty varsinaiseksi yrittäjäksi veroilmoituksessa, sekin mahdollistaa kiertämisen. Ehkä ei Lassila silläkään perusteella tulisi mukaan tämän piiriin, mutta kun otamme koko perheen tulot, päästään oikeudenmukaiseen ratkaisuun.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Viittaan ed. Aittoniemen puheenvuoroon moraalista ja haluan todeta, että olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä taannehtivuudesta periaatteessa, ja on pakkokin olla kieltämättä. Mutta totean myös, että silloin kun toista esitetään, täytyy tietysti myös esittää, mistä rahat otetaan, joilla vaikea markkinointitilanne hoidetaan. Kyse on aika pitkälti siitä, siirrämmekö me sitä markkinointiongelmia, joka meillä nyt viljan osalta nimenomaan on, vuodella, kahdella eteenpäin. Näin ollen ongelma vain siirtyy ja siirtyessään ilmeisesti myös aika tavalla kasvaa.

Lopuksi totean, kun ed. Aittoniemi sanoi, että kyseessä oli hyvä aloite tai oli hyvä, että aloit-

teesta keskusteltiin, että minusta se oli sikäli hyvä aloite, että se oli todella hyvä keskustelupohja.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

10) Ehdotus laiksi maatalouden investointivarausten muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 208

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 7 a ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi terveyskeskusmaksukokeilusta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 103

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 12) asiasta.

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Terveyskeskusmaksusta on tämän syksyn aikana puhuttu hyvin paljon. Sen vuoksi tässä yhteydessä käytän vain lyhyen puheenvuoron, jossa tuon esille vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kannan: Kolmannessa käsittelyssä tulomme tekemään hylkäysesityksen terveyskes-

kusmaksukokeilun osalta samaten kuin toisen lakiehdotuksen, joka nyt on käsittelyssä, eli röntgen- ja laboratoriomaksujen perimisen osalta. Tulemme myös esittämään näiden lakien jättämistä lepäämään.

Nämä maksut ovat ensimmäinen askel, kun sairastunut ihminen lähtee hakemaan apua. Kynnyksen ensimmäisessä askeleessa pitää olla mahdollisimman matala, jotta ajoissa lähdetään hakemaan apua. Jos hoitoon hakeutuminen viivästyy, se helposti aiheuttaa suuremmat kustannukset kuin terveyskeskusmaksulla pystytään keräämään. Maksu rasittaa myös erityisesti kaikkein pienituloisimpia ihmisiä, jotka ikävä kyllä ovat myös kaikkein sairaimpia. Näin ollen maksulla ei ole sen paremmin sosiaali- kuin terveyspoliittisiakaan perusteita.

Terveyspolitiikasta laajemmin on aiheellista keskustella hallituksen esityksen yhteydessä, joka koskee sairausvakuutuslain muutosta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Täällä on kysytty, mitä tässä terveyskeskusmaksussa kokeillaan. Ulkona eläkeläisille aikanaan vastasin omasta mielestäni ja älylliset kyyni huomioon ottaen hyvinkin nerokkaasti toteamalla, että siinä kokeillaan, kuinka kauan köyhä ihminen pystyy kärsimään kipua ennen kuin menee terveyskeskukseen. Varmasti tästä on kysymys monessakin tapauksessa, kun on kyse vähävaraisista ihmisistä, joille muutama kymppikin on enemmän rahaa kuin meille kansanedustajille.

Mutta ihan lyhyesti asiasta vielä: Tästä röntgen- poliklinikkamaksusta olen samaa mieltä kuin ed. Stenius-Kaukonen.

Hän ei kuitenkaan maininnut, tarkoittiko hän myös peruutusmaksua ja minkä kannan hän siihen ottaa. Haluaisin kuitenkin todeta, että tässä on kaksi seikkaa: Ensinnäkin on paljon ihmisiä, vanhoja ihmisiä — höppänoitä niin kuin sanotaan, jollaisia meistäkin ennen pitkää tulee, ellemme jo osa ole — jotka eivät kerta kaikkiaan muista peruuttaa tällaista tilausta ja joutuvat sen jälkeen monta kertaa kohtuuttomiin taloudellisiin menetyksiin. Toinen asia on se, että tällaisten peruuttamatta jättämisestä perittävien rangaistumaksujen perintä saattaa hyvinkin merkitä sitä, että perintä maksaa huomattavasti enemmän kuin maksut yhteensä tuovat esiin, ettei tämä perintämaksukaan niin kaksinen ole. Minä myönnän, että tällaiset nobody-tyypit tietysti saa karsia pois myös tältä puolelta. Pitää harkita, miten tähän suhtautuu äänestystilanteessa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun en peruutusmaksua maininnut, niin se tarkoittaa tietysti sitä, että tältä osin hyväksymme esityksen.

Voin kertoa ed. Aittoniemelle, että mm. vasemmistoliiiton ryhmän edustajien aktiivisen toiminnan johdosta tätä pykälää, joka koskee erikoissairaanhoidolain muutosta, muutettiin niin, että siellä lukee, että ”voidaan periä maksu peruuttamatta jääneestä käynnistä”. Tämän tarkoituksena nimenomaan oli se, että ei turhan takia peritä näitä maksuja eikä silloin, kun on perusteltu syy. Tämä muotoilu on näissä kaikissa, ja me olemme saaneet nähdä myös asetusluonnokset. Tästä kannettiin suurta huolta nimenomaan niiden ihmisten osalta, joilla ei ole mahdollisuutta perua, joilla ei esimerkiksi ole puhelinta, millä pääsisivät sairaana soittamaan, ja myös pienituloisten osalta yleisesti. Vastaavasti toisaalta ei ole mitään järkeä lähteä perimään jotain pientä kustannusta ja maksamaan siitä monta kertaa enemmän.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Hallituksen kompromissiesitys, jonka sosiaali- ja terveysministeri Eeva Kuuskoski on allekirjoittanut ja jonka hän täysistunnossa on myös tunnustanut esitykseksi, jonka takana hän itse on, on sellainen, joka on ristiriidassa sosialidemokratien terveyspoliittisten tavoitteiden kanssa. Meidän olemme, voi sanoa jo perustamisesta lähtien, olleet sitä mieltä, että perusterveydenhuollon pitäisi olla maksutonta. Kun kansanterveyslakia ajettiin 60-luvulla, niin lähtökohtana oli nimenomaan se, että erityisesti silloin 66-vuotiaana keskimäärin kuollut suomalainen mies, mutta tietysti nainenkin, voisi elää terveempänä kauemmin. Tässä tavoitteessa on aika tavalla onnistuttu, koska suomalainen nainen elää jo keskimäärin lähes 80-vuotiaaksi ja suomalainen mieskin pitkälti yli 70-vuotiaaksi.

Tässä suhteessa ja kansantaloudellisestakin näkökulmasta on tietysti outoa se, että lähdetään tekemään tällaisia kokeiluja, joissa nimenomaan vähävaraiset ihmiset joutuvat kärsimään. Suomessa vieläkin sairaus ja köyhyys aika usein kulkevat käsi kädessä. Tämä esitys ja samaten laboratorio- ja röntgenmaksut ovat selvässä ristiriidassa maamme terveyspolitiikan kanssa, joka myös Kansainvälisen terveysjärjestön taholta on saanut tunnustusta.

Perustuslakivaliokunnassa enemmistö ei ole nähnyt esteitä sille, etteikö lakia voisi säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Mutta

valiokunnan yksimielisessä mietinnössä pelätään sitä, että vähävaraisten kansalaisten palvelujen saanti vaarantuu, joten tällaisia pelkoja aiheellisesti on niilläkin, jotka niin kovasti terveyskeskusmaksuja ja laboratorio- ja röntgenmaksuja ajavat.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Viime viikon aikana olemme sananmukaisesti yötä päivää käsitelleet Esko Ahon hallituksen budjettilakeja. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta esitykset ovat surullisia. Hallituksen säästölait kohdentuvat valitettavassa määrin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan ja sitä kautta vähävaraisimpiin ja suojattomimpiin kansalaisiin. Hallituksen mielestä on oikein, että he kantavat taloudellisen vastuun.

Porvarillisen jyrän alle on jäämässä terveydenhuoltomme kivijalka: kansanterveyslaki, joka takaa maksuttoman terveydenhuollon kaikille kansalaisille. Hallitus esittää terveyskeskusmaksua sekä laboratorio- ja röntgenkänneiltä maksua. Nämä maksut tullaan asetuksella myöhemmin määräämään. Nyt esitetyt maksut ovat lähtöhintoja, jos kansanterveyslain maksuttomuuspykälä puretaan. On selkeästi nähtävissä, että yksi nopeimmin nousseita maksuja yhteiskunnassamme ovat nimenomaan lääkärin palkkiot.

Samanaikaisesti esitetään hoitopäivä- ja poliklinikkamaksuihin 27 prosentin korotusta. Lisä-laskut kohdentuvat ensisijaisesti lapsiperheisiin, eläkeläisiin ja pitkäaikaissairaisiin.

Budjetin tasausyritys sisältää myös esityksen sairauskuluvähennyksen poistamisesta. Säästyneet varat ministeri Kuuskoski esittää tulonsiirtona hammaslääkäreille. En kiistä suun terveyden merkitystä kokonaisuhyvinvoinnille, mutta tässä lamatilanteessa ja sosiaali- ja terveydenhuollon etuuksia purettaessa ja palvelumaksuja nostettaessa esitys tuntuu kuitenkin todella virheelliseltä.

Väestövastuuseen siirtyminen on nostanut terveyskeskukset toiminnalliseen kukoistukseen. Omalääkärikokeilut koetaan mielekkäiksi ja potilaat ovat tyytyväisiä päästessään ilman viivytystä lääkäriin ja jatkossakin vielä samalle lääkärille. En väitä, että terveyskeskusmaksun palauttaminen romuttaisi koko hyvän palvelujärjestelmän, mutta jotakin olennaista kansanterveyslain alkuperäisestä tarkoituksesta kuitenkin menetettäisiin. Kerättävä summa ei vastaa koituvaa vahinkoa. Maksuttomuus on tuonut hoidon kaikkien saataville. Väestövastuu on tuonut hoi-

toon jatkuvuuden, joka on jo alkuvaiheessa poistanut päällekkäistä hoitoa ja tutkimuksia. Todellista säästöä on koitunut ja tulee syntymään lisää, kun väestövastuuseen on siirretty koko maassa.

Terveyskeskusmaksu ei ole ongelma kenellekään työssä käyvälle. Lapsiperheille ja pitkäaikaissairaille kertyy kuitenkin vuosittain useita käyntejä omalla lääkärillä. Maksua kannattavat toteavat, että näillä ryhmillä voidaan säilyttää maksuttomuus. Siis luukulla käydään keskustelua siitä, kuuluuko juuri tämä asiakas siihen luokkaan, jonka ei tarvitse maksua maksaa. Ihmisten nöyryyttämisen on loputtava.

Maksua puoltaessaan ministeri Kuuskoski on vetäytynyt kokeilu-nimikkeeseen taakse. Kokeilu on monin eri asiantuntijalausunnoin osoitettu nollatutkimuksen vertaiseksi. Kuten aiemmassa keskustelussa olen tuonut esiin, mm. sosiaali- ja terveyshallituksen kehittämisspäällikkö Martti Kekomäki on vakuuttanut, että kokeilulle ei ole mitään valmisteluja eikä perusteluja. Kokeilunimike oli ilmeisesti riittävä takaportti ministeri Kuuskoskelle, joka julkisuudessa oli ilmoittanut terveyskeskusmaksun olevan itselleen hallitusky-symys.

Hallituksen esitys terveyskeskusmaksukokeilusta on myös Suomen hyväksymien kansainvälisten sopimusten periaatteiden vastainen. Laajan poliittisen yksimielisyyden vallitessa ollaan valmistelemassa muutoksia hallitusmuotoomme kansalaisten perusoikeuksien laajentamiseksi mm. sosiaalisiin ja terveydellisiin perusoikeuksiin. Sosiaali- ja terveysministeri Eeva Kuuskosken allekirjoittama hallituksen esitys on näiden tavoitteiden vastainen.

Ahon hallitukselta puuttuu muutenkin perusteltu ja kestävä linja Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseksi. Tästä syystä tulemme esittämään lakiesityksen n:o 103 hylkäämistä. Jos vastoin käsitystämme hallituksen esitys ei tulisi hylätyksi eduskunnan enemmistöllä, tulemme esittämään lakiehdotuksen jättämistä leppämään yli valtiopäivien.

Hallituksen esityksen n:o 104 osalta pidämme peruuttamatta jätettyjen käyntien sakkomaksua perusteltuna, mikäli siihen lisätään valiokunnan mietinnössä ollut lisäys, että kohtuusyystä voidaan jättää maksu perimättä. Mielenkiintoista kuitenkin on, miten se käytännössä toteutuu. Lain aiemmassa käsittelyssä ed. Suhonen toi hyvän käytännön esimerkin esiin: Miten peritään maksu silloin, jos joku on nimellä ”Joku” puhelimitse tilannut ajan ja jättää sen käyttämät-

tä? Sakkomaksua on perusteltu myös sillä, että tavallaan kansaa voidaan kasvattaa vastuullisuuteen. Mikäli tämä onnistuu, olen siitä todella iloinen. Ilmeisesti tätä ei lain laatiakaan usko, koska valtiovarainministeriö on budjetin tulopuolelle laskenut melkoisen summan sakkomaksujen kertymänä.

Sosialidemokraattien mielestä perusterveydenhuollon maksuttomuus on arvokas saavutettu tavoite. Sairastuvuus ja siitä johtuva terveyspalveluiden tarve on suurin pienituloisimmassa väestöryhmässä. Röntgen- ja laboratoriomaksut kohdentuvat pitkäaikaissairaisiin kaikkein raskaimmin. He eivät voi valita, hakeutuvatko he näihin tutkimuksiin. Muutoinkin muita huomomassa asemassa olevan ihmisryhmän lisäranskaisu maksuilla ei ole oikein. Laboratoriomaksut kohdentuvat epäoikeudenmukaisesti myös raskaana oleviin naisiin. Laboratorio- ja röntgenmaksujen taloudellinen merkitys on vähäinen kuntien kansanterveystyön käyttömenoissa. Käyttömaksut eivät myöskään ole keino vähentää nk. tarpeettomia terveyspalvelujen käyttäjiä. Olen sitä mieltä, että niitä ei tässä yhteiskunnassa olekaan. Mikäli joku hakeutuu väärälle apulähteelle, hänet on ohjattava oikealle, ja silloin jo käynti on ollut tarpeellinen.

Tulemme ehdottamaan lakiesitykseen n:o 104 sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen hylkäämistä II vastalauseen mukaisesti.

Erityisesti painotan ponsiesitystä, jossa esitämme, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus asettaa kiireellisesti parlamentaarisen komitean selvittämään sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja ja taksoja”. Toivon todella, että tämä voisi olla parlamentaarinen, koska se koskettaa koko kansaa. Tätä ”parlamentaarisen”-osaa emme saaneet valitettavasti valiokunnassa läpi. Hallituspuolueen edustajat katsoivat kaiken viisauden olevan hallituksella.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puiston puheenvuorosta sai sen käsityksen, että hän arvosteli hallitusta siitä, että se säästää nimenomaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Eivät minunkaan mielestäni kaikki säästöehdotukset ole mitenkään miellyttäviä, mutta koska sosiaali- ja terveysministeriön menot ovat niin valtavat ja niiden osuus valtion budjetista on valtavan suuri, niin on aivan ymmärrettävää, että joitakin säästöjä on sillä alueella tehtävä.

Ihan esimerkkinä voin kertoa, että vuonna 90 olivat sosiaali- ja terveysministeriön hallin-

nonalan menot 39 miljardia markkaa ja ensi vuodelle niiden esitetään olevan 53 miljardia, joka on 7,5 miljardia lisää tämän vuoden budjettiin. Pelkkää minusta ei suinkaan ole tällä alueella. Ed. Puistokin voi olla tyytyväinen siihen, että edellisen hallituksen hyvät esitykset lapsilisien, eläkkeitten ja kotihoidon tuen korottamisesta mm. toteutuvat ensi vuonna. Niitä ei ole leikattu. Siitä voimme varmaan olla yhdessä tyytyväisiä.

Mitä tulee näihin maksuihin, joista on mooneen kertaan täällä puhuttu ja joiden suhteen me emme toistemme kantoja tietenkään muuta, niin haluan jälleen kerran vain todeta sen, että mielestäni ja myös kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä terveyskeskumaksu, lääkäri- ja lääkärissäkäyntimaksu on huomattavasti oikeudenmukaisempi kuin laboratorio- ja röntgenmaksut, jotka merkitsevät sairaille tulevia kustannuksia.

Samoin olemme tietysti huolissamme siitä, että erikoissairaanhoidon maksut ja sairaalamaksut alkavat olla sitä luokkaa, että ne vähävaraiset ihmiset, joista vasemmalla ollaan kovasti huolissaan, ovat todella vaikeuksissa hankkiessaan näitä palveluja itselleen ja jäävät kenties niiden palvelujen ulkopuolelle. Tietenkin he voivat hakea sitä paljon puhuttua toimeentulotukea näiden maksujen suorittamiseen. Minun mielestäni terveyskeskumaksu sinänsä ei vaaranna kenenkään toimeentuloa, mutta nämä muut maksut alkavat olla jo sitä luokkaa, että niihin ei tavallinen pienituloinen ihminen enää pysty. Mielestäni tämä terveyskeskus...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puisto puuttui hyvässä puheenvuorossaan ongelmiin, joita terveyskeskumaksukokeilu tuo tullessaan. Haluaisin sen lisäksi painottaa vielä kahta asiaa, jotka hän otti esille. Toinen on terveyskeskumaksun keräämistilanne, jossa poikkeuksia on jo myönnetty vanhoille ja nuorille. Silti tulee tällaisia ryhmiä, joiden kohdalla joudutaan empimään ja miettimään, minkälaisia ratkaisuja tehdään maksun osalta. Näitä ryhmiä ovat varhaiseläkeläiset ja toimeentulotukea saavat, jotka ovat jo muutenkin vaikeuksissa. Myös työterveydenhuolto, joka hoidetaan terveyskeskuksien kautta, tulee ehkä muodostamaan ongelmia, samoin koulutaturmat, kuuluvatko ne kouluterveydenhoidon

piiriin vai mihinkä. Ongelmana ovat myös maksun keräyskustannukset. Varmasti ei ole tarpeeksi tarkasti mietitty sitä, että kustannukset ovat niin suuret, että koko maksua ei kannata kerätä.

Toinen on ns. turhat käynnit, joista puhutaan. Ihmisiä syöllistetään sillä, että puhutaan turhista käynneistä. Kukaan ei ole pystynyt osoittamaan, mitä nämä turhat käynnit ovat. Päinvastoin sehän on mielestäni terveystaloudellisesti hyvä asia, että ihmiset pitävät huolta terveydestään ja kantavat huolta terveydentilastaan.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainan puheenvuoroon. Unohdinkin puheenvuorossani kokoomuslaisen sosiaali- ja terveysvaliokunnan varapuheenjohtajan usein esiin tuoman näkemyksen siitä, että terveyskeskuksessa ei hoideta sairaita, mutta laboratorio- ja röntgenmaksut koskevat sairaita. Tästä olemme vakavasti eri mieltä. Olen siitä mieltä, että terveyskeskuksissa hoidetaan sairaita, ei terveitä, eikä turhia käyntejä ole.

Toiseksi näistä sosiaali- ja terveysministeriön kululuokista. Varmasti niissä onkin nousua ja niin tulee ollakin. Me olemme verovaroin kehittäneet pahan päivän varalle sosiaali- ja terveyspuolelle turvaverkon, joka nyt pitäisi, kun paha päivä on tullut, porvarien mielestä purkaa. Ed. Tainan esiin tuomista parannuksista, joita vielä on tulossa edellisen hallituksen osalta, siitä sinipunaperinnöstä olen ylpeä.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainalle toteaisin sen, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumaksuilla ei saada aikaan säästöjä. Kyse on yksinkertaisesti siitä, kun maksuja kerätään, kuinka sosiaali- ja terveysmenot jaetaan julkisen sektorin ja kotitalouksien kesken. Säästöjähän pelkkä maksujen määrääminen ei tuota kansantaloudelle penniäkään. Todelliset säästöt saataisiin aikaan sillä, mikä niin kuin ymmärrän onkin tekeillä ministeriössä ja kunnissa: paljon puhuttu palvelurakenteen järkipäristäminen jne. eli ne toimenpiteet, joista täällä on todella jo monta kertaa puhuttu. Mutta maksuilla säästöjä ei aikaansaada.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, jos puheenvuorostani on saanut sellaisen käsityksen, että mielestäni terveyskeskuksessa käyvät terveet ihmiset. (Ed. Puisto: On usein esiintynyt näkemys!) En suinkaan tarkoita sitä, vaan tarkoitan niitä henkilöi-

tä, jotka selviävät esimerkiksi lääkäri-ikäkäännyillä. Heille ei tule siitä kenties mitään muita lisäkustannuksia. Heidät todetaan joko ei-vakavasti sairaaksi tai heille tehdään diagnooseja ja annetaan reseptejä ja asia on sillä selvä. Tarkoitin näillä todella sairailta niitä henkilöitä, jotka joutuvat lisätutkimuksiin, joutuvat näiden esitysten mukaan maksamaan enemmän kuin se, joka selviää sillä yhdellä käynnillä. Tarkoitin myös esimerkiksi syöpäsairaita, jotka joutuvat vaikean sairautensa vuoksi käymään viikoittain tai päivittäin poliklinikalla ja maksamaan joka kerta poliklinikkamaksun. Kyllä minun mielestäni näistä ihmisistä voidaan sanoa, että he ovat sairaampia kuin ne, jotka selviävät sillä yhdellä käynnillä.

Juuri näiden pitkäaikaissairaiden ja paljon sairastavien, jotka vielä ovat sairauslomilla ja joiden sairauspäivärahatkin esitysten mukaan alenevat jne., aseman tässä vaikeutuu ja vähemmällä pääsee se, joka pystyy sen yhden maksuttoman lääkäri-ikäkäännyksen avulla selviämään koko ongelmastaan. Tätä minä tarkoitan enkä ollenkaan väitä, että ne ihmiset, jotka siellä käyvät, ovat terveitä, mutta he todella selviävät sillä yhdellä käynnillä. Minun mielestäni se ei ole oikeudenmukaista, ja minäkin toivon, että tämän maksujärjestelmän oikeudenmukaisuus nimenoamaan selvitetään.

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina aivan liikuttavasti kantaa huolta näistä laboratorio- ja röntgenmaksuista. Ihmettelen, miksi hän hallituspuolueen kansanedustajana ei ole aikaisemmin vaikuttanut jo tähän asiaan. Aivan totta on, niin kuin ed. Taina sanoi, että laboratorio- ja röntgenkäynnit tapahtuvat aina lääkäri-ikäkäännyksen seurauksena eivätkä ole potilaan itsensä päättävissä.

Lisäksi näihin maksuihin kohdistuu runsaasti myös ongelmia: milloin niitä peritään ja milloin mahdollisesti ei esimerkiksi sellaisissa sairauksissa, jotka vaativat runsaasti kontrollikäyntejä. Jos ajatellaan esimerkiksi diabeteksen asianmukaista hoitoa, se edellyttää lukuisia käyntejä vuodessa, ja aina kun hoidossa tapahtuu muutoksia, käyntejä on entistä useammin. Silloin hallituksen esittämät maksut kohdistuvat erittäin kipeästi ihmisiin, joilla on jo muutenkin elämässään vaikeuksia.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Täällä viime lauantaiamuna

jo virittelimme tätä keskustelua, ja silloin lupasin muun muassa ed. Pulliaiselle selvittää, miksi hallitus on päätenyt terveyskeskuskäytmaksun kokeilun esittämiseen. Niin kuin täällä aikaisemminkin olen jo todennut, pidän itse hyvin tärkeänä, että kynnys perusterveydenhuollon lääkärielle on mahdollisimman matala, enkä näe tarpeelliseksi terveyskeskuskäytmaksun palauttamista. Mutta niin kuin täällä on aikaisemminkin todettu, hallituksen sisällä on ollut myös erilaisia käsityksiä tästä asiasta, ja sen vuoksi käyntimaksukokeilua esitetään. Sama näkemysten erillaisuus on vallinnut myös eduskunnassa ja muualla yhteiskunnassa.

Tällä kokeilulla on tarkoitus selvittää juuri sitä, mitä käyntimaksu vaikuttaa palvelujen käyttäjiin. Nyt ne tiedot, joita meillä on käytettävissä, osoittavat, että tällä hetkellä terveyskeskusta käyttävät hyvin paljon lapsiperheet ja iäkkäät henkilöt. Myös painopiste on selkeästi pienituloisten puolella. Tämä osittain tietysti johtuu siitä, työssä käyvillä on hyvin usein työterveydenhuollon puitteissa mahdollisuus myös sairaanhoitoon.

Kun on ollut kiistaa siitä, onko 50:n tai 100 markan käyntimaksu kynnys, estääkö se hoitoon hakeutumista vai ei, niin minusta on aiheellista, että tämä selvitetään. Itse olen tällä hetkellä sitä mieltä, että tämä saattaa hyvinkin olla pienituloisille henkilöille kynnys. Miksi käyntimaksu on mielestäni hieman eri asia kuin laboratorio- tai röntgenmaksu? Se johtuu juuri siitä, että sen, lähtekö terveyskeskukseen vai ei, päättää potilas itse. Mutta nämä laboratorio- ja röntgentutkimukset ovat asiantuntijoiden ratkaistavissa. Silloin, jos tarvitaan tutkimuksia, seuraa myös tämä maksu.

Näen tämän kysymyksen sillä tavalla, että tätä kynnystä ei tarvita. Meillä ei ole mitään tutkimuksia siitä, että turhia käyntejä olisi tai että suomalaiset hakeutuisivat liian usein terveyskeskuslääkärin vastaanotolle. Tällaisessa tilanteessa, jolloin toimeentulo on hyvin niukkaa, tämä pienikin maksu saattaa olla hoidon este. Sen sijaan silloin, kun on hakeuduttu hoitoon eikä ole taloudellisia mahdollisuuksia maksaa tutkimusmaksuja, niin uskon, että sosiaalipuoli tulee apuun eikä se samalla tavalla vahingoita tai estä hoitoon hakeutumista. Sen vuoksi itse periaatteelliselta kannalta pidän näitä asioita luonteeltaan jonkin verran erilaisina.

Meillä julkisessa palvelujärjestelmässä tällä hetkellä peritään kokonaiskustannuksista noin 8 prosenttia maksuina. Näiden maksunkorotusten

jälkeen prosenttiosuus jonkin verran nousee, ehkä noin 10:een. Se on vielä selkeästi maksutaso, joka tarkoittaa sitä, että me pidämme yllä tätä järjestelmää julkisin varoin ja myös sitä subventoimme. Sillä tavalla minusta tällä järjestelmällä on myös tietty ihmisten yhdenvertaisuutta edistävä vaikutus, ja toivon, että tulevaisuudessakin maksujen osuus voi olla hyvin kohtuullinen.

Mitä tulee näiden maksujen selvittämiseen, meillä tänä päivänä ei ole mitenkään johdonmukainen ja selkeä maksukokonaisuus. Sen vuoksi hallituksen ohjelmassakin on maininta siitä, että maksupolitiikka selvitetään, ja tällä viikolla raha-asiaivaliokunnassa on esillä tällaisen maksutoimikunnan asettaminen. Se tietenkään ei ole nyt parlamentaarinen, vaan hallitus on valmistellut toimikunnan, jossa on eri ministeriöitten ja myös kuntapuolen asiantuntemus mukana. Tavoitteena on laatia sellaiset maksupolitiikan periaatteet, joita voitaisiin seuraavat 10 vuotta noudattaa, sekä tehdä myös esitykset tarvittaviksi säädösmuutoksiksi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Miksi ei tietenkään parlamentaarinen?) — Niin, siinä on tietysti mahdollisuus monenlaisiin vaihtoehtoihin. Tätä asiaahan on 80-luvun aikana selvitetty hyvin monta kertaa. Itsekin olen ollut, ja saattaa olla joku muukin edustaja ollut, mukana parlamentaarissakin toimikunnissa. Tarkoitus on koota kaikki tehty työ vielä jäsennellympään muotoon. Minusta tässä on ollut jo aikaisemmin parlamentaaristakin valmistelua. Tällä hetkellä näen hallituksen oman työn kannalta tärkeäksi, että hallituksen sisällä linjaukset voidaan tehdä mahdollisimman nopeasti.

Mitä tulee laboratoriomaksuun, niin hallituksen esityksenkin perusteluista käy ilmi, että tarkoitus oli rajata laboratorio- ja röntgenmaksun ulkopuolelle alle 7-vuotiaat lapset ja yli 60-vuotiaat henkilöt ja sen lisäksi myös rajoittaa maksujen maksaminen 10 kertaan. Niin kuin täällä on tullut jo esille, on monia pitkäaikaissairaita potilaita, jotka joutuvat paljon käyttämään laboratorioita, ja silloin olisi myös tämä 10 kerran katto, jotta rasitus ei tulisi kohtuuttomaksi.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kuuskosken puheenvuoroon. Olen hämmästynyt, mikäli ministeri ei näe kokonaisuutena terveyskeskusmaksua, laboratorio- ja röntgenmaksua. Vain näiden kaikkien hylkääminen muodostaa terveystalouden ko-

konaisuuden ja on kansanterveyslain mukaista terveysturvaa kansalle.

Kokeilusta haluan tietää, kun ministeri Kuuskoski on puhunut erityisesti kansalaisten perusturvasta, oikeudesta saada perusturvaa, ja kokeilun seurannasta: Oletteko valmis keskeyttämään kokeilun, mikäli seuranta osoittaa, että sillä on kielteiset vaikutukset? Vai tuleeko kielteisten vaikutusten olla kokeilun ajan voimassa ja sen jälkeen todetaan, että kielteisiä vaikutuksia oli? Julkisuudessa olette itse tuonut esiin erilaisiakin, hyvinkin mustia kuvia tästä ja todennut, että tällä on erittäin kielteisiä vaikutuksia. Miten pitkään kansan pitää teidänkin tiedossanne olevia vaikutuksia kärsiä?

Seurantakomiteasta vielä se, että vaikka se on ollut parlamentaarinen aikaisemminkin ehkä joskus, niin kuten on todettu, olosuhteet ovat muuttuneet. Eikö nyt näissä oleellisesti muuttuneissa olosuhteissa olisi syytä käyttää parlamentaarista voimaa?

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastalauseessamme tuotiin esille nimenomaan parlamentaarinen komitea. Siinä lähtökohtana oli se, että yleensäkin sosiaali- ja terveystalouden hyvin pitkälle kohdistuu Suomen 460 kuntaan, myös maksut. Se on jokaisessa kunnassa ongelma, ja sen takia ei hallitus — oppositio-asetelmaa asiassa pitäisi ainakaan lähteä ylikorostamaan vaan olisi hyvä, että valmistelussa olisivat kaikki tahot mukana, koska saatavaa olla, että oppositiolla voisi olla ainakin yksi sellainen idea, jonka se mielellään luovuttaisi myös hallituksen käyttöön, koska tällä hallituksella ei omia ideoita ole niin hirveästi ollut. Ehkä tämä nyt voi olla sellainen kompromissi, jonka hallitus on keskenään keksinyt, mutta lopputulokseltaan aika huono.

Samaten kun valtionosuusuudistus on tulossa eduskuntakäsittelyyn, todennäköisesti lähetekeskusteluun ensi helmikuussa, sekin on sellainen asia, joka vaatisi kaikkien mukanaoloa, joten on monia sellaisia syitä, jotka edellyttäisivät, että kaikki mahdolliset tahot, ainakin eduskunnassa edustetut, olisivat valmistelussa mukana.

Uudistuksen yksi heikkous on myös se, että meillä sosiaali- ja terveystaloudella on muutenkin liikaa hallinnointia. On unohtunut se, mikä on sosiaali- ja terveystalouden tärkein tehtävä. Se on sairaalassa ja terveyskeskuksessa potilas. Se ei ole henkilökuntaa varten vaan nimenomaan potilasta varten, ja sama koskee asiakasta sosiaali-

puolella. Tässä mielessä tämä vain tulee tuomaan jälleen uusia papereita, uusia kysymyksiä ja ajanviettoa aivan väärissä asioissa, kun pitäisi hoitaa sairaita ihmisiä.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä mainitaan, ettei kokeilu saa vaarantaa kansalaisen oikeutta saada terveydenhuollon palveluja. Ministeri mainitsi, että kynnyksen tulee olla matala, oliko se nyt, lääkäriin pääsyssä tai yleensä lääkäriin turvautumisessa. Tietääkö ministeri, että ainakin minä uskon, että käytännössä tulee tapahtumaan niin, että juuri vähävaraisille ja vanhemman väen ihmisille tulee tämä kynnyksen korkeaksi, jos heillä ei ole rahaa, että he voivat mennä lääkäriin, koska he eivät ole oppineet käymään ennenkään missään sosiaalitoimistossa hakemassa apua? Juuri nämä vähäväkiset, jotka usein sairastavat, joutuvat suorastaan heitteille. Ainakin minä luulen, että näin tulee käymään.

Toiseksi kyseessä on vain kokeilu, mutta tuntuu siltä, että kokeilulla pyritään siihen, että se tulee pysyväksi, niin että maksut otetaan jokaiselta kansalaiselta. Sitten puhuttiin, että 600 markkaa on summa, jonka joutuvat ihmiset maksamaan laboratoriomaksuista. Tuntuuko ministeristä kohtuuttomalta, vaikkei voisi kysyä, että sama olisi lääkäriin käynnin suhteen. Monikin henkilö ja sairas joutuu käymään viikoittain, jopa monta kertaa viikossa, eli saatavaa kuukaudessa tulla useita satoja markkoja lääkäriin käyntimaksuja. Onko tähän ajateltu mitään sellaista yhteissummaa, että kun jokin summa tulee, sitten ei enää maksuja otettaisi-kaan?

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voi olla ihmettelemättä sitä, että vasta nyt hallitus asettaa sen työryhmän, joka miettii kokonaisvaltaisia tavoitteita ja sitä, mistä säästöjä voidaan tehdä jollain lailla oikeudenmukaisella tavalla. Mielestäni tällaisen työn olisi tarvinnut olla tehtynä siinä vaiheessa, kun säästöehdotuksia, joita tämänkin päivän listalla on pitkä litania, tehdään. Tuntuu siltä, että on edetty päinvastaisessa järjestyksessä kuin tavallisesti on tapana.

Esitykset, joista keskustelussa ovat olleet terveyskeskus-, röntgen- ja laboratoriomaksut, mutta myös sairausvakuutuslain muutokset kokonaisuudessaan saattavat saada aikaan melkoisia kärjistyksiä, eli ne ihmiset, joilla on monenlaisia terveysongelmia, joutuvat yllättävästikin kär-

simään säästöuudistuksista. Lopulta tilanne saattaa kääntyä sellaiseksi, ettei saadakaan aikaa pitkän jätteen säästöä.

Yhtä lailla minua huolestuttaa se, että ennalta ehkäisevän työn merkitystä aletaan kenties aliarvioida tulevaisuudessa. Sen merkityshän on pitkän jätteen säästöissä nimenomaan. Edelleen en voi olla ihmettelemättä sitä, kuinka heikoin perustein terveyskeskuskokeilua toteutetaan. Ainakaan siinä vaiheessa, kun asia oli valiokuntakäsittelyssä, asiantuntijat eivät kyenneet antamaan tarkkaa selkoa, mitä kaikkea tietoa kokeilulla saadaan.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen kai viisi kuusi kertaa muutaman viikon aikana kysellyt, mitä kokeilulla haetaan, mutta siihen ei ole kukaan pystynyt vastaamaan. Toivottavasti tämän illan kuluessa arvoisa ministeri vastaisi, mitä kokeilulla etsitään. Meillä on vuonna 73 ollut 3 markan terveyskeskuskasvu, ja tiedämme, mitä rahan kerääminen on.

Minä haluan siterata parilta osin nykyisen hallituksen hallitusohjelmaa.

Täällä mainitaan: ”Hallitus turvaa kansalaisille tasavertaiset peruspalvelut asuinpaikasta, sosiaalisesta asemasta ja kielestä riippumatta.” Jos nyt ajatellaan, että terveyskeskuskasvu on naapurikunnassa ja toisessa naapurikunnassa sitä ei ole, tämä on minusta silloin ristiriitainen hallitusohjelman kanssa. Eri kuntien ihmiset ovat eriarvoisessa asemassa: toiset maksavat ja toiset eivät.

Edelleen täällä sanotaan: ”Maksupolitiikkaa uudistetaan ottaen huomioon sosiaalinen oikeudenmukaisuus.” Nyt ihmiset asetetaan eriarvoiseen asemaan sosiaalisen aseman perusteella. Toisilla on varaa käydä yksityislääkärillä, maksoi se sitten 200 markkaa tai 500 markkaa käynti, ja toisilla ei ole varaa käydä edes yhtä ainutta kertaa. Eikö pitäisi lähteä etsimään, jos hallitusohjelma pitää paikkansa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta, niin että poistetaan yksityislääkäreiltä yhteiskunnan tuki ja rahat siirretään julkishallinnon hoitaman kansanterveys-työn puolelle? Kaikille ihmisille saadaan silloin ilmainen, maksuton perusterveydenhuolto, myös rikkaille ihmisille.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu mielestäni osoittaa sitä, että esityksillä on hyvin vähän aitoja perusteluja. Näyttää siltä, että ministeri itsekään

ei oikein usko esitykseensä ja suhtautuu siihen hyvin vastenmielisesti ja sen vuoksi hänelläkin näyttää olevan vaikeuksia perustella sitä. Hän pelkää, että niukka toimeentulo ihmisillä aiheuttaa sen, että maksuista selviytyminen on vaikeaa. Sitä se on erityisesti nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, ja kun hallitus muuten korottaa maksuja ja hintoja, se tulee vaikeuttamaan ihmisten toimeentuloa.

Minusta on tavattoman pelottava se tapa, jolla hallituksen esityksen perustelut on kirjoitettu, kun siellä yksikantaan todetaan, että ns. kokeilulla halutaan selvittää sitä, miten se vaikuttaa terveyspalvelujen kysyntään. Tutkimattakin melkein voisi uskoa, että se vaikuttaa kysyntää heikentävästi, mutta ei se ole todistus siitä, että se kysyntä olisi ollut tarpeetonta. Pikemminkin siitä seuraa kysymys, miten kävi kyseisille ihmisille.

Minusta ei nimittäin ole välttämättä kovin hyvä vastaus sekään, mikä on tullut myös ministerin puheenvuoroissa esille, että sosiaalipolitiikka tulee avuksi. Arvoisa ministeri, yksinkertaistaahan meidän piti sosiaalipolitiikan järjestelmää, rahanjakoa, luokuttamisesta piti päästä pois, turhista perimisistä, turhista maksujen keräämisistä. Erityisesti ihmisten juoksuttamista luukulta toiselle piti vähentää. Tämä pahimmillaan nimenomaan johtaa siihen, että se entistä enemmänkin luukuttaa ja juoksuttaa ihmisiä. Yksityisen asiakkaan kannalta ei kokeilua tee yhtään vähemmän rasittavaksi se, että siitä hallinnossa puhutaan kokeiluna.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla on kohta varsinainen puheenvuoro, jossa käyn asiaa vähän tarkemmin läpi. Varsinaista puheenvuoroani varten olisin kysynyt arvoisalta ministeriltä: Onko teillä suunnitelmassa asettaa jokaista kokeilukuntaa varten sosiaaliselta rakenteeltaan täsmälleen samanlainen nollaruutukunta, johon verrataan, koska sillä tavallahan vasta voidaan kokeilusta puhua?

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Ensin ed. Puistolle haluan todeta, että meillähän terveyskeskuksissa on jo maksuja. Meillä ei ole maksuton terveydenhuolto terveyskeskuksissakaan tänä päivänä. Siellä peritään maksuja hammashuollosta, siellä peritään fysikaalisesta hoidosta maksuja, todistuksista. Sellainen väite, että maksut olisivat aivan uusi asia tämän päivän terveyskeskustoiminnassa, ei pidä paikkaansa. Mutta kuten puheenvuo-

rossani yritin sanoa, minusta lääkarissäkäyntimaksu on erilainen periaatteelliselta luonteeltaan kuin tutkimusmaksut tai vuodeosastomaksut.

Mitä tulee kokeiluun, kuten sanoin, minulla on lääkarissäkäyntiasiasta ja maksuista itselläni aika selkeä käsitys. Mutta niin kuin olemme täällä ja muuallakin kuulleet, siitä on olemassa hyvin erilaisia käsityksiä. Voi olla, että minä tai joku muu on asiassa väärässä. Sen vuoksi minusta on hyvä, että asiaa selvitetään. Minusta on aivan turha jankuttaa, mitä tällaisella kokeilulla selvitetään. Sillä selvitetään sitä, onko tällainen käynti hoitoon hakeutumisen este vai ei. (Vasemmalta: Entäs jos se on?) — Minä uskon, että jos tulos on tämä, se antaa meidän mielipiteellemme, jotka emme ole käyntimaksun kannalla, aika paljon lisää painoa, sille että asia on niin kuin me tänä päivänä uskomme ja ajattelemme. (Vasemmalta: Julma tapa kokeilla sairailta ihmisillä!) — Yhteiskunnassa täytyy voida kokeilla.

Kysyttiin, eikö kokeilu aseta kuntalaisia eriarvoiseen asemaan. Olemme nyt siirtymässä valtionosuusudistukseen, jonka puitteissa kunnille tulee aika tavalla enemmän liikkumavaraa maksujen määräämiseen kuin aikaisemmin. Se esitys, joka on eduskunnalle annettu, sisältää maksuttomina kaikki ne palvelut, jotka ovat tälläkin hetkellä maksuttomia. Mutta uudistuksen yksi keskeinen sisältö on juuri siinä, että kunnille tulee enemmän liikkumavaraa myös maksuasioissa.

Kokeilu on kokeilu. Sen vuoksi se on juuri rajattu 30 tai 40 kuntaan, jotka ministerivaliokunta tulisi hakemusten pohjalta valitsemaan. Tarkoituksena on, ja alustavat suunnitelmat on tehty, palkata siihen henkilöitä, jotka osaavat tehdä tieteellistä työtä. Minä en ole tehnyt tiedettä enkä sen vuoksi ole täysin tasavertainen keskustelukumppani ed. Pulliaisen kanssa. Mutta olen täysin vakuuttunut, että henkilöt, joiden tehtävänä tulisi olla kokeilun seuranta, tulisivat sen tekemään täysin tieteellisesti pätevällä tavalla.

Mitä tulee ed. U. Anttilan puheenvuoroon, niin kun tämä hallitus lähti tekemään työtään, ei valitettavasti ollut minkäänlaisia suunnitelmia, millä tavalla säästöjä tehdään. Oli vain erikoisen keho valtiontalous, ja tähän budjettiin liittyvät säästöt jouduttiin todella nopeasti tekemään. Olen sitäkin asiaa julkisuudessa ja varmasti täälläkin käsitellyt, että valmisteluaikaa oli hyvin vähän, ja saattaa hyvin olla, että myös hallituksen linjauksissa on tullut virheitä juuri siitä

syystä, että ei ollut mahdollista tehdä kattavaa selvitystyötä, jota ed. Anttilakin peräänkuulutti. Saman ongelman olen huomannut olevan kunnissa, jotka ovat aika nopeasti joutuneet nyt sopeutumaan tähän niukkenevan talouden aikaan.

Minusta on erittäin tärkeää korostaa, että nyt, kun olemme hyvin selkeästi huomanneet, että myös taloudelliset resurssit ovat rajallisia, käymme keskustelua siitä, mikä on oikeaa sääntämistä, millä tavalla myös sosiaali- ja terveydenhuollon puitteissa saadaan hyvät palvelut ja parhaat tulokset kaikkein pienimmin kustannuksin. Se tarkoittaa sitä, että meidän täytyy olla kiinnostuneita ei vain niistä panoksista, joita käytämme sosiaali- ja terveydenhuoltoon, vaan ennen kaikkea niistä tuloksista, joita saamme aikaan.

Mitä tulee ennalta ehkäisevän työn aliarvioimiseen, väittäisin kyllä, että en itse ainakaan ole missään yhteydessä sitä tehnyt, vaan yrittänyt juuri korostaa, että nyt ei ole järkevää säästää ennalta ehkäisevistä toimista, koska se aivan ilmiselvästi tulee hyvin nopeasti kohtaantumaan. Toivoisin tätä keskustelua käytävän hyvin perusteellisesti kunnissa. Sieltä on valitettavasti jonkin verran tullut sellaista viestiä, että on aika helpostikin otettu pohdinnan kohteiksi ennalta ehkäisevät toimet.

Ed. Skinnarille — hän ei nyt ole paikalla — haluaisin todeta, että ei hallituksella ideoista ole puutetta. Puutetta on ollut siinä, että yhteistyö opposition kanssa olisi saanut olla tiiviimpää ja parempaa. Ovatko syyt syissä vai sepissä, mutta tilanne maassa on sellainen, että yhteistyötä todella tarvittaisiin. Yhdyn kyllä ed. Skinnarin siihen näkökohtaan, että potilas ja asiakas on tärkein. Sitä varten näitä toimintoja järjestetään. Kaikkia muita hänen kommenttejaan en samassa mitassa allekirjoita.

Ed. P. Leppäselälle jo ehkä vastasinkin, että minusta täytyy voida tällaisinkin asiaa tässä maassa kokeilla. Maksuasioissa tulee varmasti olemaan jonkin verran enemmän kirjavuutta tulevaisuudessa kuin tänä päivänä. Itse kuitenkin pidän hyvin tärkeänä, että laissa määritellään esimerkiksi juuri neuvola- ja ennalta ehkäisevät palvelut maksuttomiksi. Tässä valtionosuusudistukseen liittyvässä maksulaissa tällä hetkellä määritellään myös terveyskeskuksen lääkarissä käynti maksuttomaksi. En tiedä, tarkoittiko ed. P. Leppäsen kommentti sitä, että meidän pitäisi kokonaan lopettaa sairausvakuutus vai mistä oli kysymys.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkennan arvoisalle ministerille, että tarkoitin, että jos resursseista on pulaa julkishallinnon puolella, joka järjestää perusterveydenhuoltoa, silloin voitaisiin yksityiseltä sektorilta lopettaa yhteiskunnan tuki, koska siellä käyvät hyvin rikkaat ihmiset asiakkaina. He voisivat maksaa sen kustannuserän, mikä sieltä puuttuu.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä ed. P. Leppäsen on hyvä tietää, että julkisen sektorin terveydenhuollon kustannukset ovat noin 30 miljardia markkaa ja sairausvakuutuksen osuus lääkärinpalkkioista, joka menee potilaitten tukemiseen, on noin 300 miljoonaa markkaa vuodessa. Kun esitätte, että tällä saataisiin parannettua huomattavasti palveluja, kun tämä lopetettaisiin ja ilmainen terveydenhuolto saataisiin kaikille kansalaisille, (Ed. Puisto: Maksuton!) niin se ei kyllä ole mikään ratkaisu.

Olen varma siitä, että myös kansalaiset ovat tyytyväisiä sairausvakuutusjärjestelmään ja pitävät sitä tärkeänä, enkä usko, että kannatusta kovinkaan paljon saisi ajatus siitä, että tämä tukimuoto lopetettaisiin. Päinvastoin sen tuen tarve tulee entistä suuremmaksi, kun julkisessa terveydenhuollossa on pakko alkaa supistaa palveluja.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Niin kauan kuin kansanterveyslaki on ollut voimassa, on oikeastaan keskusteltu terveyskeskuslääkärimaksuista. Niin kuin huomaamme, loppua ei näytä tulevan vielääkään. Tämän keskustelun ydinkohtia mielestäni on ollut lääkärintyön arvostuksesta lähtevä näkökulma ja turhien käyntien näkökulma, jotka molemmat ovat mielestäni olleet virheellisiä.

Terveyskeskusmaksulle ei löydy mitään terveyspoliittisia perusteita. Kun kansalaisilta itseltään on kysytty heidän mielipiteitänsä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tulevaisuuden osalta ja niin, että kaikki tietävät, että on taloudellisesti tiukat ajat, niin väki on hyvin ymmärtäväinen säästöajatuksiin nähden, mutta ei kyllä ymmärrä sitä, että säästöjä tulisi aikaansaada maksuja korottamalla. Näin sanoo sosiaali- ja terveyshallituksen raportti, joka koskee säästötoimia sosiaalitoimissa ja kansanterveystyössä.

Samainen raportti kertoo, että terveydenhuollossa säästetään jo varsin runsaasti. Kunnista melkein kaikki ovat antaneet säästömääräyksiä

tai kehotuksia terveydenhuollon yksiköillensä ja asettaneet erilaisia säästötavoitteita, keskimäärin 2 prosentin kustannussäästötavoitteita. Lyhyessä ajassa nämä tavoitteet on myös kyetty saavuttamaan sillä tavalla, että työterveydenhuollossa nämä tavoitteet on ylitetty, on pystytty säästämään yli 3 prosenttia, neuvolatoiminnassa ja kotisairaanhoidossa on säästetty juuri tuo 2 prosenttia. Tietysti ihmetystä pitää herättää sen, että sellainen asia kuin kotisairaanhoido on ollut säästölistalla, koska se niin voimakkaasti kytkeytyy avohoitopalvelujen kehittämiseen.

Kun mietitään, miten säästetään, niin sijaisten käyttööhän on jo ehditty vähentää huomattavasti, hankintoja, tilpehöörejä, on vähennetty huomattavasti, vaippojen vaihtoväliä on pidennetty, vuodevaatteitten käyttöaikaa lisätty ja tällaisia asioita jo ehdittykin tehdä. Samoin uusia virkoja on lykätty. Kunnat ovat sitä mieltä, että niillä on vaikutuksia, enin osa kunnista joka tapauksessa. Yksi säästöistä on liittynyt käyttäjämääriin eli säästöt ovat vähentäneet käyttäjämääriä näissä palveluissa. Mutta tietysti aika monet kunnat ovat olleet sitä mieltä, että mitään vaikutuksia ei muka säästötoiminnalla olisi.

Kunnat ovat sitä mieltä, että nykyinen palvelutaso tulee säilyttää. Noin 70 prosenttia kunnista oli sitä mieltä. Mikä mielenkiintoisinta, niin vain 11 prosenttia kunnista oli sitä mieltä, että terveyspalveluja ei enää voi lisätä volyymitaan tai muuten huomattavasti, ilmeisesti laadultaan. Minusta se on aika huolestuttava ja hyvin paljon viestittävä tieto.

Strategioiden osalta täytyy todeta, että pelkillä menojen säästöillä kunnat eivät ole ajatelleet selviytyvänsä, vaan nimenomaan kunnat ovat hyvin halukkaita lisäämään tuloja, mihin tämä asiakasmaksukysymyksen terveyskeskusmaksupuolella keskeisesti liittyy. Jopa 71 prosenttia kunnista on sitä mieltä, että asiakasmaksuja tulisi korottaa, ja ne asettavat tavoitteensa sille tasolle, että asiakkaiden tulisi 30—50 prosenttia todellisista kustannuksista suorittaa itse. Kuumme ministeri Kuuskosken suusta täällä, että näiden hallituksen esitysten kanssa yhteenlasketuna ollaan nyt tasossa 10 prosenttia. Sehän on jakautunut aika epätasaisesti terveydenhuollon eri alueille, sen tiedämme.

Mikä on kaikkein hälyttävintä mielestäni, on se, että kunnat ovat halukkaita saattamaan voimaan maksut myös kotisairaanhoidossa. Minusta se on todella sellainen asia, jonka toivon ministeri Kuuskosken ottavan työsssänsä oikein punnnekkaitten toimien kohteeksi, koska siinä ei

ole mitään järkeä, että kotisairaanhoidon murentuu avohoidon kannalta katsottuna. Tiedän saamiini tietoihin perustuen, että kunnat ovat jo murentaneet kotisairaanhoidon sisältä päin eli ne maksuttomat sairaanhoitovälineet, mitkä siihen kuuluvat, ovat vähentyneet ja niitä saa harvemmin. Minä todellakin toivon, että ministeri Kuuskoski ottaa tämän asian vakavasti esille ja myös estää keskustelun siirtymisen sille puolelle, että kotisairaanhoidon tulisi maksulliseksi toiminnaksi.

Kuten sanoin, terveystieteellisiä perusteita ei näille maksuille ole. Lääkärinkoulutuksessa on terveystieteellisiä kohtaan pumpattu usein kielteisiä asenteita, niin kuin olisi kysymys vihonviimeisestä paikasta tehdä arvokasta lääkäriä. Tämä liittyy siis niihin lääkäriä arvostus- ja kysymyksiin, jotka maksupolitiikan taustalta löytyvät jo 70-luvun alusta. Voidaan kysyä, miksi lääkärikoulutusta ei tältä osin ole paremmin valvottu ja mitä hyötyä yhteiskunnalle on ollut siitä, että sen varoin on koulutettu yhteiskunnan ylläpitämiin terveystieteellisiin henkilöihin, jotka eivät perimmäältään haluaisikaan työskennellä siellä. Itsekin terveystieteellisenä muistan, miten vaikeaa oli saada lääkäreitä sitoutumaan kansanterveystyöhön tuolloin 70-luvun alkupuolella.

Tuntuu siltä, että pahin tauti on sentään taittunut, mutta sitoutumisongelma on edelleen olemassa ja häiritsee mielestäni terveystieteellisten kehittämistä. Tarkoitan tällä sitä, että johtavat lääkärit ja monet muutkin avainpaikoilla työskentelevät terveystieteelliset lääkärit ovat vapaa-aikanaan yksityislääkäreinä ja osakkaina lääkärikeskuksissa. Kun mainonta on tälläkin alalla lisääntynyt, ei ole harvinaista, että terveystieteellisten lääkärit mannekeeraavat paikallislehdissä tämän tuosta myymässä laadukkaita yksityisiä lääkäripalveluja. Kysymys ei ole siitä, ettei heillä olisi lain mukaan oikeus menetellä niin. Kysymys on moraalista ja tämän vaikutuksista arkiseen päätyöhön.

Meidän on nimittäin kysyttävä, miksi kokeilu- ja kehittämistyö eivät ole edenneet terveystieteellisten nopeammin tai läheskään kaikissa terveystieteellisten keskuksissa. Ja miksi meidän olisi tässä vaiheessa valittava terveystieteellisten maksukokeilu kokeilu- ja kehittämistyön painopistealueeksi terveystieteellisten keskuksissa, niin kuin pahoin pelkään olevan tapahtumassa? Todettakoon, että sosiaalitoimen piirissä kokeilu- ja kehittämistoimintaa harjoitetaan paljon enemmän. Uskonkin, että terveydenhuollossa kysymys on juuri pitkälle

työhön sitoutumisen puutteesta tai laimeudesta. Onhan toki muitakin syitä kuten terveydenhuollon vanhakantainen lääkärikeskeisyys. Olisi aika oppia näkemään, että terveydenhuollossa toimii myös muulla tavoin koulutettuja henkilöitä.

Keskustelu omalääkärijärjestelmästä ja väestövastuusta oli aikanaan aihe, jota lääkärit myös ponnekkaasti vastustivat. Vaikka ulkopuoliset näkivät oitis, että vastuun ja itsemääräämisoikeuden lisääminen omassa työssä normaalisti lisäävät myös työmotivaatiota ja työn laatua, emme esimerkiksi Vaasassa saaneet lääkäreitä liikkeelle. Vasta kun heille on turvattu väestövastuutyöskentelystä aikaisempaa huomattavasti parempi palkka, alkavat mielipiteet kääntyä. Kukaan ei ole muuten kysynyt muulta terveydenhuoltovaltiolta, huvittaako väestövastuu heitä. Entisellä palkalla on lähdettävä tekemään tätäkin työtä. Väestövastuutyöskentely, kun se ymmärretään oikein, antaa vihdoinkin toivottua olemusta terveystieteellisten keskuksille. Tähän ei mielestäni millään tavalla terveystieteellisten maksu sovellu.

Tiedän, että äsken kritisoimastani kokeilu- ja kehittämistoiminnasta on terveystieteellisten keskuksissa runsaasti poikkeuksia: kukkivia keitaita, terveystieteellisiä keskuksia, joissa yllä luettelemiani ongelmia ei esiinny laisinkaan. Erittäin hyvin ja innokkaasti toimivia terveystieteellisiä keskuksia ja työstään innostuneita terveystieteellisten keskuksien lääkäreitä on. Meidän kannattaa se uskoa. (Ed. Kempainen: Missä!) — Maaseudulla, esimerkiksi omassa läänissäni. — On myös alueita, joita minkäänlainen terveystieteellisten keskuksien lääkäripula ei ole koskaan vaivannut. Nythän virat ovat entisillä ongelmialueilla tosin lähes täynnä. On siis kyetty toteennäyttämään, että nykyisilläkin perusehdoilla voidaan tehdä hyvää työtä ja kehittää terveystieteellisiä keskuksia. Terveystieteellisten keskuksien kohdanneet kritiikkiä niin runsaasti lähinnä siksi, ettei etelän väestörikkaiden alueiden ihmisille ole voinut kertyä riittävästi positiivisia kokemuksia, koska terveystieteellisten resurssit eivät ole mitoitettut kattamaan koko väestön perusterveydenhuollon tarpeita niillä alueilla. Monilla maaseudun alueilla on jo pitkät vuodet ollut asianlaita aivan toinen.

Niin laajamittainen kokeilu, josta tässä on kyse, nostaa esiin kysymyksen siitä, etteivät kansalaiset ole kansanterveyden keskeisen palvelun kannalta kaikkialla samanarvoisessa asemassa. Vähän mietityttää hallituksen ohjelmaansa kirjaama kohta, jossa se lupaa turvata tasavertaiset palvelut asuinkunnasta riippumatta. Näinä aikoina, kun puhutaan kuntien itsehallinnosta ja lisääntyvästä oikeudesta päättää rajo-

jensa sisällä tapahtuvasta toiminnasta, tuohan oli aika paljon luvattu. Kokeilun laajamittaisuus tulee mielestäni ottaa vielä uuteen tarkasteluun, koska voi tuntua pieneltä määrältä, kun sanotaan, että kyseessä on 30–40 kuntaa tai kuntainliittoa: Mutta esimerkiksi jo nyt on herätetty sellaisia ajatuksia, että kokeiluihin pyritään saamaan suurempia kokonaisuuksia, esimerkiksi päivystysrenkaita. Omalla alueellani saattaa esimerkiksi tulla kysymykseen kahden kansanterveysyön kuntainliiton ja yhden peruskunnan terveyskeskuksen välinen kokeiluanomus. Se pitää sisällään kuntia varmaan jo yli puoli tusinaa. Elikkä tosiasiaa on nyt paljon suuremmasta kokeilusta kysymys. Siltä näyttää, ellei sitten sosiaali- ja terveysministeriö pidä tätä hyvin hyppysissään. Voi olla niin, että kokeilun nimissä 20 prosenttia väestöstä joutuisi mukaan tähän terveyskeskusmaksukokeiluun, ja se on kyllä mihin tahansa kokeiluun aivan liian paljon.

Arvoisa puhemies! Koskettelen seuraavaksi hallituksen esitystä n:o 104 vain sen verran, että toteaisin ihmettelyni sen johdosta, että tämä parlamentaarinen komitea kuulostaa niin kovin vastenmieliseltä ministerin puolella. Minusta on todella hyviä syitä siihen, että kun lähdetään etsimään linjaratkaisuja hyvin monimutkaisten sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen kentässä, niiden yhteys esimerkiksi sairausvakuutukseen, kuten omavastuuihin, tulisi myös tässä ottaa huomioon. Miksi tähän kokonaisuuteen ei sopisi parlamentaarinen komitea? Nehän voivat toimia myös ripeästi, jos niin halutaan. Ja kun täällä tavoiteltiin kymmenen vuoden ohjelmaa tämänmoisen maksutoimikunnan työllä, niin epäilen, että mikään toimikuntatasoinen työskentely ei pysty niin pitkäaikaista tulosta työstänsä saavuttamaan. Parlamentaarisen komitean osalta voisi toivoa, että tilanne olisi vähän lohdullisempi.

Meiltä on kysytty, minkä takia me olemme peruutusmaksun kannalla, kun emme ole terveyskeskusmaksun emmekä laboratorio- ja röntgenmaksujen kannalla. Mielestäni vastaus on kuitenkin helppo antaa. Ei ole minusta kummallista, että ihmiset kantaisivat vastuuta yhteisistä palveluista tällä tavoin. Uskon, että jokaiselle kansalaiselle on selvää, että tyhjäkäynti se vasta yhteiskunnalle kalliiksi tulee. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että se teksti, mikä asetuksiin on tulossa voidaan-muodossa, niin kuin on luvattu, myös tullaan pitämään niin, ettei peruutusmaksujen kohdalla tule kohtuuttomuuksia. Kaikilla ei ole puhelinta ilmoitukseen vastaanotolle tulon esteestä, ja voi

olla muitakin hyviä syitä siihen, ettei vastaanotolle ole päässyt.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Virpa Puiton esille tuomia sosialidemokraattisen ryhmän vastalauseita ja toivon, että ne myöhemmässä käsittelyssä voivat tulla hyväksytyiksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Lain nimike kuuluu ”Ehdotus laiksi terveyskeskusmaksukokeilusta”. Kun ensimmäisen kerran luin tämän lain nimikkeen, pani se minut välittömästi nikottelemaan. Nikottelu tapahtui kahdesta syystä: toisaalta eettisesti, toisaalta tieteellisesti. Jos lain nimike-ehdotus olisi kuulunut esimerkiksi ”Ehdotus laiksi terveyskeskusmaksun väliaikaisesta määräämisestä”, olisin suhtautunut tähän asiaan hyvin pragmaattisesti. Vastaus on joko kyllä tai ei, ja jos se on kyllä, niin minkä suuruisena ja miksi ajaksi. Mutta kun ilmeisesti sen takia, että poliittista impotenssia on esiintynyt, joudutaan turvautumaan tämän laatuiseen lain nimikkeeseen kuin Ehdotus laiksi terveyskeskusmaksukokeilusta, on pakko vaatia aika melkoista laatua tältä kokeilulta.

Arvoisa puhemies! Käyn ensiksi tätä eettistä puolta, sitten tieteellistä puolta läpi. Eettisesti tässä on kysymys siitä, mitä voidaan kokeilla silloin, jos eettisesti ollaan korkeatasoisia. Kysyn itseltäni, voidaanko kokeilla sellaista, jossa mahdollisuus on, että henkilön sairaus vakavasti pahenee tämän toimenpiteen johdosta. Siihen en vastaa. Siihen jokainen omassa mielessään vastaa. Totean taustaksi, että ei ole mitenkään itsestäänselvää, että ylipäätään on olemassa terveyskeskuksia, ylipäätään on sairaanhoitoa, ylipäätään on lääkkeet. Meillä on tässä lähellä valtio, josta puuttuu näitä kaikkia tällä hetkellä. Koko tämän puolen infrastruktuuri on romahtanut.

Suomessa tilanne on kuitenkin toinen. Meillä on selvästi hyväksytty tälle lohkolle selvät tavoitteet, pelisäännöt. Kysymys on siitä, että kun ne on hyväksytty, voidaanko tästä lähtökohdasta tämän laatuista asiaa kokeilla. Minulle tulee mieleeni analogia ihmisen kulttuurien historialta. Kaikki tähän mennessä koetut ihmisen kulttuurit ovat päätyneet kulttuurin romahdukseen, jonka viimeisessä vaiheessa on ollut tapojen raaistuminen. Se on aina alkanut kerta toisensa jälkeen sillä, että vähäosaisimpia, yhteiskunnan sairaimpia on ryhdytty rusikoimaan, ja sitten kaikki terveimmät ovat jääneet kilvoittelemaan jäljellä olevista niukoista resursseista. Tämä rusikointi on aina kerta toisensa jälkeen saatettu

hyväksytyksi normiksi. Siis se on tullut hyväksytyksi, eli tavat ovat rakenteellisesti raaistuneet. Meidän länsimainen kulttuurimme ei valitettavasti poikkea tässä suhteessa minkään vertaa ihmisen aikaisemmista kulttuureista. Näen tässä selvän startin tähän suuntaan. Kun niukkuus yllättää, historia toistaa itseään.

Sitten tieteellisestä puolesta. Arvoisa ministeri totesi, että kynnyksen terveyskeskuslääkärille täytyy olla matalalla. Tämä on selvä poliittinen tavoite. Se on myös inhimillinen tavoite. Ei sitä tarvitse kokeilla eikä edes voi kokeilla. Se on meissä itsessämme tai meissä ei sitä ole.

Sitten arvoisa ministeri totesi selvitettävän, mitä vaikutuksia tällä menettelyllä olisi palvelujen käyttäjiin todeten, että näiden palvelujen kohteina on ollut erityisesti lapsiperheitä, iäkkäitä henkilöitä ja ylipäättään pienituloisia. Viitataan tässä yhteydessä vain siihen, mitä totesin eettisestä puolesta, millä alueella liikutaan.

Arvoisan ministerin kysymys oli, estääkö menettely hoitoon hakeutumisen. Tämä on erinomaisen merkittävä kysymys. Nimittäin kysymys on tieteellisesti siitä, mitä tulosta vihdoin viimein mitataan. Mitataanko vain sitä, jäikö menemättä, vai ulotetaanko mittaus sinne saakka, että katsotaan, mikä oli seurausta tästä hakeutumattomuudesta, johtiko hakeutumattomuus sairauden pahentumiseen ja johtiko tämä edelleen siihen, että itse asiassa menot yhteiskunnalle radikaalisti lisääntyivät? Maksaahan yksi hoitopäivä jossakin keskussairaalassa 900 markasta yli 1 000 markkaan. Tämä vain viitelukuna.

Sitten ministeri totesi turhista käynneistä, että pienikin maksu voi olla hoidon este. Tämä tuo juuri kysymyksen siihen, että silloin kun tällaista asiaa ruvetaan selvittämään, niin ratkaisevaa on se sosiaalinen tausta, yhteisön rakenne ja myös yhteisön tila, esimerkiksi tällä hetkellä lamakausi, joka ilmenee eri tavoin erilaisissa yhteisöissä, eri tavoin Etelä-Suomessa, Keski-Suomessa, Pohjois-Suomessa, eri tavoin maaseudulla eri tavoin pääkaupunkiseudun ulkopuolella taajamissa kuin pääkaupunkiseudulla.

Toisin sanoen kun kysyin arvoisalta ministeriltä, mitkä ovat nämä yhteiskunnan sosiaalisen rakenteen nollaruudut, niin se kysymys oli vakavasti esitetty. Kun arvoisa ministeri vastasi, että kyllä tutkijat tietävät ja osaavat, tekevät tämän oikein, niin en epäile sitä lainkaan. Mutta totean, että tämä tutkimus oikein tehtynä on todella arvokasta toimintaa, jotta se voisi nyt, kun

jätetään eettinen puoli ulkopuolelle, tieteellisesti antaa sellaisia tuloksia, joita voidaan tieteellisessä katsannossa käyttää johtopäätösten perusteena.

Sitten arvoisa ministeri kiinnitti maksujen osuuteen menotaloudesta ja maksujen tasoon huomiota sanoen, että näiden tasojen tulee olla kohtuullisia. Tässä tullaankin sinne ekonomin puolelle, mutta entäpä jos on niin, että maksujen perimisestä koituvat kustannukset ovat suuremmat kuin tuotot? Silloin tämä liiketaloudellinen pohja sortuu. No, tämä on tutkittavissa ilman tämän laatuista kokeiluakin.

Hyvin merkittävä näkökohta viimeisessä kohdassa arvoisan ministerin vastauksessa tähän kysymykseen olivat nämä rajoitukset, siis 10 käyttökerran maksimimäärä. Tämähän merkitsee silloin sitä, että luodaan byrokraattinen järjestelmä kaikkine tiedonantovelvollisuuksineen jne., joka jo sellaisenaan tuo lisäkustannuksia. Se tuo oikeudenmukaisuutta, mutta tuo lisäkustannuksia.

Arvoisa puhemies! Sanomallani olen halunnut osoittaa, että meillä on vihonviimeinen hetki toisessa käsittelyssä, jos niin halutaan, muuttaa tämän lain nimike "Ehdotus laiksi terveyskeskusmaksukokeilusta" nimikkeeksi "Ehdotus laiksi terveyskeskusmaksun väliaikaisesta määrittämisestä".

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa puhemies! Vuonna 1972 kansanterveyslain myötä käynnistyneen kansanterveystyön oleellisia etuja on ollut ennalta ehkäisevän ja sairaanhoidollisen näemyksen yhdistäminen. Se on tapahtunut terveyskeskuksen eri palvelusektoreilla niin terveysneuvonnassa, neuvolatyössä, kouluterveydenhuollossa, hammashuollossa, työterveyshuollossa kuin myös sairausvastaanottotyössä. Ihmistä on hoidettu, neuvottu, valistettu kokonaisvaltaisesti. Sairautta ja terveyttä ei ole tarvinnut terveyskeskuksissa dikotomisoida niin vahvasti kuin monta kertaa yksityisvastaanottotyössä tehdään.

Nyt tätä kokonaisvaltaisen vastuun periaatetta on haluttu vielä erityisesti tehostaa väestövastuisella perusterveydenhuollolla, missä työryhmässä lääkäri, terveydenhoitaja ja muu henkilökunta huolehtivat määrätystä väestöstä. Väestövastuuta on laajennettu asteittain siten, että tällä hetkellä runsaat 800 000 ihmistä on sen piirissä. Se merkitsee noin 500 lääkärin kuulumista väestövastuun piiriin. Valtioneuvoston esityksen mukaan tarkoitus on jatkaa väestövastuun as-

teittaista laajentamista noin 500 lääkäriä vuositteittain.

Tämä on minusta todella merkittävä perusterveydenhuollon uudistus, johon liittyi sopivan laajuinen kokeilu, ei mikään 30—40 terveyskeskuksen, vaan sopivan laajuinen hallittu kokeilu. Jo nyt on havaittu tämän työmällin säästävän kustannuksia ja tehostavan henkilöstöressurssien käyttöä. Tosin niin kuin joidenkin, erityisesti ed. Vehkaojan puheenvuoroissa tuli ilmi, tähän työmuotoon lääkärit on saatu sitoutumaan todellakin ylimääräisin korvauksin, joita muulle henkilöstölle ei ole suotu. Tämä ei ole ihan oikea periaate.

Useissa kunnissa ja erityisesti kaupungeissa on väestövastuullisen terveydenhuollon yhteydessä osattu yhdistää sosiaali- ja terveyspalvelut siten, että ne fyysisesti toimivat samoissa tiloissa, ovat hallinnollisestikin lähekkäin. Tämä minusta tehostaa erityisesti perhekeskeistä ennalta ehkäisevää työtettä.

Katson, että näiden sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen on todella oltava maksuttomia, jotta ne toimitivat tavoitteidensa mukaisesti. Maksu ei saa olla hoitoon hakeutuiselle esteenä eikä ennalta ehkäisevän tuen saamiselle. Jos et saa hoitoa ajoissa, voivat kustannukset yhteiskunnalle puhumattakaan inhimillisistä kustannuksista ja kokemuksista olla myöhemmin todella moninkertaiset.

Erityisesti haluan tuoda esille sen perusterveydenhuollon vastuualueen, josta ei vielä tässä yhteydessä ole paljoa puhuttu, eli mielenterveys-työn.

Mielenterveysongelmathan ovat kolmanneksi suurin työkyvyttömyyttä aiheuttava syyryhmä. Perusterveydenhuollon palvelujen odotetaan vastaavan myös tähän haasteeseen mielenterveyslain veloitteiden myötä. Ongelmana on tällä alueella usein se, että nimenomaan näiden ihmisten kohdalla kokevat erityisesti lääkärit turhien käyntien tapahtuvan. Osin on kyse myös siitä, ettei osata vastata tähän haasteeseen, joka on kansanterveydessämme todella merkittävin.

Parhaiten todella maksuton sosiaali- ja terveysnäkökulman yhdistävä lähialvelu vastaa tähän ongelmakysymykseen. Maksuttomuus on hyvin tärkeä periaate, koska ihmistä on näissä asioissa osattava useasti auttaa jo ennen kuin hän itse tiedostaa ongelmiaan. Avun on tultava, ei ole pakkohoidosta kyse, vaan tietystä herkkyydestä nähdä ja tukea. Tähän vastaa parhaiten todella lähialueella toimiva maksuton sosiaali- ja terveyspalvelu.

Minusta terveyskeskusmaksukokeilu samoin kuin laboratorio- ja röntgenmaksut ovat todella tulella leikkimistä ihmisten terveyttä ajatellen. Erityisen epäviisasta maksukokeilu on tässä tilanteessa, kun on uusi merkittävämpi kokeilu niin idullaan eli väestövastuuisen perusterveydenhuollon kehittäminen.

Niin kuin täällä on useissa puheenvuoroissa jo sanottu, terveydenhuollon kustannuskriisiä, jos siitä halutaan puhua, ei ratkaista maksupolitiikalla. Maksujen osuus on noin 10 prosenttia. Ei ole viisasta myöskään maksupolitiikalla tuhota terveydenhuollon parasta osaa. Kansanterveysyö on näyttänyt voimansa ja se on kehittyvä. Voidaan tietenkin sanoa aina, miksei se ole kehittynyt nopeammin, mutta minusta nyt siellä todella on tapahtumassa. Olisi todella hyvin onneton tilanne ottaa terveyskeskusmaksukokeilu näin laajana juuri tässä vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien kanta on tullut jo vahvasti esille. Omassa puheenvuorossani haluan tältä osin tukea ryhmääni ja kannatan ed. Virpa Puiston ehdotusta ja tuen hänen esille tuomiaan vastalauseita.

Ed. Mutttilainen: Arvoisa puhemies! Hallituksen ja ministeri Kuuskosken esittämät terveyskeskusmaksut kohdistuvat raskaimmin pitkään sairastaneisiin, joiden taloudellinen asema on huono.

Otan esimerkin: Suomen Reumaliitto on esittänyt tilaston, jonka mukaan terveyskeskusten vastaanottojen potilaista 19 prosenttia eli joka viides on tuki- ja liikuntaelinsairaita. Heistä 75 prosenttia hoidetaan perusterveyshuollossa terveyskeskuksissa, joten maksujen myötä tämäkin ryhmä joutuu kohtuuttoman vaikeaan asemaan sairautensa johdosta.

Maksuja perimällä kohdistetaan samanaikaisesti samoihin väestöryhmiin useita leikkauksia. Terveyskeskusmaksujen lisäksi sairauskulujen verovähennysoikeus poistuu, omavastuuosuudet nousevat tutkimus- ja hoitokustannusten sekä lääkekustannusten osalta. Tämä on erittäin epäoikeudenmukaista niitä kansalaisia kohtaan, joilla on jo muutenkin vaikeuksia sairauden johdosta.

Socialidemokraattien mielestä perusterveydenhoidon tulee olla maksutonta. Olemme ehdottomasti lain hylkäämisen kannalla ja tulemme äänestämään sen lepäämään. Tässä yhteydessä haluan myöskin kannattaa ed. Puiston ehdotusta.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Tässä terveismaksukokeilun keskustelussa on kyllä tullut jo moneen kertaan sanottua kaikki oleellinen, mutta haluaisin omasta puolestani vielä korostaa muutamaa keskeistä näkökulmaa, joista minun mielestäni tässä asiassa on kyse.

Kun terveyskeskusmaksut röntgen- ja laboratoriomaksut mukaan lukien kohdistuvat ensisijaisesti sairaisiin, vanhuksiin ja lapsiperheisiin, niiden tulonjakovaikutukset ovat todella huomattavat. Esimerkiksi on todettava vielä se, että nämä maksut ovat hallituksen esityksessä, hallituksen kaavailuissa kaikkienensa, vasta jäävuoren huippu. Meidän on todettava se, että hallituksen maksupoliittikkaan kuuluu asetus pohjaisiin toimenpitein korottaa ja lisätä useita maksuja sosiaali- ja terveydenhuoltoon, koska hallitus näillä asetus pohjaisilla maksuilla aikoo koota useita satoja miljoonia markkoja. Yhteensä hallituksen kaavailemat lisämaksut olisivat noin miljardi markkaa lisää nykyiseen tilanteeseen. Kun nyt maksuilla peritään noin 3 miljardia markkaa, miljardin lisä tarkoittaisi sitä, että maksuilla perittäisiin noin 4 miljardia markkaa.

Tässä yhteydessä korostan sitä, että tämä on ihan selvä tulonsiirto sairailta, vanhuksilta ja lapsiperheiltä kunnille ja valtiolle. Korostan vielä sitä, että tämä on selkeä askel nykyisestä tulonjakovaikutuksiltaan neutraalista rahoituksesta valikoivaan ja kohdentuvaan rahoitukseen. Minusta tämä täytyy ymmärtää silloin, kun me puhumme maksupoliitikasta ja näistä kahdesta lakiesityksestä siinä mielessä, että ei ole kyse mistään sattumanvaraisista toimenpiteistä, vaan selkeästä linjavalinnasta.

Vielä toteaisin sen, minkä äsken jo puheenvuorossani totesin, että nyt ei ole kyse säästöistä, on kyse leikkauksista, ja olen sitä mieltä edelleenkin, että hallituksen olisi tullut pohtia huomattavasti painavammin niitä todellisia säästöjä, joita esimerkiksi terveyssektorilla olisi ollut mahdollista aikaansaada. Minä olen sitä mieltä, että hallituksen olisi tullut arvioida huomattavasti napakammin sitä seikkaa, kuinka terveydenhuollon kasvutarvetta olisi voitu hillitä, kuinka sitä ylipäätään hillittäisiin. Ne todelliset kustannussäästöt, joissa voitaisiin säästää, ovat täällä myös useita kertoja tulleet esille. Totean sen, että meillä on jo näissä väestövastuukokeiluissa kyetty todentamaan se, että esimerkiksi omalääkäri — omahoitaja-periaatteella voitaisiin hyvin merkittävästi tehostaa terveydenhuollon toimintaa, vähentää jonoja, päivystyskäyntejä jne.

Haluaisin vielä tuoda esiin sen, että kun Who teki Suomesta maa-arviota vähän aikaa sitten, tässä arvioissa esitettiin suurin kritiikki Suomen terveydenhuoltojärjestelmää kohtaan siinä mielessä, että todettiin, että meidän terveydenhuoltojärjestelmämme on erittäin byrokraattinen ja terveyspalvelut kohdentuvat epätasaisesti tai itse asiassa meillä on eriarvoisuutta terveyspalvelujen saamisen suhteen. Minä toteaisin sen, että tietysti näillä ehdotuksillahan lisättäisiin vain edelleen näitä ongelmia eli mentäisiin huonompaan suuntaan, lisättäisiin byrokratiaa, aiheutettaisiin entistä suurempaa eriarvoisuutta käyttäjiä kohtaan.

Olen hyvin iloinen siitä, kun ministeri Kuuskoski totesi, että tätä kehittämistoimintaa ja maksupoliittista selvitystyötä, niin kuin ymmärsin, on alettu tehdä jo ministeriössä. Tietysti olisi voinut toivoa, että näitä selvitystöitä olisi tehty jo aiemmin, niin että tämä maksulinjaus, mikä nyt on tehty ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä kokonaisuutena, olisi jo pohjautunut joihinkin selvityksiin, että olisi ollut vähän kättä pitempää tälle toiminnalle. Nythän tätä on hyvin helppo kritisoida, koska ei todella ole minkäänlaista järkevää syytä esitetty koko tälle asialle.

Sitten menisin vielä vähän hallintoon. Kun nyt on kyse todella suurista maksupoliittisista linjauksista, niin olisin kyllä odottanut ja toivoisinkin, että esimerkiksi tässä kokeilulakiesityksessä, joka on erittäin nuikkasanainen ja johon liittyy asetus, se asetusluonnos olisi ollut mukava olla mukana. Eikä tämä ole varmasti kohtuuton pyyntö. Samaten toivoisi ne asetusluonnokset, joilla muita sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja esitetään nostettavaksi tai aikaansaatavaksi. Olisi ollut äärettömän tärkeää, että nämä asetusluonnokset olisivat olleet kokonaisuuden mukana siitä syystä, että olisimme saaneet jonkinlaisen kokonaiskuvan siitä, mikä tämä maksupoliittikka oikein on hallituksen kantilta katsottuna. Tämä ei tietystikään ole yleisestikään meillä hallitusten tapana ollut, mutta toivoisin, että tähän tulisi muutos, että silloin, kun on kyse tämän tyyppisestä puitelaista, oleellisimmat kohdat, jotka säädetään asetuksilla, viitsittäisiin tuoda, koko asetusnippu, joka tällaiseen ongelma-kohtaan liittyy, eduskunnan tietoisuuteen.

Menisin vielä tähän kokeiluasiaan, josta ed. Pulliainen puhui. Olisi todella tärkeää tietää ihan mielenkiinnon vuoksi, että kun tällainenkin lakiesitys on tehty, mikä on se tutkimusasetelma, kokeiluasetelma, jolla ylipäätään voidaan tällaista kokeilua tehdä. Kuka sen tekee?

Kuinka se arvioidaan? Kuinka se evaluoidaan? Kammottavinta mielestäni olisi se, että tällaisen kokeilun perusteella, kun epäilen, ettei tästä saada tutkimusasetelmia aikaan, tehtäisiin johtopäätökset, joiden pohjalta lähdetäisiin kehittämään terveydenhuoltoamme. Tästä tutkimusasetelmasta olisi hyvin mukava ja tärkeä kuulla vähän enemmän. Luulen, että jos tiedettäisiin, mikä tämä on ja onko tätä todella vakavasti pohdittu, niin tähän voisi suhtautua kenties eri tavalla.

Kun elämme tällaista aikaa niin kuin tiedämme, olisi hyvin tärkeää, että kunnissa olisi voitu askarrella ja pistää kaikki voimavarat todellisiin edistysaskeliin ja todellisten kustannusäästöjen tekemiseen. Mutta nyt meillä useimmissa kunnissa, ilmeisesti kaikissa kunnissa, on koko tarmo, koko mielenkiinto, kohdistettu ainoastaan siihen, esitetäänkö näitä maksuja vai ei ja mitkä maksut valittaisiin. Olen siitä siitä syystä erittäin pahoillani ja minusta tuntuu, että kaikki todellinen kehittämistoiminta, mitä kunnissa on saatu aikaan, on ikään kuin seisautunut tämän maksuasian takia.

Kun ed. Vehkaoja puhui lääkäriskoulutuksesta kritisoiden sen suhtautumista perusterveydenhuoltoon niin toteaisin, että meillä lääkäriskoulutuksessa on viime vuosina otettu erittäin hyviä edistysaskeleita nimenomaan avoterveydenhuollossa ja perusterveydenhuollossa. Terveysministeriössä, kunnissa ja opetusministeriössä oli käynnissä erittäin mielenkiintoisia, hyvin eteenpäin meneviä kokeiluja ja todellisia käytännön sovellutuksia, edistysaskeleita. Nyt tuntuu, että sekä ministeriön, kuntien, kansanedustajien, erilaisten luottamusmiesten että myös asiantuntijoiden mielenkiinto on kerta kaikkiaan vain mennyt maksupolitiikasta — terveyskeskusmaksusta, laboratorio- ja röntgenmaksut mukaan lukien — keskusteluun ja vähän eipäs — juupasasetelmien puolusteluun. Toivon todella, että pääsisimme tästä pikaisesti eroon ja voisimme todella panostaa kaikki tarmomme kehittämistyöhön, jota varmasti meidän terveydenhuoltomme miltä näkökannalta katsottuna tahansa tarvitsee.

Jossakin yhteydessä on esitetty, että eduskunta saisi jonkinlaisen terveystalouden katsauksen. Tästä ei kovin pitkä aika ole, kun sellainen on aiemmalle eduskunnalle annettu. En toki muista, milloin. Mutta omasta puolestani kannattaisin niitä ajatuksia, että olisi hyvin tärkeätä, että voisimme eduskunnassa keskustella kehittämistoimenpiteistä, edistämistoimenpiteistä, joita

tiedän olevan vireillä sekä sosiaali- ja terveysministeriössä että opetusministeriössä.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Puiston tekeviä esityksiä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Heti ed. Luhtasen puheenvuoron jälkeen totean, että vuonna 1985 eduskunta ensimmäisen kerran keskusteli terveystalouksellista linjauksista. Monta tärkeää asiaa on sen jälkeen tapahtunut, niin että on varmaan paljon aihetta myös eduskunnan tasolla asiasta hyvinkin pian keskustella. Ainakaan minulla ei ole mitään sitä vastaan.

Ihmettelin aika paljon ed. Luhtasen valitusta, että kaikki kehittämismielenkiinto olisi jotenkin sammunut ja että kunnissa ja asiantuntijoiden piirissä jauhettaisiin vain maksukokeilua. Minä valitettavasti kyllä en ole — en tiedä, onko se valitettavaa — onneksi havainnut sellaista. Ministeriössä on ollut ja on edelleen monia kehittämishankkeita vireillä, mm. väestövastuuseen liittyvät kokeilut jatkuvat. Samoin on Terveystta kaikille vuoteen 2000 -ohjelma, jota Maailman terveysjärjestön asiantuntijaryhmä arvioi. Sen jälkeen on asetettu uusi johtoryhmä, joka kotimaisten asiantuntijoiden voimin linjaa tulevat suuntaviivat. Tämä työ on nyt käynnissä, ja uskon, että ensimmäiset eväät ovat jo ensi keväänä käytettävissä. Ilmeisesti kuitenkin työtä on syytä jatkaa. Kuten ed. Luhtanenkin totesi, monia asioita on jo saavutettu, mutta paljon on meilläkin pulmia. Sen vuoksi on syytä käydä hyvin tarkoin myös arviointiraportti läpi.

Täällä on monessa yhteydessä viitattu väestövastuuseen terveydenhuoltoon ja kokeiluihin ja pidän itsekin sitä erittäin onnistuneena. Muistan ne ajat, jolloin kokeilutoiminta lähti liikkeelle, ja myös sen, että lääkärit olivat hyvin vastahakoisia lähtemään tähän mukaan. Tilanne on kyllä näistä vuosista onneksi erittäin paljon muuttunut, enkä oikein ymmärrä ed. Vehkaojan kovin synkkiä näköaloja. Tänä päivänä ote on todella toinen. Se on ollut valitettavaa, että kaikissa kunnissa ei ole haluttu lähteä toteuttamaan tästä väestövastuusta toimintatapa. Kun täällä viitattiin siihen, että lääkäreiden palkkataso väestövastuuseen mallissa on korkeampi, niin se on sitä, mutta se on sidoksissa myös siihen, että lääkärit ovat luopuneet työaikasidonnaisuudes-

ta. Tätä mahdollisuutta, ed. Vehkaoja, on tarjottu myös muille työntekijäryhmille. Valitettavasti vielä tähän asti ei ole neuvonpidoissa päästy riittävän hyvään tulokseen. Minusta näiden uusien virkaehtosopimusten pitäisi olla sellaisia, että koko tiimi tulee siihen mukaan. Uskon, että se edelleen parantaisi tuloksia. Terveyskeskuksissa tänä päivänä on myös suurissa kaupungeissa jo aika tavalla toisenlainen henki kuin takavuosina. Väestövastuisen terveydenhuollon tuloksena parempi tyytyväisyys myös palvelujen sisältöön potilaitten taholta on ollut selvästi havaittavissa.

Toinen tärkeä asia on laitosvaltaisen palvelurakenteen kehittäminen. Siltä osin ministeriössä toimii nyt erillinen projekti, jossa pyritään kuntia kannustamaan laitospalvelujen keventämiseen ja ennen kaikkea juuri avohuollon kehittämiseen ja nopeuttamaan tätä kehitystä. Sitähän on aika paljon painotettu viisivuotissuunnitelmissa, mutta se ilman muuta vaatii tiettyä potkua taakseen.

Ed. Pulliainen ei ole nyt salissa, mutta minä arvostan erittäin paljon hänen pohtivaa otettaan terveyskeskuskäyntimaksukokeiluun, vaikken voikaan joka kohdassa olla hänen kanssaan samaa mieltä. On hyvin tärkeää, että käydään myös näitä eettisiä näkökohtia läpi.

Vielä terveyskeskusmaksukokeilulakiin: Minusta on kyllä hyvin tärkeätä, että siinä sanotaan, että on kysymys kokeilusta. Laista käy myös hyvin selvästi ilmi se, että lainmuutoksesta on kysymys vain tietyksi ajaksi eli kahden vuoden ajaksi, jolloin oli tarkoitus kokeilu toteuttaa.

Täällä on aika vähän viitattu siihen, että meillä hyvin suuri osa kansalaisista saa todella perussairaanhoidon palvelut työterveydenhuollon puitteissa. Se on minusta erittäin hyvä ja järkevä tapa toteuttaa eräänlaista väestövastuista terveydenhuoltoa. Mutta on tietysti pidettävä huolta siitä, että kansalaiset ovat tasavertaisessa asemassa. Silloin, kun perussairaanhoidon palvelut ovat maksuttomia työterveydenhuollon puitteissa, niin on tietysti paikallaan, että ne ovat myös terveyskeskustoiminnassa. Tältä osin minusta yhdenvertaisuusnäkökohta on erittäin tärkeä.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen totesi, että kunnissa keskusteltaisiin pelkästään maksukysymyksistä ja keskityttäisiin niihin. En usko, että asianlaita on näin. Ainakin Tampereella pohditaan lähinnä sitä, miten rahat riittävät nykyisen palvelutason

ylläpitämiseen, ja valitettavasti ne eivät riitä, vaikka veroja joudutaan korottamaan. Terveidenhuollossakin joudutaan eräitä palveluja karsimaan.

Paremminkin keskustelua käydään näistä maksuista siltä osin, että terveydenhuollossa ollaan kiinnostuneita siitä, mikä merkitys olisi näiden maksujen kautta lisääntyvillä resursseilla terveydenhuollossa, jos maksut voitaisiin ohjata suoraan terveydenhuoltoon ja sitä kautta varmistaa palvelujen jatkuvuus.

Kyllä tämä kriisi, työttömyyden aiheuttama verotulojen vähennys, on niin vakava kysymys kunnissa, että kun joudutaan todellakin kohta melkein elintärkeitäkin palveluja terveydenhuollossa supistamaan, niin siinä alkaa kyllä maksuilla olla myös merkitystä potilaiden kannalta. Saattaisi olla niin, että tulevaisuudessa pystytään todellakin näillä maksuilla keräämään lisäresursseja terveydenhuoltoon. Tätä näkökulmaa oppositio tai ne, jotka vastustavat terveyskeskusmaksuja, eivät tunnu lainkaan huomaavan.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Tainalle: On todella valitettavaa, että jokaisessa vastauspuheenvuorossanne puolustaessanne hallitusta luettelette kone-maisesti erilaisia rahasummia. Toivon, että myös muut arvot painaisivat ajattelumaailmassanne.

Ministeri Kuuskoskelle näistä mustista tulevaisuudennäkymistä ja kuvitelmistä: Toivottavasti olemme niissä väärässä. Toivottavasti esimerkiksi kentällä kulkevat puheet siitä, että sosiaali- ja terveysministeriöllä on kehittämissankkeita ja -suunnitelmia tällä hetkellä salaisesti mm. valtionosuusjärjestelmän muuttamisen varalta vuoden 1993 alkuun, jolloin kunnat voivat päättää esimerkiksi päivähoiton ammattipätevyydestä ja hoitajien määrästä ja on suunnitelmat esimerkiksi terveydenhuollon ammattirekisterin purkamiseksi. Vain lääkärit tulevat rekisteröidyksi. Toivottavasti tämän kaltaiset asiat eivät toteudu ja ministeri Kuuskoski ei olisi se ministeri, joka dumpkaa terveydenhuollon ja sosiaalialan.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtasen kanssa olen samaa mieltä siitä, että kokeilu uhkaa jäädä hallinnolliseksi toimenpiteeksi. Ei ole tuotu esiin vielä seikkoja, jotka riittävästi antaisivat takeet siitä, että tässä tehdään myös tiedettä. Ed. Luhtanen puhui myös valikoivasta maksupolitiikasta. On itsestäänselvää, että se tulee lisäämään byrokra-

tiaa ellei ole tekniikkaa, jolla voisimme ohittaa tämän ongelman. Mainitsisin tässä sen, että valikoivaan maksupolitiikkaan meno minusta nykyaikana edellyttää sitä, että me eläisimme älykorttiaikaa.

Ministeri Kuuskoski väitti puheenvuoroani jotenkin synkäksi. Hän ei huomannut, että se oli kuitenkin myös historiaa käsittelevä. En usko, että hänellä on aihetta sitä osaa kiistää. Toin mielestäni riittävästi esiin myös positiivisia kokemuksia siitä, millaista hyvää työtä monissa terveyskeskuksissa tehdään, joissa ollaan alusta saakka oltu motivoituneita työhön.

Nythän on sillä tavalla, että kun terveyskeskusmaksukokeiluun ollaan menossa, niin samanaikaisesti ovat sairausvakuutuksen omavastuut nousemassa. Eli yksittäisen kansalaisen mahdollisuudet kaiken kaikkiaan ynnättynä vakavasti heikkenevät. Tähän minusta ei ole riittävästi puheenvuoroissa puututtu. Sanoisinkin, että nyt on korkea aika siirtyä puhumaan maksujen sijasta säästöistä. Niitä niin kuin on jo osoitettu sosiaali- ja terveystalouden selvityksessä, pystytään saavuttamaan hyvinkin nopeasti ja tehokkaasti.

Sosiaali- ja terveysministeri **K u u s k o s k i** : Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä terveyskeskusmaksukokeilusta. Sosiaali- ja terveysministeriön kehittämisosaston on tarkoitus palkata hyvin ammattitaitoinen terveystutkija tätä työtä tekemään. Minulla on kaikki syy olettaa, että hän todella tekee sen tieteellisesti pätevästi. Hän ei ole mikään vasta-alkaja tällä alueella, vaan on tehnyt jo aikaisemmin työtä. Niin kuin sanoin, itse en ole tehnyt tiedettä enkä siltä osin yksityiskohdissa voi tieteellistä keskustelua käydä.

Ed. Puiston puheenvuorosta vain toteaisin, etten ymmärtänyt, mitä se tarkoitti, että tehdään jotakin salaista työtä. Minä en ainakaan tiedä, että meillä olisi mitään salaista valmistelua käynnissä. Kuntien valtionosuusudistuksen yhteydessä on ollut erilaisia työryhmiä, mutta eivät ne ole olleet mitään salaisia. En todellakaan ymmärrä, mitä tämä viittaus tarkoitti.

Yhdyn niihin näkemyksiin, kun täällä peräänkuulutettiin sitä, että meidän täytyy todella palvelurakennettamme pystyä keventämään. On arvioitu, että laitospalvelurakenteen keventämisellä, jos me siinä onnistumme, on mahdollista saada jopa 1,5—2 miljardin säästöt vuodessa. Se on todella paljon.

Mitä tulee talouden ja terveydenhuollon yhteyteen, se on vain väistämätön realiteetti tässä

maailmassa, että niillä on tietty yhteys. Jos maan talous on huonolla tolalla, niin kuin se tänä päivänä on, sillä on väistämättömät seurannaisvaikutukset myös tälle alueelle, vaikka onkin aivan oikein korostaa sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon perustehtävä on pitää huolta, tukea, auttaa ja turvata toimeentulo juuri niiden ihmisten osalta, joilla on kaikkein vaikeinta taikka jotka joutuvat sairauden tai jonkun muun vakavan riskin kohteeksi yhteiskunnassa.

Ed. **K a u t t o** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kuuskoski totesi, että esitetyillä maksuilla ei olisi ollut vaikutusta terveyskeskusten ja kuntien terveydenhoitopalvelujen toimintaan. Valitettavasti minunkin täytyy olla asiasta eri mieltä. Tänä syksynä on jouduttu käyttämään niitä voimavaroja, mitä olisi muuhun voitu käyttää, siihen miten sisäisesti järjestellään terveyskeskuspalvelut. Nyt pohditaan sitä, otetaanko maksut vai eikö oteta tai miten otetaan ja miten tehdään. Eli monella tavalla järjehtävä suunnittelu ja sitä kautta myös taloudellisten ratkaisujen löytäminen on valitettavasti hidastunut ja mennyt vikaraiteille.

Me varmasti otamme huomioon myös taloudelliset realiteetit. Uskon, että esimerkiksi terveyskeskustasolla voisi olla sellaisia asioita, jotka olisivat maksullisia. Voin mainita esimerkiksi todistukset ja mahdolliset tietyt rokotukset, kun ihmiset lähtevät lomalle kaukomaille, ja tämän tyypiset ratkaisut. Näitä voisi löytyä ja mahdollisesti monia muitakin tilanteita. Se, että otetaan summittaisia maksuja ilman, että pohditaan koko terveyskeskusjärjestelmää, on ikävää, koska saman tien mielestäni tähän pitäisi sitoa niin erikois- kuin erityissairaanhoidon, yleensä se järjestelmä, mikä meillä on ja miten se toimii yhtenä kokonaisuutena.

Ed. **L u h t a n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainalle toteaisin sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista, että jos kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista katetaan tällä hetkellä eli voimassa olevan budjetin aikana palvelumaksuilla 8 prosenttia ja kaikkien näiden korotusten eli tämän suuren keskustelun, ajan käytön, jälkeen 9 prosenttia, niin jokaisen täytyy ajatella ja ymmärtää se, mikä merkitys palvelumaksuilla on esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimessa kustannusten peittäjänä. Voin todeta, että tuntuvatkaan, mitkään palvelumaksujen korotukset eivät voi nostaa maksuja kattamaan tuotantokustannuksia.

Ainoa taloudellisesti ymmärrettävä perustelu tällaiselle toimenpiteelle on se, että maksuilla voitaisiin vaikuttaa palvelujen kysyntään ja siten palvelutarpeeseen ja kustannuksiin. Tästäkin voin todeta, että Oecd-maissa tehdyt tutkimukset osoittavat tämänkin ajattelutavan yksiselitteisesti virheelliseksi.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puistolle haluan todeta, että puhun todellakin paljon rahasta tässä yhteydessä. Se johtuu siitä, että minulla on tunne, että kaikki päättäjät eivät havaitse sitä yhteyttä, mikä sosiaali- ja terveyspalveluilla ja rahalla on. Kuten ministeri Kuuskoski totesi, eivät nämä palvelut ilmaiseksi synny. Kyllä niihin tarvitaan rahaa.

Sama epävarmuus on tietysti veronmaksajilla. Eivät hekään aina vaatiessaan palvelujen lisäämistä tule ajatelleeksi, että niiden kattamiseen tarvitaan varoja.

Kolmas syy, minkä tähden mielelläni puhun tässä yhteydessä rahasta, on se, että valitettavasti suurin osa päättäjistä ei ole lainkaan kiinnostunut sosiaali- ja terveydenhuollosta, koska ilmeisesti ajattelevat sen olevan jotakin pehmeää tai jotakin mitätöntä. Minä toivoisin, että he edes rahan varjolla ymmärtäisivät, että on suurista asioista kysymys. Toivottavasti en ärsytä ed. Puistoa, kun totean, että sosiaaliturvaan käytetään vuosittain rahaa 130 miljardia markkaa, joka on erittäin suuri summa. Jo sen summan pitäisi houkutella hieman suurempi joukko tänne saliinkin keskustelemaan näistä kysymyksistä.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kuuskoski sanoi, että on tarkoitus palkata kokenut terveystutkija. Minun käsittääkseni kuitenkin, kun on kyse kokeilututkimuksesta, joka on toiminnallinen luonteeltaan, tutkijan tulisi olla mukana jo siinä vaiheessa, kun tavoite on tiedossa, mihin tietyllä kokeilulla pyritään. Tässä on lähdetty latvan kautta puuhun. Toivon, että kokenut tutkija kieltäytyy tällaisesta toimeksiannosta.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Taisi olla ed. Luhtanen, joka totesi, että kunnissa, tarkoitti varmaan myös kuntainliittoja, näperrellään merkityksettömien maksujen kanssa eikä paneuduta todellisiin säästöihin. Minä tiedän monta esimerkkiä sellaisistakin kunnista ja kuntainliitoista, joissa sosialidemokraatit ovat hallinnossa mukana, joissa on jo tähän mennessä

jouduttu tekemään sellaisia säästöjä, joita ei oikein viitsisi puolustella. On huomattava, että nämä säästötoimenpiteet on pakosta aloitettu jo vuosi pari sitten, ja valitettavasti tämä linja jatkuu. On esimerkkejä, joissa hoitava lääkäri sanoo syöpäsairaalle lapselle, että minä en voi sinulle antaa kipulääkettä, kun tämä on niin kallis.

Minusta keskustelussa on yksi erittäin hankala piirre, ja se on, että jokainen pakenee vastuuta. Pitäisi tosiaan ymmärtää, että kun on tehty niin isot kasvusuunnitelmat ja kuviteltu, että näillä suurilla organisaatiolla ratkaistaan kysyntä terveyspalveluissa, se ei valitettavasti ole pitänyt paikkaansa. Kun on sanottu, että 8 prosenttia ja mahdollisesti 9 prosenttia terveydenhuollon kustannuksista katetaan maksuilla, pitäisi miettiä, että siinä saattaa löytyä sellaisia kohtia, jotka oikein kohdistettuna ovat keräämässä voimavaroja todella sairastavien kustannuksia kompensoimaan, mahdollisesti tasaisesti vähemmän sairastavilta, pientä vaivaa kärsiviltä. Minun mielestäni terveyskeskusmaksu on yksi näistä.

Täällä on sanottu, että tässä olisi jo tähän mennessä sanottu kaikki, mitä tähän asiaan liittyy. Minusta keskustelu on yhtä jankutusta. Ei täällä ole päästy vielä keskustelemaan todella siitä, mitä mikin vaikuttaa. Oikeastaan keskustelua on käyty koko kansanterveyslain voimassaoloaika, niin kuin täällä joku totesi, oliko ed. Viljamaa vai kuka. Mutta miksihän sitä käydään? Ei tätä terveyskeskusmaksua mielellään kannata eikä kuvittele siitä hakevansa poliittisia pisteitä, koska tietää, että sitä vastaan hyökätään. Kuitenkin koko ajan keskustelu on olemassa. Miksi se on? Keskustelu lähtee ruohonjuuritasolta niistä, jotka ovat tekemässä paikallista työtä, ja he koko ajan viestittävät, että tämä ei mene niin kuin pitäisi. Oma kokemukseni on, että niistä sosialidemokraattisista ja kansandemokraattisista lääkäreistä, jotka ovat minun työtovereinani, niin kuin meistä kaikista 95 prosenttia kannattaa tätä maksua eikä suinkaan sen takia, että me panisimme sen omaan taskuumme. (Ed. P. Leppänen: Eivätpäs ne valiokunnassa kannattaneet!) — En tiedä, mutta ne, jotka käytännön vastaanottotyötä tekevät, kannattavat. Meillä on terveystalitiikassa sellaisia mandariineja, niin kuin jossakin toisessa yhteydessä on sanottu, jotka ovat ylläpitämässä ns. yleistä mielipidettä.

Sanoisin, että niistä potilaista, joita itse olen noin 60 000 kertaa tämmöistä tilannetta varten

tavannut — laskin sen ihan huvikseni — valtaosa myös kannattaa maksua edellyttäen tietysti, että se parantaa hoitoa. Tässä on tietysti ristiriita siihen, mitä gallupit sanovat, mutta näyttää siltä, että mitä kauempana vastaanottoilanteesta ihminen on, sitä varmempi mielipide hänellä asiasta on ja negatiivisesti sitä vastaan.

Sitä paitsi perustellaan täysin väärin. Täällä on lähinnä kolme asiaa opposition ja vastustajien toimesta tuotu esille. Yritän kiteyttää ne. Yksi on se, että perimiskustannukset tulisivat liian suuriksi. Toinen on, että se kohdistuu vähävaraisiin, sairaisiin ja köyhiin. Kolmas on, että se nostaa hoitokynnystä. Yritän näitä kommentoida.

Mutta ensin haluaisin sanoa, että nimenomaan niitä, jotka terveystieteitä tekevät, täällä on pyydetty ja vaadittu motivoitumaan tähän työhön ja sitoutumaan. Minun käsitykseni mukaan, jonka ympäristöstä olen saanut, yksi heidän keskeinen asiaansa maksun puolesta on, että heidän työnsä motivoituisi paremmin, koska he kokevat, että se työ nyt on osittain sellaista, että se ei vastaa heidän koulutustaan ja heidän päätöksentekokykyään vaan koskee muita asioita ja osin sen voisivat hoitaa aivan muut ihmiset.

Tänä syksynä terveystieteitä on hallinnut tämä kompromissi, joka on terveystieteellisesti kyllä monelta osin hieman huono. Siihenhän on sisällytetty verovähennyksen poisto, sitten ns. säästöpäätökset, terveystieteismaksukokeilu ja hammashuolto. Näistä paria asiaa yritän kommentoida, ensin terveystieteismaksukokeilua.

Tätä kokeilua on julkisesti vastustettu ja esimerkiksi perustuslakivaliokunnassa yritetty arvostella tasa-arvon puutteesta ja ties mistä. Minustakin tämä kokeilu on epäonnistunut. Minusta se ei tule toimimaan niin kuin sen pitäisi. Se on vaikea laittaa mittaamaan sellaisia asioita, joilla olisi oikea merkitys.

Moni sosialidemokraattinen puhuja on lainannut sosiaali- ja terveyshallituksen kehittämispäällikkö Kekomäkeä. Aivan oikein, hänkin on sitä mieltä, että kokeilu ei ole onnistunut. Mutta minun käsitykseni mukaan hän on sitä mieltä, että terveystieteeseen pitäisi tulla maksu. Aina-kin minä olen saanut tällaisen käsityksen niistäkin puheista, mitä hän on sosialidemokraattien seminaarissa mielipiteitään esittänyt. Sitä paitsi tämä kokeilu on sen verran monimutkainen eikä sillä lailla tasa-arvoinen, että se ei kyllä käytännön työtä mittaa.

Esimerkiksi ongelma ovat esitetyt ikäraajat, että lapset ja eläkeläiset olisivat sen ulkopuolella.

On kovasti korostettava, että enempää varallisuus perheissä ei mene ikärajojen mukaan, ei lapsiperheiden eikä eläkeläisten mukaan, eikä myöskään sairastavuus mene niiden mukaan. Meillä on tiettyjä lapsiryhmiä mutta pieniä, esimerkiksi korvakierteiset lapset, jotka joutuvat terveystieteissä usein käymään, ja samoin vanhuksissa joku ryhmä. Mutta aivan yhtä lailla tältä väliltä olevilla saattaa olla jopa käytännössä enemmän näitä käyntejä. Meillä käy vastaanotolla 85-vuotiaita, jotka tulevat keuhkoihin, että enpä ole ennen käynyt, mutta tulipa nyt katsomaan kuitenkin. Mitä varten hänellä pitäisi olla ilmainen käynti? Minusta nämä ikäraajat ovat vähän kuin lastenlippuja elokuvissa tai jossakin muussa. Minusta se ei palvele sitä tarkoitusta.

Sitten laboratorio- ja röntgenmaksut. Ne ovat selvästi toissijaisia maksuja. Niiden peruste ei ole ihan yhtä selvä kuin terveystieteismaksun, mutta ne ovat kuitenkin kustannustietoisuutta nostavia ja nimenomaan niitä, joita täällä perättiin: säästöjä tuovia, jotka tuovat selkäydinjatkoksen kautta näitä säästöjä. Täytyy sanoa, että lääkäreinäkään emme me aina jaksaa riidellä siitä, pitääkö tutkia vai eikö pidä. On niin monta muuta asiaa tehtävänä ja päätettävänä, että jos siitä vielä riidan nostaa, niin ei onnistu se vastaanottokäynti, ei potilas — lääkäri-suhde toimi. Minusta ne ovat nimenomaan kustannustietoisuutta nostavia. Niissä perimismenettely on itse asiassa monimutkaisempi kuin terveystieteismaksussa. Vaikka niissä näitä haittoja on, minusta tämä kokonaistilanne on positiivinen. Sitä paitsi se samalla nostaa myös potilaan kustannustietoisuutta, mikä ei sekään ole kohtuuton vaatimus.

Terveystieteismaksupuolesta. Ei tämä varmasti valtakunnan suurin kysymys ole. Mutta tästä tulee suuri kysymys sen takia, että kun tätä vastustetaan, tästä kasvaa sellainen poliittinen kupla, että sen seurauksena tulee lieveilmiöitä, joita minun on vaikea hyväksyä.

Oikeastaan terveystieteismaksun puolesta on pari asiaa. Ne ovat kyllä isoja asioita ja periaatekysymyksiä isoja, mutta se, että se lisää ihmisen omavastuuajattelua, on suuri periaate, jota toisaalta tänä syksynä me muuten kyllä valitettavasti laskemme.

Toinen periaatekysymys on se, että se lisää joustoa lääkäreiden vastaanotoilla. Vaikka ns. turhia käyntejä en minä tunnusta olevan, siellä on iso joukko sellaisia käyntejä, jotka olisi voittoa ohjata ihan toiseen paikkaan. Sen olisi voinut hoitaa ihan toinen ammattihenkilö terveystiete-

kuksessa. Meillä on kansanterveyslain aikana koulutettu kymmenittäin eri ammattinimikkeitä, jotka ovat lääkäriä parempia. Niillä on paljon enemmän aikaa siihen. Niillä on sanotaanko erilainen asenne näihin ihmisiin. Tiettyjen potilaiden pitäisi ohjautua sinne, mutta te niin nostatte terveyskeskuslääkärin jalustalle. Kiitos kylä, että se arvo nousee, mutta esimerkiksi on ravitsemusterapeutteja, puheterapeutteja, psykologeja, sairaanhoitajia, terveydenhoitajia, vastaanottoavustaja, jumppari, erikoislääkintävoimistelija ja toimintaterapeutti. Siellä on iso liuta henkilöitä, jotka ovat näissä asioissa ja voisivat joustavasti ilman mutkaa ja byrokratiaa nämä asiat hoitaa. (Vasemmalta: Siellähän on vastaanottoavustaja!) — Kyllä, kyllä, ja hänkin tekee hyvää työtä, jos hänelle delegoidaan, ja hän pystyy lääkärin kanssa yhteistyössä ja hänen siunauksellaan tai vastuullaan tekemään. Se joustavoittaa huomattavasti.

Tietysti näiden kahden eli omavastuuajattelun ja joustavuuden lisäksi meidän täytyy, varsinkin teidän, keskustelun jälkeen ajatella, että raha on aika tärkeä. Terveyskeskusmaksun tuotto olisi 500—600 miljoonaa yhteensä kunnille ja valtiolle. Mitään sairausvakuutuslääkäreitä ei olisi tarvinnut tehdä, jos näin tehtäisiin, ja sitä paitsi se kohdistuisi paljon oikeudenmukaisemmin.

No, sitten kysymys perimiskustannuksista. Minusta tämä on jotenkin sellaista keskustelua, jota ei voi käydä. Mitenhän on mahdollista, että hammashoitokäynnistä kannattaa periä kahdenkymmenin maksu? Miten te sitä puolustatte? Te sosialidemokraatit olette olleet sitä ajamassa ja olette olleet iät ja ajat hallituksessa, kun sitä on peritty. Mitenhän on mahdollista, että yksityisillä lääkäriasemilla kannattaa periä useimmilla ilmeisesti juuri tällainen kahdenkymmenin maksu, joka on ns. hallintokuluihin? (Eduskunnasta: Ei sillä mitään saa!) — Niin, miksi se kannattaa periä? Ne ovat yksityisiä asemia, ja se kuitenkin kannattaa periä. Teidän pitää mennä neuvomaan niille, jotka jonkin verran osaavat rahaliikennettä käyttäen, koska heidän pitää kustannuksia säästää ja joka tapauksessa he sen tekevät. (Vasemmalta: Ne pyörivät yhteiskunnan tuella!) — Eivät pyöri. Ne pyörivät erittäin pieneltä osin, niin kuin on todettu, korvausprosenttihan ovat jotakin 30, mitä sairausvakuutus niistä korvaa, ja niin kuin todettu. Ne ovat prosentin osia siitä, mitä me kansanterveyteen uhraamme.

Miksihän kannattaa postimerkeistä periä maksua tai vaikkapa bussilipusta tai rautatieli-

pusta tai leivästä tai maidosta? Miksihän on mahdollista, että niistä yleensä kannattaa, kun se kerran on niin vaikeata ja se niin byrokratian tekisi? (Vasemmalta: Leipää ei syödä sairautteen!) — Sitä syödään paljon isompaan hätään silloin, kun sitä tarvitaan, kuin sairauteen. (Vasemmalta: Postimerkkiäkö?) — Leipää, täällä huudettiin, ja postimerkkejäkin käytetään.

Keskustelussa on väitetty, että perimiskustannukset ovat isot, mutta meillä on vaikka minkälaisia atk:ta ja automaattia, jolla se voitaisiin järjestää, mutta niihin ei ole kovin isoa tarvista. Kun potilas käy terveyskeskuslääkärillä, hän käy lähes joka kerta kaksi kertaa vastaanottavan henkilön luona, ja siinä ei mene kuin 10 sekuntia, kun joko annetaan tilillepanokortti tai peritään maksu. Itse olen keskellä päivystystä aikoinaan kerännyt kolmeen neljään tuntiin 60 potilaalta maksun ja kuitit kirjoittanut, ja se on onnistunut, eikä siinä ole sen isompaa byrokratiaa ollut. Saa siitä keskustella, että periminen maksaa, mutta se, että keskustelu joihinkuihin ihmisiin vaikuttaa niin, että he uskovat, että sillä on jokin merkitys, minua jonkin verran harmittaa. (Vasemmalta: Mihin ne rahat menivät, jotka te keräsitte?) — Ne menivät kansanterveystyöhön, ja silloin perittiin 3:a markkaa. Sitäkin taisi kannattaa periä.

Taitaa minulla pikkuisen ylittyä aika, mutta kun vastahuutoja on niin paljon, ajattelin vielä pari kohtaa käydä läpi.

Toinen väite on, että kokeilu kohdistuu köyhiin ja vähävaraisiin. Joka ikisessä puheenvuorossa on jankutettu tätä. Jos vähänkin tarkemmin katsoo, ei kohdistu. Tampereella tehtiin aikoinaan tutkimus, vuonna 78 ja 80 julkaistiin, ja verrattiin yksityisen lääkäriaseman ja terveyskeskuksen käyttöä, ja sen koommin ei ole asiaa tutkittu, kun vastaus oli niin yksiselitteinen ja yllättävä. Tutkimusyhteenvedossa todettiin, että jo heti alussa tuli esille tutkijoiden kannalta ehkä hieman yllättäväkin seikka, yksityisiä lääkäriasemia käyttivät vähempivaraiset kuin terveyskeskusta. (Puhemies: 15 minuuttia) Siihen päättyi se.

Sitä paitsi mitenhän sairaiden ihmisten kustannukset syntyvät? Eivät ne synny terveyskeskuksissa käynneistä. Joka juoksee enemmän kuin, sanotaan nyt lonkalta, kolme — viisi kertaa terveyskeskuksessa, on silloin väärässä paikassa. Siellä voi olla ehkä korvakierteinen lapsi sen verran, mutta heti, kun hänellä on tarvis, hänet siirretään sairaalan poliklinikan kontrolliin leikattavaksi, ja hän on siellä. Siellä

alkaa syntyä kustannuksia. Sitä paitsi otetaan tyyppiesimerkki, sanotaan nyt vaikka astmaattinen henkilö. Ei hänellä ole niin monta kertaa asiaa, mutta hän saattaa sen sijaan olla kaksi kolme viikkoa sairaalahoitossa. Nyt kun esimerkiksi sairaalamaksu nostetaan 115 markkaan, hän maksaa vuodessa sairaalakuluja enemmän kuin hänellä 20 vuodessa tulisi terveyskeskusmaksuja. Minusta nämä ovat esimerkkejä, jotka osoittavat, että vähävaraisille ja sairaille tuleva kustannus kertyy aivan muualta kuin terveyskeskuksesta.

On esitetty sellainen väite, että perusterveydenhuollon pitää olla maksuton. Tämä on aika iso kupla. Mitähän se perusterveydenhoito on, jos se on pelkkää lääkärisäkäyntiä? Tänäkin syksynä me budjettia hyväksyessämme nostamme juuri niitä kustannuksia, jotka kerrannaisesti kohdistuvat todella sairaisiin. On sanottu, että perusterveydenhuolto ei saa maksaa vaan erikoissairaanhoidon saa maksaa. Mutta onko näillä mitään eroa sairaan kannalta? Ne ovat ihan tavallisia sairauksia, ihan tavallisten eläkeläisten ja vähävaraisten sairauksia, jotka joudutaan hoitamaan sairaaloissa. Minusta tämä väite on populistinen, poliittinen eikä päde. Joku totesi, että Reumaliitto on tehnyt tutkimuksen, jossa todettiin tätä ja tätä. Olisi pitänyt tehdä samalla tutkimus, kuinka moni joutui menemään yksityiselle lääkärille, kun ei päässyt terveyskeskukseen.

Kohta kolme: maksu nostaa hoitokynnystä. Se on tietysti jonkin verran vaikeampi asia sanoa. Mutta itse asiassa hoitokynnys voisi vaikka vähän noustakin, koska on todettu, että käynnejä kertyy pienien asioiden takia. Mutta kun terveyskeskuksen vastaanotto alkaa toimia, hoitokynnys laskee. Silloin jonot lyhenevät ja ihmisillä on nopeampi ja parempi pääsy terveyskeskuksiin. Nyt nimenomaan terveyskeskus ei vedä. Miksi te ette huolestu siitä, että kaupunkipaikoissa erityisesti ihmisillä on nyt teidän budjettisopimuksenne kautta 70 markan omavastuu yksityislääkärille ja sen lisäksi suuri eli ilmeisesti noin 150 markan maksu, joka on pelkästään sen takia, että terveyskeskus ei vedä?

Minusta nimenomaan sosialidemokraattien, jotka edustatte enemmän kaupunkiväestöä kuin me, pitäisi kantaa huolta siitä, että sairausvakuutus tältä osin pelaisi ja että se ei nostaisi kynnystä niille, jotka eivät terveyskeskukseen pääse. Sitä paitsi mitä tarkoittaa kynnys, jos se on esimerkiksi 50 markkaa, kun

heti lähetettäessä eteenpäin voi olla kymmenkertaiset kustannukset, satakertaiset kustannukset, tuhatkertaiset kustannukset normaaleista sairauksista? Ohitusleikkaus maksaa 50 000 markkaa.

Näitä kuluja meidän pitäisi ruveta laskemaan aivan niin kuin Ruotsissa on parintuhannen kruunun katto näille maksuille. Minusta sinne pitäisi kerätä rahaa, ja terveyskeskusmaksu olisi yksi tapa keventää nimenomaan niitä maksuja, joita kohdistuu todella sairaisiin vähävaraisiin ja jotka kertaantuvat ja jotka tässäkin budjetissa tulevat olemaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Miksette ole sitä kattoa esittänyt, missä se on?) — Me olemme esittäneet esimerkiksi laboratorionkäynneissä; silloin kun terveyskeskusmaksua on ajettu, on niille ajettu kattoa. Kun yksittäin eri hoitomuodoille katto tulisi, sehän olisi ihan yksinkertainen, eihän se olisi kuin päätös vain, kun päätös meni läpi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ette te ole tehnyt esitystä siitä!) — Sehän on julkisessa keskustelussa koko ajan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Pitää olla mustaa valkoisella!) — Eihän terveyskeskusmaksusta ole esitystä. Minä esitän, ja jos on voimaa, sitä ajetaan. Eihän se ole rahallisesti iso, kun se kohdistuu todella sairaisiin, kun se tasaisesti kerätään.

Lyhyesti vain: On vastustettu epäeettisenä kyseistä tutkimusta. Ilmeisesti lähes koko maailmassa on käynnissä tutkimus: kaikissa maissa on ilmeisesti terveyskeskuksessa ja poliklinikalla käyntimaksu. Ruotsissa 100 kruunua, sosialidemoraattinen hyvinvointivaltio, joka on kokeillut tätä systeemiä vuosikymmenet.

Minusta on esitetty väestövastuusta ihan optimistisia ja hyviä käsityksiä. Vain hitaasti lähtivät sosialidemokraatit ajatuksen mukaan silloin, kun Kivalo aikoinaan tätä esitti. Mutta sen voisi sanoa käytännössä työtä nähneenä, että eivät valitettavasti niin nopeasti ja hyvin käytännössä myönteiset vaikutukset tule. (Ed. Stenius-Kaukonen: Olemme mekin nähneet potilaina!) — No niin, mutta sitä on kehuttu sen verran paljon, että minä haluan sanoa, että vaikka väestövastuu tietyllä tavalla vähentää tarvetta terveyskeskusmaksun käyttöönottoon, se ei tule sitä ratkaisemaan eikä se mielestäni ole silläkään pois ajettu.

Herra puhemies! Ylitin vähän ajan mutta toivottavasti en pitkästyttännyt kuulijoita.

Ed. Vähäkangas merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos lääkärikunta yleisemmin ajattelee sillä tavalla kuin ed. Kempainen, en minä yhtään ihmettele kaikkea sitä hämminkiä, jota terveyskeskuksissa välillä tapaa. Hän muistutti siitä, että lääkärin motivaatio nousisi, jos he saisivat periä maksua ovella. Millä tavalla se motivaatio voi olla kiinni perittävästä maksusta? Hän muistutti, että potilaalla voisi olla muitakin vastaanottajia kuin lääkäri. Hyvä on, näin varmasti olisi, mutta potilas ei voi siihen vaikuttaa eikä asiakas eivätkä kunnanvaltuuston eivätkä eduskunnan päättäjät vaan lääkärikunta, alan ammattilaiset, jotka terveyskeskuksissa toimivat. Heidän velvollisuutenaanhan on johtaa työtä sillä tavoin, että siellä on oikeat vastaanottajat ja potilaat ohjautuvat oikeaan paikkaan.

Kun hän kysyi, jakautuvatko potilaat terveyskeskuksiin ja yksityisille lääkäriasemille varakuuden perusteella, eivät jakaudukaan. Lähinnä he jakautuvat niin, että yksityisillä terveysasemilla ovat helpot potilaat, jotka saavat myös niiden kustannukset näyttämään alhaisemmilta, ja terveyskeskukset yleisesti hoitavat vaikeammin hoidettavat potilaat. Kun ed. Kempainen kysyi, miksi perusterveydenhuollon pitäisi olla maksuton, vastaavasti voidaan kysyä, miksi sen sitten pitää olla suhdannevaihteluille alistainen. Ei ihmisten sairastuvuuskaan noudata suhdannevaihteluita.

Jos terveyskeskuksissa ei homma vedä, niin kuin ed. Kempainen sanoo, niin kun ed. Kempainen tekee esityksiä lisäresursseista ministeri Kuuskoskelle, me tulemme kannattamaan niitä kaikkia.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hämmästyttävä ed. Kempaisen lausunto siitä, kun hän totesi, että terveyskeskuslääkärin motivaatio paranisi, kun olisi terveyskeskusmaksu. Todella hämmästelen ja kysyn, miten se siitä paranee, jos maksua siitä työstä kerätään. Sitten hän totesi, että laboratorio- ja röntgenmaksut ovat toissijaisia, ja antoi puheenvuorossaan ymmärtää, että nyt, kun ne ovat olleet palveluun kuuluvaa ilmaista toimintaa, tutkimuksia tehtäisiin kuin turhan takia. Jos lääkäri on niin ammattitaidoton, että pistää turhan takia sinne, se on kumma. En halua kuitenkaan uskoa, että laboratorio- ja röntgenkokeita tehdään turhan vuoksi vaan välttämättömyydestä. (Ed. Hämäläinen: Kyllä paljon tehdään yksityisillä lääkäriasemilla! — (Ed. Kempainen: Ei tehdä, koska potilaat maksavat!) —

Yksityisillä lääkäreillä kyllä varmaan tehdäänkin, koska niistä kerätään äärettömän summia. Itselläni on aivan hiljattain kokemuksia siitä, mitä ne maksavat.

Sitten vielä hän sanoi, että terveyskeskuksessa on muuta henkilöstöä vaikka kuinka paljon ja potilaat ohjautuvat väärille henkilöille. Minulla on ainakin se kokemus, että kaikkeen kuntoutustoimintaan ja muuhun tällaiseen on terveyskeskuksiin todella ruuhkaa ja sinne on pääsyt vain lääkärin läheteellä. Minä olen todella hämmästynyt ed. Kempaisen lausunnosta siitä, että henkilöt ohjautuvat väriin paikkoihin.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Olen pahoillani siitä, että vasemmistolla on niin kielteinen käsitys yksityislääkäreiden palveluista. Usein heitetään, niin kuin ed. Hämäläinenkin heitti tämän väitteen, että yksityisellä on helpot potilaat. Olisi mielenkiintoista tietää, mihin tällainenkin väite perustuu. (Ed. Hämäläinen: Tutkimuksiin!)

Ed. Kalliomäki huusi välihuutona, että yksityiset lääkärit toimivat yhteiskunnan tuella. Minä kyllä näen asian niinpäin, että sairausvakuutus tukee potilaita, jotka ovat valmiit itsekkin osallistumaan kustannuksiin (Ed. Kalliomäki: Palvelut jaetaan sillä tavalla!) maksamalla lääkärikäynnit. Ja kun minulla on näitä hyviä lukuja, jotka ed. Puistoa ärsyttävät, niin haluan niitä vielä esittää, koska mielestäni tässä on selvästi väriä käsityksiä kustannuksista.

Julkisen sektorin terveydenhuollon kustannukset ovat noin 28 miljardia markkaa ja sairausvakuutuksen kokonaismenot 10,7 miljardia (Ed. Stenius-Kaukonen: 12!) ja tästä yli 10 miljardin summasta lääkärinpalkkioiden sairausvakuutusosuudet, jotka maksetaan potilaille, ovat 287 miljoonaa markkaa. Nämä luvut ovat vuodelta 1990. (Ed. Stenius-Kaukonen: Niin vanhoja!) Sairausvakuutuksen kustannuksista maksavat vakuutetut itse 44,5 prosenttia, työnantajat 43,2 prosenttia, ja sen valtavan yhteiskunnan tuen, johon ed. Kalliomäki viittaa, osuus valtion kustantamana on 9,6 prosenttia. Mielestäni väitteet, että yksityinen sektori toimii yhteiskunnan tuella, ovat tuulesta temmattuja. Sitä paitsi on todella kysymys potilaiden tukemisesta.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kempainen kertoili meille omista sosialidemokraattisista ja kansandemokraattisista terveyskeskuslääkäriystävistään, jotka ovat sitä mieltä, että terveyskeskusmaksu pitäisi pe-

riä. Voin kertoa ed. Kemppaiselle omasta keskustalaisesta lääninlääkäriystävästäni, joka joutuu seuraamaan näitä asioita (Ed. Kempainen: Hän ei ole vastaanotolla!) ja on sitä mieltä, että terveyskeskumaksu hupenee tässäkin esityksessä perimiskustannuksiin.

Erittäin huolestunut olen esimerkiksi opettajien työmotivaatiosta, kun ed. Kempainen kertoi, että lääkäreitä eivät motivoi maksuttomat potilaat. Miten opettajia saadaan motivoitua, kun lapset eivät tule raha kädessä kouluun?

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme jo kuulleet, että niin turhat lääkärit kuin turhat potilaatkin saataisiin systeemistä pois, kun pantaisiin väliin raha kulkemaan. On selvästi näkyvässä, että kansanterveyslain alkuajoista lähtenyt syndrooma kolmen markan lääkäreistä on jäänyt elämään. Muuten ei voi ymmärtää ed. Kempaisen puheenvuoroa. Hän vielä mainitsi, ikään kuin nämä lääkärit olisivat tuo ruohonjuuri. (Ed. Kempainen: Kyllä valitettavasti ovat!)

Pelkään, että jos tämä suuntaus valitaan, joudumme ennen pitkää uudelleen 60—70-lukujen vaihteen tilanteeseen, jossa ns. rupurukkaa varten oli erikseen sosiaalilääkäri, koska mitään muuta yhtä helppoa keinoa erotella näiden palvelujen antamista tietyille väestöryhmille ei ollut. Se oli vähiten byrokraattinen. Olen samaa mieltä niiden kanssa, jotka toteavat, että sisäinen työnjako on se, jolla voidaan hoitaa nämä kysymykset.

Vielä haluan ed. Kemppaiselle todeta, että kyllä kannattaa yksityisellä lääkäriasemalla perä 20 markkaa hallinnointikuluja, kun varsinaisen lääkäripalkkio on 300 markkaa. Minäkin näkisin sen vaivan. Ennen kansanterveyslakia maksujen perintä sujui vieläkin nopeammin. Kaikki me muistamme ne suuret taskut, jotka pursuivat kympin seteleitä, kun lääkärit ottivat rahan suoraan. Se olisi hyvin nopea ja tehokas keino varmasti nykyisinkin.

Ed. Kempainen kysyi, miksi leivästä peritään maksu. Siinähan se ongelma juuri on. Te olette keskustapuolueessa moittineet, että leivästä viljan hinnan osuus on kovin pieni, kaikki muu menee hallinnointikuluihin.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tuli aika monta kysymystä vastattavaksi. Mutta ei maksuttomuus ole mikään ei-motivoiva. Yritin sanoa, mutta te ette kuunnelleet. Tulisi sellaisia potilaita, joihin lää-

käri on saanut koulutuksen ja jotka ovat nimenomaan hänen ammattitaitoaan vailla. Siihen pitäisi kiinnittää huomiota, mutta tällä hetkellä se ei sillä tavalla toimi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Miten me osaamme olla oikealla tavalla sairaita!)

Miten lääkärin pitäisi johtaa tätä työtä? Jos hän saisi johtaa, niin luulisi, että terveyskeskumaksu olisi jo huomenna. (Ed. Puisto: Varmasti!) — Luultavasti ja se olisi organisoitu sillä tavalla, että potilaat olisi joustavasti valittu ja heidät olisi ohjattu oikeaan paikkaan.

Sitten oli väitetty, että vaikeimmat hoidettavat ovat terveyskeskuksissa. Yritin juuri sanoa, että terveyskeskuslääkärit ovat valmiit ottamaan isompia haasteita ja vaikeampia potilaita, jos he nimenomaan sillä lailla valikoituvat. Maksu on pieni tekijä siinä, jossa omavastuujattelua voidaan tehdä ja jolloin potilas ei ensimmäisen mielikuvan ja kysymyksen syntyessä ole välittömästi lääkärin vastaanotolla.

Ihmetytti tämä, että meillä olisi kahden tyyppisiä lääkäreitä, jos olisi terveyskeskumaksu. Ed. Myllerin pitää mennä Ruotsiin katsomaan, onko siellä hyvinvointi-sosiaalidemokraattisessa Ruotsissa kahden tyyppisiä lääkäreitä, koska siellä on akuuttipoliklinikoilla maksu. Siellä on koe, josta voi katsoa, syntykö kahdenlaisia.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kempainen äskeisessä puheenvuorossaan, mikäli oikein ymmärsin, sanoi, että jos saataisiin valtakuntaan terveyskeskumaksu voimaan, silloin voitaisiin karsia muita budjetissa olevia säästöesityksiä, jotka kohdentuvat nimenomaan sairaisiin. (Ed. Kempainen: Kyllä!) Ymmärtääkseni nämä ovat olleet yhtä aikaa budjetissa, niin terveyskeskumaksu kuin sairauskuluvähennyksen poisto, ja on ollut sairaalapäivämaksuja, poliklinikapäivämaksujen nostoja, ns. ilmaislääkkeiden omavastuuosuuksien nostaminen, kotipalvelumaksujen nostaminen, joka kohdentuu myös sairaisiin. En ymmärrä, miten nämä olisivat jotenkin vaihtoehtoja toisilleen. Ahon hallitus on esittänyt näitä kaikkia toimenpiteitä sairaiden maksettaviksi, eikä todellakaan ole ollut kyse vaihtoehtoista, vaan siitä, että nyt otetaan sairailta pois, mikä otettavissa on.

Ed. Tainalle haluan sanoa, kun hän moitti, että vasemmistolla on kielteinen kanta yksityislääkäreihin, että en vastaa vasemmiston puolesta, he vastatkoon itse näkemyksistään, mutta täytyy ottaa huomioon se, että kun arvostellaan

yksityisiä lääkäreitä tai heidän palkkioitaan, varmasti samanaikaisesti ainakin itse ajattelen, että kaikilla ihmisillä ei ole varaa mennä yksityislääkäreille. Sen takia tarvitaan niin yksityisiä lääkäreitä kuin yhteiskunnan maksuttomia palveluita. Kullakin täytyy olla oikeus ja mahdollisuus päästä ja hakeutua hoitoon. Kukin valitkoon sitten kukkaronsa mukaan, minkälaiseen hoitoon menee. Mutta ei myöskään terveyskeskusten maksuttomia palveluita saa pitää heikkotasoisina sen takia, että ne kohdentuvat etupäässä vähävaraisille ja rikkaat hakeutuvat parempiin hoitoihin.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En tarkkaan muista, paljonko nämä säästöpäätökset yhteensä olivat. Ne voisi laskea, jos olisi aikaa, mutta se oli selvästi vähemmän kuin tämä 500 miljoonaa, joka olisi terveyskeskusmaksusta kertynyt.

Minä en voi olla ihmettelemättä, miksi täällä niin negatiivisesti suhtaudutaan yksityisvastaanottoon, joka on osa sairaskassuuta, jota on yksimielisesti vaadittu ja toivottu kehitettäväksi. Kuvittelisin, että nimenomaan sosialidemokraattisen tasa-arvoajattelun kaupunkipaikkakunnilla pitäisi sitä suosia.

Itse en ole ollut päivääkään yksityispuolella, mutta minä näen, että se on olemassa varaventiilinä sen takia, että terveyskeskus ei toimi. Sinne ajautuvat, niin kuin Tampereen tutkimus osoitti, nimenomaan köyhät ja vähävaraiset. Heidän on saatava siellä se apu, joka tulee tässä tapauksessa kolme kertaa kalliimpana kuin se tulisi terveyskeskuksessa, vaikka siellä maksu olisi.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäkelä ei halunnut vastata vasemmiston puolesta ed. Tainan väitteisiin. Mieluummin vastaammekin itse. Ihmettelin ed. Tainan väitteitä mm. siitä, kuka maksaa sairausvakuutuksesta. Me olemme juuri tänään päättäneet työnantajien ja vakuutettujen maksusuudet. Näillä päätöksillä vakuutetut maksavat runsaat 5 miljardia markkaa ja työnantajat maksavat runsaat 3 miljardia markkaa sairausvakuutuksen menoista. Kokonaismenoista vuodelta 89 voi todeta, kun puhutaan terveydenhuollon kaikista menoista, että täällä kerrotaan sairausvakuutuslaitosten mietinnössä, että työnantajien avustuskassojen vapaaehtoisten vakuutusten osuus on noin 3 prosenttia siis koko terveydenhuollon menoista.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! On tietysti ikävä keskeyttää tämä harmoninen keskustelu ja mennä hiukan toiseen asiaan. Ensinnä haluan todeta sen, että vaikka en ed. Kemppaisen kanssa ole inhimilliseltä kannalta ihan samaa mieltä niitten 85-vuotiaiden suhteen, niin hänen puheessaan oli kyllä aika paljon järkeä ja kokemuksen tuomaa patinaa. Tämä täytyy sanoa.

Mutta menen sosialidemokraattien puolelle, jotka ovat ilmoittaneet, että he käyttävät lepäämäänjättämissäännöstä tässä asiassa, tuollaista poliittista vahvaa järeää asetta, jotka käytetään tällaisessa tapauksessa, jossa on kysymys perusturvaan oleellisesti liittyvästä asiasta niin kuin terveyskeskusmaksu, röntgen- ja poliklinikkamaksu jne. Nämä ovat osa sellaisia asioita, jotka tulevaisuudessakin on vaikea määrittää, mitkä ovat perusturvaan kuuluvia. Tuskin niitä perusturvasäännöksissä ja perustuslaissakaan koskaan pystytään aivan ongelmattomasti ja vailla tulkintavaikeuksia yksilöimään.

Haluaisin tietää sosialidemokraattien taholta sen, että kun te olette nyt hallituksen kanssa neuvotteluissa myyneet vähemmistösuojan pois, toisin sanoen viiden markan ateriakorvauksesta myyneet lepäämäänjättämissäännösten pois, niin miten vastaisuudessa esimerkiksi, ed. Puisto, tällaisissa asioissa, joissa on todella hankalasta ja perusturvaa ja ihmisoikeuksia koskevasta asiasta kysymys, te estätte hallituksen hirmuvallan sen jälkeen, kun lepäämäänjättämissäännös, jota te nyt vielä käytätte, olisitte jättäneet sen nytkin käyttämättä, on kumottu? Miten te hoitelette tällaiset asiat sen jälkeen?

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ed. Aitto-niemelle: Me olemme valtiosääntöuudistusta ajaneet periaatteellisesti vuosikymmenet ja pidämme sitä erittäin hyvänä muutoksena, ja jatkossa on oikein, että demokratia toteutuu. Kyllä kansa hoitaa sitten sen hirmutyön ja veret pysäyttävät vaalivoitot.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Ehkä lopuksi on vielä hyvä kerrata nämä laboratorio- ja röntgenmaksuasiat, mitä hallitus on esittänyt. Hallitus on esittänyt 25 markan laboratoriomaksua, 40 markan röntgenmaksua, joita ei kuitenkaan perittäisi alle 7-vuotiailta ja yli 65-vuotiailta. Näissä asetuksissa, joita täällä peräänkuulutettiin, on tarkoitus rajata tämä laboratoriomaksu vuodelta kymmenen kertaan.

Täällä joku nosti esiin kysymyksen, tehdäänkö turhia laboratorio- ja röntgentutkimuksia. Valitettavasti tehdään. Meillä on selvä näyttö siitä, että Suomessa tehdään kaksi kertaa enemmän röntgentutkimuksia kuin esimerkiksi Ruotsissa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei ole potilaan vika!) — Ei ole potilaan vika. — Silloin on kyllä vakavasti otettava ei yksinomaan kustannussyistä tämä asia keskusteluun. Ei röntgentutkimus ole vaaraton, vaan sen kriteerien täytyy olla hyvin selkeät.

Mitä tulee vielä lääkäreitten sitoutumiseen, ed. Kemppainen aika paljon painotti sitä, että maksujen perimisellä ja lääkäreiden sitoutumisella työhönsä on oleellinen yhteys. Minä olen kyllä ed. Kemppaisen kanssa toista mieltä. Me olemme väestövastuukokeilun kautta nähneet, että kyllä sitoutuminen työhön tulee muuta kautta.

Hyvin huolestuneena myös kuuntelin kommentteja siitä, että jossakin puolella Suomea ei ole pystytty saamaan aikaan hyvää työnjakoa lääkäreiden ja muun henkilökunnan kanssa. Tässä väestövastuukokeilussa on ollut mahdollisuus, joskaan ei vielä riittävästi, myös tätä asiaa käsitellä. Minusta se on hyvin tärkeä asia, ja lääkärinkunnalla on minusta tässä asiassa myös vastuu. Lääkäri on tietynlainen keskushenkilö potilaan hoidossa, hänen yhteistyökumppaninsa. Mutta jotta se hoito olisi laadultaan hyvää, niin se edellyttää myös erittäin hyvää työnjakoa muiden ammatti-ihmisten kesken ja myös hyvää yhteistyötä.

Mitä tulee terveyskeskusten potilaitten tulotason, niin ne selvitykset, joita sosiaali- ja terveysministeriössä on, kyllä kertovat, että terveyskeskuksissa käy melkoisesti lapsipotilaita. Siellä käy myös kohtalaisen vähätuloisia eläkeläisiä. Jos keskimäärin vertaa, niin potilaat ovat tulohaitarin alemmasta päästä. Niin kuin aikaisemmin sanoin, se suurelta osin johtuu siitä, että suurelta osin suomalaisilla on työterveydenhuollon puitteissa mahdollisuus myös sairaanhoitoon. Sen vuoksi minusta vertailu yksityisiin lääkäriasemiin ei ollut tyhjentävä, vaan meidän täytyy katsoa koko kirjoja, jolloin on terveyskeskusten potilaat, työterveydenhuollon puitteissa sairaanhoitonsa saavat potilaat ja yksityislääkäriasemien potilaat.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Minäkin toivoisin, että väestövastuukokeilu menisi niin hyvin kuin on julkisuudessa sanottu. Valitettavasti se ei ihan sillä tavalla käytännössä mene. Toivon todella, että kysymys ei ole brezh-

neviläisestä ajasta, niin että sanotaan, että asia on näin, vaikka se ei vielä näin olekaan. Tässä on selviä lieveilmiöitä esimerkiksi palkka-asioissa. Eihän sitäkään ole saatu käyntiin kuin erittäin isolla palkankorotuksella. Minä ainakin, jos olisin terveyskeskuksessa johtava lääkäri, olisin erittäin pettynyt, ettei sitä ole saatu paremmin toimimaan. Esimerkiksi tämän jälkeen ei terveyskeskuslääkäri ole mitenkään kohtuuttomasti kuopassa vaikkapa sairaalan osastonlääkäreihin nähden koulutus ja kokemus huomioon ottaen, niin arvokasta työtä kuin se onkin. Haluaisin vain todeta, ettei tähän liian paljon sitouduttaisi niin, että uskottaisiin, että tämä kaiken ratkaisee.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Tuon esiin eräänä piirteenä sen valitettavan tosiasian, että kun tämän tyyppinen keskustelu viedään kaikessa hallinnossa läpi, ensin valtioneuvostossa, nyt eduskunnassa ja sen jälkeen lääninhallitustasolla, kuntainliittotasolla ja kuntatasolla, niin kyllä siinä aikaa menee. Kun lopputuloskin on sellainen kuin on, niin tätä voisi pitää jonkinlaisena ehkä viimeisenä hallinnollisena brezhneviläisenä mallina, jonka ministeriö on eduskuntaan tuonut. Se kyllä työllistää, mutta kansalaisten kannalta se on hyvin valitettava uudistus.

Sosiaali- ja terveysministeri Kuuskoski: Arvoisa puhemies! En ymmärtänyt ed. Skinnarin puheenvuosta, oliko se brezhneviläinen malli väestövastuu vai terveyskeskusmaksukokeilu, mutta yritän arvata. Ja kun ed. Skinnarin vanhastaan tunnen, niin ehkä osaankin arvata oikein.

Haluaisin vielä kiinnittää huomiota siihen, että väestövastuumallissa keskeisin kysymys on hoitosuhde, pitkäaikainen luottamuksellinen hoitosuhde. Minusta meidän kannattaa olla sen verran rehellisiä, että 70-luvun tiimellyksessä ja suuressa innossa me unohdimme aika pitkälti sen, että hyvä hoito rakentuu pysyvään hyvään hoitosuhteen varaan. Hoitosuhdetta ei voi korvata instituutiolla. Väestövastuukokeilussa, ed. Kemppainen, minä en ole itse ollut mukana. Olen lukenut vain raportteja, eikä minulla ole sen enempää siinä syytä väittää sitä taikka tätä. Olen ollut ilahtunut siitä, että nämä hyvin perusteellisesti tehdyt kokeilut ovat osoittaneet, että kun hoitosuhde on rakennettu, niin hommat ovat alkaneet toimia. On tullut tyytyväisiä potilaita, on tullut myös tyytyväisiä työntekijöitä. Sen vuoksi olisi tärkeätä, että tätä ajattelu- ja

työskentelytapaa voidaan kehittää niin, että saadaan myös muut henkilökuntaryhmät mukaan, ja että se voi mahdollisimman nopeasti myös levitä moniin Suomen kuntiin.

Kun katsomme päivystysaikaisia käyntejä ja tutkimuskuluja, näemme, että myös kokonaiskustannukset taloudellisesti ovat hyvin vertailukelpoisia. Minusta on ollut aika tärkeätä huomata se, että lääkärit ovat saaneet uuden virkaehtosopimuksen kautta palkkatasoaan ylös. Mutta he ovat luopuneet hyvin tärkeästä asiasta, ja se on työaikasidonnaisuus. Silloin kun on flunssa-aika ja silloin kun tarvitaan paljon hoitopalveluja, he ovat velvolliset ne antamaan. Virkaehtosopimus edellyttää, ettei missään tilanteessa tule yli kolmen päivän jonoja. Se on minusta ollut ratkaisun avain.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotukset laeiksi kansanterveyslain 21 §:n, erikoissairaanhoidonlain 37 §:n ja kansanterveyslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 104
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 37 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 21 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotus laiksi alkoholilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 200
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 44, 49 ja 55 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Ehdotukset laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 145
Lakialoitteet n:ot 30 ja 89
Toivomusaloitteet n:ot 1060, 1173, 1174, 1233, 1253, 1255, 1264, 1323 ja 1370
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 21

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 21. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 15) asiasta.

Yleiskeskustelu:

E d. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Ehdotan ensimmäiseksi, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön liitetyn III vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Herra puhemies! Edellisen keskustelun yhteydessä ministeri Kuuskoskea moitittiin terveyskeskusmaksukokeilusta. Mielestäni hän on selvästi sanonut, että hän ei sitä kannata, ja mielestäni tässä on turha moittia häntä. Mutta kun pääsemme tähän sairausvakuutuslain muutoskäsittelyyn, niin tästä sanoisin omana mielipiteenäni, että mielestäni tämä on hallituksen epä-

oikeudenmukaisin ja epäsolidaarisin lakiesitys, mitä tähän budjettiin liittyy. Tämä on esitys, joka lisää sairaiden ihmisten kustannuksia, voi sanoa melkein kaikilla mahdollisilla tavoilla. Mielestäni on todella käsittämätöntä, että tämä hallitus yhdistettynä siihen, että tulo- ja varallisuusverolaista poistettiin sairauskuluvähennys, samanaikaisesti sitten lisää sairaiden ihmisten kustannuksia kaikilla niillä tavoilla, mitä mm. tämä sairausvakuutuslain muutosesitys pitää sisällään. Enkä ole kuullut, että ministeri Kuuskoski olisi tämän lain yhteydessä kovin paljon vaatinut muutoksia.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta toteaa mietinnössään, että "ehdotettu sairausvakuutuslain säädännön muutos ottaen huomioon vaikean taloudellisen tilanteen ei valiokunnan käsityksen mukaan kehittä terveystaloutta kaikilta osin toivottuun suuntaan. Esitetyt sääntömuutokset lisäävät monella tavalla sairaanhoitopalvelujen käyttäjän kustannuksia. Hallituksen esitys on kehittämispainopisteeltään yksipuolisesti hammashuoltoa suosiva. Verotuksen sairauskuluvähennyksen poistaminen jää pääosin korvaamatta tämän edun menettäville hoitomuodoille ja palvelujen käyttäjille." Tämä on lievennetty versio siitä, mitä alkuun sanoin, mutta kyllä tässä sisältö on aivan sama.

Jos sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta olisi päässyt todella päättämään, millä tavalla tämä esitys täällä hyväksytään, niin me emme olisi hyväksyneet hallituksen esittämää ehdotusta. Mutta valitettavasti kävi niin, niin kuin täällä liian usein käy, että neuvottelut käytiin valiokunnan ulkopuolella, ja ikävä kyllä tässä asiassa tietysti varmasti valtiovarainministerin painostuksen alaisena, mutta hyvin pitkälle myös ministeri Kuuskosken päätöksillä näitä pykälä ei muutettu.

Sairailtahan otetaan 1 300 miljoonaa markkaa pois, kun sairauskuluvähennys verotuksesta poistetaan. Onhan totta, ja kyllä me kaikki sen tiedämme, että kun se vähennys tehdään tulosta, niin se suosii suurituloisia, mutta se ei muuta sitä tosiasiaa, että myös pienituloisille ja nimenomaan eläketulovähennyksen ja perusvähennyksen piirissä oleville eläkeläisille sairauskuluvähennyksellä on erittäin suuri merkitys, vaikka he eivät maksa edes valtionveroa. Alle 4 000 markan kuukausieläkkeestä hän ei valtionveroa makseta, mutta kun eläkeläispuolisot alkavat maksaa veroa, kun kokonaiseläke nousee ensi vuonna yli 2 592 markan ja yksinäisellä eläkeläisellä, kun eläke on yli 3 006 markkaa, niin tällä

välialueella täyden sairauskuluvähennyksen poisto henkilöä kohti merkitsee noin 400 markan ja ylikin 400 markan nettomenetystä. Se on 3 000 markan eläkettä saavalle niin iso raha, että hän tulee itkien verolapun kanssa, jos hän saa esimerkiksi 300 — 400 markan lisäveron, kysymään, miten hän selviää tästä veron maksusta. Tämä on tilanne, kun nyt nämä uudet veroasteikot tulevat voimaan, sen jälkeen kun tämä raip-paverokin on täällä tänään mennyt lävitse ja todennäköisesti kolmannessa käsittelyssä hyväksytään.

Esitykset tulevat aiheuttamaan sellaista ahdistusta pienituloisten ihmisten keskuudessa, että on vaikea käsittää, että tällaisia ollaan täällä valmiita hyväksymään. On erittäin vaikea käsittää, että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa ei riittänyt rohkeutta tehdä muutoksia näihin esityksiin, vaikka kaikki tiesimme erittäin hyvin kuuluttamme asiantuntijoita, alan ammattihenkilöstöä, mutta erityisesti eri potilasjärjestöjen edustajia, että tämä tulee aiheuttamaan todella moninkertaiset lisäkustannukset aina vain samoille henkilöille. Samalle henkilölle rapsahtavat ensinnäkin sairauskuluvähennyksen poisto ja veronlisäykset, mutta sen lisäksi omavastuuosuksien korotukset, mitä tämä esitys pitää sisällään, lääkekustannusten korotukset ja hyvin usein myös vielä päivärahajen leikkaukset. Sitten voi puhua vielä siitä, mitä tässä esityksessä ei ole: poliklinikkamaksujen korotus 67 markasta 90 markkaan ja hoitopäivämaksu 115 markkaan 87 markasta. Kaikki nämä sairauskulujen lisäämiset kohdistuvat liian usein samaan henkilöön. Miten ihmeessä te kuvittelette, että nämä ihmiset selviävät ensi vuonna? Valitettavasti tässä maassa on hyvin paljon ihmisiä, joilla on monia sairauksia, joiden kustannukset he joutuvat maksamaan.

Meillä on 270 000 työkyvyttömyyseläkkeellä olevaa ihmistä, ja mitä heille on tapahtunut? He ovat menettäneet terveystensä siinä määrin, että eivät kykene jatkamaan työelämässä, jo ennen vanhuuseläkeikää. Se on jo merkinnyt heille vähintään 40 prosentin tulotason alenemista, koska eläkkeet ovat korkeimmillaan 60 prosenttia aikaisemmasta palkasta. Heillä juuri on yleensä sairauskuluja myös runsaasti. Minkä takia juuri tähän ryhmään pitää kaikkein eniten suhteessa lisää kustannuksia asettaa, ikään kuin he olisivat nyt tämän maan ainoat rikkaat, joita voi joka kohdasta ottaa ja joka kohtaan asettaa lisää kustannuksia? Mielestäni tämä on todella käsittämätöntä.

Tästä asiasta puhumiseen, joka todella minua kiihdyttää, on mennyt nyt melkein tämä 15 minuuttia, joka tämän asian käsittelyyn on minulle aikaa varattu. Mutta nämä yksityiskohdat, mitä tähän hallituksen esitykseen sisältyvät, tulevat varmasti tämän keskustelun aikana vielä moneen kertaan toistettua, joten niitä ei tarvitse tässä esittää.

Mutta haluaisin vielä lopuksi puhua sairausvakuutuksen menoista erityisesti lääkekorvauksien osalta. Tänä vuonna lääkekorvauksia maksetaan 2 133 miljoonaa markkaa. Kasvu on ollut viime vuodesta 16,4 prosenttia. Lääkekustannukset ovat eräitä niistä, jotka ovat kaikkein nopeimmin nousseet. Me saimme kilpailuviraston selvityksen siitä, millä tavalla nämä maksut ovat nousseet. Röntgen- ja laboratoriomaksut yksityisessä terveydenhuollossa ovat kohonneet myös hyvin voimakkaasti, niin kuin tässä sanotaan. Tietysti eräs syy siihen on ollut se, että kun nämä ovat korvattavia sairausvakuutuksen piirissä, niin maksuista päättävät ovat katsoneet, että kyllähän niitä maksuja voidaan nostaa, kun nämä ihmiset saavat kuitenkin korvaukset sitten sairausvakuutuksesta.

Sen vuoksi olisikin erityisen tärkeää, että hintoja valvotaan niin, että ne eivät pääse nousemaan. Uskon, että esimerkiksi juuri lääkekustannusten kohdalla kokonaiskorvausten määrää voidaan pienentää, ei niin että pienennetään sitä korvausta, minkä potilas saa, esimerkiksi pudotamalla nyt 90-prosenttisesti korvattavien lääkkeiden korvaus 80 prosenttiin, vaan sillä tavalla, että valvotaan lääkkeiden hintoja, valvotaan yksityisten laboratorioiden hintoja ja tällä tavalla huolehditaan siitä, että menot eivät kasva.

Kyllä me kaikki olemme varmasti yhtä huolissamme siitä, että sairausvakuutuksen kokonaismenot ovat noin 12 miljardia markkaa. Se on erittäin suuri summa, ja on syytä katsoa, millä tavalla voitaisiin säästää. Mutta nimenomaan pitää katsoa, missä kohtaa säästetään.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! En ryhdy toistamaan niitä sanoja, mitä tässä ed. Stenius-Kaukonen toi esille. Nimelläni oleva lakialoite n:o 89 käsittelee samoja asioita ja lähtee siitä näkökohdasta, että me emme hyväksy sairastamisen kustannuksia korotettaviksi hyvinvointiyhteiskunnassa, mikä meillä on joka tapauksessa tänäkin päivänä. Siltä osin olemme tämän lakialoitteen tehneet, ja pari asiaa tästä otan sen lisäksi, mikä on tässä lakialoitteessa todettavissa.

Ensinnäkin me esitämme tässä peruspäivärahan korottamista 70 markkaan päivässä. Se runsas kymppi enemmän kuin hallituksen esityksessä.

Toinen ja oikeastaan kaikkein merkittävimpiä asioita ainakin siltä osin, kuin on maakunnasta tullut yhteenottoja, on hammasteknikoiden mahdollisuus hoitaa asiakkaitaan siten, että he ovat suoraan sairausvakuutuksen korvauspiirissä. Siis heille maksetaan se suoraan, ilman että siinä tarvitaan hammaslääkäreiden monopolia, joka on tänä päivänä ehdottomasti sen tyyppinen, että sillä suojataan nimenomaan näitä nykyisin aika tavalla työttömiksi jääneitä hammaslääkäreitä. Heitä on tällä hetkellä liikaa ilmeisesti, ja heille täytyy tällä tavalla monopolin kautta työtä keksiä.

Me emme hyväksy sitä, vaan tilanne on se, että sellaisessa tapauksessa, kun hammaslääkärin toimenpiteet eivät ole välttämättömiä, hammasteknikko voi proteesin toimittaa suoraan ja myös nämä kustannukset, mitä sairausvakuutuslaki tässä tapauksessa maksaa, tulevat suoraan hammasteknikolla käynnin perusteella. Nämä lääkärin välikädet ovat aivan tarpeettomia. Minulla on 20 vuotta ollut Mikkolan laitokset Tampereelta ja aina ehostuu vain vuosi vuodelta, ei tässä mitään hammaslääkärinä tarvita näissä asioissa.

Herra puhemies! Ehdotan, että nimelläni olevaan lakialoitteeseen n:o 89 sisältyvä lakiehdotus otetaan ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Ehkä moni kysyy, miksi näistä asioista keskustellaan näin myöhään täällä vielä, mutta tosiasia on se, että valitettavasti nämä sosiaali- ja terveysministeriön tärkeät esitykset ensiksi tulopoliittisesta ratkaisusta johtuen, sitten hallituksen sisäisistä neuvotteluista ja jossain määrin tietysti sosiaalidemokraattien ja hallituksen välisistä neuvotteluista johtuen viikosta toiseen jouduttiin laittamaan pöydälle. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei sitäkään sovi unohtaa!) Sen takia tässä nyt sitten yön tunteina joudutaan näistä moniin miljardeihin nousevista asioista keskustelemaan.

Engelmanahan koko tässä asioiden hoitamisessa on ollut myös se, että hyvin nopealla aikataululla hallitus on tehnyt taloudellisesti erittäin merkittäviä ratkaisuja, jotka ovat yleensä olleet kielteisiä kansalaisten kannalta, mutta myös hallinnollisesti ja muuten sellaisia ratkaisuja, että käsittääkseni ei oikein kellään ole kuvaa

siitä, mitä kaikkea tulee tapahtumaan. Erittäin suurella pelolla odotan sitä jo ehkä ensi keväästä lähtien, miten yksittäiset kansalaiset ja perheet joutuvat nämä leikkaukset ottamaan käytännössä vastaan.

Tässä hallituksen esityksessä, jossa on hammashuoltouudistus, kyllä päällimmäisenä kuvana jäi se, että tämä hallitus, jollei se mitään muuta hyvää saa aikaiseksi, niin joka tapauksessa sen, että nyt lähdetään uusin hampain kohti yhdentyvää Eurooppaa. Sekin tosiasia on näytännyt siltä, että hallituksella ei oikeastaan muita kannattajia enää ole, mutta Hammaslääkäriliitto on ainakin osoittautunut hallituksen vankaksi kannattajaksi.

Valiokunnassa yritimme muutoksia tehdä ja erilaisia vaihtoehtojakin oli kyllä olemassa, mutta lopputulos oli hallituspuolueitten osalta se, että heidän valmiutensa kilpistyivät ministeri Eeva Kuuskosken ja Iiro Viinaseen. Ei siinä oikein valiokunnalle jäänyt muuta mahdollisuutta kuin se, että olisivat protestina kaikki voineet otattaa itseltään hampaat pois, mutta keskustelu olisi ollut tietysti vielä vaikeampaa sen jälkeen.

Me sosialidemokraatit vastustamme leikkauksia, joita tässä on esitetty. Mehän jo maatalousyrittäjien eläkelain yhteydessä esitimme säästöjä laskentatavan muutoksella noin 280 miljoonaa markkaa ja samaten maatalousyrittäjien lomituspalvelun muutosten yhteydessä noin 100 miljoonaa markkaa.

Hammashuoltouudistushan on yritetty mitoitaa ensi heinäkuusta lähtien sellaisiin raameihin, että sen kustannukset eivät olisi kovin korkeat, mutta kukaan ei ole pystynyt kovin vakuuttavasti esittämään, pitäisivätkö nämä laskelmat paikkansa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tuskin!) Se 540 miljoonan markan vuotuinen kustannusarvio, joka tälle on esitetty, saattaa olla aivan jotakin muuta. Sitä suuremmalla syyllä olisi pitänyt lähteä paljon varovaisemmin liikkeelle, niin että ryhmiksi olisi otettu 65 vuotta täyttäneet ja laajennettu hammashuoltoa kaksi ikäluokkaa kerrallaan.

Muutoinkin kun sairauskuluvähennys poistuu, niin sairausvakuutuksessa olisi ollut toki muitakin tärkeitä asioita, jotka olisi voinut toteuttaa, eikä yksistään panostaa tähän, niin kuin jotkut asiantuntijat sanoivat, hammaslääkäriläisissä perustamiseen Suomessa.

Meidän vastalauseessamme esitetään, että vaihtoehtoja olisivat myös olleet 5 §:ään sijoitettuna laillistetun hierojan suorittama kohdehie-

ronta, asetuksella säädettyihin sairauksiin liittyvä jalkojenhoito, puheterapia sekä toimintaterapia ja neuropsykiatrinen kuntoutus. Näiden kustannusvaikutus verrattuna hammashuoltoon on runsaat 30 miljoonaa markkaa.

Samaten ed. Aittoniemi äsken toi esiin vastalauseessamme olevan esityksen siitä, että erikoishammasteknikkojen suorittama hampaattoman leuan kliininen tutkimus ja proteesihoidolliset toimenpiteet tulisivat myös korvausten piiriin, hammaslääkärin laskuttama hammastekninen työ myös. Näitähän on perustellusti esitetty, ja mm. kilpailuvirasto on tähän asiaan kiinnittänyt aivan aiheesta huomiota, koska se on katsonut, että tässä ei noudateta kilpailulainsäädäntöä niin kuin pitäisi. Minua hieman ihmetyttää se, millä tavoin ilman kanteluita ja muita vastaavia juridisia ongelmia tätä lakia voidaan yleensäkin viedä tältä osin eteenpäin, koska kilpailuviraston lausunto oli täysin yksiselitteinen tässä asiassa. Olen harvoin nähnyt sellaista tilannetta, että viranomaisen jonka tehtävänä on näitä valvoa, kanteluluonteisen kirjelmän jälkeen teki nämä muutosehdotukset, mutta hallitus varmasti nämä tietään on ne sivuuttanut. Tässä voi lain voimaannpanossa tulla todella merkittäviä ongelmia.

Herra puhemies! Ottaen huomioon kaiken sen pahan, mitä hallitus on esittänyt raippaveron muodossa ja monien muidenkin leikkausten osalta, nämä meidän esityksemme vastalauseessa leikkausten torjumiseksi ja hammashuollon vähittäiseksi porrastetuksi uudistamiseksi ja myös muiden lähinnä työikäiseen väestöön liittyvien palvelujen parantamiseksi sairausvakuutuksessa ovat erittäin tärkeitä.

Samaten tässäkin yhteydessä olemme esittäneet, että sairausvakuutuslakia kokonaisuudessaan pitäisi lähteä uudistamaan parlamentaarisessa komiteassa.

Lopuksi, herra puhemies, ehdotan, että käsitelyn pohjaksi tulisivat II vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari kiinnitti huomiota kilpailuviraston lausuntoon, joka koski hammasteknikkojen asemaa. Kilpailuviraston totesi, että sitä ei ollut kuultu tätä lakia valmisteltaessa, ja tähän olisi mielenkiintoista saada ministerin vastaus.

Toinen asia: Ed. Skinnari toi esille sen, minkä myös vasemmistoliiton vastalauseessa on, että hammashuolto ulotettaisiin tässä vaiheessa nii-

den lisäksi, jotka nyt ovat jo sen piirissä, yli 65-vuotiaisiin. Olen kuullut, että nyt ministeriössä suunnitellaan, että näin rajattaisiin asetuksella. Minulla ei ole tämän tarkempaa tietoa tästä. Mutta jos tämä pitää paikkansa, niin olisi mielenkiintoista tietää, onko todella mahdollista asetuksella rajata tämä piiri, kun laissa hammashuolto on ulotettu koskemaan kaikkia. Toivoisin ministerin vastaavan tähän kysymyksen. Yleensä on niin, että voidaan parantaa etuja, ja näin tapahtuu mm. silloin, kun maksuja ei peritä määrättyiltä ryhmiltä. Ymmärrän, että tämä on mahdollista, mutta jos sen sijaan alemman asteisilla säädöksillä rajoitettaisiin sitä, mitä laki sanoo, niin tuntuu oudolta, jos tällaista yritetään tehdä.

Ed. L o u v o : Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi haluaisin ed. Skinnarille todeta, että eivätköhän ennen kaikkea ne ihmiset, jotka saavat tämän uudistuksen jälkeen korvausta hammassairauksiinsa, ole hallituksen kannattajia eivätkä vain hammaslääkärit. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ne joilta menee kaikki edut, eivät ole hallituksen kannattajia!)

Arvoisa puhemies! Nyt toisessa, sisältönsä puolesta ratkaisevassa käsittelyssä oleva sairausvakuutuslain muutosesitys on siihen ja kansanterveyslain 3 §:n muutosesitykseen sisältyvän hammashuoltouudistuksen osalta säilynyt valiokuntakäsittelyssä muuttumattomana. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään suhtautunut tähän kauan odotettuun, mielestäni vuosikymmenen terveyspoliittiseen uudistukseen käsittämättömän nuivasti. Valiokunnan tiedossa on kuitenkin täytyntä olla, että tutkimusten mukaan ihmiset ovat eniten toivoneet juuri hammashuollon korvattavuuden parantamista. Toiveet ovat heijastuneet myös kansanedustajien aloitteissa, joista seitsemän hammashuoltoa koskevaa oli kelpuutettu käsiteltäväksi valiokunnassa. Uskon, että aloitteita on enemmänkin, koskapa omakin aikuisten hammashuollon kehittämistä koskeva aloitteeni, joka oli lähes uudistuksen sisältöinen, oli tästä luettelosta jätetty pois.

Sairaskuluvähennyksen poistoon liittyvä hammashoitouudistus on kolmiosainen kokonaisuus. Ensinnäkin kaksi uutta ikäluokkaa, 17- ja 18-vuotiaat, tulevat järjestelmällisen, maksuttoman terveyskeskushammashuollon piiriin. Toiseksi kaikki tätä vanhemmat aikuiset pääsevät tasapuolisesti sairausvakuutuskorvausten piiriin yksityishammaslääkärin hoidossa tai ter-

veyskeskushammashoidossa niin, että omavastuuosuudet ovat suunnilleen saman suuruiset eri sektoreilla. Potilaan kustannuksissa ei tule niin valtaisesti olemaan eroa kuin nykyään on hoitomuodosta ja asuinpaikasta riippuen.

Kolmanneksi uudistuksessa poistetaan aikuisten sairausvakuutuskorvauksista suurena epäkohtana koettu ns. kuntarahoitus. Minua hämmästyttää, ettei edes tästä kuntarahoituksen poistosta löytynyt valiokunnan mietinnössä yhtään myönteistä sanaa, vaikka valiokunta vuosikaudet on mietinnössään yksimielisin perustelulausumin vaatinut sen poistoa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Sehän on selvää. Me kannatamme sitä!)

Tietenkin olen tyytyväinen, että hammashuoltouudistus sentään säilyi ehjänä kokonaisuutena läpi valiokunnan käsittelyn. Niin kuin lähetekeskustelussa jo totesin, tiesin, että paineet olivat kovat ottaa uudistuksesta rahaa aivan erityisesti sairausvakuutuksen omavastuuosuuksien pienentämiseen. Tiedän, että jos ministerit Eeva Kuuskoski ja Iiro Viinanen eivät olisi olleet niin tiukkoja, hammashuoltouudistusta tässä muodossa ei olisi syntynyt. Se mielestäni olisi ollut erittäin suuri vahinko hammassairauksista kärsivien ihmisten ja koko terveydenhuoltojärjestelmän kehittämisen kannalta.

Hallituksen kunniaksi on sanottava, että saatiin vielä lisää rahaa sairausvakuutuksen omavastuuosuuksien pienentämiseen esitetystä 95 markasta 70 markkaan ja työterveyshuollon korvausprosentin nostamiseen 50 prosenttiin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mitättömiä parannuksia!) Nämä ovat tähän lakiesitykseen erittäin tervetulleita muutoksia, joita toivoin jo lähetekeskustelussa.

Mietintö vastalauseineen todistaa, etteivät monet kansanedustajatkaan tiedosta terveiden hampaiden ja tukikudosten merkitystä koko ihmisen terveydelle. Ei tiedetä, että hoitamattomat suutulehdukset muodostavat esimerkiksi sepelvaltimopotilaalla yhtä suuren riskitekijän saada sydän- ja aivoinfarkti kuin tupakka.

Aivan erityisesti olen hämmästyntynyt sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton vastalauseesta. Olen itse kuullut heidän painottavan jatkuvasti, kuinka he kaikessa haluavat puolustaa palkansaajia. Nyt he kuitenkin vastalauseissaan vaativat, että 35—64-vuotiaat eli parhaassa työiässä olevat jätetään uudistuksen ulkopuolelle, vaikka hallitus esittää sitä tasapuolisesti koko kansalle, ja vaikka he tietävät, että juuri tämä työikäinen väestö vuoden alusta menettää ainoan yhteis-

kunnan tuen hammashoidossaan, nimittäin verovähennyksenä sairaskuluvähennyksen kautta saadun tuen.

Sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto katsovat, että 35—64-vuotiaat maksakoot hammashuoltonsa kokonaan itse ilman mitään subventiota. Tämä näkökohta on hämmästyttävä etenkin, kun tiedän, että työmarkkinajärjestöt ainakin aikaisemmin ovat uudistusta tukeneet ja esimerkiksi SAK:n Palkkatyöläisessä pidettiin runsas vuosi sitten hyvin tärkeänä, että työntekijät tulisivat maksuttoman tai tuetun hammasuollon piiriin. Sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto katsovat näköjään nyt, että yhteiskunta tulkoon mukaan korvauksiin vasta sitten, kun nämä ihmiset ovat saaneet hammas- tai suutulehdusten jälkeen aivo- tai sydäninfarktin. Näiden ihmisten hammassairauksien korvaamisen sijasta he haluavat enemmän antaa rahaa laillistetun hierojan suorittamaan kohdehierontaan — mikä tietenkin on tärkeää — mutta hieronnan tuen puute tuskin kuitenkaan aiheuttaa akuuttia hengenmenoa.

Valiokunta painottaa mietinnössään, että olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa korvata enemmän mm. kuntoutuksen, hieronnan ja eräisiin sairauksiin liittyvän jalkojenhoidon kustannuksia. Se, että koko valiokunta painottaa tätä, on mielestäni aika hämmästyttävää.

Valiokunta painottaa myös, että sairausvakuutuksen korvausten laajentaminen sairausvakuutuksen kehittämistä pohtineen toimikunnan esittämällä tavalla on välttämätöntä. Olen tässä asiassa sikäli samaa mieltä, että tulevaisuudessa sairausvakuutusta kehitettäessä näin onkin tehtävä.

Olin itse jäsenenä sairauskuluvähennyksen korvaamista tutkineessa toimikunnassa. Me olimme kaksi vuotta sitten halunneet, jos sairauskuluvähennys otetaan pois, niin kuin nyt tapahtuu, että koko säästä — jo vuonna 1988 1,37 miljardia markkaa — sairauskuluvähennyksen poistamisesta syntyvä säästö suunnataan terveydenhuollon kehittämiseen niiden ihmisten hyväksi, jotka verovähennyksen kautta ovat saaneet tukea sairauskuluihinsa. Ensimmäisellä sijalla luettelossamme oli aikuisten hammasuollon kehittäminen, samoin kuin se oli ollut sairausvakuutuksen kehittämistä tutkineen toimikunnan luettelossa kaksi vuotta aikaisemmin.

Olimme halunneet kehittää myös sairausvakuutusta juuri edellä luetelluille uusille alueille. Ne eivät edes ole kovin kalliita, mikä tuli ed. Skinnarin puheenvuorossa esiin. Vuoden 1989

rahassa esimerkiksi kohdehieronnan liittäminen sairausvakuutuksen korvausten piiriin olisi maksanut 13 miljoonaa markkaa, puheterapia ja neuropsykiatrinen kuntoutus miljoonaa markkaa, toimintaterapian 3 miljoonaa markkaa ja jalkojenhoito 4 miljoonaa markkaa. Viimeksi mainittu olisi erittäin tärkeä mm. diabetespotilaille. Näin voitaisiin estää monta aivan turhaa jalkojen amputointia.

Sairauskuluvähennyistä tutkineen toimikunnan esitys olisi kaksi vuotta sitten pitänyt hyväksyä. Nyt taloudellinen tilanne on toinen eikä kaikkia esitettyjä uudistuksia ole mahdollista kerralla saada aikaan. Katson, että on erinomaisen hyvä asia, että tässä taloudellisessa tilanteessa saadaan edes yksi kunnollinen suuri uudistus eli aikuiset tasa-arvoiseksi hammasuollon korvausten suhteen ja toinen pienempi, toimikunnan myös esittämä uudistus eli tässä lakiesityksessä toteutuva lääkekorvausten rajan alentaminen 2 500 markkaan, jonka yli lääkekulut reseptilääkkeiden osalta korvataan täysimääräisesti. Sekin parannus maksaa 20 miljoonaa markkaa.

Nyt sairauskuluvähennyksestä säästyy rahaa näiden kahden uudistuksen jälkeen budjetin katteeksi ensi vuonna yli miljardi markkaa ja seuraavina vuosina lähes miljardi markkaa. Jatkossa taloudellisen tilanteen parannuttua on helppoa toteuttaa toimikunnan esittämiä muita pienempiä parannuksia.

Valiokunta lausui mietinnössään poikkeuksellisen monta pontta.

Olen samaa mieltä, että sairauskulujen verovähennyksen poistamisen vaikutusta avohoitona tapahtuvan hoidon ja kuntoutuksen kehitykseen on seurattava.

Erittäin tärkeää on toisessa ponnassa esitetty vaatimus sairausvakuutuksen palautustaksojen korottamisesta. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että taksojen jälkeensäneisyys on korjattava. Toimikunnassa laskimme sen maksavan jo silloin noin 220 miljoonaa markkaa. Nyt summa on varmasti suurempi. Jopa hammasuollon korvaustaksat ovat jonkin verran jälkeensäneet perityistä taksoista, ja devalvaatio tulee jatkossa taksoja todennäköisesti nostamaan. Erityisen tärkeää on korvaustaksojen nostaminen ajan tasalle ja sellaisen järjestelmän luominen, että taksoja myös yleisen kustannustason noustessa korotetaan säännöllisin väliajoin tilanteessa, jossa mahdollisesti siirrytään ns. suorakorvausjärjestelmään. Tällöin potilaat maksavat hammaslääkärille tai lääkärielle vain omavastuuosuuden niin kuin apteekissa lääkkeitä ja lääkäri perii

sairausvakuutuskorvausosuuden Kelalta. Suorakorvausjärjestelmään siirtyminen, mitä Kelan johtaja Pekka Morri mm. esitti viime lauantaina hammashuollon osalta, ei mielestäni ole mahdollinen ilman näitä toimenpiteitä. Sitä paitsi atk-järjestelmän luominen kestää muutaman vuoden, aivan niin kuin apteekkien osaltakin tapahtui.

Valiokunnan kolmas ponsi, jossa edellytetään sairausvakuutuskorvausten ulottamista ensisijaisesti koskemaan eläkeläisväestön hammasproteeseja, on mielestäni terveystaloudellisesti arveluttava. Kyllä kai omien hampaiden säilyttäminen ja suun sairauksien parantaminen koko väestölle on sentään ensisijaista. Toki nyt käsiteltävässä uudistuksessa on hyvä, että se ulotetaan myös koskemaan vanhusväestön irtoproteesityötä. Mielestäni valiokunnan olisi pitänyt selvittää mietinnössään, että korvattavaksi tulee myös erikoishammasteknikon suorittama kliininen työ proteesien valmistuksessa, kun hammaslääkäri on ensin todennut, että suu on terve.

Ed. Aittoniemelle haluan vielä tässä kuten lähetekeskustelussakin huomauttaa, että 70 prosentilla proteesien käyttäjistä on todettu tutkimusten mukaan olevan hoitoa vaativia tulehduksia ja ienmuutoksia. Tutkiminen on terveyden kannalta aivan välttämätöntä, ennen kuin proteeseja tehdään. En vielä kukaan ymmärrä, miksei tätä kohtaa voitu selvittää ja miksi siitä yleensä on täällä niin paljon keskusteltu. Tarkoitushan on, että koko proteettiseen hoitoon varatut 75 miljoonaa markkaa suunnataan tässä vaiheessa nimenomaan irtoprotetiikkaan. Hammaslääkäriliiton kanta on toimia edelleen hyvässä yhteistyössä erikoishammasteknikoiden kanssa. Kenties ohjeilla tämä asia voidaan hoitaa samoin kuin huuli-suulakihalkiopotilaiden hoidon säilyminen nykyisellään. Myöskään tätä asiaa ei valiokunta mietinnössään tarkentanut.

Se, että koko protetiikkaan varatut 75 miljoonaa markkaa suunnataan halvempien irtoproteesien korvauksiin, johtuu siitä, että kaikessa mahdollisessa on haluttu välttää kustannusten äkillistä ryöpsähtämistä. Näin kävi aluksi Ruotsissa, jossa ensin korvattiin jopa muuta hoitoa enemmän kiinteää protetiikkaa: kultatöitä, siltoja ja kruunuja, mikä tietenkin tuli kovin kalliiksi. Kustannusten vuoksi tässä vaiheessa on jätetty myös oikomishoito pois, samoin alennettu nykyisestä sairausvakuutuskorvausten prosenttiosuuksia. Nämä kaikki nyt pois jätetyt alueet

ovat toivottavasti, kun järjestelmän kustannuksista saadaan enemmän kokemuksia, kehittämis-kohteina tulevaisuudessa.

Protetiikan lisäkorvaukset ovat näissä toivottavasti ensimmäisenä esillä. Tiedän, että eläkeläisväestö itse haluaa enemmän korvauksia nimenomaan irtoprotetiikkaan. Olin itse jäsenenä rintamaveteraanien hammashuollon kehittämistä koskevassa työryhmässä, ja me esitimme pari viikkoa sitten julkistetussa mietinnössä, että niin hammaslääkäriin kuin erikoishammasteknikon kliininen työ pitäisi korvata sataprosenttisesti. Tämä korvaustaso merkitsisi noin 50 prosentin kokonaiskorvausta proteesin kustannuksista, vaikkei laboratoriokustannuksista saisikaan korvausta. Toivonkin hartaasti, että ainakin rintamaveteraanien osalta näin voitaisiin jatkossa menetellä. Olen pahoillani, ettei valiokunta lausunut tästä asiasta mitään, vaikka onkin kuullut asiasta veteraanijärjestöjä.

Arvoisa puhemies! Koko hammashuoltouudistus on mielestäni erittäin järkevä ja taloudellinen, enkä usko, että se vie kohtuuttomasti voimavaroja muilta terveydenhuollon osa-alueilta niin kuin valiokunta epäilee. Se päinvastoin tuo yleiseen terveydenhuoltoon vähitellen säästöjä, jos saadaan vältettyä jatkossa, ettei hoitamattomista hampaista aiheudu muita sairauksia. Nyt on jo voitu osoittaa, että kustannukset nuorten aikuisten järjestelmällisessä hammashuollossa ovat laskeneet eivätkä nousseet.

Kun luin vasemmiston vastalauseita, saattoi selvästi nähdä, että heidän uudistuksen vastustuksensa on loppujen lopuksi ideologista. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei suinkaan!) Ihmisten tarpeet jäävät ideologian alle. He katsovat vastalauseessaan, että uudistuksella suositaan perusteettomasti yksityistä hammashuoltoa. He myös haluavat, että terveyskeskuksissa vähitellen päästään maksuttomaan tai alennettuun maksuun toimivaan hammashuoltoon.

Totesin jo lähetekeskustelussa, että jos hammashuollossa julkisen sektorin osuus olisi edes sama kuin muussa terveydenhuollossa, olisi pitänyt perustaa 2 000 hammaslääkäriä ja 3 000 muun henkilökunnan uutta virkaa terveyskeskuksiin. Pelkät käyttömenot olisivat tällöin runsaat miljardi markkaa enemmän kuin nykyään, investoinnit lisäksi 1,3 miljardia markkaa. On aivan selvää, että tällaisia rahamääriä olisi nyt mahdotonta saada nopeasti eikä kunnilla myöskään ole halua ja mahdollisuuksia perustaa näin paljon uusia virkoja ja täten paisuttaa edelleen julkista sektoria, jota päinvastoin pitäisi vähen-

tää. En olisi uskonut, että sosialidemokraateilla Forssan kokouksen päätökset ilmaisesta terveydenhuollosta kaikille kummittelisivat vielä 90-luvulla hammashuollossakin.

Arvoisa herra puhemies! Jos aivan objektiivisesti ihan vielä muutamalla sanalla yritän analysoida tätä uudistusta. Ketkä ovat nykyiseen tilanteeseen nähden häviäjiä ja voittajia? (Puhemies: 15 minuuttia!)

Jonkin verran taloudellisesti häviäjiä ovat alle 35-vuotiaat nuoret aikuiset, jotka nyt ovat saaneet terveyskeskuksissa hoitoa muita aikuisia 40 prosenttia halvemmin hinnoin ja yksityishammaslääkärien hoidosta saaneet tähän asti 10 prosenttia suuremman sairausvakuutuskorvauksen.

Tietenkin häviäjiä ovat kaikki ne, jotka ovat saaneet sairauskuluvähennyksen kautta tukea terveydenhuoltomenoihinsa. On kuitenkin huomattava, että tuki on kohdistunut epäsosiaalisesti enemmän suurituloisiin. Esimerkiksi 700 000 pienituloista, pääasiassa eläkeläistä, on saanut vain noin 100 markan kokonaistuen tätä kautta.

Voittajia ovat 17- ja 18-vuotiaat, joiden maksuton järjestelmällinen hammashoito jatkuu terveyskeskuksissa vielä 16 vuoden jälkeenkin.

Voittajia ovat myös 35-vuotiaat ja sitä vanhemmat, koko se väestö, josta suurin osa ei ole juurikaan saanut nauttia yhteiskunnan tuesta aikaisemmin hammassairauksiensa hoidossa ja joka on ollut epätasa-arvoisessa asemassa asuinpaikastaan riippuen maksujen suhteen. Pienimmillä paikkakunnilla aikuisetkin ovat päässeet yhteiskunnan noin puolella subventoimaan terveyskeskushammashoitoon.

Voittajia ovat myös kunnat, joilta poistuu kuntarahoitus, ensi vuonna 108 miljoonaa markkaa.

Voittajia ovat myös byrokratian purkua ja hallinnon yksinkertaistamista vaativat voimat. Näin voittaja on myös yhteiskunta ja taloudellinen ajattelu. Nyt edes jollain alalla käytetään olemassa olevat voimavarat yksityissektorillakin taloudellisesti eikä perusteta uusia virkoja julkiselle sektorille.

Arvoisa puhemies! Voi sanoa, että tässä uudistuksessa voittaja on mielestäni porvarillinen ideologia, porvarillinen hallitus. (Ed. Stenius-Kaukonen: No niin, sieltä se tuli!)

Mutta suurin voittaja on tietenkin yksityinen ihminen, joka tulee saamaan taloudellisesti tasa-arvoisesti hammashoitoa asuinpaikastaan riippumatta.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvo sanoi, että hammashuollon saaminen Kelan korvauksen piiriin on ollut eniten toivottuja aloitteita eduskunnassa. Näin varmasti on ollut, ja itsekin olen tällaisia toivomuksia ja toivomusaloitteita ollut tekemässä ja samoin SMP:n ryhmä. En kuitenkaan ainakaan minä aloitteita tehdessäni ole tarkoittanut, että kun aikuiset saatettaisiin Kelan korvauksen piiriin hammashuollon osalta, se olisi ainoa kompensatiomuoto sairauskulujen vähennyistä poistettaessa.

Mielestäni tämä kompensatiomuotona on epäoikeudenmukainen. Pienituloisen ihminen, vaikkakin hampaiden hoito korvattaisiin Kelan kautta osittain takaisin, kyllä laskee tarkkaan markkansa ja ei ihan ensimmäiseksi hakeudu hammaslääkärille, vaikkakin todella jonkinlaisen korvauksen siitä saisi.

Mielestäni tärkeätä olisi ollut, että esimerkiksi silmälasit olisi otettu korvauksen piiriin. Ilman silmälasia ei voida tehdä työtä, mutta moni yrittää syödä ja tulla toimeen huonommillakin hampailla, jos ei markat kerran riitä riittävään hoitoon.

Ed. Louvo sanoi, että eläkeläiset haluavat tukea nimenomaan irtoprotetiikkaan. Se ei ole mikään ihme, sillä tutkimusten mukaan meidän maassamme 60 prosenttia eläkeläisistä on täysin hampaattomia. On selvää, että juuri he olisivat odottaneet tällaista uudistusta. Lisäksi täytyy huomioida se, että 70 prosenttia proteesien käyttäjistä on käyttänyt erikoishammasteknikon palveluita, teettänyt ja huollattanut ja hoitanut hammasproteesinsa erikoishammasteknikoilla. Tämän esityksen myötä nämä palvelut jäävät korvauksen ulkopuolelle, mikä on suuri epäkohhta.

Ed. Aittoniemi puuttui samaan asiaan, erikoishammasteknikkojen ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvo kritisoi koko sosiaali- ja terveysvaliokuntaakin tämän mietinnön johdosta. Erityisesti hän suuntasi kritiikkinsä vasemmistoon moittien siitä, että hammashuolto ei ylimalkaan ole saanut riittävää ymmärtämystä, vaikkakaan tämä ymmärryksen puute ei ole vaikuttanut siihen, että hallitus esitys olisi rapautumassa.

Haluan sosialidemokraattien puolesta esiintuoda sen, että me olemme halunneet kritisoida

voimakkaasti ei hammashuoltoa sinällään vaan sitä seikkaa, että maan taloudellinen tilanne on tällä hetkellä niin huono, että näin laajoihin, suuriin uudistuksiin kuin nyt esitetään ei pitäisi olla varaa, vaan hammashuolto, niin kuin vastalauseessamme on, voitaisiin aloittaa vähän vaatimattomammin. Ei ole oikein, että hammashuolto näin perustamalla maksatetaan omavastuita muussa terveydenhuollossa nostamalla ja sairauspäivärahan osuuksia vähentämällä. Samalla tavalla kuin sairausvähennys jää verotuksessa pois, jää muitakin suuria ihmisryhmiä vaille entisiä etuuksiaan. Ajattelen esimerkiksi silmälasien käyttäjiä.

Mitä tulee vaihtoehtoihin, ed. Louvo ajatteli uusia investointeja vaihtoehtoksi tälle ajatukselle. Olisihan vaihtoehtona sekin ollut mahdollista, että yksityiset hammaslääkärit olisivat toimeksiantosopimuksella voineet antaa terveyskeskuspalveluja hammashuollossa eikä tarvittaisi päällekkäisiä investointeja.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvon kritiikki vasemmistoa kohtaan oli täysin kohtuutonta. Hän tietää varsin hyvin, että me olemme kannattaneet hammashuollon kehittämistä ja myös saattamista sairausvakuutuksen piiriin terveyskeskuksissa annettavan hammashuollon ohella. Hän tarkoituksella halusi vääntää tämän asian, kun emme pitäneet oikeana sitä, että 1 300 miljoonaa markkaa otetaan pois ihmisiltä sairauskuluvähennyksen kautta. Sen lisäksi peruskorvattavien lääkkeiden ja 90-prosenttisesti korvattavien lääkkeiden omavastuuosuuden nousun, hoito- ja tutkimuskustannusten nousun sekä matkakustannusten nousun johdosta kerätään 240 miljoonaa markkaa lisää, lähes saman verran kuin hammashuoltoon arvioidaan menevän. Eli tämä on vaihdettu erittäin epäoikeudenmukaisella tavalla. Nyt toiset sairaut maksavat tämän.

Tätä ei ole toimikuntakaan esittänyt. Missään vaiheessa ei tällaista vaihtoehtoa ole esitetty. Ed. Louvo tietää sen hyvin. Nämä syytökset ovat täysin kohtuuttomia, puhumattakaan ideologisista väitteistä, että me olisimme sillä perusteella vastustaneet. Itse hän totesi lopuksi asian ytimen. Hän on kannattanut vain ideologisista syistä, ja jättää kaikki muut sairaiden lisäkustannukset omaan arvoonsa.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ensin ed. Mäkelälle todeta,

että totta kai itsekin olisin toivonut, että sairauskuluvähennyksestä tuleva säästö käytettäisiin sairaiden ihmisten hyväksi kokonaan. Ed. Mäkelä on istunut samassa sairauskuluvähennyksen poistamista ja korvaamista tutkivassa toimikunnassa, ja tiedämme molemmat ne kaikki esitykset, mitä siellä tuli. Toisella sijalla oli esimerkiksi silmälasien korvaaminen, myös sairausvakuutuksen korvaustaksojen jälkeensä jääneisyyden korjaaminen. Ne olivat kolme suurinta ryhmää. Totta kai olisi ollut mukavaa, että olisi voitu nämä kaikki asiat toteuttaa. Mutta kun taloudellinen tilanne on se mikä on, minusta kyllä kieltämättä on hyvä, että edes yksi suuri terveyspoliittinen, kauan odotettu uudistus saadaan aikaan eikä ripotella rahaa kaikkeen muuhun.

Ed. Vehkaojalle ja myös ed. Stenius-Kaukoselle haluan todeta, jotka molemmat sanoivat, etteivät he ole vastustaneet itse hammashuoltouudistusta, vaan sitä, että on otettu niin paljon muusta terveydenhuollosta sen maksamiseen, että minusta on erittäin mukava kuulla, jos todella on niin, että ette vastustanut itse hammashuoltouudistusta, ja olisitte toivoneet, että se olisi koko väestölle tehty samalla kertaa. Minusta siitä on maksettu ihan riittävän suuri korvaus siinä, että on otettu sairauskuluvähennys pois. Hammashuoltouudistus on vähin korvaus sairauskuluvähennyksen poistamisesta.

Ed. P. Lepänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tässä asiassa olisi kuulostanut Lääkäriliiton kantaa eikä Hammaslääkäriliiton kantaa, lopputulos olisi ollut toinen, koska Lääkäriliitto lähti siitä, että on paljon tärkeämpiä terveyspoliittisia asioita, joihin pitäisi rahaa sijoittaa. Jos olisi kysytty kansalaisilta, he nähtävästi olisivat sijoittaneet rahat ohitusleikkauksiin. Mutta tähän on valitettavasti tällä hetkellä tulonsiirto hammaslääkäreille, koska heiltä loppuu potilaat, vallankin yksityishammaslääkäreiltä, koska nuoremmalla väellä on hampaat kunnossa ja vanhempi väki ei niistä niin piittaa, koska he katsovat, että muut terveyspoliittiset kysymykset ajavat ohitse. Ihmiseltä ei mene henki, jos puuttuu hampaat, mutta jos on tulppa pumpun lähellä tai jokin muu vika siellä, siihen saattaa kuolla. Sen takia minä olisin tässä tilanteessa sijoittanut ne rahat ohitusleikkauksien lyhentämiseen.

Ed. Mäkelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvolle sanoisin, kun hän sanoi, että on hyvä asia, että yksi uusi terveyspo-

liittinen uudistus saadaan aikaan, näin varmasti on, ja siitä varmasti me kaikki muutkin iloitsimme, ellei samaisessa hallituksen esityksessä puhuttaisi verotuksen sairauskuluvähennyksen poistamisesta, sairausvakuutuspäivärahan tason alentamisesta, mikä koskee myös äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa. Vakuutetun omavastuuosuuksia tutkimus-, hoito-, lääke- ja matkakustannuksista ehdotetaan korotettaviksi. Nämä kaikki huononnuksiet vievät ilon tästä uudistuksesta, joka muuten varmasti otettaisiin ilolla vastaan.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan ed. P. Leppäelle todeta, että kyllä tulppaan siellä pumpussa voi olla osatekijä se, että on ollut hoitamattomat hampaat ja suutulehduksia. Näitten muitten sairauksien hoidon kannalta on erittäin tärkeätä, että ihmisellä on terveet hampaat. Tämä on semmoinen kysymys, että minä sanon, että monet lääkäritkään eivät ole tätä riittävän selvästi tiedostaneet puhumattakaan sitten meistä kansanedustajista. Näitten vuosien aikana on tässä salissa tuntunut, että asiaa ei kerta kaikkiaan ymmärretä. Minä olen todella iloinen, että meillä on nyt ministeri, joka on ymmärtänyt asian ja pitänyt tärkeänä, että aikuisten hammashuoltouudistus toteutetaan.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Louvolle, joka kovasti arvosteli sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöä, haluan todeta, että valiokunta on tarkastellut tätä uudistusta kokonaisuutena ja todennut sen, että juuri tässä tilanteessa, jossa sairausvakuutusta muutoin heikennetään, on valitettavaa, että hammashuollon uudistus sattuu tähän saumaan. Emme me suinkaan ole vastustaneet yksikään valiokunnan jäsenistä uudistusta sinänsä, vaan olemme tarkastelleet todellakin kokonaisuutta ja olemme halunneet valiokunnan mietinnössä kiinnittää huomiota niihin tarpeisiin, mitä sairausvakuutuksen kehittäminen tulevaisuudessa vaatii. Vähän on pelkona ollut se, että hammashuoltoratkaisu sairausvakuutuksen kehittämisen pysäyttää, koska se tulee vaatimaan niin paljon varoja.

Arvoisa puhemies! Viime kaudella yritettiin verouudistuksen yhteydessä poistaa sairauskuluvähennys verotuksesta. Sen poistaminen herätti laajalti vastustusta, eivätkä hallituspuolueet päässeet yksimielisyyteen poiston korvaamisesta vähennyksestä hyötyneille. Kyse oli siis poliittisesti hankalasta asiasta, josta päättämiseen ei tahtoa löytynyt.

Uusi hallitus on ollut tässä suhteessa rohkeampi, mutta tehnyt ehkä liian hätiköidyn päätöksen. Loppukesän budjettiriihessä viime hetkellä päätti hallitus poistaa sairauskuluvähennyksen ja korvata sen aiheuttamat menetykset hammashoidon ottamisella sairausvakuutuksen piiriin.

Kuten jo totesin, tämä hammashuoltoratkaisu on sinänsä oikea. Kokoomuskin on tätä uudistusta ajanut vuosikaudet, ja eduskunnassa erityisesti ed. Louvo on tehnyt sen puolesta työtä. Mutta kokonaisuus on se, joka ratkaisu ei ole oikeudenmukainen. Samalla kun sairauskuluvähennys poistuu, lisätään sairausvakuutuksen omavastuuosuuksia, alennetaan sairauspäivärahoja ja lisätään erikoissairaanhoidon ja terveyskeskusten maksuja. Ajatus siitä, että sairauskuluvähennyksen poisto edellyttää kompensatiota sairastaville, ei toteudu lainkaan.

Muun muassa sairauskuluvähennyksen poistamista selvitelleen toimikunnan lukuisista ehdotuksista, joista ed. Louvokin kertoi, sairausvakuutuksen kehittämiseksi on toteutettu vain tämä hammashuoltouudistus. Toimikunta ehdotti esimerkiksi, että sairauskuluvähennyksen poistamisen yhteydessä sairausvakuutuksen taksoja korotetaan, mm. puheterapia ja kotona annettava sairaanhoito otetaan sairausvakuutuksen piiriin ja psykoterapian korvattavuutta lisätään. Ehdotusten toteuttaminen parantaisi kansalaisten kuntoutumismahdollisuuksia ja säästäisi pitkällä tähtäyksellä yhteiskunnan varoja. Nyt tehdyn ratkaisun seurauksena heikenevät mm. kuntoutusmahdollisuudet ja siten ihmisten mahdollisuudet palauttaa työkykynsä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta edellyttää, että hallitus seuraa avohoidon ja kuntoutuksen kehitystä tehdyn ratkaisun jälkeen ja että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sairausvakuutuspalautustaksojen korottamiseksi. Nythän hallitus esittää budjetissa, ettei taksoja korjata.

Kaiken kaikkiaan edellyttää sosiaali- ja terveysvaliokunta sairausvakuutuksen kehittämistä, laajentamista ja korvausten tason nostamista. Tässä taloudellisessa tilanteessa, jossa julkisen sektorin terveydenhuollon kehittäminen näyttää pysähtyneen taloudellisen sokin seurauksena, on tärkeää, että ihmisten omavastuista terveydenhuoltoa tuetaan. Sitä paitsi kokoomus on aina ollut sitä mieltä, että sairausvakuutus on tärkeä osa terveydenhuoltoamme ja kansalaisten tukemista ja sairausvakuutusta on ehdottomasti kehitettävä. Toivon ja uskon,

että tämä ensi vuotta koskeva esitys on vain taloudellisen pakon sanelema tilanne.

Arvoisa puhemies! Hammashuollon korvausta koskeva lakiesitys herättää epäilyjä siitä, onko korvauksiin tarvittavat summat arvioitu oikein. Onko summa liian suuri tai pieni, on vaikea tietää. Arviot 540 miljoonan markan vuosittaisista kustannuksista merkitsevät sitä, että hammashuollon korvaukset ovat lähes kaksi kertaa korkeammat kuin muut lääkärinpalkkioista maksettavat korvaukset. Väitetään hammashuollon terveystalouden merkityksen olevan suuri. En ole asiantuntija mutta toivon, että näin on, koska muuten tehty päätös ei olisi tässä tilanteessa terveystaloudellisesti järkevä.

Hammashuoltoa koskeva ratkaisu merkitsee mm. sitä, että hammaslääkärin laskuttama hammastekninen työ korvataan sairausvakuutuksen kautta. Erikoishammasteknikot tekevät myös itsenäisesti hammasteknisiä töitä ja ovat saaneet siihen työhön erikoiskoulutuksen. Ministeri Kuuskoski on tehnyt ratkaisun, jonka mukaan korvaus hammasteknisestä työstä maksetaan vain, jos se on hammaslääkärin laskuttamaa. Perusteluksi hän on esittänyt terveystaloudelliset syyt, joiden mukaan jokaisen proteesin tarvitsijan on mentävä hammaslääkärille, vaikka suu olisi hampaaton ja hammaslääkärin palvelut siten tarpeettomia. Tätä yksityiskohtaa, joka sai käsittelyssä aika suuren huomion, olisi pitänyt muuttaa niin, että esitys olisi järkevä ja taloudellinen eikä lailla lisättäisi turhaa byrokratiaa.

Valiokunta oli sitä mieltä, että tavalla tai toisella on erikoishammasteknikkojen suorittama työ saatava sairausvakuutuksen piiriin. Korjaus lakiin jäi kuitenkin tekemättä, ja siksi sosiaali- ja terveystaloudellista edellyttää, että erikoishammasteknikkojen kautta hankitut proteesit tulevat sairausvakuutuksen piiriin jatkossa. Toivottavasti sosiaali- ja terveystaloudellisesti mahdollisimman pian löydetään ratkaisu, jolla korvaus turvataan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Sosiaali- ja terveystaloudellisen ministeri Kuuskoski: Arvoisa puhemies! Lähitunteina on puhuttu ilosta, ja minusta, kun on nähty joitakin asioita, jotka eivät ole ilon aiheita, se on ennen kaikkea taloudellinen tilanne, joka ei ole ilon aihe ja joka on johtanut siihen, että hallitus on ehdottanut

sairauskuluvähennystä poistettavaksi ja sen lisäksi sairausvakuutuksen leikkauksia. Kun ed. Taina käsitteli jo vähän vuoden 1993 tilannetta, niin ainakaan vielä tietysti me emme valitettavasti näe merkkejä siitä, että kovin paljon helpompi tilanne olisi 1993.

Mitä tulee sairausvakuutusleikkauksiin, sairauspäivärahan leikkauksessa, joka on määrältään 340 miljoonaa, ei ole todellakaan sinänsä mitään ilon aihetta. Minusta on kuitenkin hyvä, että eduskunta ja valiokuntakin on voinut yhtyä siihen, että leikkaus suoritetaan ei aivan pienimmistä päivärahaetuksista vaan ne on voitu säilyttää entisellään ja sillä tavalla tämä leikkaus on vino. Samaahan emme onnistuneet tekemään työttömyysturvan puolella.

Ed. Skinnari ja jotkut muutkin ovat kaivaneet sairausvakuutustoiminnan kokonaisarviointia. Hallitushan on luvannut ohjelmassaan selvittää tätä kysymystä, ja Maailman terveysjärjestön asiantuntijaryhmä myös kiinnitti huomiota siihen, että suomalaisessa terveydenhuollossa julkinen ja yksityinen eivät toimi riittävän hyvässä yhteistyössä. Ministeriön piirissä on valmisteilla nyt sairausvakuutustoimikunta selvittämään näitä ja monia muitakin kysymyksiä, myös sairausvakuutuksen rahoitusta ja myös hintakysymyksiä, joihin on tänään jo viitattu. Parhailaan on lausuntokierroksella eri tahoilla jäsenten nimeäminen.

Mitä tulee yksityiskohtaan kilpailuviraston kuulemisesta lakiesityksen yhteydessä, sen jälkeen kun budjettiriihessä yksityiskohdista sovittiin, ei kilpailuvirastoa enää kuultu, enkä muista, kuinka paljon on lausuntoja toimikuntien työn pohjalta kilpailuviraston puolelta kuultu. Mutta esitys viimeisteltiin melkoisella kiireellä.

Pidän myös hyvin positiivisena sitä, että eduskuntakäsittelyn aikana työterveydenhuollon korvausprosentti, jonka hallitus alun perin esitti 45:ksi, on pystytty nostamaan 50:een. Tämä leikkaus on vain 5 prosentin luokkaa.

Minua tietysti on hämmästyttänyt melkoisesti, että tänäkin iltana on viitattu siihen, niin kuin hammashuolto olisi jollakin tavalla etuoikeutettu osa terveydenhuoltoa. Aikuisten hammashuoltohan on ollut alue, jolla todella yhteiskunnan suoraa tukea on ollut erittäin niukasti. Aikuisia on hyvin vähän päässyt terveyskeskusten puitteissa hoitoon, ja sairausvakuutus on korvannut ainoastaan alle 35-vuotiaiden järjestelmällistä hammashuoltoa.

Sen puolesta ministeriö on valmisteluissaan ja minä nähnyt, että tällä tavalla nykyisissäkin

niukoissa oloissa saadaan paljon parempi kokonaisuus, kun sairausvakuutus nyt ulotetaan aikuisten hammashuoltoon. Siltä puoleltahan 20 viime vuoden aikana on nähtävissä, että todella aikuisten suun ja hampaiden terveydentila on huonontunut juuri siitä syystä, että silloin, kun tulot ovat niukat, niitä ei ole riittänyt hammas- huoltoon ja suun hoitoon.

Ed. Louvo jo viittasikin siihen, että ihmisen yleisterveyden ja hampaiden ja suun terveydentilan yhteys on paljon kiinteämpi, kuin ehkä julkisessa keskustelussa aina ymmärretään. Siitä on viime vuosiltakin hyvin selkeää tutkittua tietoa, ja kun me pyrimme järjestelmälliseen suun ja hampaiden hoitoon, samalla mielestäni me teemme hyvin tärkeätä ennalta ehkäisevää ja hoidollista työtä.

Haluan erityisesti painottaa sitä, että kun hammashuolto aikuisten osalta tulee sairausvakuutuksen piiriin, on kysymys järjestelmällisestä hammashuollosta, jossa painopiste on ennalta ehkäisevässä toiminnassa, jolla todella aika lyhyelläkin aikajänteellä on aivan varmasti saatavissa kustannussäästöjä. Se on jo näkynyt tietyillä työpaikoilla, joilla on ollut säännöllinen hammashuolto käytettävissä. Kolmantena tai neljäntenä vuotena hoitokustannukset ovat juuri järjestelmällisyydestä johtuen vähentyneet.

Mitä tulee proteettiseen hoitoon, ensi vuoden kustannusosuus on 270 miljoonaa. Näissä kustannuksissa on välttämätöntä pysyä, ja uskon että niissä pysytään. Uudistusta tullaan hyvin tarkkaan sekä hoidollisen että taloudellisen puolen suhteen seuraamaan, niin kuin hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan. Uudistuksen yhteydessä hallituksessa päätettiin, että myös irtoprotetiikkaa korvataan ja siihen käytetään vuositasolla noin 75 miljoonaa markkaa. Se ei salli tietysti kovin korkeaa tasoa, mutta on tärkeätä, että myös hampaaton väestönosa pääsee uudistuksista osalliseksi. Toivottavaa tietysti on, että jo aika pian keski-ikäisen väestön osalta uudistus tuottaa sen tuloksen, että meillä ei tulevaisuudessa synnykään ollenkaan samassa määrin proteesin tarvitsijoita kuin tähän asti. Nuorten järjestelmällisen hammashuollon tuloksethan ovat olleet erittäin hyviä.

On viitattu siihen, kuka uudistusta nyt haluaa. On viitattu siihen, että minulla on kansanedustajana ollut siitä aloite. Joku on väittänyt, että hammaslääkärit tätä tarvitsevat. On tietysti tärkeätä, että koulutetut hammaslääkärit ovat siinä työssä, johon heidän on koulutettu. Mutta ensisijainen lähtökohta on siinä, että aikuisten

hammashuolto on ollut kaiken julkisen tuen ulkopuolella sairauskuluvähennystä lukuun ottamatta. Toisaalta kansalaisten suorissa viesteissä, kun erilaisissa terveystutkimuksissa heiltä on kysytty, mikä alue pitäisi saada julkisen tuen piiriin, hammashuolto on ollut ykkösenä. En tiedä, kuinka suuri paino tälle pitää antaa. Itse olen antanut sille aika merkittävän painon.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Taina käytti puheenvuoron, hän oli yhtä kriittinen kuin olisi voinut olla opposition edustaja hallituksen esitykseen nähden. Sen perusteella olikin oikeastaan erikoista, minkä takia häneltä ja hänen ryhmäkumppaneiltaan jäivät tekemättä hallituksen esitykseen kaikki muutosesitykset, joita hän puheenvuorossaan niin kovasti toivoi.

Toinen kysymys on se, että hammashuoltoon varatut rahat todennäköisesti eivät tule riittämään. Ihmettelenkin, miten voidaan jälkikäteen oikeastaan hoitaa tätä asiaa. Eikö pikemminkin ole odotettavissa, että vuoden päästä korotamme edelleen omavastuuosuuksia ja alennamme sairauspäivärahojen tasoa?

Kolmantena otan esille kysymyksen muodossa erään asian, jota tässä yhteydessä ei ole vielä kosketeltu, nimittäin hammaslääkärikoulutuksen supistamiskaavavilun samaan aikaan, kun ollaan todennäköisesti tämän esityksen tuloksena paljonkin lisäämässä hammashuoltopalvelujen kysyntää. Haluan kuulla ministeri Kuuskoskelta: Aikooko hän valvoa ja kuinka tätä asiaa niin, ettemme synnytä uudestaan epäsuhtaa kysynnän ja tarjonnan välille?

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Olen havainnut, että sosiaalidemokraattien piirissä on hyvin paljon pelkoja, ja haluan nyt lieventää niitä. Pelot liittyvät lähinnä siihen, että uudistuksen, joka koskee nyt hammashuoltoa, kustannukset eivät pysyisi kurissa. Nyt me emme siirry mihinkään täysin tuntemattomaan asiaan. Tämän järjestelmällisen hammashuolto on nuorempien ikäluokkien puitteissa jo toiminut. Meillä on aika tarkka kuva siitä, miten se toimii, mitkä sen kustannuseuraamukset ovat. Niin kuin sanoin, tämän uudistuksen osalta erityisesti tullaan sekä hoidollisia että taloudellisia vaikutuksia seuraamaan.

Mitä tulee hammaslääkärien määrään, työryhmä, joka on koulutuksen supistamista selvittänyt ja erityisesti selvittänyt, mikä lääketieteel-

linen tiedekunta pitäisi lakkauttaa, on opetusministeriön alaisuudessa, mutta siellä on myös sosiaali- ja terveystieteiden edustaja. Minulla on sellainen käsitys, että me olemme helposti siinä tilanteessa, että meillä on liikaa hammaslääkäreitä. On aivan paikallaan pohtia yhden koulutusyksikön lakkauttamista. Kuitenkin on tärkeää pitää huolta siitä, että meillä on niin hammaslääkäreitä kuin muutakin hammashuoltohenkilökuntaa riittävästi. Mutta niin kuin sanoin, nuorten hammashuollon tulokset ovat niin hyviä, että on kaikki syy ennakoita, että pitkällä aikajänteellä me emme tarvitse ollenkaan siinä määrin enää hammashuollon henkilöstöä kuin tähän asti.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Ensiksikin haluan kannattaa ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta.

Muutama sana lakiesityksestä. Esimerkiksi ed. Louvo tervehti lakiehdotusta vuosikymmenen suurena uudistuksena. Se olisikin sitä todella, jos tällä uudistuksella ei samanaikaisesti vesitettäisi koko terveydenhuollon muuta korvausjärjestelmää. On totta ja aivan oikein, että hammashoito tarvitsee tukea ja sitä on odotettu, mutta se ei saisi tapahtua sillä tavalla, kuin se tämän lakiesityksen mukaan tulee tapahtumaan.

Sairauskuluvähennykset nyt poistetaan, ja sitä on perusteltu pääsääntöisesti sillä, että se on ollut enemmänkin suurituloisten etu. Haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että suhteellisesti sairauskuluvähennyksestä ovat kuitenkin eniten hyötynneet nimenomaan pienituloiset, koska taloudellinen vaikutus siitä on ollut pienituloisten ihmisten toimeentuloon huomattavasti merkittävämpi.

Yhteen kohtaa haluan kiinnittää myös huomiota: proteettisen hoidon mukaan saamiseen ja siihen, että oikeus pitäisi olla myös erikoishammasteknikoilla. Esimerkiksi ed. Taina puheenvuorossaan toi tämän kohdan myös esiin kuten jotkut muutkin. Todella toivoisin, että tämän asian kohdalta edetään sillä tavalla, että ei tarvita hammaslääkärin kautta teknikoiden proteettisten hoitojen kulkemista vaan hoitoa tarvitsevilla on oikeus käyttää näitä palveluita myös suoraan erikoishammasteknikon kautta.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että ministeri Kuuskoski on poistunut. Olisin toivonut häneltä vastauksia vielä joihinkin kysymyksiin.

Selittelyn makua on lain yhteydessä hammashoidon painottamisessa. Herää kysymys siitä, että kun tätä ratkaisua on tehty, lakia valmisteltu ja esitystä annettu, onko jäänyt todella lukeutumatta sairausvakuutuslain muutosta ja sairaskuluvähennyksen poistoa valmistelleen työryhmän lausunto, — myös ed. Louvo mm. on ollut mukana. Käsittäakseni sen työryhmän esityksessä hammashuolto ei suinkaan ollut ensimmäinen. Kun tämän esityksen sisältöä käy läpi, niin havaitsee todella korotetut omavastuut, alennetut päivärahat ja pitkän litanian heikennyksiä, joita muun muassa ed. Tina Mäkelä toi esiin. On todella heikennystä, ja silloin ei voi iloita, että me olemme näiden kustannuksella menneet kohti hammashuollon uudistusta.

Kun valiokunnassa sosiaali- ja terveystieteiden edustajalta tiedustelimme, miten nämä erilaiset poistot vaikuttavat, jotka tuntuvat todella kiireellä poimituilta, sanottiin kuten ilmeisesti onkin totuus, että nämä ovat juuri niitä säästöjä ja leikkauksia, joita on poimittu pitkän sairausvakuutuslain osuuksia, jotta olisi saatu rahat kasaan, että ei olisi tarvinnut ottaa terveyskeskumaksua. Ja kun nämä kulut on sitten yhtenä nippuna viety valtiovarainministerille, hän on todennut, että nämä ovat aivan hyviä, mutta sen lisäksi tulee terveyskeskumaksu. Ja juuri siltä nämä vaikuttavat. Kun on sosiaali- ja terveystieteiden edustajalta valiokunnassa kysytty, onko analysoitu esimerkiksi sitä, miten usein nämä vähennykset ja heikennykset nyt osuvat samaan henkilöön, niin esittelevä virkamies vastasi, että ei ole, nämähän ovat säästölakeja. Eli se riittää vastaukseksi näitten kohdalla. Kukaan ei ole katsonut, mitä näitten kohdalla tapahtuu.

Erittäin vaikuttava on myös työterveyshuollon korvauksen alentaminen. Se näkyy käytännössä jo työnantajien aloittamana heikennyksenä eli työnantajien halukkuus ylläpitää työterveydenhuoltoa on heikentynyt ja purku on jo kentällä alkanut.

Hammashuollon, josta tänään on nyt jo useampaan kertaan puhuttu, perustelut ovat ihan oikeat. En väitä, ettei suun terveydellä olisi erittäin suurta merkitystä ihmisen kokonaishyvinvointiin. Mutta en voi hyväksyä sitä, että heikennysten kautta siirrytään uudistukseen. Erikoishammasteknikkojen poisjättäminen korvauksista on selkeästi Hammaslääkäriliiton kirjoittaman lausunnon mukaista.

Kun on tänä iltana muitten lakien yhteydessä ed. Tainan kanssa puhuttu rahasta, niin olen iloinen, että hän toi tämän asian yhteydessä

myös esiin faktat siltä osin, että ei ole mitään näyttöä siitä, että nyt varatut määrärahat tulisivat riittämään tämän esityksen toteuttamiseen. Ministeri Kuuskoski sanoi, että meillä on kokemusta järjestelmällisestä hammashoidosta; niin on. Hän sanoi myös tänään illalla, että muutamiin vuosien jälkeen järjestelmällinen hammashoito tulee edullisemmaksi, mutta on alkuun kallista. On täysin arvaamatonta, mitä kaikkea kentällä ruvetaan tekemään. Onhan nyt jo kuulunut, että erilaisia paikkoja ruvetaan vaihtamaan ja monet siirtävät hammashoitoaan korvauksen alkamisen ajankohdaksi.

On tietysti kaunista se, että kannetaan huolta yhden ammattiryhmän, hammaslääkärien, työllisyydestä. Toivoisin, että samat ryhmittymät kantaisivat yhtä suurta huolta kaikkien mahdollisten ammattijärjestöjen työttömistä, joita prosentuaalisesti varmasti on huomattavasti paljon enemmän.

Se, mikä oli ikävintä tämän lain käsittelyn puheenvuoroissa ja jätti ikävimmän maun, oli ed. Louvon lopputoteamus, että hän lopuksi iloiten kertoi, että tämä on porvarillisen terveydenhuoltopolitiikan voitto. Ja tämä tehdään todella erilaisten heikennysten kautta. On erittäin tärkeää, että tämä tuli julkisesti sanottua. Toivottavasti tämä ylittäisi uutiskynnyksen.

Tämä mietintö, joka tästä on kirjoitettu, on siltä osin myönteinen, että siinä edes todella tuodaan ajatuksia esiin, joita valiokunnassa on ollut. Kaikkien mietintöjen kohdalta ei voi sanoa samaa.

Tämän lain käsittelyn yhteydessä olen kokenut myös erittäin myönteisen hetken sosiaali- ja terveysvaliokunnan työskentelyssä. Yhden 15 minuutin ajan kaikki valiokunnan jäsenet vilpittömästi toivat kantansa esiin, pyrkivät löytämään muita korjattavia asioita, miten olisimme voineet kuntoutusta parantaa, miten olisimme voineet ottaa huomioon tämän kriisiajan tuotoksena tulevan lasten ja perheiden psyykkisen kuntoutuksen, tukemisen, olisimme voineet säilyttää omavastuuosuudet, työterveydenhuollon korvaukset jne. Uskoimme, että voimme löytää tästä kompromissin, kunnes kului muutama päivä ja asia vaiettiin, syynä se, että ilmeisesti ed. Louvon, ministeri Kuuskosken ja Hammaslääkäriliiton voitto oli taattava. Näin on nyt tapahtunut. Olisin mielelläni suonut, että olisimme näin myönteisen asian voineet ottaa silloin, kun meillä on siihen mahdollisuus, ei niin, että me heikennämme muita osia ja otamme jonkin ryhmittymän työllistämisen vuoksi parannuksen.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan ed. Puistolle todeta, että minäkin olisin toivonut, että näin myönteinen asia olisi voitu ottaa jo kaksi vuotta sitten, kun sairauskuluvähennyksen korvausta selvittävä toimikunta, jossa olin jäsenenä, julkisti mietintönsä ja tätä asiaa esitettiin. Ed. Puisto väitti, että tämä toimikunta ei olisi asettanut hammashuoltoa etusijalle. (Ed. Puisto: Ensimmäiselle sijalle!) — Ei numerollisesti ensimmäiselle sijalle, mutta markkamääräisesti. — Kaikkein suurimman osuuden toimikunnankin korvausehdotuksista sai nimenomaan hammashuolto. Ensimmäisellä sijalla oli veronmaksukyvyyn alentumisvähennyksen kehittäminen, johon olisi uhrattu rahaa 100 miljoonaa markkaa. Mutta terveystaloudellista asioista hammashuolto oli ehdottomasti ensimmäisellä sijalla aivan samoin kuin se oli sairausvakuutuksen kehittämistoimikunnan mietinnössä myös. (Ed. Puisto: Entä silmälasit?)

Ed. Puistolle haluan myös todeta, kun hän sanoi, että oli paha, kun mainitsin, että tämä on porvarillisen terveystalouden voitto, että minusta se on. Tarkoitin sillä nimenomaan sitä, että tässä uudistuksessa otetaan todella kaikki voimavarat käyttöön ja käytetään myös yksityissektoria. Juuri hammashuollossa yksityissektori tekee 70 prosenttia aikuispotilaiden työstä toisin kuin esimerkiksi yleisessä terveydenhuollossa, jossa yksityissektorin osuus on noin 10 prosenttia riippuen vähän laskutavasta, 10—25 prosenttia, eli osuus on hammashuollossa paljon suurempi. Nyt todella käytetään niitä voimavaroja, joita meillä on, eikä tarvitse perustaa julkiselle sektorille uusia virkoja.

Myös omavastuuosuudet tulevat potilaalle suunnilleen saman suuruisiksi, käytti mitä sektoria tahansa. Ihmiset ovat tasa-arvoisia. Minusta se on aika upea asia. Tähän pitäisi pyrkiä muusakin terveydenhuollossa. Silloin kilpailevat julkinen ja yksityinen sektori työn laadulla ja palvelulla, eivät maksulla.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen ed. Louvon viimeksi käyttämästä puheenvuorosta. Tulen kertoamaan tämän kentällä.

Ed. Vehkaja: Arvoisa puhemies! Miltähän tuntuu monisairaana henkilön lukea tämän

hallituksen esityksen ensimmäinen virke? Esityksessä ehdotetaan valtiontalouden tasapainottamiseksi eräitä muutoksia sairausvakuutusjärjestelmään. Seuraavat virkkeet sisältävät kaikki heikennykset. On varmasti hänellä ja hänen kohtalotovereillaan siinä miettimistä, kun joutuu toteamaan, että heidän tulee antaa tulonsiirtoa valtion muun talouden kattamiseksi miljarditolkulla. He varmasti mielessään kysyvät, mihin heidän aikaisemmin saamansa rahat menevät. Se onkin sitten toinen tarina. Sanoisin, että tarinoita on tietysti monta, mutta ei varmasti köyhän ja sairaan kuulla kovin herkuksia. Ed. Marjatta Stenius-Kaukonen puheenvuorossaan totesikin jo, että tämä esitys on terveystalouden kannalta todella epäsolidaarinen. Siihen ei ole mitään lisättävää.

On sen sijaan erikoista, että tämän tyyppisten esitysten kokonaisvaikutuksia tärkeimpään seikkaan eli terveyteen, terveystalouden käyttöön, ei ole millään lailla tuotu esiin. Itse uskon, että näin voimakas omavastuiden kohottaminen, sairauskuluvähennyksen poistaminen verotuksessa, sairauspäivärahan tason vähentäminen jne. tulevat vaikuttamaan hoitoon hakeutumisen vähenemiseen. Itse asiassa me jatkamme tässä sitä samaa keskustelua, jonka aloitimme terveyskeskuskäytökäytön yhteydessä.

Kun tällaisia kynnyksiä tulee tai niitä kohotetaan, ihmiset reagoivat. Kun tiedossani myös on paljon henkilöitä, jotka ovat valmiiksi ennen jo näitä korotuksia suurissa ongelmissa ja pohtivat, uskaltavatko ääneen ilmaista tahtoansa lähteä hoitamaan terveyttään, mitä tapahtuukaan nyt, kun heidän omat osuutensa näin voimakkaasti nousevat? Tiedän, että henkilöt eivät Suomessa aina saa haluamaansa ja tarvitsemaansa terveydenhuoltoa siitä syystä, että heillä ei ole maksukykyä. Tiedän, että he kamppailevat näistä maksukysymyksistä useita kertoja peräkkäin kaikkien toimenpiteitten alla esimerkiksi kunnan sosiaalipuolelta yrittäessään saada maksusitoumuksia. Haluan tässäkin yhteydessä alleviivata sitä, että sen sijaan että me kippaamme jälleen jollekin toimeentuloluokulle näitä ihmisiä, meidän tulisi huolehtia siitä, että he saisivat väljemmät mahdollisuudet omin avuin hakeutua siihen hoitoon, mitä he kulloinkin tarvitsevat. On hyvin epämiellyttävää, että ihmiset, joilla ei ole varaa, on asetettu nyt jo siihen asemaan, että on muita tuomareita, jotka arvioivat, ovatko he toisairaita, tarvitsevatko he palveluja ja keneltä. Eli meillä ei olisi tippaakaan varaa omavastuiden lisäämiseen.

Oikeastaan muilta osin en viitsi jatkaa tätä keskustelua paitsi siltä, että Apteekkariliiton, Farmasialiiton, Potilasliiton ja Reumaliiton porukka valiokuntaa lähestyi ja omana ehdotuksestaan toi esiin esimerkiksi tällaisen asian, että sairauskuluvähennyksen poistuminen tulisi korvata niin, että verotusjärjestelmän sisällä poistettaisiin lääkkeitä loputkin liikevaihtoverosta. He mainitsevat, että nythän lääkkeen myynti tehtaasta ja tukkukaupasta on verosta vapaata, mutta jos loppukin verosta poistettaisiin, niin lääkkeiden hintamekanismista johtuen voitaisiin suoraan saada aikaan 7,3 prosentin lasku lääkkeiden hintatasossa.

On ihmeellistä, että tämän tyyppisiä esityksiä taikka pohdintoja ei edes yritetty tehdä, että olisi ollut jotakin edes valittavissa vaihtoehdoksi niille samoille ihmisille, joilta nyt vietiin mahdollisuus sairaskuluvähennyksen kautta saada helpotusta sairaskuluihinsa.

Voidaan tässä yhteydessä vielä todeta kysymys rinnakkaislääkkeistä. Toivoa sopii ja odotankin toimenpiteitä, joilla ei tehdä vain sallitaksi vaan tehdään myös suosituksi se toiminta, että apteekkarit voivat omin avuin, kun ovat alansa asiantuntijoita, ohjata asiakkaitaan käyttämään rinnakkaislääkkeitä, jotka ovat halvempia kuin ne lääkkeet, joita lääkärit ovat heille määränneet.

Kaiken kaikkiaan ei tätä hallituksen esitystä sairausvakuutuslain osalta voi muuta kuin tuomita. Tämä on terveystaloudellisesti täysin väärä toimenpide ja tässä taloudellisessa tilanteessa edelleen heikentää vähävaraisten ja sairaitten henkilöitten asemaa.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä ed. Vehkaojan esitykseen, että todella tämä lakiesitys on huonontamassa sairaitten asemaa. Kaiken muun tästä olenkin jo aika voimakkaasti kritisoinut. Unohdin puheenvuorossani vielä siitä moittia hallitusta, että se on lähtenyt niin pitkälle, että työterveydenhuollosta suoritettavan korvauksenkin se on lähtenyt leikkaamaan. Tämä on sitä hallituksen lyhytnäköistä politiikkaa, josta lasku tulee myöhemmin maksettavaksi.

Ed. Aittoniemi käytti täällä illan varhaisessa vaiheessa puheenvuoron. Hän teki esityksen käsittelyn pohjasta ja minä kannattaisin ed. Aittoniemen tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuorossa ei voi esittää kannan-

tusta, vaan se tehdään varsinaisessa puheen-
vuorossa.

Ed. L o u v o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäkelälle ja ed. Vehkaojalle haluan todeta, että kyllä tässä sairausvakuutuksen muuttamisesityksessä on toinenkin suuri uudistus, ei rahallisesti niin kovin suuri, mutta kuitenkin sairaille ihmisille erittäin merkittävä, joka koskee lääkekorvausten katon alentamista. Vaikka se maksaa vain 20 miljoonaa markkaa, niin se on kuitenkin erittäin merkittävä niille ihmisille, jotka paljon joutuvat sairastamaan. Sairauskuluvähennyksen korvaamista tutkinut toimikunta esitti myös tätä uudistusta, niin että tässä tavallaan sairauskuluvähennys on korvattu kahdella uudistuksella. Siis hammashuolto ei ole ainoa.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Täytyy todeta, että yllättävän myönteinen tämä keskustelu on verrattuna asiantuntijakuulemiseen ja valiokuntakäsittelyyn, mutta hyvä näin. Ehkä on sitten oikein, että kun me saatamme tämän lain voimaan, niin se saa riittävän hyväksynnän ja tuen.

Mitä tässä laissa oleviin säästöihin tulee, niin osahan on normaaleja säästöjä, tosi inhottavia, mutta sinällään hyväksyttäviä. Mutta totean ehkä vielä aiemmin illalla käytyyn keskusteluun, että niitäkään ei olisi tarvittu, jos terveyskeskuskasvu olisi otettu käyttöön.

Näissä laeissaahan ei näy sairaalamaksujen korotusta, jota itse pidän inhottavimpana. Se määrätään asetuksella, ja se kohdistuu sairaaseen ihmiseen 115 markkaa päivä. Ei tarvitse olla iso sairaus, kun on viikon sairaalassa. Siitä kertyy kymmenien vuosien terveyskeskuskäyntien maksut, ja se peritään niin köyhiltä kuin rikkailtakin.

Jos tämän lain äitinä tai läpimenoa jotakin pitää kiittää, niin varmasti ministeri Kuuskoskea. On hän tämän eteen tehnyt niin paljon töitä, että ei tästä oikein kyllä kellekään muulle kiitosta voi antaa, ei oikein itsellekään, koska on suhtautunut siihen tietyiltä osin epäillen.

Itse hammashuoltoesitys on kyllä tässä hyvää. Tämä on ennakkoluuloton. Täytyy sanoa, että tällainen iso uudistus varsinkin lama-aikana koskettaen sanotaankin veroja maksavaa väestöä on kyllä tiettyä optimismia herättävää. On sinällään ihan oikein, että tämä antaa uskon, että uudistuksia voidaan tehdä.

Toiseksi kun säästöinä on poistettu verovä-

hennysoikeus, niin siitä on edes näin paljon jäänyt jemmaan eli käytettäväksi terveydenhuoltoon, mikä on sinänsä hyvä. Hammashuoltoudistuksellehan on tullut uusi lisäperuste, jota sairaanhoidon puolelta on viime aikoina saatu. Tietyissä tutkimuksissa on todettu, että hoitamattomat hampaat, varsinkin mätivät, voivat olla kansanterveydellinen riski. Korostan, että kyse on nimenomaan vakavista tulehduksista, ei niistä lievistä, joista useimmat puhuvat, kuten lievät ientulehdus tai hammaskivi. Ne ovat sellaisia, joista ei varmasti tule mitään sydäninfarktirikkiä, reumariskiä eikä astman pahenemista jne. Vaara kuitenkin on, että nämä toimenpiteet kohdistuvat myös vähemmän tärkeisiin kohtiin.

Sitten epäilyttäviä kohtia, jotka panevat kyseenalaiseksi uudistuksen tässä vaiheessa.

Ensinnäkin kun uudistus on verovähennysoikeudelle kompensatio, niin täytyy sanoa, että kun verovähennysoikeus poistuu, se kyllä iskee aivan kohtuuttomasti muutamisiin hoitomuotoihin. Niitä seurauksia ei näköjään haluta nähdä tai katsotaan käytännössä ja sitten päivitellään.

Toinen vähän epäilyttävä kohta on se, kun aloitetaan puolen vuoden kustannuksilla. Ensi vuonna näistä tapellaan kovasti, kun ottaa huomioon, että meillä on muutakin lainsäädäntöä, joka on tulossa voimaan, esimerkiksi kotihoidon tuen laajeneminen, yleensä päivähoitoratkaisut, perusturvan parantaminen tai eläkeindeksit. Meillä on velvollisuuksia veteraaneille paranevaan sosiaaliturvaan. Meillä on valmiiksi virka-kiintiöitä. Täällä on uskottu ja annettu ymmärtää, että ne ovat tulossa. Vammaishuoltolaki on edelleen laajeneva. Kunhan emme ole vain tekemässä sellaista lainsäädäntöä, jota sosialistiset ja kansallissosialistiset maat ovat tehneet, että lain mukaan nämä palvelut kuuluvat, mutta kuitenkin niitä ei ole, kun niitä ei kerta kaikkiaan ole varaa antaa. Toivottavasti ei näin käy. Sitä paitsi opintotuki on ainakin yksi uudistus, ja on muitakin muilla hallinnonaloilla kuin terveys- ja sosiaalihuollossa.

Haluaisin vielä ottaa yhden näkökohdan, jolta kannalta esitys on ongelmallinen. Kun esitys puhuu ns. järjestelmällisestä hammashuollosta, joka otetaan käyttöön, ja esityksen mukaan käytetään yksityissektoria, niin minäpä kysyn, miten se onnistuu. Yksityisellä puolella palvelut perustuvat puhtaasti kysyntään ja tarjontaan. Nyt pitäisi tietää, syntykö sellaista kysyntää näillä edellytyksillä, joka on se kaikkein tärkein nimenomaan terveyspoliittinen kohde. Täällä on ennalta ehkäisyä niin paljon korostettu, ja on iso

vaara, että kun hoitotoimenpiteitä ei korvata tarpeeksi hyvin, niin juuri se osa, joka terveystoimittisesti tarvitsisi, jolla on hammasmätää, juuritulehdusta ja jotka ovat vähävaraisia jää hoidotta. Muutaman kymmenen vuoden kuluttua ovat infarktipotilaina sairaalassa tai reuma tai astma pahenee. Pelkään pahoin, että tässä muodossa kuin lakiesitys nyt on, se ei parhaalla mahdollisella tavalla kohdistu näihin väestöryhmiin. Kunhan ei huonoimmillaan, korostan: kunhan ei huonoimmillaan, olisi niin, että hammaslääkärille valikoituu sellainen helppo potilasaines, jota hän pyörittää itsellään kontrollista kontrolliin, välillä vähän puhdistaa hammaskiveä ja sanoo, että onpas pikkuisen ientulehdusta taas ja kontrolliin uudelleen. Jos tämä vaara on, niin tähän pitäisi kovalla kädellä puuttua.

Meillähän ei yksityissektorilla ole oikeastaan kuin kerran koetettu peruspalvelutehtävää ja sitäkin hyvin pienessä mittakaavassa, jota on hirmuisen voimakkaasti vastustettu. Nimittäin omalääkärikokeiluahan on Kela väestövastuulla tehnyt. Tässähän ei hammaslääkärille on tulossa mitään vastuuväestöä. Hän vain pitää vastaanottoa kysynnän ja tarjonnan mukaan. Ja korvaukset ovat sellaiset kuin ovat, ja jos poraaminen käy kipeästi ja on kallista, niin täytyy vain kysyä, hakeutuuko sellainen porukka sinne, jonka sinne pitäisi hakeutua.

Kun verovähennys poistuu, niin minusta verovähennyksen mukana menee enemmän terveystoimittikkaa kuin pelkästään rahallinen arvo. Epäsosiaalisena vähennyksenä ilman muuta verovähennys ei ollut hyvä, ja se on pitänyt korvata jollakin muulla. Mutta kun samalla menee omavastuuajattelua, sitä että ihminen omilla varoillaan on uhrannut terveytensä eteen, niin siinä menetetään sellaista voimavaraa terveydenhuollossa, jota on itsestään ollut olemassa. Sitä paitsi, kun verovähennys poistuu, oikeastaan lääkäreiden, hammaslääkäreiden ja silmälääkäreiden ammattikuva tiivistyy ja tavallaan heidät nostetaan suhteessa muihin avustaviin henkilöihin. Konkreettistahan se on erikoishammasteknikkokysymyksessä, mutta aivan vastaavasti itse maksetussa kuntoutuksessa. Kun lääkäri on lähettänyt, lääkärin palkkioon tulee korvausta, mutta järjestelmä rokottaa nimenomaan itse maksettua kuntoutusta. Heidän korvattavuustasensa laskee ja heidän ammattikuvansa silloin laskee.

Sama asia on myös silmälaseissa. On todettu, että se on niin kartellisoitunut ala, että sitä ei tarvitse puolustaa. Eduskuntakäsittelyssä sitä on

ihmeen vähän puolustettukin, joten siihen ei valiokunta mietinnössään puuttunut.

Nimenomaan se puuttui ja aivan oikein tähän itse kustannettuun kuntoutukseen ja erikoishammasteknikkoproblematiikkaan. Kun itse kustannetusta kuntoutuksesta on verovähennyksen kautta korvattu 182 miljoonaa markkaa, se tarkoittaa sitä, että ihmiset itse ovat maksaneet 200 miljoonaa markkaa eli ovat nähneet sen tarpeelliseksi ja lääkäri sitä paitsi lähettänyt. Se tietää, että kun on noin tuhat pientä fysikaalista hoitolaitosta, heiltä putoaa tuloja noin 182 000 markkaa. Se on kahden työntekijän vuosipalkka. Kun ei hyväksytty esimerkiksi hoitotoimittumiskynnyksenä 50 markan omavastuuosuutta, niin näillä ihmisillä, jotka tätä palvelua ovat käyttäneet, kynnyksensä nousee 500 markalla yhtä hoitosarjaa kohti. On kysyttävä, kuka näitä palveluita tämän jälkeen käyttää tai kenellä niihin on varaa. Tietysti nytkin verovähennyksen kautta se on mennyt väärin, mutta se olisi pitänyt kompensoida eri tavalla.

Se, mikä tähän liittyen kärsii, on hieronta. Sille hymähdetään täällä. Näköjään, kun sitä ei ole virallisesti tunnustettu, sitä ei mitenkään korvata, se ei saa semmoista arvoa kuin sillä pitäisi olla. Iät ajat ihmiset ovat siihen luottaneet ja siitä saaneet avun. Vähitellen lääkärinkunta alkaa sen hyväksyä ja se on ihan oikein. Tietenkin on näin, että se on passiivinen kuntoutusmuoto, että ihminen siinä ollessaan ei itse tee mitään ja siinä mielessä se ei ole hyvä. Ehkäpä se sen takia juuri onkin hyvä, että ihminen jossakin kohti saa ottaa sairaan roolin, taantua ja olla kerta kaikkiaan hoidettuna.

Ei hieronnan vaikutus ole yksin mekaaninen. Väittäisin, että se on erittäin paljon hoitaja — asiakas-suhde ja siinä on nimenomaan hyvin paljon psykologiaa, mistä se apu tulee. Sitä paitsi se on ilmeisesti tällä hetkellä rankin ammatti harjoittajalleen, vastaa vähintään metsurin työtä, ja siinä työssä leipä ei lähde ilmaiseksi. Pääosahan näistä hierojista on huippu-urheilijoita, jotka ovat hankkineet tämän ammatin, ja siinä ei näköjään heikompi ihminen menesty eikä heikommalla kunnon kohotuksella. Minusta on harmi, että kun lääkärin läheteellä on verovähennyksenä tätä ammattikuntaa voitu tukea, nyt sitä mahdollisuutta ei ole.

Optikkoasiasta totesin, että menköön se, kun eivät silmälasii-ihmiset puolustaneet. Itselläni ei niitä ole, enkä sitä niin erikoisena pitänyt.

Mutta sitten tämä erikoishammasteknikko-asia. Täytyy sanoa, että minuun ei mennyt se

viisaus läpi, miksi ei entistä joustavaa käytäntöä voitu jatkaa. Jos eduskunnan tahto jotakin merkitsee — nyt sosiaalivaliokunnan lausuntoon on tehty niin voimakas kannanotto tämän käytännön jatkamiseksi kuin on voitu tehdä — jos se toteutuu, niin toivottavasti selvitetään mahdollisimman vähällä byrokraatialla eikä tarvitsisi silloin olla tämän kaikkietävän ja ylevän hammaslääkärin vallassa eikä sitä mutkaa tarvitsisi kovin pahasti tehdä, vaan se voisi järjestyä joillakin määräaikaisilla tarkastuksilla.

Minä en ymmärrä, mitä ennalta ehkäisevää järjestelmällistä hammashoitoa on hampaattomassa suussa, joka on tähän mennessä hoidettu hyvin, jossa ei ollut ongelmia. Tästä on kyllä asiantuntijalausunnossa yritetty tehdä ongelmia, mutta käytännössä sitä ongelmaa ei ole näkynyt. (Ed. Pulliainen: Mielikuvitusta pitää olla!) Mutta kaiken kaikkiaan luulen, että tässä vähitellen käytäntö osoittaa, että löydetään oikeita ja normaaleja ratkaisuja. Vaikka, niin kuin ministerikin totesi aivan oikein, nämä sairausvakuutuskorvaukset eivät niin kauhean isoja ole, niin sen pienenkin korvauksen saamiseksi käytäntö toivottavasti olisi mahdollisimman joustava.

Herra puhemies! Vielä haluaisin toistaa, että jos joku kunnian tämän hammashoidon läpiviennistä ansaitsee, niin se on kyllä ministeri, ja jos täällä joku muu on kunniaa ottanut, se menee väärille tahoille.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kempainen epäili, etteivät ne ihmiset, jotka kaikkein kipeimmin tarvitsevat hammashuoltoa ja joilla on todella suutulehduksia ja suusairauksia, hakeudu tämän uudistuksen jälkeen hammaslääkärin palveluita saamaan. Olisin tähän halunnut todeta, että kyllä kai se riippuu myös paljon lääkäreistä, jotka näkevät tällaisia ihmisiä ja jotka voivat myös tiedottaa, että jo yleisen terveytensäkin takia potilaan olisi hyvä saada hammaslääkärin apua myös suusairauksiin.

Ed. Kempainen epäili myös, että yksityisectorilla ei ole riittävästä kokemuksesta järjestelmällisestä hammashuollosta ja se ei toteudu siellä. Minun täytyy kyllä sanoa, että nyt kun viisi vuotta on tämä nuorten aikuisten järjestelmällinen hammashuolto ollut toiminnassa, niin sinä aikana on saatu erittäin hyviä kokemuksia. Se, että tässä on nimenomaan ennalta ehkäisevä työ niin voimakkaasti ollut mukana ja siitä on saanut suuremman korvauksen, on ollut avaintekijä, että kustannusten on vähitellen aivan selvästi

todettu alentuneen. Minä uskon, että kun tämä uudistus käynnistyy myös voimallisesti, niin tullaan näin havaitsemaan. Kyllähän täytyy jokaisella ammattikunnalla — lääkärit tekevät valansa ja hammaslääkärit ovat myös tehneet valansa — täytyy olla ammattietiikka, jonka mukaan tehdään todella sitä työtä, joka on tarpeellista.

Ed. Mäkelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hämmästelini ed. Kempaisen puheenvuoroa, jossa hän mielestäni suhtautui erittäin vähättelevästi silmälasien saamiseen Kelan korvauksen piiriin. Ei minusta se toteamus riitä perusteeksi vähätellä asiaa, että silmälasiala on kartellisoitunut eikä sitä tarvitse puolustaa, puhumattakaan siitä, että totea, että kun itselläni ei ole silmälasia, niin en pidä asiaa tärkeänä. Suomessa on suuri joukko henkilöitä, jotka joutuvat käyttämään silmälasia ja joutuvat maksamaan tuhansia markkoja silmälasista. Se on todella suuri hankinta, ja ikääntynyt ihminen saa vuosien lisäksi itselleen iloksi tai riesaksi, kuinka ottaa sen, ikänäön ja tarvitsee selviytyäkseen päivittäisistä toiminnoista, lukemisesta ja työtehtävistä, silmälasit.

Kun ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin maksaa ne tuhannet markat, niin kyllä eduskunnassa pitäisi tehdä sellaisia päätöksiä, että todella silmälasit tulisivat korvauksen piiriin. Siitäkin huolimatta, ettei asianomainen edustaja itse käyttäisikään silmälasia, toivoisin myönteisempää suhtautumista asiaan.

Ed. Kempainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäkelälle: En vähätellyt. Minä nimenomaan sanoin, että se on eniten kärsivä ryhmä tässä, mutta totesin, että sille ei ole löytynyt sellaista asian ajajaa kuin olisi pitänyt. Itse olisin ehkä päätenyt toisenlaiseen ratkaisuun, jos olisi ollut mahdollisuutta vaikuttaa, ja nimenomaan kun pidin tätä ryhmää suurena häviäjänä, ehkä jossakin tilanteessa olisin siihen ollut ohjaamassa.

Mutta vielä ed. Louvolle: Minäkin toivoisin, että näin kävisi, niin kuin ed. Louvo sanoi. Esitin epäilyni käytännön arjesta, joka valitettavasti on joskus ankea ja jossa on monta syytä, että näin ei menetellä. On syytä minun mielestäni tämä epäily esittää, että sen ehkäisemiseksi tehdään sitten niin paljon töitä, että tämä ei realisoidu.

Ed. Kuittinen: Arvoisa puhemies! Yhdyn lämpimästi ed. Louvon asiantuntevaan puheenvuoroon siltä osin, kuin hän perusteli ham-

mashuollon laajentamisen tärkeyttä. Samoin iloitseen hyvin paljon niistä puheenvuoroista, jotka ovat tähän näkemykseen yhtyneet.

Kun täällä on puhuttu, että valiokunta oli täysin yksimielinen esimerkiksi mietinnön osalta, niin tuon esille sen, että mietinnön sisällöstä ei oltu yksimielisiä. Oli lukuisia ehdotuksia mietinnön kappaleiksi, ja enemmistön päätöksiin tämä mietintö sai lopullisen muodon. Itse olisin halunnut muutettavan mietinnön kappaleet 18—23, ja tuon esiin niitä ajatuksia, joita pidän tärkeinä.

Ensinnäkin tarvitaan periaatteellinen keskustelu siitä, miten meidän terveydenhuoltoamme tulee kehittää. Täällä on ollut lukuisia kertoja esillä Who:n ns. maanarviointiraportti siitä, miten meidän terveydenhuoltojärjestelmämme laita tällä hetkellä on ja mitkä ovat kehittämistarpeet. Siinä on eräs hyvin tärkeä seikka se, että yksityisen ja julkisen terveydenhuollon tulee nykyistä enemmän kulkea käsi kädessä. Päällekkäisyyksiä on poistettava, ja yksityisen ja julkisen sektorin tulee täydentää toisiaan.

Toiseksi haluan tuoda sen asian esille, että hammashuolto ja hammaslääkäripalvelut tällä hetkellä eivät ole olleet nimenomaan yksityisen hammaslääkäritoiminnan osalta tasavertaisia muiden lääkäreiden palveluihin verrattuna, ja nyt tämä epäkohta on mahdollista poistaa. Pidän tärkeänä, että ihmisen kehon kaikkia osia voidaan samanveroisesti samoilla palveluilla ja yhtä oikeudenmukaisesti hoitaa.

Täällä on myös puhuttu muista perusteluista: esimerkiksi sairausvakuutuksen kehittämistoiminnan komiteamietintö 1987:34 ja sairauskuluvähennyksien korvaamista selvittäneen toimikunnan mietintö 1989:29. Niissä katsotaan, että jos sairaanhoitokulujen verovähennysoikeudesta luovutaan, olisi sosiaalisesti ja terveystaloudellisesti perusteltua ulottaa järjestelmällinen hammashuolto koko aikuisväestöön.

Samoin aikaisemmin mainitsemassani vuoteen 2000 ulottuvassa Maailman terveysjärjestön kanssa yhteistyössä laaditussa kehittämissstrategiassa kiirehditään järjestelmällisen ja kohtuuhintaisen hammashuollon ulottamista koko väestöön. Suomi on ainoa Euroopan kehittyneistä ja entisistä itäblokin maista, jossa hammashoitoa ei subventoida kuten muuta terveydenhuoltoa.

Tämänhetkisen valtion- ja kansantaloudellisen vaikean tilanteen vuoksi ehdotettu sairausvakuutuslainsäädännön muutos ei mahdollista kaikkien terveystaloudellisten tavoitteiden toteut-

tamista. Niitä ei tule kuitenkaan unohtaa. Esitetyt säästöt vakuutettujen omavastuuosuuksien korottamisina lisäävät erityisesti yksityisten sairaanhoitopalvelujen käyttäjien kustannuksia.

Hallituksen esitys kehittämispainopisteeltään kohdistuu nyt hammashuoltoon. Verotuksen sairauskuluvähennyksen poistaminen korvautuu osittain. Tosin on mainittava ja tuotava selkeästi esiin, että pienituloiset eivät ole hyötäneet aiemminkaan verovähennysoikeuksista.

Ministeri Kuuskoski on tuonut esille, miten tämän lain toteutumista seurataan, ja pidän tärkeänä, että hallitus seuraa erityisen huolellisesti avohoidon ja kuntoutuksen kehitystä ja hammashuoltouudistuksen terveys- ja kustannuspoliittisia vaikutuksia, koska sairauskuluvähennyksen poisto koskettaa näitä palveluja eniten. Järjestelmällisen hammashuollon laajeneminen ei saa vähentää voimavaroja muilta tärkeiltä terveydenhuollon osa-alueilta. Tarvittaessa on korjattava havaitut ongelmat.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuskorvauksen ulottamista eräiltä osin koskemaan hammasproteeseja. Mielestäni erittäin tärkeää on, että toimenpiteet kohdistuvat tehokkaasti väestönsaahan, jonka hammashuollon puutteista aiheutuvat suurimmat terveydelliset haittavaikutukset.

Ministeri Kuuskoski on myös kertonut muista terveydenhuollon kehittämistavoitteista ja niiden etenemisestä. On erittäin tärkeää, että sairausvakuutusjärjestelmää edelleen kehitetään, sairausvakuutustaksoitusta tarkistetaan sekä täällä esille tulleita kuntoutusta, hierontaa ja jalkojen hoitoa myöskin nykyistä enemmän mahdollistetaan niitä tarvitseville.

Ed. M u t t i l a i n e n : Herra puhemies! Ed. Louvo ja myös ed. Kuittinen ovat kovasti iloinneet tästä esityksestä ja luovat nyt sellaista mielikuvaa, niin kuin täällä oltaisiin saamassa aikaan jotakin erittäin hienoa ja uutta lisäetua. Kertaakaan ei ole mainittu siitä, että tämä sinänsä tärkeä uudistus toteutetaan koko muun terveydenhuollon kustannuksella, että kyseessä on selvä tulonsiirto yksinomaan hammaslääkäreiden toteuttamaan hammashuoltoon.

Varmasti yhtä iloisia eivät ole ne, jotka menettävät tässä lakimuutoksessa, mutta eivät saa mitään tilalle. Näitä menettäjiä myös löytyy: kaikki alle 36-vuotiaat, lapset ja lapsiperheet, kaikki silmälasien käyttäjät ja myös ne kotitaloudet, joissa on vähintään yksi verovelvollinen,

jolla on muitakin sairauskuluja kuin hampaisiin liittyviä.

Mikäli nämä suunnitelmat toteutetaan, sairastavien ihmisten tilanne käy kestäättömäksi. Sairausvakuutus ei enää korvaa, ja mikäli sairauskulujen verovähennysoikeus poistetaan, ei sitäkään kautta tulisi mitään korjausta.

Lopuksi, herra puhemies, kannatan ed. Skinarin tekemää ehdotusta.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta käsittelyn pohjaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

15) Ehdotus laiksi kansanterveyslain voimaannosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 142

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 22

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

16) Ehdotukset laeiksi valtion eläkelain 7 §:n ja valtion perhe-eläkelain voimaannolain 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 136

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 23

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. M u t t i l a i n e n : Herra puhemies! Kannatan ed. Vehkaojan tekemää ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

17) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvalain 23 §:n ja työttömyyskassalain 25 §:n muuttamisesta sekä työttömyyskassalain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 143

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Muutamia ajatuksia esillä olevasta asiasta:

On erittäin järkyttävää todeta, että hallitus esittää sellaisen suuren ihmisryhmän kuin työttömien perusturva heikennettäväksi. Kun edellä käytiin hyvin laaja keskustelu siitä, että yksityiset hammaslääkärit saavat erittäin suuren tulonsiirron, niin luulisi, että myös tämä asia kiinnostaisi edustajaveriteitä, jotta löydätte rahaa myös tämän ihmisryhmän asioiden hoitamiseksi. Toivottavasti ed. Louvokin tässä asiassa käyttää puheenvuoron ja kehuu, että porvarit tekevät aktiivista työtä, että yli 300 000 ihmistä käsittävä joukko saa todella rahaa asioidensa hoitamiseen.

Aikoinaan vuonna 1966, kun Suomessa oli 60 000 työttöntä, edesmennyt presidentti Kekkonen muodosti hätätilahallituksen. Ensi keväänä on nähtävästi työttömiä, jos otetaan huomioon myös työttömyyseläkeläiset ja lomautetut, noin 500 000 ihmistä Suomessa. Näin ennustaisin. Nähtävästi ei tämä hallitus ainakaan tule sen asian suhteen tekemään muuta kuin mitä tänäkin päivänä: heikentämään tämän kasvavan ihmisryhmän etuisuuksia.

Tämä esitys, mitä nyt ollaan käsittelemässä, koskee työttömien työttömyysturva. On käsiteltävää, että turvaa heikennetään. Hallitus

omilla lukuisilla toimenpiteillään valtion tulo- ja menoarviossa ensi vuodelle tekee uusia työttömiä jatkuvasti lisää, ja leikataan ihmisten osto-voimaa monella tavoin. Hallitus ei nähtävästi mieti, että monet ihmiset ensi syksyn kuluessa joutuvat menemään sosiaalitoimistoon hakemaan perusturvaa, koska työttömyysturvaan liittyvät rahat eivät tule riittämään. Mitä muita ongelmia tuleekaan, kun ihmiset joutuvat laitoksiin, ja se maksaa erittäin paljon.

Viime lauantaiaamuna aion puhua tästä asiasta, jolloin aamu oli jo pitkällä, ja mietin, että tästä saisi puhua päivänsaikaan, mutta nyt on valitettavasti taas yö. Nähtävästi tämä asia on monelle sen verran vaikea, että tästä asiasta ei voi puhua päivällä, koska se aina ajoittuu yön aikaan. (Ed. Laaksonen: Pyyttäkää pöydälle!) — Mutta en siitä huolimatta yhdy noihin ajatuksiin, mitä ed. Laaksonen esittää, että esittäisin pöydälle tämän asian.

Asiaan myöskin liittyy eräs pieni kummajainen. Kun työmarkkinaratkaisussa sovittiin päiväpalkan ja peruspäivärahan erotuksesta niin, että se olisi 42 prosenttia, niin ministeri Kuuskoski toi oman esityksensä, joka oli 43 prosenttia. Me jo ajattelimme työasiainvaliokunnassa useampaan kertaan, että on erittäin hyvä, että kerrankin eduskunta ryhdistäytyy ja ottaa sen aseman, mikä sille kuuluu tässä yhteiskunnassa eli ei hyväksy kaikkia ulkopuolella tehtyjä sopimuksia. Mutta anna ollakaan! Muutama päivän kun asia siinä sitten hautui ja eri tahot kävivät erilaisia keskusteluja eri yhteyksissä, niin kokoomus kaatoi tämän homman. Kokoomus valiokunnassa nimenomaan kaatoi tämän ministeri Kuuskosken esityksen. Keskustalaiset olisivat olleet sen takana, että olisi parannettu hieman tätä esitystä. Minä ymmärrän kyllä syyt, miksi kokoomuslaiset olivat tätä mieltä. He katsoivat, että siinä olisi pikkuisen murennettu suurempia päivärahoja pienempään suuntaan. Mutta tästä asiastahan nähtävästi on huomenna tilaisuus keskustella edelleenkin, mikäli tämä tulee päiväaikaan, niin ettei kolmas käsittely ole seuraavana yönä.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi tässä asiassa otetaan työasiainvaliokunnan mietintöön liitetyn II vastalauseen mukaiset lakiehdotukset.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että taloudellinen tilanne vaatii työttömyysturvan leikkaamista. On kuitenkin ymmärrettävä se, että työttömyyden noustessa huippuluke-

miin nousevat myös työttömyysturvan kustannukset.

Nyt käsiteltävänä olevan esityksen vaiheet ovat olleet mielenkiintoiset. Ensinnäkin, aivan kuten ed. P. Leppänen täällä totesi, ministeri muutti hallituksen tuporatkaisun yhteydessä esittämän työttömyysavustuksen laskentaprosentin yllättäen toiseksi. Hallitus oli esittänyt järjestöille, että työttömyyspäivärahan ansio-osa on 42 prosenttia päiväpalkan ja perusosan suuruudesta, ja tämän järjestöt olivat hyväksyneet. Ministeri Kuuskoski esitti uudet prosentit, jotka merkitsivät alemmissa tuloissa suhteellisesti pienempää leikkausta kuin ylemissä. Tässä yhteydessä ministeri ja hänen esitystään kannattanut vasemmisto puhuivat suurituloisten työttömyysturvan leikkauksista. Suurituloisia ovat heidän mielestään mm. 5 800 markkaa kuukaudessa työttömyyspäivärahaa saavat, joille esitetty leikkuri olisi merkinnyt 170 markan lisäleikkausta kuukaudessa. Minun mielestäni tämä tulo ei ole tänä päivänä niin suuri, että voitaisiin puhua suurituloisesta.

Työttömyysturvan laskentaperusteet ovat selkaiset, että mitä suurempi tulo on, sitä enemmän työttömyysturva leikkautuu. Muutama esimerkki: Jos tulot ovat 11 000 markkaa kuukaudessa, on työttömyyspäiväraha noin 5 800 markkaa eli tulojen pudotus on 5 200 markkaa kuukaudessa. Jos tulot ovat 15 000 markkaa, päiväraha on 6 600 markkaa ja pudotus 8 400 markkaa kuukaudessa. (Ed. S-L. Anttila: Entäs verotuksen jälkeen?) Jos tulot ovat 20 000 markkaa, avustus on 7 500 markkaa kuukaudessa ja pudotus tuloissa on 12 500 markkaa kuukaudessa.

Työttömäksi joutuu yhä useampi ns. suurituloisen, ehkä paremmin voisi puhua keskituloisesta, eli 11 000—20 000 markkaa kuukaudessa ansaitseva. Varmasti on totta, että esimerkiksi 6 600 markan työttömyyspäivärahalla tulee toimeen, kun on pakko, pärjäähän sen suuruisella palkallakin, mutta varmasti merkitsee kuukausitulojen putoaminen monissa lapsiperheissä taloudellista katastrofia. Asunto- ja opintolainojen maksaminen voi osoittautua mahdottomaksi. Siksi olisin odottanut sekä ministeri Kuuskoskelta että vasemmistolta suurempaa myötätuntoa työttömiä kohtaan.

Näen kaadetun esityksen, siis sen, jonka ministeri Kuuskoski esitti, myös aikeena aloittaa meillä laajaa kannatusta saaneen ansiosidonnaisen sosiaaliturvan tasaaminen. Sama yrityshän oli eläkkeiden kohdalla. En pidä tasaista sosiaaliturvaa kaikille hyvänä ratkaisuna. Mielestäni

on oikein, että työnteolla voi ansaita paremman sosiaaliturvan kuin työelämän ulkopuolella. En usko, että suomalaisen sosiaaliturvaan tottuneet kovin helposti suostuvat siihen, että työssä käyvät kustantavat itselleen ja muille saman suuruisen sosiaaliturvan. Koska pidän ministeri Kuuskosken tekemää esitystä pienenä askeleena tasaavaan suuntaan, ihmettelen, että hän sai kannatusta sosialidemokraateilta.

Toinen hämmästyksen aihe sosialidemokraattien kannassa asiaa käsiteltäessä on, että sosialidemokraatit totesivat hallitusten mukana olon tuporatkaisuissa olevan ohi. He korostivat valtiokunnassa, että me eduskunnassa päätämme asian. Tupolla ei ole mitään merkitystä. Toinen historiallinen kannanmuutos on se, että ammattiyhdistysliikkeen näkemyksellä ei heidän mielestään ollut tässä asiassa mitään arvoa. Näin on ministeri Viinanen yllättäen saanut sosialidemokraateista merkittävän tukijan tavoitteilleen valtion irrottamiseksi tuporatkaisuista.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosialidemokraatit eivät olleet tulopoliittisessa ratkaisussa neuvotteluosapuolena kuten hallitus on ollut. Olemme tietysti ilolla panneet merkille sen, että ammattiyhdistysliike omilla tavoitteillaan ja kamppailullaan sai hallituksen erittäin huonosta esityksestä valtaosan torjuttua. Loppujen lopuksi tähän jäi vajaan 250 miljoonan markan heikennys. Olimme sitä mieltä, että tätä heikennystä omalta osaltamme me sosialidemokraattiset kansanedustajat koetamme saada paranemaan eduskunnassa.

Kolmannessa käsitellyssä tulemmekin oman vastalauseemme mukaisesti — sekä työasiainvaliokunnan vastalauseen, että sen perusteena olevan sosiaali- ja terveystieteiden eriyvän mielipiteen pohjalta — tekemään hylkäysehdotukset näiden lakien osalta.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Nyt käsitellyssä oleva hallituksen esitys n:o 143 on osa työttömien kansalaisten aseman huonontamista. Se on yleensäkin hyvin kovalla kädellä työttömiin ihmisiin kohdistuva. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaaminen 45 prosentista 42:een merkitsee vallankin pienituloisten työttömien aseman heikkenemistä entisestään. Tässä taloudellisessa tilanteessa ei olisi mielestäni varaa leikata työttömyysturvaa yhtään, koska myös työttömillä ihmisillä pitäisi olla edes jonkinlainen toimeentulotaso. Tällä esityksellä nyt siihen puututaan.

Tupon osana asiasta sovittiin kuitenkin hallituksen esitystä hieman parempi ratkaisu, koska tupon osanahan päädyttiin 42 prosenttiin. Hallituksen alkuperäinen esityshän lähti siitä, että työttömyysturvaa leikattaisiin 5 prosentilla. Alkuperäisessä lakiesityksessä oli myös se, että 500 päivän katto otettaisiin uudelleen käyttöön yli 55-vuotiaille työttömille. Tällä toimenpiteellä oli tarkoitus säästää 930 miljoonaa markkaa valtion kassaan rahaa työttömien ihmisten kustannuksella. Kuitenkin kun asia oli käsitellyssä, ministeri Kuuskoskella ollessaan työasiainvaliokunnassa kuultavana oli hyvin myönteinen linja. Se oli vielä tupossa sovittua linjaa solidaarisempi. Valitettavasti kävi kuitenkin niin, että ministeri ei tätä linjaansa ole saanut pitää, vaan meillä on tänään hallituksen esitys, joka ei lähde solidaarisuusperiaatteesta. Ministerin linja olisi kuitenkin ollut oikeudenmukaisempi pienituloisia työttömiä ajatellen, jos se olisi ollut matalammalla leikkaustasolla, jos nyt yleensä työttömyysturvan leikkaamisessa voidaan mitään solidaarisuutta nähdä.

Olisin puuttunut muutamalla sanalla tässä lakiesityksessä päivärahajen harkinnanvaraisuuteen. Se on edelleen olemassa ja on erittäin epäoikeudenmukainen ja epätasa-arvoinen. Ei ole oikein, että puolison tulot ovat esteenä henkilökohtaiseen työttömyysturvaan. Siihen pitää olla oikeus silloin, kun on kerran ollut oikeus omiin tuloihin. Tämä harkinnanvaraisuus koskettaa useimmissa tapauksissa pienituloisia naisia, silloin kun ansioon suhteutetun työttömyysturvan oikeus päättyy tai henkilö jostain muusta syystä on vain peruspäivärahan piirissä. Hän menettää oikeuden päivärahaan, jos puolison tulot ylittävät tietyn tason. Käsitteiseni mukaan ja vasemmistoliiton edustajien käsityksen mukaan jokaisella työttömyyden kiroukseen joutuneella olisi oltava mahdollisuus omaan työttömyysturvaan, onhan hänellä aikanaan ollut oikeus omaan työhönkin. Tarveharkinta pitäisi poistaa mitä pikimmin.

Ihan muutama ajatus työttömien asioiden hoitamisen nopeuttamisesta. Nythän on asia niin, että jos työvoimatoimiston sitovaa lausuntoa ei tarvittaisi, sillä hyvin huomattavasti nopeutettaisiin työttömien asioiden käsittelyä työttömyyskassoissa. Työvoimatoimiston sitovasta lausunnosta olisi välttämätöntä päästä nopeasti eroon ja palata entiseen käytäntöön, jolloin kassat saivat ratkaista näitä asioita ja olivat velvollisia antamaan selvityksen ministeriölle ja keskuskassalle ja vastasivat itse tekemisistään.

Tässä ihan muutamia ajatuksia näin yön pimeydessä. Puhutaan päivän valjetessa näistä asioista enemmän.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. P. Leppäsen tekemää ehdotusta.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Hallituksen piirissä on syksyn aikana valmisteltu työttömyysturvan toimuviuutta ja kehittämistä pohtivaa toimikuntaa. Siitähän on myös tulopolitiittisen kokonaisratkaisun yhteydessä sovittu. Tästä tulee kolmikantainen elin, jossa kokonaisuutta, myös sen rahoitusta, selvitetään. Minä toivon, että sen työn yhteydessä löydetään ratkaisu ed. Rimmin esille nostamaan kysymykseen, josta tietysti aikaisemminkin täällä monta kertaa on jo puhuttu, eli tarveharkintaisuuteen. Ed. Rimmi puhui siitä, että monet naiset joutuvat tarveharkinnan vuoksi työttömyysturvan ulkopuolelle. On tänä päivänä nähtävissä myös se, että on yhä useampia miehiä, jotka jäävät kokonaan ilman työttömyysturvaa, tästä syystä, enkä myöskään itse pidä sitä oikeudenmukaisena.

Arvoisa puhemies! Minäkin pidän hyvin valittavana sitä, että minun ehdotukseni ansioon suhteutetun päivärahan 3 prosentin leikkauksesta ei toteutunut.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Täällä itketään kovasti sellaisten puolesta, jotka saavat 7 500 markkaa kuukaudessa työttömyyskorvausta. Kukaan ei puhu niiden puolesta, jotka saavat vähän yli 100 markkaa parhaimmillaan päivässä korvausta, ja heilläkin on kuitenkin inhimilliset tarpeet niin kuin kaikilla muillakin.

Me olemme SMP:n eduskuntaryhmässä aina joskus väläyttäneet sitä, että tämä järjestelmä ei ole oikeudenmukainen. Toisin sanoen kadehtimatta millään tavalla ansiosidonnaisia päivärahoja, jotka ovat kuitenkin sidonnaisia ammattiyhdistysliikkeen toimintaan ja hengissä pysymiseen, on todettava, että tulevaisuudessa jonkinlainen korjaus pitää saada siihen, niin että myös ne, jotka eivät ole työttömyyskassojen jäseniä, voisivat päästä parempaan päivärahaan.

Toisaalta voitaisiin ajatella tukea henkilölle, joka haluaisi itselleen ottaa työttömyysvakuutuksen, joka sellaisena aikana, jolloin työtä ei ole, voisi näitä korvauksia maksaa. Se saattaisi tulla yhteiskunnalle huomattavasti halvemmaksi ja antaisi varoja myös niitten ihmisten elintason kohentamiseen, jotka elävät tuolla runsaan sadan markan päiväkorvauksella. 7 500 on sen-

tään jotain, mutta toistasataa markkaa ei ole yhtään mitään.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Ed. Aitto-niemelle toteaisin, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tehnyt vastikään lakialoitteen, jossa esitetään mm. työttömyysturvan peruspäivärahan korottamista. Olisi todella tarpeen, että tämä lakiesitys tulisi nopeasti käsitteilyyn.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Myös minä olen sitä mieltä, että työttömyyskorvauksen peruspäiväraha on liian alhainen ja on syytä saada se korkeammalle tasolle. Mutta haluan puhua myös niitten tavallisten lapsiperheitten ja toimihenkilöperheitten puolesta, joita työttömyys tänä päivänä kohtaa. Minun mielestäni ei ole oikeudenmukaista todellakaan todeta, että joku 5 800 markan kuukausitulo silloin, kun tulot putoavat puoleen, olisi niin suuri, että siitä on varaa leikata.

Täällä eduskunnassa ei ilmeisesti ymmärretä, minkälaisissa taloudellisissa vaikeuksissa tänä päivänä tavallinen lapsiperhe elää, minkälaisissa veloissa on opiskelut lopettanut akateeminen perhe, minkälaisissa veloissa ollaan asuntolainojen vuoksi. Työttömyys on valtava katastrofi sellaisessa perheessä, jossa tulot ja menot on kuitenkin suhteutettu vakituiseen työpaikkaan. Minä olen huolissani siitä, miten kauaksi edustajat ja valitettavasti myös ministeri ovat joutuneet tavallisen perheen elämästä.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Ed. Tainalle vastaisin, että ymmärrämme kyllä hänenkin murheensa, mutta vielä enemmän me ajattemme juuri niitä, jotka joutuvat olemaan vielä alhaisemman työttömyysturvan piirissä. Kun työvaliokunnassa asiaa käsiteltiin, ministeri Kuuskosken esitys sai laajaa kannatusta, joka käytännössä olisi tarkoittanut sitä, että alemmissa tuloluokissa työttömyyspäiväraha olisi korotunut 60—70 markalla kuukaudessa ja vastaavasti, ovatko ne sitten keski- tai suurituloisia, niitten työttömyysturva olisi heikentynyt satasella — toistasadalla markalla. Eli tämä on minun mielestäni aivan oikein, että kun niukkuutta pitää jakaa, pitää lähteä siitä, että juuri huonompisaisille annetaan jonkinlaista parannusta.

Olen myös ed. Rimmin kanssa samaa mieltä, että tämän päivän varsinainen peruspäiväraha on olemattoman pieni, hiukan toistasataa markkaa, eli sitä tulisi korottaa.

Mitä yhteisessä vihreiden, vasemmistoliiton ja

SMP:n vastalauseessa on myös todettu, on mielestäni tärkeää. Täällä edellytetään, että hallitus antaa kiireellisesti eduskunnalle esityksen työttömyysturvan peruspäivärahan tarveharkintaa koskevien säännösten muuttamisesta siten, että puolison tulot eivät vaikuta peruspäivärahan suuruuteen. Tämä on ollut suurena ongelmana. Eli kannatan myös ed. Pekka Leppäsen tekemää esitystä II vastalauseen mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Silloin kun me puhumme työttömistä, on tietysti aika väärin asettaa heitä millään tavalla toistensa kanssa vastakkain. Mutta tilanne on tietysti se, että meillä on suuri joukko työttömiä, jotka ovat tänä päivänä kokonaan ilman työttömyysturvaa. En tiedä, olenko oikeassa, mutta heidän lukumääränsä saattaa olla tänä päivänä 50 000:n luokkaa. Se johtuu juuri tarveharkinnasta. Sitten meillä on peruspäivärahan saajat. Jonkin verran paremmassa asemassa ovat ne, jotka saavat ansioon suhteutettua työttömyysturvaa.

Minä, ed. Taina, olen kyllä sitä mieltä, että jos me joudumme leikkaamaan 3 prosenttia, niin kuin tilanne tällä hetkellä on, oikeudenmukaisempi malli olisi ollut se, että alemmissa tuloiluokissa se olisi voinut olla 43 ja sitten se olisi taittunut hieman nopeammin. En usko, että tämän mallin esittäminen kuitenkin merkitsisi sitä, että kukaan olisi niin kovin paljon vieraantunut siitä arkipäivästä, mikä lapsiperheillä on. On lapsiperheitä, jotka saavat peruspäivärahaa, ja lapsiperheitä, joiden vanhemmat ovat ansioon suhteutetun työttömyysturvan piirissä, ja jopa niitä lapsiperheitä, joista toinen vanhempi on kokonaan ilman työttömyysturvaa silloin, kun työttömyys kohtaa.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Taina esittää aivan hämmästyttäviä väitteitä. Hän itse on täysin vieraantunut koko työttömyysturvajärjestelmästä, kun hän väittää, että 5 300 vai 5 800 markkaa kuukaudessa saava kärsisi enemmän ministeri Kuuskosken esittämässä mallissa. Näinhän ei tietenkään ole. Poiketen siitä, mitä tuporatkaisussa sovittiin, että kun nykyisin korvausprosentti ansio-osassa on 45 prosenttia ja tupossa on sovittu, että se alennetaan 42:een, niin ministeri Kuuskoski esitti, että se olisi 43 prosenttia ja 20 prosentin osuus tulisi silloin, kun palkka on kuukaudessa yli 9 280 markkaa. Ed. Taina, tätä pienempää palkkaa sai viime vuonna työt-

tömistä naisista 97 prosenttia. Kyllä ed. Taina on tässä paljon enemmän vieraantunut työttömistä ja lapsiperheistä kuin me muut täällä. Miehistäkin 75 prosenttia sai pienempää palkkaa silloin, kun he joutuivat työttömiksi. Näin ollen tämä oli huomattavasti oikeudenmukaisempi esitys.

Ed. Taina varmasti tietää, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että näitä ei pitäisi leikata ollenkaan. Ainoastaan kaikkein suurimmissa päivärahoissa, joita on todella vähän, me voimme sitä ajatella. Tosin korvaustaso on jo nyt alhainen. Me tulemme varmasti kolmannessa käsittelyssä esittämään koko esityksen hylkäämistä sen takia, että nyt ei ole päästy millään tavalla oikeudenmukaiseen esitykseen.

Kaikkein suurimpana ongelmana ovat ne, jotka ovat kokonaan vailla päivärahaa. Siksi olemme esittäneet tarveharkinnan poistamista ja myös peruspäivärahan tason korottamista. Näistä kannattaisi ensisijaisesti kantaa huolta, koska he ovat kaikkein heikoimmassa asemassa.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Kun puhuin pienistä tuloista, puhuin työttömyyspäivärahoista eli leikatuista tuloista enkä suinkaan palkkatuloista: siitä minkälaiseen asemaan työtön joutuu, jolloin 11 000 markan saaja saa työttömyyspäivärahaa 5 800 markkaa kuukaudessa. Eräältä työttömyyskassalta saamieni laskelmien mukaan jo ministeri Kuuskosken mallissa olisi ollut lisäleikkausta 186 markkaa verrattuna siihen, mitä tupopöydässä oli sovittu.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

18) Ehdotus laiksi työllisyyslain 18 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 147

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Työllisyyslaki, joka on selvästi Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmän ja erityisesti Urpo Leppäsen aikanaan aikaansaama laki, on toiminut niin kauan hyvin, kun maassa on ollut vähän työttömiä. Nyt, kun työttömiä tulee enemmän ja työllisyysturvaa tarvittaisiin ja nimenomaan työllistämisturvaa, sitä ollaan hallituksen taholta leikkaamassa. Tämä on jo muutenkin hankala, mutta kun ajatellaan sitä lakia, joka täällä hiljattain hyväksyttiin ja jossa asetettiin vaihtoehtoiseksi se, ottaako työtön työtä vai päivärahan itselleen, niin jos lähdetään siitä, että nuorilta ihmisiltä, jotka ovat pitkäaikaistyöttömiä, viedään pois oikeus työhön sitä kautta, että kuntien ja valtion työllistämismääräyksiä poistetaan, Suomessa aletaan tehdä sellaista sukukuntaa, joka on samanlainen kuin Neuvostoliitossa. Toisin sanoen suomalainenkin unohtaa, minkä vuoksi pitäisi tehdä työtä. Tämän tyyppinen toiminta on varsin kyseenalaista.

Olen sitä mieltä, että jos ihminen on vuosikautta ilman työtä, hän ei osaa sitä enää tehdä. Se on yhteiskunnan selkärangan romahtamista. Tämän tyyppiset lait kuin aikaisemmin säädettiin äsken mainitsemassani tarkoituksessa ja tämän lainmuutos, joka viittaa samaan suuntaan, ovat varmasti kohtalokkaita. Me tulemme esittämään lain hylkäämistä.

Ed. M ä k i p ä ä : Herra puhemies! Hallitus esittää työllisyyslakia muutettavaksi niin, että valtion ja kuntien työllistämismääräyksiä ei enää koskisi kahden vuoden aikana 12 kuukautta työttömänä olleita henkilöitä. Heistä käytetään yleisesti sanaa toistuvaistyöttömät. Työllistämismääräyksiä sijaan pitkäaikaistyöttömälle pyritään löytämään työpaikka avoimilta työmarkkinoilta tai kouluttamaan hänet. Henkilöitä, jotka jäisivät työllistämismääräyksiä ulkopuolelle, on arvioitu olevan vuonna 92 noin 22 000.

Valiokunnan enemmistö ehdottaa työministeriön mukaisesti ehdotusta muutettavaksi niin, että valtion tai kunnan on järjestettävä 6 kuukauden työntekomahdollisuus viimeksi kuluneiden 13 kuukauden aikana 12 kuukautta työttömänä olleille henkilöille. Tämä on näennäinen parannusehdotus, joka käytännössä ei varmaan tule hyvinkään toimimaan.

Esitys murentaa vakavasti työllisyyslain periaatetta ja kansalaisten työvoiman arvostusta. On lyhytnäköistä säästämistä heikentää usein työt-

tömäksi joutuvien mahdollisuutta saada edes velvoitettyöpaikka. Henkilö, joka joutuu toistuvasti ja usein työttömäksi, on vaarassa menettää otteen työelämään ja tätä kautta tulla vähitellen työrajoitteiseksi. Työllisyyslain avulla tätä vieraantumista ja yksilön muitakin henkisiä kärsimyksiä on voitu vähentää. Työttömien määrä on tällä hetkellä lähes 300 000, ja työministeriönkin arvioiden mukaan runsaan vuoden kuluttua heitä on jopa 350 000.

Yksi muutostarve on se, että kunta ja valtio eivät kuulemma löydä mielekästä työtä työttömille. Myös valtionalouden tilanne on perusteluna, eli halutaan säästää työttömien kustannuksella. Ainakaan valiokunnassa on itse saanut asiantuntijoilta vastausta, mitkä ovat todelliset säästö lain myötä. Maalaisjärkeni sanoo, että työministeriön pääluokasta edellä mainituista syistä rahat säästyvät ja ne otetaan sosiaaliministeriön pääluokasta, koska ihminen joutuu turvautumaan erilaisiin sosiaalietuuksiin ja -apuihin, eli rahaa siirretään vain toisesta pussista toiseen.

Todellisia kustannussäästöjä on todella vaikeata ennustaa, ja myös kukaan paljon puhuttu koulutusmahdollisuus ei tavoita eikä kiinnostakaan kaikkia. Mielestäni ei ole hyödyllistä kouluttaminen vain kouluttamisen vuoksi; tarvitaan muutakin.

Herra puhemies! Näin lyhyesti, kun ilta on myöhäinen, katson, että hallitus on tehnyt pahan virheen heikentäessään työllisyyslakia. Laissa tulisi säilyttää yhteiskunnan velvollisuus taata toistuvaistyöttömille työpaikka. Tämän takia lakiehdotus tulee ehdottomasti hylätä. Tulemme sitä myös kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Koska on yö pitkällä, aion puhua kolmannessa käsittelyssä, jos se sattuisi kerrankin olemaan päivällä. Mutta me tulemme esittämään lain hylkäämistä ja myös, ellei lakia hylätä, lepäämään jättämistä.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Olin varautunut, tästä tärkeästä asiasta puhumaan vähän laajemmin tänä iltana, mutta kun nyt ollaan aamussa, palataan asiaan kolmannen käsittelyn yhteydessä.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Ed. Mäkipää puhui velvoitettytyöllistettävien vaikeasta työllistämisestä, ja se on tietysti viestitetty tässä

muodossa. Sanotaan, ettei ole aina mielekästä ja kehittävää työtä tarjolla. Se ei koske tosin vain kuntia. Minä uskon, että kykenemättömyys tarjota mielekästä ja kehittävää työtä on ollut vielä suurempi valtion sektorilla. Työmailla työttömät eivät ole päässeet integroitumaan työyhteisöön niin hyvin kuin olisi ollut toivottavaa, mutta syy ei tietenkään ole ollut heidän. Pikeminkin asia liittyy julkisella sektorilla tulosjohtamiseen, kun paineet kustannussäästöjen saavuttamiseen ovat koko ajan lisääntyneet. Toimivaa johtoa, niin luulen, ei suuremmasti edes ole kiinnostanut se, miten ne ihmiset jaksavat, joiden palkat maksetaan oman kaukalon ulkopuolelta.

Mielekäs työllistyminen olisi vaatinut paljon enemmän panostuksia etenkin työnjohtoon ja työvälineisiin. Kun velvoitetyöllistettävien joukko on ollut vain lyhytaikaisessa työsuhteessa, työmailla ei ole panostettu riittävästi työnohjaukseen ja koulutukseen. Näihin asioihin olisi tarvittu muutos, eikä silloin olisi pitänyt laisinkaan kiirehtiä hallituksen esitykseen.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsitteily keskeytetään.

19) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 90

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Varpasuo: Arvoisa puhemies! Näin joulun alla meille kaikille putoilee postiluukusta toinen toistaan houkuttelevampia neliväriesitteitä, joilla meitä houkuttellaan ostamaan sellaisiakin tavaroita, joista usein joulun jälkeen käy ilmi, että ne tulivat meille turhan kalliiksi tai olivat jopa aivan tarpeettomia.

Kuopion kaupunki on liittynyt näiden makeiden tarjoajien joukkoon ja lähettänyt kaikille kansanedustajille kalliilla rahoilla tehdyn neliväriesitteen Pelastusopiston sijoittamiseksi Kuopi-

oon. Me köyhempien kuntien ja kaupunkien edustajat Uudellamaalla olemme jo kuukausia sitten joutuneet tekemään tälle vuodelle miinusmerkkisiä lisätalousarvioita, joilla tälle vuodelle jo myönnettyjä määrärahoja on pienennetty, jotta voisimme selviytyä kaikkein välttämättömmistä menoista. Meillä ei myöskään ole muutamaa miljoonaa irtanaista rahaa valtiolle lainattavaksi, kun olemme joutuneet maksamaan erinäisiä miljoonia aina muille jaettavaksi. Taas näyttää käyvän niin, että Kuopion kaupungin suunnitelmien mukaan Pelastusopiston loppujen lopuksi maksaisi Etelä-Suomi, sillä valtio rahoittaisi ainakin osan koko tästä omituisesta näytelmästä myymällä Lohjalla nyt omistamansa Väestönsuojelukoulun kiinteistöt.

Tämän näytelmän taustat sijoittuvat vuoteen 1986, jolloin käsikirjoituksesta pääasiallisesti vastaava valtiovarainministeriö, kuinkas muuten, laati ensimmäisen muistion. Virastojen ja laitosten sijoittamistyöryhmän muistiossa valtiovarainministeriön edustajat totesivat:

"Pelastushallinnon koulutuskeskus on jaettu organisatorisesti kahteen erillään toimivaan yksikköön, Espoossa toimivaan palo-opistoon ja Lohjalla toimivaan Valtion väestönsuojelukouluun. Työryhmän mielestä olisi pelastushallinnon koulutuskeskuksen toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisempaa, jos Valtion palo-opisto ja Väestönsuojelukoulu toimisivat samoissa tiloissa tai ainakin samalla paikkakunnalla. Valtion palo-opiston toiminta ja yhteydet huomioon ottaen työryhmä katsoo, että pelastushallinnon koulutuskeskus Valtion palo-opiston osalta voidaan sijoittaa Väestönsuojelukoulun kanssa samalle paikkakunnalle. Ratkaisu olisi edullinen myös valtione Otaniemen alueella toimivien laitosten kiireellisten lisätilarpeiden kannalta. Koulutuksen luonne huomioon ottaen tulisi samalla pyrkiä siihen, että alueellinen koulutus säilytettäisiin ja ainakin osa koulutuspaikkojen lisäyksestä toteutettaisiin alueellisena.

"Samana vuonna eli siis 15 päivänä syyskuuta 1986 valtiovarainministeriön rakennusasiain neuvottelukunta totesi vielä sisäministeriölle lähettämässään kirjeessä selkeästi: "Asiasta käydyissä neuvotteluissa on valtiovarainministeriö lisäksi katsonut, että Otaniemessä toimivien valtion laitosten kasvaneiden tilantarpeiden ja alueen korkean vuokratason vuoksi tulisi Palo-opisto siirtää Lohjalle Väestönsuojelukoulun yhteyteen." Valtiovarainministeriö siis itse vaati opiston siirtämistä Lohjalle. Nyt samainen valtiovarainministeriö unohtaen kaikki aikaisem-

mat kannanottonsa on myymässä Valtion pelastusopistoa samaan tapaan kuin ennen muinoin huutolaislapsia vähiten vaativalle.

Kaikille kansanedustajille on jaettu Pohjois-Savon liiton toimesta kirje, jossa on esitetty sen verran harhaanjohtavia väitteitä, että ne on kohta kohdalta syytä korjata.

Ensimmäinen Pohjois-Savon väite: ”Kuopion kaupunki on tarjoutunut rakentamaan Pelastusopiston omalla kustannuksellaan. Valtio lunastaisi rakennukset vuonna 1999, jos ne valmistuvat vuonna 1994. Valtion budjettiin ei tarvita määrärahoja lähivuosina.” Mitäs se on? Valtion budjetin kannalta Kuopion ehdottamien järjestelyjen vaikutukset ovat samat kuin jos valtio ottaisi vastaavan summan lainaa. Kuopion kaupungin ehdottama menettely ei ole välttämättä valtiolle edullinen vaan riippuen siitä, mihin muuhun lainanottoon sitä verrataan, se saattaa olla jopa epäedullinen.

Toinen kuopiolaisten väite: ”Lohjalle rakennettu opisto tulee maksamaan 59 miljoonaa markkaa, ja se vaatii jo ensi vuoden budjettiin noin 15 miljoonan markan lisäyksen.” Mitä se on? Lohjalle suunniteltu 59 miljoonan markan opisto on aivan eri asia kuin Kuopion esittämä 15 miljoonan markan opisto. Ensinnäkin opistotilat Lohjalla olisivat 3 100 neliometriä, kun Kuopion tilat ovat 1 640 neliometriä. Lohjan omat majoitustilat ovat 180 paikkaa, Kuopion 40 paikkaa.

Sisäasiainministeriön 2 päivänä joulukuuta tänä vuonna tekemä selvitys osoittaa, että jos Kuopion esittämä rahamäärä, noin 18 miljoonaa markkaa, sijoitettaisiin Lohjalle, saataisiin sillä paljon paremmat tilat kuin Kuopioon eli oppilaitostiloja 2 600 neliötä ja omia majoituspaikkoja 80—120 oppilaalle. Tämä johtuu siitä, että Lohjalla on jo tällä hetkellä Valtion väestönsuojelukoulun käyttökelpoisia tiloja noin 2 400 neliötä.

Kolmas, neljäs ja viides väite: ”Kuopion tarjous perustuu synergiaetujen hyväksikäyttöön. Opisto rakennettaisiin 105 miljoonaa markkaa maksavan ja ensi keväänä valmistuvan Pelastuskoulun yhteyteen. Sen rakennuskustannukset olisivat 15 miljoonaa markkaa, ja siihen liittyvän asuntolan hinnaksi tulisi 3 miljoonaa markkaa. Lisäksi Kuopas Oy rakentaisi viereen normaalin opiskelija-asuntolan opiston käyttöön.” Valtio säästäisi kuopiolaisten väitteiden mukaan rakennuskustannuksissa 41 miljoonaa markkaa.

Käyttökustannuksissa säästyy kuopiolaisten mukaan vaihtoehdossa 4—5 miljoonaa markkaa

vuodessa. Tästä noin 3 miljoonaa markkaa säästyy opetus- ja hallinto henkilökunnan yhteiskäytön vuoksi. Tämä merkitsee sitä, että Kuopion pelastusopisto tulee rakennetuksi käyttökustannuksissa saaduilla säästöillä, jotka kertyvät vuoteen 1999 mennessä. Se on tässä mielessä kuopiolaisten mukaan ilmainen. Sen jälkeen hanke tuottaa valtiolle jatkuvasti voittoa Lohja-vaihtoehtoon verrattuna. Mitäs tämä nyt sitten taas oli?

Tilojen käytön osalta Kuopion esittämät synergiaedut ovat liioiteltuja. Rakennushallituksen 6.9.1991 lausunnon mukaan ”yhteiskäyttö Pelastuskoulun tilojen kanssa saattaisi tulla kysymykseen ainoastaan liikuntatilojen ja auditorion kohdalla. Muutoin pelastuskoulun tilat on mitoitettu niin tiukoiksi, ettei yhteiskäyttö ole mahdollista.” On itsestään selvää, että koulutuksen keskittämisellä saavutettaisiin toiminnallisia synergiaetuja. Nämä koskevat kuitenkin vain lähinnä laitoksen sisäistä toimintaa. On arvioitu, että tällöin voitaisiin säästää yksi kaksi henkilötyövuotta oppilaitoksen hallinnossa eikä 4—5 miljoonaa, kuten Pohjois-Savon liitto esittää.

Koko pelastushallinnon koulutusjärjestelmän toiminnan kannalta olisi edullisempaa, jos olisi käytettävissä Kuopion lisäksi oppilaitos myös Etelä-Suomessa. Tällöin säästyisi huomattavia summia, 800 000—1 200 000 markkaa, oppilaiden ja tuntiopettajien matkakustannuksissa, koska valtaosa oppilaista on Etelä-Suomesta, niin kuin moneen kertaan on todettu.

Kuudes kuopiolaisten väite: ”On esitetty, että ruotsinkielisten pelastusalan koulutus on hankalaa Kuopiossa. Tämä ei ole ongelma päällystökoulutuksen osalta, sillä päällystöltä vaaditaan molempien kotimaisten kielten hallintaa. Ruotsinkielisille voidaan järjestää miehistökoulutus esimerkiksi Pietarsaaren palolaitoksella tai Helsingin kaupungin pelastuskoulussa. Koulutus-tarve on vain yksi 15 miehen kurssi joka kolmas vuosi.”

Vastine tähän: Pohjois-Savon liitto on oikeassa siinä, ettei palopäällystön ammatillisessa peruskoulutuksessa tule ongelmia ruotsin kielen kanssa. Ongelma syntyykin väestönsuojelu-, pelastuspalvelu- ja valmiuskoulutuksessa, joita pitää antaa ruotsin kielellä aina Ahvenanmaata myöten, kuten Lohjalla sijaitseva Väestönsuojelukoulu nykyään tekee. Ei ole mielekästä kuljettaa esimerkiksi rannikkoseudun oppilaita ja ruotsinkielisiä opettajia Kuopioon, vaan koulu-

tus tulisi hoidettavaksi käytännössä jollakin muulla tavalla, jos oppilaitos siirretään Kuopioon.

Seitsemäs, viimeinen väite: ”Aluepoliittinen näkökohta on otettava huomioon. Paloalan päällystökoulutus sijaitsee kokonaisuudessaan tällä hetkellä Espoossa. Aluepolitiikan periaatteiden kannalta ei ole yhdentekevää, siirretäänkö koulutus Lohjalle vai Kuopioon. Uuden aluepolitiikan yhtenä tavoitteena on pääkaupunkiseudun kasvupaineiden purkaminen. Luonnollisesti tämän ei tule tarkoittaa sitä, että kasvupaineita puretaan aivan pääkaupunkiseudun raja-alueille, jotka muutenkin hyötyvät pääkaupunkiseudun läheisyydestä.”

Vastaus tähän: Sisäasiainministeriön kunta- ja aluekehitysosasto on lausunnossaan 6.9.1991 katsonut, ettei ole olemassa sellaisia painavia aluepoliittisia syitä, joiden vuoksi tulisi purkaa vuoden 88 tulo- ja menoarviossa tehty sijoituspäätös. Kun 50—70 prosenttia Pelastusopiston oppilaista on kolmesta eteläisestä läänistä, Uudenmaan, Hämeen sekä Turun ja Porin läänistä, ei ole mielekästä sijoittaa oppilaitosta Kuopioon, jonka lähialueilla on vain 20 prosenttia oppilaista.

Kyse on samasta asiasta kuin jos pyrittäisiin perustamaan porotalousopisto vaikkapa Riihimäelle tai merimiesammattikoulu Kuusamoon. Kun pelastusoppilaitokset siirtyvät ensi vuoden alusta tulosbudjettiin ja lyhytkurssit tulevat maksullisiksi, on vaara, ettei oppilaita saada hakeutumaan Kuopioon kursseille suurien matkakustannusten vuoksi, koska oppilaitos sijaitsee pääasiallisesti markkina-alueen ulkopuolella. Jotta oppilaitos pärjäisi kilpailussa, sen pitäisi järjestää osa lyhytkursseistaan joka tapauksessa Etelä-Suomessa. Kolmen neljän päivän kurssin järjestäminen hotellissa tulisi oppilaille halvemmaksi kuin matkustaminen Kuopioon saakka.

Mitä tulee vielä Lohjan ja Kuopion kasvupaineisiin, niin todettakoon tässä, että vuodesta 86 Lohjan kaupungin väkiluku on 5 vuoden aikana kasvanut peräti 107 hengellä: 14 769:stä 14 876:een, prosentuaalisesti jopa 0,7 prosenttia. Kuopio on 78 166 asukkaan pikkukaupungin lisäksi on ollut 5 vuodessa 2 479 henkeä eli 80 645 henkeen tänä vuonna, prosentteina 3,9 prosenttia. Missä ne kasvupaineet ovat?

Lopuksi haluan vielä painokkaasti todeta, että jos valtiovarainministeriön mielihalujen takia kustannuksia karsitaan 60 miljoonan markan alkuperäisestä pelastusopistosuunnitelmista 20 miljoonaan markkaan, niin siinäkin tapauk-

sessä samalla rahalla, 20 miljoonalla markalla, saadaan Lohjalle aikaan paremmat koulutus-edellytykset kuin Kuopiossa, melkein kaksinkertaiset opistotilat ja majoituspaikkoja kolminkertaiselle oppilasmäärälle.

Arvoisa puhemies! Asian käsittely kokonaisuudessaan kertoo aika paljon siitä, minkä arvion herra pääministeri ja hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta antavat eduskunnan lausumille tai yksimielisille valiokuntamietinnöille. Se kertoo korutonta kieltä myös siitä, että tarpeen tullen sivuutetaan ja ohitetaan kaikki henkilökunnan kuulemiset. Olankohauksella sivuutetaan myös se hyväuskoinen toiminta, kun henkilökunta on eduskunnan aikaisempiin päätöksiin luottaen siirtynyt Espoosta Lohjalle, ostanut asunnot, järjestänyt lastensa koulunkäynnin uudelleen. Lehtihaastattelujen mukaan henkilökunta ei voi uskoa tapahtumaa todeksi, kun sentään pitkään näytti siltä, että järki voittaa. Nyt usko siihen, että päätökset perustuisivat taloudellisuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen, on henkilökunnan keskuudessa kadonnut.

Taas alkaa näyttäneen se aikakausi, jolloin valtion laitoksia hajasijoitetaan jopa vastoin vastuullisen ministeriön ja ministerin suunnitelmia ja näkemyksiä. Asiantuntijalausunnot kaikuivat kuuroille korville. Tulosvastuullista toimintaa ei näköjään kaivatakaan.

Arvoisa puhemies! Jotta eduskunta pääsisi ottamaan kantaa pelastusopiston sijoituspaikkaan, tulen lakiesityksen kolmannessa käsitellyssä esittämään seuraavanlaisen ponnin: ”Hyväksyessään lain eduskunta edellyttää vuoden 88 tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä hyväksymänsä kannanottoon sekä hallintovaliokunnan yksimielisen mietinnön perusteluihin viitaten, että pelastusalan johtajiston koulutusta varten perustetaan Lohjalle vuonna 92 Valtion pelastusopisto.”

Ed. Viljanen: Herra puhemies! Täällä käytiin jo asian ensimmäisen käsittelyn yhteydessä melko laaja keskustelu tästä asiasta, ja tuntuu siltä, että ed. Varpasuo alusti myös toisen käsittelyn erittäin hyvin, joten illan tässä vaiheessa en viihdy asiassa kauempaa, vaan kannatan ed. Varpasuon ajatuksia Pelastusopiston sijoituspaikasta ja hänen ponsiesitystään ja vakuuttuneemmaksi tulen yhä edelleen, kun asiaa pidemmälle selvitetään ja selataan nämä monivärimainokset: varmasti säästeliäämpää olisi tämä opisto sijoittaa Lohjalle.

Ed. R y y n ä n e n : Herra puhemies! Minä puolestani en tullut kovin vakuuttuneeksi ed. Varpasuon olettamuksista ja väitteistä, jotka ovat luonnollisesti hänen mielipiteitään ja hänellä on myös näihin oikeus, mutta niillä ei mitään voi sen enempää todistaa.

Minusta tuntuu, että rakennuskustannussummasta ja tarkoista miljoonista on ihan turha kiistellä. Me pysymme omissa luvuissamme, jotka valtiovarainministeriön laskelmat ovat todistaneet. Ed. Varpasuo esittää toisia lukuja. Kuitenkin oleellista valtiontalouden kannalta on se, ettei Kuopion vaihtoehtoon todella lähivuosien budjetteihin rahaa tarvita ja sitä rahaa ei sinne tällä hetkellä ole laittaa. Ei kukaan eikä mikään taho ole pystynyt kiistämään sitä, että vuosittainen säästö käyttökustannuksissa on vähintään 3 miljoonaa markkaa ja se on todella ihan selvää rahaa.

Myöskään tämän alan kokonaisuuden synergiahyötyjä ei pystytä kiistämään. Koulun ja opiston erottaminen tällaisessa valtakunnallisessa koulutuksessa toisistaan olisi todella järjetöntä. Totta kai voi sanoa, että tämän kokonaisuuden vuosi sijoittaa muuannekin, mutta oleellinen päätös tässä asiassa tehtiin todella, niin kuin ed. Varpasuokin mainitsi, vuonna 86, jolloin päätettiin Pelastuskoulun rakentamisesta Kuopioon. Parin kuukauden sisällä valmistuu harjoitusalueineen yhteensä 132 miljoonan markan investointi, Euroopan nykyaikaisin pelastusalan koulutuskeskus, ja tällaisen hyödyntämättä jättäminen olisi todellista tuhlausta. Eli tämä päätös oli silloin ratkaiseva, siitä seuraa luonnollisena jatkona Pelastusopiston sijoittaminen koulun yhteyteen, jolloin saavutetaan paitsi taloudelliset myös hyvin merkittävät opetukselliset hyödyt.

Ed. S a a s t a m o i n e n : Herra puhemies! Ed. Varpasuon puheenvuoro äskettäin oli tyypillinen esimerkki siitä eipäs — juupas-väittelystä ja sen tyypisestä argumentoinnista, jota tämän asian yhteydessä on käyty.

Ed. Varpasuo vetoaa vanhoihin valtiovarainministeriön päätöksiin ja senaikaisiin käsityksiin. Tämänhetkinen tilanne on kuitenkin se, että Kuopio teki Pelastusopistoasiassa niin edullisen ja taloudellisesti järkevän tarjouksen, että se on muuttanut koko aikaisempien vuosien tilanteen siltä osin.

Minun mielestäni tyypillistä tälle keskustelulle on myös se, että ed. Varpasuo ja nämä ns. lohjalaiset kaiken aikaa puhuvat 22:n tai noin 20 miljoonan vaihtoehdosta. Tänä päivänä olen

valtiovarainministeriöstä tiedustellut asiaa ja taustoja tälle vertailuluvulle. Olen kuullut, että tämä 22 miljoonan vaihtoehto on kuitenkin ns. teoreettinen vertailulaskelma, joka mm. toteutuessaan sisältäisi sen, että noita tuhansia ja taas tuhansia neliöitä, joita Lohjalla epäilemättä on, ei peruskorjata. Ne ovat 40-luvulta peräisin olevia rakennuksia, joten päivän selvää on, että vaikka neliöitä ja hehtaareita olisi kuinka paljon, niin elleivät ne ole toimintakelpoisia, ei niistä kovinkaan suurta hyötyä ole.

Herra puhemies! Tarkoitukseni on tässä asiassa puhua kolmannen käsittelyn yhteydessä.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Totean, että tänään ollaan käsittelemässä tätä Valtion pelastusoppilaitosta ja siihen liittyviä lakipykäläiä: lain soveltamisalaa, opetuslaitoksen tehtäviä, hallintoa, rahoitusta, maksut, opintososiaaliset edut ja korvaukset, opetuskieli, vahingon korvaaminen, tärkeimmät säännökset ja voimaantulo. Tästä me kaikki olemme yksimielisiä, ja ed. Varpasuon puheenvuoro ei oikeastaan liittynyt näihin pykäliin, vaan hänen esityksensä olisi pitänyt tulla ja tuleekin ilmeisesti käsittelyyn vasta kolmannen käsittelyn yhteydessä.

Totean, että Kuopion kaupungin talousarvio ja rahoitusuunnitelmat eivät kuulu eduskunnalle. Me teemme itsenäisiä päätöksiä. Samoin totean, että hallintovaliokunta mielestäni on mennyt liian pitkälle lausunnossaan ottamalla kantaa paikkakuntaan. Sen kannan ottaminen olisi kuulunut valtioneuvostolle, niin kuin valtioneuvosto on iltakoulussa tehnyt aikaisemmin, joten tätä asiaa ei olisi tarvinnut ollenkaan tuoda eduskunnan käsittelyyn.

Ed. H u u h t a n e n : Herra puhemies! Ehkä aamun tässä vaiheessa on asialle eduksi, jos tästä selviää mahdollisimman nopeasti eteenpäin, mutta on pakko kiinnittää muutamiin seikkoihin huomiota ed. Varpasuon puheessa.

Ensinnäkin hän moitti hallitusta siitä, että se ei anna arvoa eduskunnan lausumille, ymmärrän tässä tapauksessa: hallintovaliokunnan mietinnölle ja sen lausumalle. Kuitenkin asia on niin, että hallitus on todella selvittänyt lähinnä sisäministeriön toimesta sijoituspaikkaongelmaa aivan kuin budjettikirjaan vuodelle 92 on kirjattu, ja nyt tämän selvitystyön pohjalta on päädytty sijoituspaikkaehdotukseen Kuopion puolesta.

On huomattava, että ed. Varpasuo paljolti käyttää hyväksi juuri niitä argumentteja, jotka

ovat tulleet esille hallintovaliokunnan mietinnön antamisen jälkeen. Ed. Varpasuo palaa vanhaan asiaan, että opettajia ei saada Helsingistä pohjoiseen ja heitä on vaikea siirtää. Näinhän on pelätty mm. Kuopion yliopiston perustamisen yhteydessä ja on osoittautunut, että jo silloin tämä käsitys oli väärä. Olen varma, että se on myös tällä kertaa väärä. Oppilaita tulee olemaan yhä enemmän Kuopion lähettäviltä heti, kun koulutuspaikka, Pelastusopisto, sijoittuu Kuopioon. Yhtenä puoltavana seikkana voisi sanoa, että kun on päällystökoulutuksesta puhe, onhan siellä päällystöaines ainakin äärellä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Varpasuo: Arvoisa puhemies! Edustajat Rynänen ja Saastamoinen eivät oikein kuunnelleet, kun yritin sanoa, että esitetyt säästöt eivät pidä paikkaansa. Lausunnon on antanut sisäasiainministeriön pelastusosasto, joka toteaa nimenomaan, että 4—5 miljoonan markan säästö Kuopiossa on korkeintaan 1—2 henkilötyövuoden säästö oppilaitoksen hallinnossa eli ei siltä osin pidä lainkaan paikkaansa.

Toisin kuin ed. Tykkyläinen lausuu, valiokunta totta kai ottaa kantaa koulutukseen. Nimenomaan lausuimme, että koulutuksen järjestämisen kannalta on järkevää sijoittaa se Lohjalle, niin kuin kaikki aikaisemmat kannanotot edellyttävät, erityisesti eduskunnan tulo- ja menoarvio vuodelta 1988. Minusta sekä ed. Tykkyläisen että ed. Huuhtasen pitäisi kunnioittaa eduskunnan lausumia paljon, paljon enemmän kuin seitsemän hengen ministerivaliokunnan lausumaa, joka ei ole perehtynyt tähän asiaan lainkaan koulutuspoliittisesti, vaan ainoastaan valtiovarainministeriön johdattelmana, ilmeisesti aika pitkälle myös harhaan johdattelmana.

Korostan, että nämä tilat todella, niin kuin sanoin, 22 miljoonallakin markalla olisivat huomattavasti paljon laajemmat, paremmat koulutuskäyttöön. Kaikkein eniten ihmettelen ed. Saastamoista, joka hämmästyi, että vanhoja tiloja otetaan uudestaan käyttöön, uudistetaan. Se jos mikä on kulttuuripoliittisesti merkittävä teko.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen tietysti Savossa syntyneenä ja kasvaneena sitä mieltä, että kaikki olosuhteet ovat loistavat Sa-

vossa, se on selvä asia. Mutta se valitettavasti ei tässä tapauksessa kuitenkaan ole ratkaisevaa. Ed. Tykkyläinen oli sitä mieltä, että hallintovaliokunta ei olisi peräti saanut ottaa kantaa asiaan lainkaan. Hämmästelen huikeasti moista lausumaa. Hallintovaliokunnalla oli mahdollisuus ottaa kantaa ja tutustua tähän asiaan, minkä se myös teki. Merkittävää on se, että kun hallintovaliokunta oli yksimielisesti ottanut asiaan kantaa, kaikki myöhemmät argumentit, jotka on julkituotu, ovat tukeneet sitä, että hallintovaliokunta osoittautui olevan aivan oikealla tiellä ja oikeilla jäljillä asiassa. Ratkaisevana henkilökohtaisesti pidän sitä, että ei tällaisessa asiassa pidä pompotella niin, että kantaa muutetaan muutaman vuoden väliajoin. Siinä ei ole minkäänlaista tolkkua eikä järkeä. Päätöksillä pitää olla kantavuutta ja pohjaa. Tässä mielessä minusta ainut järkevä teko on se, että tämä laitos sijoitetaan Lohjalle.

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! Ilmeisesti alkuperäinen syy, miksi Espoosta haluttiin pois, on jo hävinnyt, ja Kuopio taitaa nykyään kasvaa nopeammin kuin Espoo. Mutta kun kuuntelin ed. Varpasun esitystä, vakuutuin kyllä täysin siitä, että meidän täytyy laajentaa savolaisten käsittelyä. Aikaisemmin, kun savolainen puhui, vastuu siirtyi kuulijalle. Nyt voidaan todeta, että kun savolainen kirjoittaa, vastuu siirtyy lukijalle.

Ed. Saastamoinen: Rouva puhemies! Ensimmäiseksi haluan oikaista sen väitteen, että en kannattaisi vanhojen tilojen uskäyttöä ja korjausta. Olen joskus sanonut, että en olisi luultavasti eduskunnassa, jos en olisi tilojen säilyttäjä. Mutta, arvoisa puhemies, aikaisemmassa puheenvuorossani painotin sitä, että hyvä on, siellä on paljon varmastikin vanhoja tiloja, mutta ilman rahaa niitä ei saada käyttöön. Ne todellakin vaativat kymmeniä ja taas kymmeniä miljoonia, jotta ne voidaan ottaa nykyaikaiseen koulutuskäyttöön.

Rouva puhemies! Mielestäni on tärkeätä kiinnittää huomiota siihen, että vuotuinen säästö Kuopion vaihtoehdossa on 2,9 miljoonaa. Nimitään ellemme valtion menotaloudessa vähitellen ryhdy vakavasti käyttötalousmenoja ja vuotuista menopuolta aitaamaan ja rajaamaan, meillä tulee olemaan monta kertaa vielä edessä lamavuosia.

Ed. Tykkyläinen: Rouva puhemies! Olen edelleenkin sitä mieltä, että pelastusoppilai-

toksen lain käsittelyn yhteydessä hallintovaliokunta on saanut ottaa kantaa lakiin liittyviin pykäliin. Mitä sen sijaan tulee rahoituksiin ja sijaintipaikkakuntaan, sen päättäminen mielestäni olisi kuulunut valtiovarainvaliokunnalle. Tulen pitämään omasta kannastani kiinni.

Kun tiedetään, että maassamme on vaikea taloudellinen tilanne, ottaen huomioon tämä Kuopiolla on erittäin hyvä vaihtoehto tarjottavana ja valmis oppilaitos, johon voidaan myös sijoittaa tuleva opisto. Me säästämme tällä, niin kuin täällä todettiin jo ed. Varpasuon puheen yhteydessä. Valtion ei tarvitse rahoittaa tulevia rakennuksia. Kuopion kaupunki tulee ne rahoittamaan. Vasta viiden vuoden kuluttua valtio maksaa rahoitukset takaisin.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Mikäli minä nyt kuulin oikein, niin edellisessä puheenvuorossa ed. Tykkyläinen puhui valtioneuvostosta ja nyt valtiovarainvaliokunnasta. Ehkä ed. Tykkyläinen käyttää kolmannen puheenvuoron ja keksii vielä kolmannen vaihtoehdon.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—9 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Ehdotukset laiksi valtioneuvoston jäsenten palkkiosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 110
Lakialoitteet n:ot 37, 64, 65, 75 ja 87
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelu:

Ed. Kaarilahti: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan valtioneuvoston jäsenten palkkioista annettua lakia muutettavaksi siten, että palkkiota alennettaisiin

yhdellä palkkaluokalla. Ehdotettu muutos johdaisi myös kansanedustajan palkkion ja kulukorvauksen alentamiseen.

Kansanedustajien peruspalkkiotaso ei mielestäni vastaa työn vaativuutta. Jokainen meistä tietää, mitä kaikkea tämä työ pitää sisällään lainsäädäntötyön ohella ja paljonko aikaa asioihin perehtyminen muine velvollisuuksineen vie. Kansanedustajan työtä ei voida rajoittaa täysistunto- ja valiokuntatyöskentelyyn. Täällä ei ole, kuten huomaamme, säännöllistä työaikaa ja harvalla edes vapaita viikonloppuja.

Katson, että päinvastoin kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan peruspalkkiotaso on nykyiselläänkin liian alhainen ja sitä tulisi jopa nostaa. Tätä ei voida eikä pidä tässä valtionaloudellisessa tilanteessa kuitenkaan tehdä. Edellä mainitun perusteella en voi yhtyä hallituksen esitykseen peruspalkkiotason alentamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään keskittynyt kannanottoon palkkioiden alentamiseen. Valiokunta toteaa, että lakiehdotusta annettaessa uskottiin esimerkin luovan edellytyksiä sille, että saataisiin aikaan palkkoja yleisesti alentava tulopoliittinen kokonaisratkaisu. Lisäksi valiokunta toteaa, että palkkioiden alentaminen ei enää ole ajankohtainen, koska tulopoliittinen kokonaisratkaisu ei syntynytkään tältä pohjalta.

Minua ihmetyttää, että hallitus ei syntyneen tupon jälkeen vetänyt esitystään pois, jos esityksen tarkoituksena oli olla vain esimerkkinä ns. Sorsan tupoesitykselle. Koska hallitus ei esitystään ole vetänyt pois, täytyy sen edelleenkin uskoa esimerkinomaisuuteen palkkakustannusten säästämiseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Olemme pitkään käsitelleet ja harkinneet ministereiden ja kansanedustajien palkkioiden alentamista. Kansalaiset odottavat meiltä sanojen sijasta myös tekoja. Päädyimmekö nyt ratkaisuun: kun ei muillakaan, niin ei meiltäkään. Olemme täällä joutuineet ja joudumme tekemään kipeitäkin ratkaisuja niin maatalousyrittäjien, palkansaajien kuin eläkeläistenkin toimeentulon kohdalla. Toivon, että me myös omalla kohdallamme rohkenemme mennä ratkaisuihin, jotka eivät tunnu mukavilta.

Koska eduskunnalla on mahdollisuus nyt päättää eduistaan ja kun tämä laki valtioneuvoston jäsenten palkkioista on nyt esillä, voimme, jos tahtoa on, poistaa niin ministereiltä kuin kansanedustajiltakin lomarahan. Käytäntö lomarahojen maksamisesta luotiin aikana, jolloin

työvoimasta oli pula Suomessa. Se toimi kannustimena palata lomalta samaan työpaikkaan. Tänä päivänä, kun meillä on työttömyyttä, ei lomarahakäytäntö ole enää perusteltavissa. Tehdystä työstä toki tulee maksaa palkkaa.

Lomarahan poistaminen ministereiltä ja edustajilta ei ikävä kyllä valtionaloutta juurikaan kohenna, mutta säästö se on pienikin säästö ja käyttöä sille varmasti löytyy. Taloudellisen merkityksen sijasta sitä vastoin uskon, että lomarahat poistamalla me kansalaisten silmissä osoitamme, että olemme omalla kohdallamme myös valmiita toimeentuloa heikentäviin ratkaisuihin.

Arvoisa rouva puhemies! Näillä ja mietinnön I vastalauseessa esitetyllä perustelulla ehdotan käsittelyn pohjaksi I vastalauseen mukaista lakiehdotusta, joka merkitsee sitä, että hallituksen esitykseen sisältyvä 1 §:n 1 momentti hylättäisiin ja samalla hyväksyttäisiin 1 §:ään uusi 2 momentti, joka merkitsee, että valtioneuvoston jäsenille ei makseta lomarahaa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kommentti ed. Kaarilahden puheenvuoroon: Se oli kohtalaisen ristiriitainen. Ensin hän puheenvuoronsa alussa toteusi, että kansanedustajan peruspalkka on jopa liian alhainen. Tätä taustaa vasten se lomarahan säästäminen on ristiriidassa tämän vaatimuksen kanssa. Kyllä kai meidän rehellisesti täytyy tunnustaa, ettei suomalaisten kansanedustajien palkka kansainvälisesti mitaten mitään huippuluokkaa ole, mutta on se kuitenkin kohtuullinen. Jos lasketaan todella se työmäärä, minkä kansanedustaja tekee ja jaetaan sillä tuntimäärällä peruspalkka, niin ei se kovin kaksinen ole. Kyllä kai tässä työssä jokin muu painaa kuin rahallinen arvo.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kaarilahti kiinnitti periaatteellisesti hyvin mielenkiintoisella tavalla huomiota lomarahan vaikutuksiin. Laajentaisin hieman hänen ajatuskulkuaan tuporatkaisun suuntaan. Se ei kovin paljon suosinut pientä ja keskusuurta yrittäjätoimintaa tässä maassa. Vastalause voi näin periaatteellisella tasolla palvella sitä keskustelua, miten tuon yrittäjäjoukon välillisiä työvoimakustannuksia voitaisiin vähentää ja sitä kautta työllisyyttä parantaa. Siksi toivoisin, että syntyvä keskustelu ei automaattisesti leimaisi ed. Kaarilahden vastalauseetta ja ehdotusta populismiksi.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kaarilahden tekemää muutosehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies: Vastauspuheenvuorossa ei voi kannattaa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ensimmäinen erinomainen asia, että hallitus ei vetänyt esitystään pois, vaan eduskunta saa sen hylätä. Silloin ovat asiat mielestäni kunnossa.

Mitä tulee lomarahaan, niin on selvää, että lomarahaa ei aikanaan ollut varsinaista palkkaa. Sillä oli muunlaiset tarkoitukset. Kuitenkin, niin kuin monen muunkin lisän kohdalla, lomarahaa on muodostunut osaksi palkkaa kaikilla työpaikoilla, niin myös eduskunnassa. Näin ollen on lähdettävä siitä, että se on meille rahallinen etu, jota ei ole otettu pois muiltakaan, joten sitä ei voida myöskään ottaa pois meiltä.

Rouva puhemies! Olen sitä mieltä, että jos työntekijä tuntee, että hän saa työstään liian paljon palkkaa, mikä on hyvin harvinainen ilmiö, niin siihen on kaksi mahdollisuutta. Toinen on se, että tuntee, että hän ei pysty suorittamaan työtään sen palkan arvoisesti, joka siitä maksetaan. Toinen on vielä harvinaisempi vaihtoehto, ja se on se, että ihmisellä on niin alhainen itsetunto, ettei voi ottaa vastaan sitä rahamäärää, mikä työstä annetaan.

Me kaikki varmasti tiedämme, että me kansanedustajat, jotka tänne on valittu, olemme hieman epätasaisia ja persoonallisia, mutta me kaikki pystymme tekemään ja haluamme tehdä työmme erinomaisen hyvin. Perusteena ei siis voi olla tämä. Näin ollen epäilen, että kansanedustajalla on hiukan liian alhainen itsetunto, kun ehtimiseen puhuu palkoistaan pyrkien väittämään, että palkkaa on liian paljon.

Rouva puhemies! Toivoisin vilpittömästi muutosta. Olen nyt toista kertaa eduskunnassa, ja niin kuin aikaisemmin mainitsin, sama sävel oli vuoden 87 valtiopäivien kokoontuessa, samoista asioista puhuttiin ja nyt jälleen samoista asioista. Toivoisin, että me kehittäisimme itsetuntoamme niin paljon, että me olemme kelpoisia saamaan sen palkan, mikä meille on laissa mahdollistettu, toisin sanoen ettemme enää tämän eduskunnan aikana ja toivottavasti emme ensi eduskunnankaan aikana syyllisty tämän tyyppiin hommiin. Mielestäni kaikkein pahinta, mitä työntekijä voi tehdä, on oman pesän likaaminen eli politiikan tekeminen asioilla, jotka ovat arveluttavia.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Mielestäni kysymys on periaatteellisesti tärkeästä tuloeroihin liittyvästä asiasta. Kysymys Suomessa on todella siitä, että tuloerot meillä ovat selvästi kasvaneet viime vuosien aikana. Palkkaerojen kasvu taas johtaa suuriin eläke-eroihin, niin kuin kaikki tiedämme.

Parhaita keinoja tuloerojen tasaamiseksi olisi se, että pieniä tuloja kohotettaisiin ja suuria tuloja leikattaisiin progressiivisen verotuksen kautta. Kun perustuslakivaliokunta käsittelee esillä olevaa asiaa, niin valtiovarainministeri Viinanen sanoi, ettei tule kyseeseenkään, että verotaulukoita siten korjattaisiin.

Mitä eläkkeisiin tulee, niin siltä osin tilannetta voitaisiin korjata korottamalla pieniä eläkkeitä ja asettamalla katto suurille eläkkeille.

Hallitus on kuitenkin noudattanut päinvaista linjaa kuin edellä kuvailin. Hallitus, tässä tapauksessa edellinen hallitus, antoi rikkaille verohelpotuksia, ja nykyinen hallitus ei ole suosunut sitä virhettä korjaamaan.

Sen sijaan hallitus on nyt ehdottanut, niin kuin eilen ja nyt yön tunteina on keskusteltu, sitä raippaveroa, jossa jokaisen rasitus jakaantuu veroäyrien mukaisessa suhteessa, jakoverosuhteessa, joka ei ainakaan tee oikeutta pienituloisille. Edelleen pienituloisia häittää tietysti välillisen verotuksen voimakas kohoaminen viime vuosien aikana. Tätä taustaa vasten tarkastelen hallituksen esitystä ministerien palkan alentamisesta, joka heijastuu myös kansanedustajien palkan alentamiseen.

Olen perustuslakivaliokunnassa edustanut mielipidettä siitä, että tätä hallituksen esitystä pitää korjata, sitä pitää täydentää. Minä en ole yhtynyt hallituksen esityksen perusteluihin, joissa perusteluissa on kaksi kohtaa: Ensinnä valtion taloudellinen tilanne on niin vaikea, että sen vuoksi pitää palkkaa alentaa, ja toinen on tämä, josta ed. Kaarilahti mainitsi: tupoesimerkki. Tämä ei kyllä ollut hallituksen esityksen perusteluissa, mutta ministeri Viinanen kertoi sen olleen hallituksen tarkoituksena.

Mielenkiintoista on se, että hallituksen esitys ei millään tavoin puutu tässä maassa muiden suuripalkkaisten asiaan: ei valtion, ei kuntien, ei yksityisten palveluksessa oleviin korkeapalkkaisiin. Miten siis tätä hallituksen esitystä tulisi korjata? Olen ehdottanut perustuslakivaliokunnassa ed. Laakson lakialoitteen pohjalta, että ministerien ns. kaksoispalkka poistettaisiin eli siltä ajalta, kun kansanedustaja toimii ministerinä, hän nostaa vain ministerin palkan, ei kansan-

edustajan palkkaa. Tätä esitystä perustuslakivaliokunnassa kannatti ed. Nikula. Kun ehdotin perustuslakivaliokunnassa myös ed. Seppäsen lakialoitteen pohjalta, että ministerit velvoitettaisiin ennen viran hoidon aloittamista julkisesti selvittämään omaisuutensa, kuten esimerkiksi Ranskassa on tilanne, tätä esitystä valiokunnassa kannatettiin ja, jos oikein muistan, äänin 11—3 tämä ehdotukseni hylättiin.

Esitin myös perusteluihin kirjattavaksi hallitukselle velvoitetta siitä, että hallitus ryhtyisi toimiin muiden korkeapalkkaisten osalta, valtion viroissa 3 500 henkilön ja kuntien ja kuntainliittojen viroissa 5 250 henkilön osalta vastaaviin toimiin. Jos hyväksytään hallituksen esityksen perustelu siitä, että taloudellinen tilanne on niin vaikea, että pitää leikata, niin toteaisin, että hallituksen esitys säästää vuodessa 6,5 miljoonaa. Jos meneteltäisiin siten kuin ehdotin, säästövaikutus olisi noin 200 miljoonaa vuodessa.

Asiaa on palloeltu perustuslakivaliokunnassa. Julkisuuteen on vuodatettu tietoja, joiden mukaan valiokunnassa on yksi henkilö, valiokunnan puheenjohtaja, joka kannattaa hallituksen esitystä. Mutta silloin kun tätä hallituksen esitystä käsiteltiin, puheenjohtajalla ei ollut mitään kantaa, ei puolesta eikä vastaan tässä asiassa. Tämä tulkoon todetuksi niille, jotka eivät voineet valiokunnassa olla paikalla.

Ed. Kaarilahti teki valiokunnassa jo ehdotuksen lomarahan poistamisesta. Sanoin, että tuo on hyvin vaatimaton ehdotus, mutta ellei hallituksen esityksen pohjalta jää mitään muuta jäljelle, niin minäkin siinä tapauksessa kannatan lomarahan poistamista. Nimittäin kun ed. Kaarilahti äskenkin totesi, että peruspalkka on niin pieni, hän puhui nimenomaan peruspalkasta, niin kannattaa nyt kiinnittää huomiota siihen, että kulukorvausjärjestelmä kyllä korjaa niitä puutteita, ja jos sitten todella halutaan, niin suurempi remontti voitaisiin tehdä siltä osin. Kulukorvausjärjestelmä ei ole syntynyt yksimielisesti, ja siksi tämän tässä toistan.

Ed. Aittoniemen puheenvuoro lauantain vastaisena yönä antaa aiheen muutamaaan kommenttiin. Ed. Aittoniemi sanoi silloin, että hän ei ymmärrä, että täällä riidellään tämmöisestä asiasta. Minä en ole nyt varma, tarkoittiko ed. Aittoniemi perustuslakivaliokuntaa, joka asettui vastustamaan hallituksen esitystä, vai tarkoittiko ed. Aittoniemi niitä perustuslakivaliokunnan jäseniä, jotka ovat kirjoittaneet vastalauseen valiokunnan mietintöön. Jos ed. Aittoniemi tar-

koitti jälkimmäistä ja haluaa ikään kuin kieltää esimerkiksi minulta oikeuden mielipiteeni ilmaisemiseen, totean, että en minä halua riidellä. Olen vain periaatteellisen kantani ja mielipiteeni ilmaissut ja haluan sen avoimesti myös tässä tehdä. Oma eduskuntaryhmäni ei ole sille asettanut esteitä, mutta jos ed. Aittoniemi haluaa, niin hän tietysti saa esittää ja pitääköön mielipiteensä ja minä pidän omani.

Kun ed. Aittoniemi viittasi lauontain vastaise- na yönä populismiin, niin haluaisin nyt todeta, että esimerkiksi esillä olevassa asiassa kaikkina niinä päivinä, jolloin se oli perustuslakivaliokun- nan käsittelyssä, kertaakaan en mihinkään uutis- välineseen päin ollut yhteydessä enkä yrittänyt maanitella. Sitä paitsi ei minulla ole mitään tarvetta ääniä kalastella. En minä tule olemaan missään vaaleissa ehdokkaana, ja missä niitä ääniä muutoin tarvitsisi? Enkä minä kuvittele kuten ed. Aittoniemi olevani presidenttiehdokas ja jopa tulevani valituksi, niin kuin olemme kuulleet.

Hyvät edustajatoverit! En pitkitä puheenvuo- roani, koska aikaa on taas vierähtänyt. Äänestysasetelmahan on nyt sellainen, että täällä on ed. Kaarilahden pohjaehdotus, jota on kannatettu.

Rouva puhemies! Teen ehdotuksen perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyn II vastalauseen mukaisten lakiehdotusten hyväksymisestä käsittelyn pohjaksi siten muutettuina, että lisätään siihen tämä lomaraha-asia, jotta ei tarvitsisi äänestää lomarahaehdotusta vastaan. II vastalauseen mukaisen ensimmäisen lakiehdotuksen 1 §:ään lisättäisiin näin kuuluva 3 momentti:

”Valtioneuvoston jäsenelle ei suoriteta lomaa- rahaa.”

Samoin voimaantulosäännös tarkistettaisiin kuulumaan seuraavasti: ”Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.”

Tämä ehdotus tarkoittaa ministerien kaksois- palkan poistamista. Se tarkoittaa lomarahan- kin poistamista. Se tarkoittaa, että ministerien on annettava selvitys omaisuudestaan, niin kuin olen aiemmin sanonut, ja se tarkoittaa, että hallituksen esitys hyväksyttäisiin pysyvänä laki- na.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuo- ro): Arvoisa puhemies! Koska olen jo perustuslakivaliokunnassa voinut kuulla ed. Laineen näkemyksen ja perusteet, en totea tässä muuta kuin sen, että toki niitä arvostan enkä aina-

kaan sorru syyttämään ed. Lainetta populistisista tavoitteista.

Mutta se, mikä on jäänyt hieman vähemmälle tarkastelulle, on tässä se, että täytyy muistaa, että tänne eduskuntaan on varmasti tulijoita ja pyrkijöitä, vaikka tästä tehtävästä ei maksettaisi edustajanpalkkiota lainkaan. Siltä osin tämä liittyy toki myös tämän työn ja sitä kautta myös demokraattisen järjestelmämme arvostukseen.

Ed. Laine, haluaisinkin kiinnittää vielä teidän huomiotanne siihen näkökohtaan, että jos edustajanpalkka on kovin alhainen, tästä tulee hyvin varakkaiden harrastus. Kuten takavuosina nähtiin, täällä on ollut joitakin edustajia, joille tämä oli enemmänkin harrastus eikä vakavasti otettava työ.

Sen takia on täysin selvä lähtökohta, että tästä työstä tulee maksaa sen kaltainen palkkio, että me asuntovelkaiset perheellisetkin voimme tänne pyrkiä ja tulla valituksi ja tulla täällä toimeen ja selvitä myös niistä taloudellisista velvoitteista, joita on. Siltä osin minusta on pikemminkin tulevaisuudessa lähdeittävä katso- maan edustajanpalkan rakentamista myös rohkeasti siihen suuntaan, että se nykyistä paremmin vastaisi johtavien virkamiesten palkkatasoa Suomessa.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Kannatan ed. Laineen tekemiä ehdotuksia ja kannatan myös ed. Kaarilahden tekemää ehdotusta.

Kannatan ed. Laineen esityksiä nimenomaisesti hyvin periaatteellisista lähtökohdista. Hän- hän ehdottaa, että ministereiden ja kansanedus- taji- en palkkoja alennetaan yhdellä palkkaluo- kalla, ja toisaalta sitä, että sellainen kansanedus- taja, joka valitaan ministeriksi, ei saisi ministeri- kautensa aikana kansanedustajan palkkaa. Tä- mäkin esitys on perusteltu, sillä ei ministeri ehdi kansanedustajan tehtävää hoitamaan. Korkein- taan luottamuslauseäänestyksessä ehtii mukana olemaan, vaikuttaa siltä. Ei oikein ministerin hommaakaan ehdi hoitamaan ainakaan sikäli, että ministerinaitiossa hyvin harvoin on ministe- reitä keskustelemassa kansanedustajien kanssa tärkeistä asioista. Kyllä ministerin palkka riit- tää. Siitä minä olen varma.

Minä siis olen ed. Laineen esitysten kannalla periaatteellisista syistä. Minä olen tuloerojen tasaamisen kannalla, ja minusta sitä linjaa pitää toteuttaa kaikissa tilanteissa, missä siihen on vähänkin mahdollisuutta. Meidän maassamme tuloerot ovat erittäin suuret. Ne ovat erilaisten selvitysten mukaan yhdet suurimmista koko

Euroopassa ja sitä kautta ehkä koko maailmasakin. (Ed. Tiuri: Mihin selvitykseen se perustuu?) Kyllä ne tuloerot meillä on erittäin isot. Meillä ovat isot tuloerot, ja sen tietää jokainen, joka haluaa ottaa selvää siitä, minkälaisia tuloja tässä maassa on.

Meillä on esimerkiksi palkansaajia, joille maksetaan 4 000 markkaa erittäin kovasta työstä esimerkiksi liikealalla. Se työ on paljon kovempaa kuin kansanedustajan työ. Siitä minä ainakin olen vakuuttunut. Minä esimerkiksi voin puhua metsätömiehen hommasta. Se on paljon kovempaa hommaa kuin tämä, ja siitä maksetaan paljon vähemmän. Se on aivan varmaa. Tässä työssä jokainen voi tehdä valintoja. Toiset tekee enemmän ja toiset vähemmän, mutta metsuri ei näitä valintoja tee. Hänen on raadettava tai tehtaan duunari: on painettava sen mukaan kun käytäntö on tai tuloa ei tule.

Tässä puhutaan siitä, ettei ole taloudellisia vaikutuksia, jos lähdetään alentamaan valtionhallinnon ja kunnallistalouden isoja palkkoja. Jos alennetaan yhdellä palkkaluokalla kansanedustajien palkkoja tai sitä suurempia palkkoja valtiontaloudessa ja kunnallistaloudessa, sillä saadaan säästöä vuositasolla 350 miljoonaa markkaa. No, eihän se mikään pieni summa ole sekään! Se olisi esimerkiksi juuri se summa, joka tarvittaisiin nyt Veitsiluoto Osakeyhtiön osakepääoman korotukseen, jolla rahalla tuo valtionyhtiö selviäisi nykyisestä kriisistään. Näin on todettu. Sitä rahaa ei tunnut löytyvän mistään. Jos näitä talkoita pidettäisiin, niin kyllä niillä vaikutuksensa olisi ja samalla tuloerokysymykset hoituisivat oikeaan suuntaan, kun ne nyt ovat menossa väärään suuntaan. Meillä tuloerot kasvavat koko ajan.

Totta kai olisi paljon parempi ja viisaampaa politiikkaa se, että verotuksen kautta hoidettaisiin näitä asioita. Silloin rapattaisiin kaikkia suurituloisia. Valtion tuloverotus on progressiivista, ja panemalla prosentteja isommiksi saadaan sellaisia vaikutuksia, joihin me todella viime kädessä tähtäämme, eli kaikkien isotuloisten tulojen pienentämistä ja sitä kautta tulojen tasausta siten, että valtion kassaan saadaan samalla rahaa pienituloisten ihmisten aseman turvaamiseen ja perusturvan hoitamiseen.

Kansanedustajien palkoista puhuttaessa täällä jatkuvasti kierretään eräs asia ja se on kulkorvaus. Se on erikoinen juttu. Minusta se on ainakin osassa maata selvästi verotonta palkkaa. Meillä oli aikaisemmin parempi järjestelmä.

Meillä oli päivärahajärjestelmä. Minä en ainaakaan voi ymmärtää, että Helsingin kaupungissa asuva kansanedustaja tarvitsee päivärahan. Hän asuu kotonaan, käy eduskunnasta soittelemassa puhelunsa, jos siihen on tarvetta. Hän voi käyttää ilmaisia kulkuneuvoja. Mihin tarvitaan päivärahaa, jota nyt kulukorvauksen nimellä maksetaan myös heille? Minusta tämä uusi systeemi luotiin nimenomaisesti verottomaksi palkaksi. Siitä minä olen varma. Se oli sen idea. Se piilottaa sitä todellista palkkaa, joka on olemassa. Se on myös sillä lailla väärä järjestelmä, että kun veroton palkka ei ole verotuksen kohteena ja nyt tulee esimerkiksi ruoskavero, niin osa kansanedustajan palkasta on suojattuna esimerkiksi tältä verolta. Veroja on silloin helppo säätää, kun se ei kohdalle satu.

Minusta on eräs toinenkin näkökulma, joka on hyvin tärkeä tuloerojen yleisen tasaamisen rinnalla. Se on se, että ei pidä olla isoa eroa tavallisen duunarin palkan, tavallisen työntekijän palkan, ja edustajan palkan ja tulo välillä. Jos ero on iso, siinä tulee ajan kanssa sellainen juopa, että tavallisen ihmisen arki unohtuu, siitä vieraannutaan. Kyllä se vaikuttaa, minkälaista tuloa saa, myös siihen, minkälaista ajattelutapaa herkästi ruvetaan edustamaan.

Kyllä minusta on ainakin varsin erikoista, että täällä erittäin isotuloiset ihmiset pystyvät varsin helposti tekemään päätöksen esimerkiksi siitä, että kaikkein surkeimmassa asemassa olevien työttömien tuloa pienennetään vielä nykyisestääänkin. Näinhän tapahtuu, kun esimerkiksi peruspäivärahaa ei koroteta edes hintojen korotusta vastaavasti eli työttömän peruspäiväraha huononee, ja se on hieman yli 100 markkaa päivältä ja sitä saa 5 päivältä viikossa. Sillä ei elä, mutta sitäkin te pystytte vain, jotka tätä esitystä olette tekemässä ja kannattamassa, huonontamaan, eikä se tunnu teitä isommin edes hätkäyttelevän. Minulle se ainakin on tuskan kysymys, kun tunnen niitä ihmisiä, jotka sillä surkealla tulolla elää kituuttavat ja johon eri korotusta tule.

Mitä tulee ammattiliiton kassalla olevien päivärahaan, niin sitähan suoraan esitetään huononnettavaksi. Silloin ei tunnu olevan ongelmaa esittää alennuksia, kun on kyseessä hyvin pienituloiset ihmiset. Tämä on minusta usein suorastaan järkyttävää. Tästä minä luen juuri sen ja näen sen, että on jo nyt selvä juopa kansan ja edustajien välillä. Ei ole edes tiedossa se, miten tavallinen ihminen elelee ja miten pieniä ne tulot tosiasiaassa ovat.

Ed. Tiuri polemisoi sitä väitettäni vastaan, että Suomessa on suuret tuloerot. Ne ovat erittäin suuret. Meillä keskipalkka on 8 000 markkaa tällä hetkellä. Meillä on erittäin paljon ihmisiä, jotka saavat paljon alle sen. Kansanedustajat saavat kuitenkin käteen 15 000—20 000 markkaa, siltä väliltä suurin piirtein, käteen kuukaudessa. Se tarkoittaa yli 30 000 markan bruttopalkkaa. Joka puhuu, että tämä on vähän tai että siihen ei voida kajota, on minusta aika erikoinen ihminen, kun ottaa huomioon mitä tehdään näille 8 000 markan palkan-saajille tänä päivänä. Heidän palkkojaan alennetaan myös ja nimenomaisesti seuraavassa sopimuksessa ainakin 6—8 prosenttia. Kyllä nämäkin asiat pitää joskus panna järjestykseen: keltä voidaan ottaa ja keltä ei.

Minä siis kannatan sitä, että ministereiden ja kansanedustajien palkkoja alennetaan. Se on hallituksen esitys. Tämä alun perin oli aivan selvästi propagandoesitys myöskin, ja sillä yritettiin levittää uhratumismielialaa. Siitä puhui erittäin paljon perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Ben Zyskowitz. Nyt hän on häipynyt koko tästä keskustelusta. (Ed. Laine: On seinustalla!) — No, toivon mukaan hän käyttää myös täällä puheenvuoron. — Odottaisi, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja marssisi ensimmäisenä pitämään puheenvuoroa tällaisesta asiasta, kun valiokunta on tehnyt sellaisen hämmästyttävän ratkaisun, että se on hylännyt hallituksen esityksen.

Minä en muista tällaista tapahtuneen eduskunnassa koskaan ennen. Voi olla, että on sattunut ennenkin, mutta enpä hän muista. Kyllä täältä on vedetty esityksiä pois tai muutettu, mutta että on peräti uskallettu hylätä hallituksen esitys, se on jotakin ainutlaatuista. Miksi te ette tullut tänne selittämään, kuinka rohkeita miehiä ja naisia me olemme? Me olemme uskaltaneet uhmata Iiro Viinasta ja hylätä hänen esityksensä. Kun te olisitte muissakin asioissa yhtä rohkeita kuin tässä omassa palkka-asiansanne, niin kyllähän täällä parempaa jälkeä tulisi, siitä minä olen varma. Nyt ed. Zyskowitzilta varmaan saadaan selvitys siihen, miksi te teitte tämän, mikä se tällainen käännös on. Ensin täysin toista kantaa edustaa, sitten kun päätös tulee, edustaa eri kantaa kuin edusti silloin, kun propagandaa tehtiin. Te ette näköjään ollutkaan sillä kannalla, mitä te puhuitte. Täällä ei saa puhua suorilla sanoilla, mutta tämä ei ole rehellistä politiikkaa, näin minä sanoisin.

Ensimmäinen varapuhemies: Huomautan, että sama edustaja ei voi kannattaa vastakkain äänestettäviä ehdotuksia, ja tulkitseen, että ed. Tennilä on kannattanut ed. Laineen ehdotusta.

Puhuja: Minä kannatan sitten tätä ed. Laineen esitystä. Minä en ymmärtänyt, että siellä on vastakkain menossa kaksi minusta kovin erilaista asiaa. Anteeksi, minä kannatan siis ed. Laineen ehdotusta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En haluaisi enää käyttää puheenvuoroa, teen sen kuitenkin. Kun puhutaan esimerkiksi voimasta, mitä ehkä tässä tarkoitettiin, niin ketkään eivät noudata sellaisten hölmöjen esimerkkiä, jotka itse yrittävät alentaa palkkojaan.

Toiseksi totean sen, että meillä on ministeri Viinaseen antama tilinumero. Sinne vain, jolla on paha mieli ottaa palkkaansa, sinne vain Viinaseen osoittamalle tilille. Jos joku on sen hukannut, niin minulta saa tuolta ylhäältä tämän Viinaseen tilin, että sinne vain lomarajat, sinne pari tonnia kuukaudessa, sillä tavalla, kunnes tuntuu, että alkaa makoinen uni maittaa ja omatunto on kunnossa. Se on niin mahdolloman helppoa. Mutta minä en laita markkaakaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuunnellessani ed. Tennilän puheenvuoroa tuli mieleeni moneen kertaan se, että kyllä vihdoinkin viime eduskunnassa ns. Vihmolain työryhmän ehdotus edustajapalkkojen järjestelystä olisi pitänyt hyväksyä. Silloin olisi varsin monta elementtiä tullut uuteen uskoon, ja tämä keskustelu olisi joksikin aikaa ainakin laantunut. Se on suoraan sanoen erinomaisen kiusallista, vaikka ed. Aittoniemi onnistuikin siihen hupiulottuvuutta aina tällaisella reteellä esiintymisellä aikaansaamaan. Sekin on eräänlaista populismia, että vie sen toiseen äärimmäisyyteen.

Mitä tulee lomarahaan, joka on tässä toisena elementtinä mukana, niin olen sitä mieltä, jota olin jo silloin, kun tämä lähetekeskustelu käytiin. Ylipäätään lomarahan perusteet ovat haihtuneet pois, ne perusteet, joilla lomaraha otettiin käyttöön 70-luvun alussa. Mutta se on yleistyömarkkinapoliittinen kysymys eikä yksin edustajien ongelma.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuorosta totean vain sen, että SMP oli ennen köyhän asialla, mutta ei ole enää. (Ed. Aittoniemi: Asialinjalla!) — En tiedä asialinjasta sen enempää. — Mutta joskus sieltä välähti selvästi köyhän asia ennen, silloin Vennamon kaudella. Pitkään aikaan sitä ei ole kyllä enää ollut näkyvissä. Silloin, kun te lähditte hallitukseen, te muutitte kaiken. En tiedä, edustatteko te, ed. Aittoniemi, SMP:tä vai itseänne täällä, se on aika vaikea tietää. (Ed. Aittoniemi: Itsenäni!) — Luultavasti te edustatte itseänne vähän siinä sun tässä asiassa.

Te sanoitte, että joka haluaa palkankorotuksesta luopua, siitä vain. Kun keväällä tuli palkankorotus, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä käsitteli asiaa. Me teimme sellaisen päätöksen, että jokainen meidän ryhmämme jäsen katsoo, mihin sen korotuksen osoittaa, mille yleishyödylliselle yhteisölle. Näin me myös käytännössä teimme. Emme me siitä isoa numeroa ole tehneet, mutta olemme panneet korotuksemme pois, minä olen esimerkiksi antanut sen Kemin asukasyhdistykselle.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että esitystä on käyty tavallaan esimerkkinä muille. Ed. Aittoniemi, esimerkki löytyy hyvin läheltä. Tässä salissa viime viikolla tehtiin päätös, jolla viljelijäväestön toimeentulotasoa alennetaan ensi vuonna 30—50 prosenttia. Siitä huolimatta oli erittäin vaikea saada aikaan nollatupolinja, eli ei esimerkin voima ole kovin vahva, jos tätä vertausta käyttää hyväkseen.

Edelleen toteaisin sen, että kansanedustajan työssä ei ole työaikaa. Jos työaika muutettaisiin normaalksi 7—8 tunnin työpäiviksi ja sen jälkeen maksettaisiin siitä ylityökorvaukset, niin ed. Tennilä, se olisi kohtalaisen pieni palkka, millä silloin lähdetään liikkeelle, jotta päästään tähän lopputulokseen, mikä nyt on kuukaudesta, jos noudatettaisiin työaikalakia.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Anttilalle vain sen, että minä en ainakaan tätä ole tuntipalkalla lähtenyt tekemäänkään. Minulla on tässä takana aate ja duunarin asia.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Mikäli yhteiskunnassamme olisi onnistuttu toteuttamaan yleinen palkkojen alentaminen, sil-

loin olisi ollut oikeudenmukaista leikata myös kansanedustajien palkkoja. Mutta siinä vaiheessa, kun Sorsan tupo kaatui, oli selvää, että aika ajoi myös kansanedustajien palkkojen alentamisen ohi.

Tämän eduskunnan aikana olen useaan otteeseen tuonut esille yhden taloutemme keskeisistä ongelmista, maamme korkeat työvoimakustannukset, ja vaatinut niiden leikkaamista vaikka lomarahat poistamalla. Johdonmukaisesti tämän linjan kanssa kannatan ed. Kaarilahden ehdotusta kansanedustajien lomarahojen poistamiseksi.

Talouden tervehdyttäminen edellyttää kaikkien ryhmien osallistumista taloustalkoisiin. Siksi myös meidän kansanedustajien on syytä tinkiä omalta kohdaltamme. Meillä on nyt tuhannen taalan paikka näyttää esimerkkiä muulle yhteiskunnalle ja leikata edes omat lomarahamme. Valtiontaloudellisesti kyseessä ei ole mikään mitava säästö, mutta päätöksellä olisi vahva symboli- ja signaalivaikutus, ja niillähän taloudesamme nyt pelataan. Ellemme me poista lomarahoja itseltämme, meillä ei ole kanttia vaatia niiden poistamista toisiltakaan.

Kuten tiedämme, aika on yksinkertaisesti ajanut koko lomarahasysteemin ohi. Järjestelmään luotiin aikanaan työvoimapulan aikakauteen työvoiman houkuttelemiseksi takaisin töihin kesälomien jälkeen. Nyt lomarahasta on muodostunut pelkästään ylimääräinen kustannuserä, eräänlainen kolmannentoista kuukauden palkka.

Lomarahakysymys ja kansanedustajien palkkataso on nähtävä erillisinä kysymyksinä. Ne ovat kaksi täysin eri asiaa. Se seikka, että kannatan lomarahojen poistamista, ei ole kannanotto kansanedustajien palkkatason. Työmarkkinoilla vallitsevan kysynnän ja tarjonnan mukaan palkkatasosta riippuu paljolti se, minkä luokan tyypit ovat ylipäänsä kiinnostuneita hakeutumaan kuhunkin työhön. Kansanedustajien työ tuskin on tästä poikkeus.

Ed. Laineen ehdotus poistaa ministereiden kaksoispalkkaus on hyvä. Näkemykseni on, että ministereille ei tule maksaa kansanedustajan palkkaa, ei edes osaa siitä, koska he eivät tee kansanedustajan työtä. Ainoa kansanedustajan työ, mitä olen havainnut ministereiden täällä tekävän, on se, että he ovat äänestäneet luottamuksesta hallitukselle, jossa he itse istuvat. Sen ministeri-kansanedustajat toki voivat tehdä ilman lisäliksaakin. Mikäli ministerin palkkataso on niin pieni, ettei siihen saada fiksua väkeä

ilman kansanedustajalisää, silloin pitää ennemminkin korottaa ministereiden peruspalkkatasoa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan ääneen ilmaista paheksumiseni siitä, että ed. Kaarilahti on saanut osakseen asiattomia kritiikkiä uskaltessaan ehdottaa kansanedustajien lomarahojen poistoa. Sikäli kuin häntä tunnen, tiedän, että hän toimii vilpittömästi ja avoimesti. Nyt hän ilmeisesti vain sattui osumaan kansanedustajien arkaan paikkaan. Ken tässä talossa leimaa toisen populistiksi, katsokoon itse peiliin. Ehkä se omituisten otusten kerhon jäsen löytyykin juuri sieltä.

Ed. Tiuri: Rouva puhemies! Kansanedustajat ovat tietenkin hyvin vaikeassa asemassa, kun heidän pitää itse määrätä palkka itselleen. Se ilmeisesti aiheuttaa jatkuvasti vaikeuksia. Minä olen jo aikaisemmin esittänyt, että annettaisiin kansan määrätä kansanedustajan palkka. Se tapahtuu sillä tavalla, että henkilö kansanedustajaehdokkaaksi asettuessaan ilmoittaa, mitä hän haluaa palkkaa kansanedustajakaudeltaan, ja jos pääsee eduskuntaan, saa sen, ja jos ei pääse, ei saa. Jos kansa valitsee markan suutareita tänne, kyllä se neljän vuoden kuluttua huomaa, ettei se ollut ihan järkevä tempu, ja valitsee vähän parempia sitten. Mutta jos palkka on sidottu neljän vuoden ajaksi siihen, mihin se on silloin ilmoitettu, kun on ehdokkaaksi ryhtynyt, se vielä auttaa siinäkin suhteessa, että talouspolitiikka on järkevämpää, kun pidetään aina-

kin kiinni siitä, ettei inflaatio pääse kovin pitkälle laukkaamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksestä poistetaan 21) asia.

22) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 24 (HE 223)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään tiistaina kello 3.

Täysistunto lopetetaan tiistaina 17 päivänä joulukuuta kello 2.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola